

文庫 8
E 164

安政五年 余父義方大人
出版 セラレシモノナリ
秋山 練造 誌

KUNSTWOORDENBOEK,

OF

VERKLARING VAN ALLERHANDE VREEMDE WOORDEN, BENAMINGEN, GEZEGDEN EN SPREEKWIJZEN, DIE, UIT VERSCHIEDENE TALEN ONTLEEND, IN DE ZAMENLEVING EN IN GESCHRIFTEN, BETREFFENDE ALLE VAKKEN VAN KUNSTEN, WETENSCHAPPEN EN GELEERDHEID VOORKOMEN;

DOOR

P. WEILAND.

NIEUWE VOLLEDIGE UITGAAF.

Met Inbegrip van het Supplement van denzelfden Auteur.

Dordrecht,

BLUSSE EN VAN BRAAM.

1846.

KUNSTWOORDENBOEK

VERKLARING VAN ALLEHANDE VERMINDERDE
DEN. BENAMINGEN, ZEKEREN EN ONZUREN
XEN. DIE UIT VERSCHIEDENE TAALLEN
LEEDEN IN DIT WERK. ALS VAN
SCHRIJVERS, DE WERKEN ALS VAN
KEN VAN KUNSTEN, WETENSCHAPPEN
EN OILIERHED VERKORREN.

P. WEILAND

NIET VOLLEDIGE UITGAAR

Miet lofschap van het Supplement van de eerste editie.

DE RECHT,
BLUSSE EN VAN BRAAM

1846

VOORBERIGT.

ving kunnen gevonden worden, blijft dus nog altijd een
zou niet te vergeten. Het is de bedoeling van den
niet te vergeten. Het is de bedoeling van den
Het woordenboek wordt op gemakkelijke wijze en volledig
komt, hebben zij beide werken van den Heer WEILAND
gevoelt en tot een volledig geheel vereenigd, want het
werk van den Heer WEILAND is de eerste van dien
genus met het Supplement hebben. Ook in de uitvoering hebben

Toen de Heer WEILAND in het jaar 1824 het eerst het
Kunstwoordenboek uitgaf, koesterde hij zelf het vermoeden
dat een zoodanig werk, bij de nieuwheid des onderwerps in
onze taal, niet op eenmaal dien graad van volledigheid zou
erlangen, welke men wel zou verlangen. Dit vermoeden werd
kort na de uitgave eene vaste overtuiging, en op nieuw toog
de taalkenner aan het werk, om door een Supplement de ge-
breken en leemten van het eerste aan te vullen. Beide Wer-
ken zijn sedert herhaalde malen herdrukt en de gereede af-
trek, welke zij bij het publiek gevonden hebben, staaft genoeg-
zaam derzelver nuttig gebruik. En hoe kon dat anders. Er
is welligt geene taal, waarin meerdere vreemde woorden en
spreekwijzen het burgerrecht hebben verkregen, dan de onze.

Bestendig ontmoet men, zelfs in zeer geachte Werken, vooral
in Tijdschriften, uitdrukkingen en zegswijzen, geheel van
den vreemde ontleend, en ingelascht zonder bijvoeging der
vertaling. Wij zijn er verre af deze gewoonte te prijzen,
of onze taal minder welluidend voor het gehoor te achten.

Integendeel gelooven wij, dat de meeste dezer spreekwijzen
zeer wel door Nederlandsche uitdrukkingen konden vervangen
worden en onze taal daarbij veel in sierlijkheid winnen zou-
de, doch zoolang onze schrijvers dit gebruik nog aankleven,
blijft het eene moeilijkheid opleveren voor vele lezers, die
met de vreemde talen, waaruit zij ontleend zijn, niet of niet
genoegzaam bekend zijn. Een gemakkelijk Handboek, waarin
deze gezegden spoedig met de geschikte vertaling en verkla-

ring kunnen gevonden worden, blijft dus nog altijd voor velen eene behoefte. Uit dien hoofde hebben wij tot eene nieuwe uitgave besloten, en daar het bij het gebruik van een Woordenboek vooral op gemakkelijke en volledigheid aankomt, hebben wij beide werken van den Heer WEILAND omgewerkt en tot een volledig geheel vereenigd, waardoor het werk van dien geachten taalkenner, in gemak van gebruik, gewis veel zal gewonnen hebben. Ook in de uitvoering hebben wij de vorderingen van den goeden smaak gevolgd en wij gelooven gerustelijk te kunnen vertrouwen, dat het onderhavige werk ook in dit opzigt aan de meest strenge eischen voldoet.

DE UITGEVERS.

KUNSTWOORDENBOEK,

OF

VERKLARING VAN ALLERHANDE VREEMDE WOORDEN, BENAMINGEN, GEZEGDEN EN SPREEKWIJZEN, DIE, UIT VERSCHIEDENE TALEN ONTLEEND, IN DE ZAMENLEVING, EN IN GESCHRIFTEN, BETREFFENDE ALLE VAKKEN VAN KUNSTEN, WETENSCHAPPEN EN GELEERDHEID VOORKOMEN.

A.

- A., de zesde toon in de muziek, anders *la* genoemd.
- A., Prijsaanduiding: à f 10.
- A., Muntspecie-teeken.
- A., of A°. Anno, in het jaar.
- A., Avancer (op een horlog.)
- A., als getal, beteekent, in oude Romeinsche opschriften, 500, en \bar{A} , met eene streep er boven, 5000.
- A., aer. vulg., Anno aerae vulgaris, in het jaar der gewone tijdrekening.
- A.A., op recepten, of voorschriften der Artsen, ana, van elk even veel.
- A.A.A. (scheik.), amalgama.
- A.B.; aurea bulla, de gouden bul.
- A.C., anno Christi, in het jaar van Christus.
- A.C., anni currentis, van het loopende jaar.
- A.M., anno mundi, in het jaar der wereld; ook artium magister, anders A.L.M., artium libera

- eralium magister, meester der vrije kunsten.
 A.M., amica manu. Op adressen, met vriend.
 A et O., Alpha en Omega, het begin en het einde, een toenaam van den Heiland.
 A. O. C., ab orbe condito, van de schepping der wereld af.
 A. O. R., anno orbis redempti, in het jaar na de verlossing der wereld; hetzelfde als A. C., anno Christi.
 A. PR., anno praeterito, in het afgelopen jaar.
 A. R. S., Anno restauratae salutis, in het jaar na de herstelling des heils.
 A. S. S., acta sanctorum, handelingen der heiligen.
 A. U. C., anno urbis conditae, of ab urbe condita, na de bouwing van Rome.
 A. U. S., actum ut supra, op den boven gemelden dag.
 AA., Op het fransche geld, de muntstempel van Metz.
 AASCHAOUR, een voornaam feest bij de Perzen, ter eere van twee zonen van ALI.
 AAT, rozenkleurig edelgesteente in Japan, en daar zoo hoog geschat, dat er de uitvoer van verboden is.
 AATAS, opziener der nachtwacht in Perzie.
 AB, de 9^e maand des joodschen jaars, die 30 dagen heeft en in Julij en Augustus invalt.
 ABAB, zoo heeten de Turksche matrozen, welke de Sultan in zijn rijk laat pressen, wanneer hem daartoe slaven ontbreken.
 ABACA, eene soort van hennip, op de Manillische eilanden, uit eene plant, koffo, bereid wordende.
 ABACOT, een hoofdsiersel der oude koningen van Engeland, van boven als eene dubbele kroon zamengesteld.

- teld.
 ABACULO AD ANGULUM, van de zijde eens driehoeks tot zijnen hoek besluiten, d.i. eene ongerijmde gevolgtrekking maken.
 ABACUS Lat., a ba que Fr., eene zandtafel voor meetkundige fig.; — en eene rekentafel bij de ouden. Voorts een plat stuk marmer, of iets dergelijks, op het kapiteel eener zuil, bij de Toskaansche en Dorische orden volkomen vierkant, doch bij de overige aan alle zijden ingebogen.
 ABACUS PYTHAGORICUS, Lat., a ba que, ook la table de Pythagore, Fr., tafel van Pythagoras; anders de tafel van vermenigvuldiging.
 ABADDON, in de Openbaring van Joannes, de engel des afgronds.
 ABADIR, voornaamste godheid der Karthagers; de steen, dien SATURNUS van RHEA ontving, en hem in plaats van den pasgeboren JUPITER verslond.
 ABALIENANDI JUS, het regt van vervreemding. Abalienatie, abalienatio, heet, in het Romeinsche regt, eene wijs van vervreemding, waardoor zaken, welke men res mancipi noemde, als: vee, slaven, landerijen, enz., aan anderen werden overgedragen. Abalieneren, ontvreemden, vervreemden.
 ABANDON, à l' abandon, iets à l' abandon geven, laten; iets laten varen, in den steek laten. Abandonneren, verlaten, prijs geven, van iets afstand doen.
 ABANGA, zoo noemen de inwoners van St. Thomas de naar citroenen zweemende vrucht hunnes palmbooms.
 ABANNATIO, verbanning voor een jaar, bij de Grieken.
 ABAPTISTON (chirurg.), anders trepaan, Fr. trepan, beenboor, schedelboor.

- ABARCA, spaansche schoen, om steile bergen te beklimmen.
- ABARCEREN, iemand uit zijne bezitting verdrijven. (Regtsgeleerdh.)
- ABARTICULATIE (ontleedk.), ontwrichting.
- ABAS, een Perzisch gewigt, om paarlen mede te wegen.
- ABASTER (fabelk.), de naam van een der drie paarden, voor den wagen van Pluto gespannen.
- ABATELEMENT, in de levantsche koopsteden de geregelijke uitspraak eens consuls bij misstappen, door kooplieden zijner natie begaan.
- ABATI, de naam eener beruchte rooverbende in Italie, omtrent het einde der veertiende eeuw.
- ABAT-JOUR, Fr., abajour, een keldervenster; ook een venster met schuinsche luiken, waarin het licht slechts van boven kan invallen, zoo als in gevangenis-
sen, bij ons gemeenlijk koekeek genoemd. Ook dragen de zoogenoemde jalousien, of zonneblinden, dezen naam.
- ABATTIS, afval van gevogelte enz.; verhakking (in de krijgsk.).
- ABATTU, geabatteerd, krachteloos gemaakt, vermoeid, afgemat, vervallen, nedergeslagen.
- ABATUTA (muzijk), volgens de maat, naauwkeurig afgemeten.
- ABAT-VENT, abavent, Fr. (bouwk.) een houten afsehutsel voor openingen aan gebouwen, om regen en wind af te keeren, waarvoor wij het woord windbord gebruiken.
- ABBA, Syr., zoo veel als vader.
- ABASSY, Perzische zilveren munt.
- ABBE, een abt, hetzij het hoofd eener abdij, of eener verzameling van canonici regulares.

- In Frankrijk gaf men dezen naam ook aan iemand, die een zwart of violetkleurig kleed droeg, en, zonder een geestelijke te zijn, eenen witten kraag om den hals had. Ook, schertsender wijze gesproken, een jonge opgeschikte geestelijke, wiens gedrag meer wereldlijk dan geestelijk is.
- ABCES, abces, een ettergezwel.
- ABDALLA, abdala (in het Arabisch, een dienaar en aanbidder van God). Dezen naam dragen de Perzische monniken.
- ABDAR, een koninklijke bediende in Perzie, die uit eene verzegelde kruik den Koning water om te drinken toereikt.
- ABDAST, abdest, de plegtige wassching voor het gebed bij de Turken.
- ABDERA, eene oude stad in Thracie, waar de inwoners zeer onnoozel waren; de hun gelijkende nakomelingen heeten van daar ABDERITEN. Abderitenstreken, belagchelijke, domme streken. Abderologiseren, ongelijmde, zotte dingen spreken.
- ABDICATIE, het vrijwillig nederleggen van een ambt, het afstaan van goederen; de uitsluiting van eenen ongehoorzamen zoon uit de familie, of erfenis. Abdiceren, afslaan, afschaffen, ontzeggen, verwerpen.
- ABDINGHOF, hervormde benedictijner abdij van Cluni in Paderborn.
- ABDITAMENTUM, hetgeen van eene gevraagde som afgetrokken, of afgedongen is.
- ABDUCTIE, beenbreuk aan de gewrichten; ook bij de aanhangers van ARISTOTELES, overgang van een voorstel tot een ander, om door vergelijking van beiden

den de waarheid eener sluitrede in te zien.
 ABDUCTORS, zie ADDUCTORS.
 ABECEDARIUS, Lat. *abecedaire*, Fr., komt van A, B, C, D, en wordt van iemand gezegd, die nog het abe leert, ook die het in de eene of andere wetenschap nog niet ver gebracht heeft.
 ABELARDISEREN (schertsenderwijze), ontmannen. Abelard werd, op aandrang van Heloizes vader, ontmand.
 ABELLAGIUM, het regt van eigendom eens leenheers op de wilde bijen zijns leenmans.
 ABELONITEN, *abeliers*, sekte, die het huwelijk goedkeurde en deszelfs regten afkeurde.
 ABEONE (fabelk.), eene godin, welke de oude Romeinen zich plagten aan te bevelen, wanneer zij op reis gingen.
 ABERRATIE, afwijking, afdwaling, b.v., wanneer eene vaste ster van haren anders gewonen loop afwijkt, afdwaalt. De schijnbare beweging der sterren.
 ABIB (tijdrekenk.), de eerste maand van het kerkejaar der Hebreeren, anders *nisan* genoemd, en overeenkomende met onze maand Maart.
 ABHIGIT, een offer, hetwelk een Indische Rajah, ter verzoening van eenen, zonder opzet aan eenen priester beganen moord brengen kan.
 ABIDA, een God bij de Kalmukken, die zijne woonplaats in den hemel tegen den opgang der zon heeft, en de zielen der menschen in het oogenblik, dat zij zich van het ligchaam scheiden, tot zich trekt. Zijn zij rein van zonden: zoo veroorlooft hij haar in de lucht rond te zweven, doch in het tegenovergestelde geval blaast hij ze weer van zich af, of laat ze weer in een levend schepsel overgaan.

ABJ-

ABJECT, verworpen, laag, liederlijk. *Abjiceren*, *abjiceren*, verwerpen, verachten. *Abjectie*, gering-schatting, verachting.
 AB INTESTATO, zonder testament. Erfgenamen *ab intestato*, achtergelatene naaste erven, natuurlijke erven; naaste bloedverwanten.
 ABIPONES (geschiedk.), de naam van een Zuidamerikaansch volk in Paraguay.
 ABITURIJENTEN, zoo heeten, in Duitschland, de studenten, welke, na afgelegd examen, de akademie verlaten.
 ABJUDICATIE, geregtelijke ontzegging, weigering. Het tegendeel is *abjudicatie*, geregtelijke toewijzing. *Abjudiceren*, geregtelijk ontzeggen.
 ABJURATIE, afzwering, openlijke herroeping. *Abjureren*, verloochenen, afzweren.
 ABLACTEREN, een kind spenen.
 ABLATIVUS (taalk.), de ablatief, de zesde naamval der naamwoorden in de Latijnsche taal. *Ablativus absolutus*, de volstreckte ablativus, of die door niets geregeerd wordt.
 ABLECTEN, Romeinsche keursoldaten.
 ABLEGAAT (in de Roomsche kanselarij), een geestelijke, die, in bijzondere omstandigheden, van den Paus last krijgt, om zekere werkzaamheden eens apostolischen legats waar te nemen. (Het staat niet gelijk met vicelegaat.)
 ABLEGMINA, de deelen van een offerdier, die de Romeinen voor de Goden bewaarden.
 ABLEPSIE, blindheid, ook zinneloosheid, onbedachtzaamheid.
 ABLIGUREREN, op eene liederlijke wijs verdoen, verk-

wisten,

- wisten, verbrassen, door de keel jagen.
- ABLUENTIA, reinigende geneesmiddelen, dienende om op te lossen en af te drijven.
- ABLUTIE, het reinigen of afwasschen met geneesmiddelen; 2) de wijn, die den priester bij de misse op de vingers gegoten wordt.
- ABNEGATIE, ontzegging, verloochening. Abnegeren, ontzeggen, loochenen, verzaken.
- ABOLEREN, afschaffen, eene wet opheffen. Abolitie, geheele afschaffing van iets. Abolitie van straf, vrijspreking van eenige misdaad, en opheffing der straf; zoodat daaromtrent geen onderzoek meer mag gedaan, en de misdaad als niet gepleegd moet aangemerkt worden.
- ABOLLA, abolan, zekere kleeding der oude Grieken, bestaande in een' langen rok, zonder mouwen.
- ABOLLAGIUM, het regt van den leenheer op de bijenzwermen in de bosschen zijner vasallen.
- ABOMINABEL, abominable, Fr., verfoeijelijk, afschuwelijk; abominatie, verfoeijing, afschuw, afschuwelijke daad. Abomineren, verfoeijen, afschrik hebben.
- ABONDANCE, zie Abundant.
- ABONNEREN, zich in eens uitkopen, en dus van gedurige betaling bevrijden, b.v., zich bij eenen boekhandelaar, tot het lezen van maandwerken, enz., of in den schouwburg, ter bekoming van vrijen toegang, abonneren. Abonnement, zulk eene uitkoop, of vrijmaking. Abonnement suspendu, met opheffing van het abonnement, wanneer de geabonneerden n den schouwburg ook betalen moeten.
- ABORDAGE, Fr., het aanstooten der schepen; het enteren.

Ook

- Ook de landing; het aanspreken. Aborderen, aanlanden; ook aanspreken. Op het eerste abord, op het eerste oogenblik, in het begin.
- ABORIGINES, oorspronkelijke inwoners, de eerste volkeren eens lands, in tegenoverstelling der kolonisten.
- ABORTEREN, ontijdig baren. Abortus, Lat., miskraam, misgeboorte. Abortief, ontijdig gebaard; dat ontijdig doet baren.
- ABOUCHEREN, aboucher, Fr., raadplegen, toespreken, ergens over spreken. Abouchement, raadpleging, zamenspraak, gesprek.
- ABRA, kamermeisje, ook bijslaapster bij de oude Grieken en Romeinen.
- ABRACADABRA, woorden of schriften, welke onverstandige, bijgeloovige lieden eene groote kracht toeschreven. Het woord abracadabra, op eene bijzondere wijs, geschreven, en als amulet bij zich gedragen, moest tegen allerhande kwalen en ziekten dienen.
- ABRAHAMITEN, sekte der Oostersche Kerk in de 9^e eeuw, die de Godheid van Christus verloochende, en aldus genaamd is naar haren stichter ABRAHAM uit Antiochie; 2) Boheemsche deisten, die in 1782 het geloof omhelsden, hetwelk ABRAHAM voor zijne besnijdenis gehad had.
- ABRAKREES, openbare hoeren in Guinea.
- ABRAXAS, amulet, geheimzinnig woord.
- ABREGE, Fr., kort uittreksel uit een boek, of geschrift. Abregeren, verkorten.
- ABREVIATOR, Lat., abbreviateur, Fr., een verkort-er. Abreviatores, abbreviateurs (in de pauselijke kanselarij) die personen, welke de bullen, brevetten en andere geschriften stellen, waarbij men zich van

van vele verkortingen pleegt te bedienen. *Abreviatuur*, *abreviatie*, verkorting der woorden, hetzij door uitlating van letteren, hetzij door het gebruiken van teekenen, of karakters, ter aanduiding van woorden. *Abrevieren*, verkorten, bij verkorting, of met enkele letters, of karakters, geheele woorden schrijven. *ABRITES* (geschiedk.), naam eener Indiaansche natie, ten tijde van Alexander den grooten. *ABRIZAN*, een feest bij de oude Perzen; waarvan bij de lateren het gebruik nog overgebleven is, om zich met welriekende wateren te besprengen. *ABROGEREN*, afschaffen, opheffen. *Abrogatie*, afschaffing eener door de wet ingevoerde gewoonte. *ABRON*, was een zeer weekelijke en wellustige Griek, weshalve men zijn naam nog heden ten dage aan dergelijke personen geeft. *ABRUPT*, plotselijk, afgebroken. *Ex abrupto*, plotselijk, op eenmaal, onvoorziens, zonder vooraf iets te zeggen, of den aanvang van iets te verhalen. *Abrupta*, op staanden voet voortgebragte, of andere korte, geestige invallen. *Abruptie*, afbreking. *ABRUTEREN*, beestachtig, of tot vee maken. *Geabruteerd*, tot vee geworden, of beestachtig dom geworden. *ABSCES*, zie *Abces*. *ABSCINDEREN*, afsnijden, afrukken, afhouden. *Abcissie*, zoo veel als *amputatie*, van het Lat. *abscissio en amputatio*. *ABSENT*, afwezend. *Absens carens*, die niet bij de hand of tegenwoordig is, gaat ledig henen. *Absentis*, de afwezenden, verscholenen. *Curator absentis*, voogd, opziener eens afwezenden. *Absentie*, *absentia*, *absence*, afwezendheid. *Absentia*

Rei

Reipublicae causa, of *laudabilis*, afwezendheid om den wil van het gemeenebest. *Absentia vituperalis*, of *malitiosa*, afwezendheid uit schandelijke oorzaken. *Absentia causalis*, eene toevallige, of onschuldige afwezendheid. *Absenteren* (zich) heengaan, zich verwijderen. *ABSIDES* (sterrek.), de twee punten van de loopbaan eens hemelligchaams, die het dichtste bij-en het verste van elkander afstaan. *ABSIS*, gewelf, meestal kerkgewelf. *ABSOLUMENT*, Fr., volstrekt. *Absoluut*, *absolut*, *absolutus* noemt men datgene, hetwelk als bloot op zich zelf staande, en zonder betrekking op iets anders, beschouwd wordt; onbeperkt, onafhankelijk, vrij. *Terminus absolutus*, eene uitdrukking, die op niets betrekking heeft. Ook zonder beding, onvoorwaardelijk, als: ik wil het absoluut zoo en niet anders hebben; *absolute kracht*, die in een ligchaam onophoudelijk en altijd even sterk werkt; *ablativus absolutus*; zie *ablativus*. *Absolutie*, *absolutio*, Lat., vrijspreking, ontslag eener verantwoordelijkheid. Het meerv. *absolutiones* beteekent, bij de Roomsche Katholijken, het besprengen met wijwater, en het bewierooken van gestorvene hooge personen, welke men zal begraven. *Absolutorium*, een vonnis, of geregtelijke uitspraak, waardoor iemand van eene verpligting, verantwoordelijkheid of schuld, vrijgesproken wordt. *Absolveren*, vrijspreken. *ABSOLUTIEDAALDER*, eene fransche zilveren medaille ter grootte van een daalder, welke HENDRIK IV. ten jare 1595 slaan liet. Op de voorzijde staat het borstbeeld

beeld van den Paus met het omschrift: CLEMENS VIII. Pont. max. (Pontifex maximus), op de keerzijde het borstbeeld des Konings van Frankrijk met het omschrift: HENRICUS IV. D. G. Franc. et Nav. Rex Christia. (Dei Gratia Franciae et Navarrae Rex Christianissimus). Deze gedenkpenning is zeer oud geworden en merkwaardig wegens deszelfs aanleidende oorzaak. HENDRIK IV, was wegens zijne onregtzinnigheid en het edict van Nantes, dat aan de Hervormden vrije uitoefening van godsdienst toestond, 1591 door den Paus in den ban gedaan. Ofschoon de parlementen van Frankrijk dezen banvloek voor onregtvaardig en ongeldig verklaarden, werden toch de intrigues der geestelijkheid voor den Koning gevaarlijk, en het was den Jezuiten bijna gelukt, eenen aanslag tegen zijn leven uit te voeren. HENDRIK kwam er met verlies van een'tand af, en de Jezuiten werden weggejaagd. Intusschen kwam het toch kort daarop tot eene minnelijke schikking tusschen hem en den Paus, die hem 1595 van den ban vrijsprak. Om deze verzoening bekend te maken, en om het vertrouwen der ijverig katholieke onderdanen te verwerven, werd deze gedenkpenning geslagen.

ABSORBENTIA, middelen, welke de zure dampen, of scherpten inzuigen. Absorbentia vasa (geneesk.) opslurpende vaten. Absorberen, in zich trekken, inslokken, fig. verteren, verdoen, verkwisten; ook verdringen, als: een sterkere reuk absorbeert eenen zwakkeren, eene grootere straft eene geringere. Absorptie, absorptio, Lat. absorption, Fr., het inslokken inzuigen der sappen; ook verzwelging, ver-

vertering, verkwisting.
 ABSQUE, zonder. Absque ulla conditione, zonder eenige voorwaarde, onvoorwaardelijk. Absque causae cognitione, zonder kennis van zaken, ongehoord, zonder onderzoek.
 ABSTEMIUS, Lat., abstemie. Fr., die zich van de eene of andere zaak, inzonderheid van wijn, onthoudt.
 ABSTENSIE, verklaring, dat men van eene erfenis, waartoe men bij testament gerechtigd is, vrijwillig afstand doet.
 ABSTENTI, in de eerste kerk degenen, die in den kerkan leefden; gevolgelyk zich van de godsdienstoefening moesten onthouden.
 ABSTERGENT (artsenijk.), zuiverend, afleidend. Abstergentia, afleidende, zuiverende geneesmiddelen.
 Abstersie, reiniging, zuivering.
 ABSTINEREN, zich onthouden. Abstinens, die zich onthoudt, die matig is. Abstinensie, onthouding van spijs, drank, enz.
 ABSTRACT, afgetrokken, in tegenoverstelling van concreet. Deugd, schoonheid, enz. zijn abstracte begrippen. Eene zaak in concreto beschouwen, is met alle hare eigenschappen en omstandigheden; in abstracto daarentegen, wanneer eene zaak alleen op zich zelve gedacht wordt, zonder derzelver eigenschappen en omstandigheden in aanmerking te nemen; b. v., regtvaardigheid, godsvrucht, geleerdheid, zijn abstracta, een regtvaardige, godvruchtige, geleerde, daarentegen, concreta. Ook noemt men iemand abstract, die in eene zaak zoodanig verdiept is, dat hij op het geen bij en nevens hem is, geen acht geeft, — dat hij niet hoort, wat gezegd wor-

- wordt. Eene abstracte verhandeling is zoodanige, welke door eene al te afgetrokkene redenering, duister en moeilijk te verstaan is. Abstractie, het aftrekken der gedachten van eenig ding; ook zulk een afgetrokken denkbeeld; ook verstrooiing, mangel aan opmerkzaamheid. Abstractum, Lat., het afgetrokkene, een afgetrokken denkbeeld. Abstraheren, aftrekken, in gedachten afzonderen.
- ABSTRUEREN, verbergen, geheim houden. Abstrus, verborgen, duister, onverstaanbaar.
- ABSURD, ongerijmd, onverstandig, dom, ongeschikt, zot. Absurditeit, eene ongerijmde zaak.
- ABUDAD, de groote oorspronkelijke stier, welke volgens de godsdienstleer der Parsen ORMUZD schiep, en in hem de kiem aller toekomstige dingen leide, die zich naderhand uit hem ontwikkelden.
- ABUIS, abus, vergissing, verzinning, misslag, ook misbruik. Abuseren, vergissen, verzinnen, zich abuseren. Iemand abuseren, misleiden, bedriegen, met valsche berigten enz. Des abuseren, iemand de oogen openen ten aanzien van eene hem gedane valsche voorstelling, iemand uit de dwaling helpen. Abusief, abusive, parabus, Fr., bij vergissing, uit dwaling.
- ABU JAHIA, bij de Mahomedanen een doodsengel, die van God den last bekomen heeft, om de zielen van de lichamen te scheiden.
- ABUKELB, zoo noemen de Egyptische kooplieden eenen Hollandschen rijkedaalder; dewijl zij den daarop geslagen leeuw voor een' hond (kelb) aanzien.
- ABUNA, de titel van den Metropolitaan van Abyssinie, welke zoo veel als onze vader beduidt.

ABU-

- ABUNDANT, overvloedig; abundantie, abundantie, Fr., overvloed. Ex abundantia cordis os loquitur, waar het hart vol van is, daar loopt de mond van over.
- ABUSUS, Lat., misbruik. Abusus non tollit usum, het misbruik neemt het gebruik niet weg.
- ABUTTO, een Japansche God, die heeling en genezing, goeden wind en gelukkige reis geeft, en in het algemeen tegen onheilen bescherming verleent.
- ABYME, Fr., afgrond, diepte. Fig. alles, waarin men zich verliest; verlegenheid, waaruit men zich niet weet te helpen.
- ABYSSUS, diepte, afgrond. Overdragtelijk, een onverzadelijk mensch, veelvraat.
- ABZENDEGHIAN, de bron des levens of der jeugd, van welke eene Perzische overlevering zegt, dat zij oostwaarts in een duister land ligt, ne haar water de onsterfelijkheid geeft.
- AC. Academie.
- ACACECIUS, bijnaam van MERCURIUS, naar zijaen pleegvader ACACUS.
- ACACIA, een bundeltje, of zakje met aarde gevuld. De Konstantinopolitaansche keizers plagten het altoos in de linkerhand te dragen, ter herinnering, dat ook zij stof en asch zouden moeten worden.
- ACADEMIE, zie AKADEMIE.
- ACAENA, Grieksche lengtemaat van 10 geometrische voeten, welke ook dodecapode genoemd werd.
- ACAMATHOS, een grieksch woord, hetwelk de beste, gunstigste hoedanigheid en den schoonsten omtrek des menschelijken lichaams uitdrukt.
- ACAMPSIA, onbuigzaamheid (der ledematen).

ACA-

ACANGIS, *acanges*, zoo worden Turksche vrijwilligers genoemd, of soldaten, die zonder soldij dienen, en van den buit leven.

ACATALECTISCH, AKATALEKTISCH, in de dichtkunst een vers, hetwelk ten aanzien der voeten en lettergrepen, de hoogste volkomenheid bezit. *Catalectisch* is het tegendeel daarvan.

ACATALEPSIS, *akatalepsis*, onmogelijkheid om eene zaak te begrijpen; onbegrijpelijkheid.

ACATHOLICI, *akatholici*, onroomschen; dus worden de Protestanten door de Roomsche-Katholijken genoemd.

ACATOPOSIS, onvermogen om te drinken, of in 't algemeen om te slikken.

ACATHARSIA, onreinheid, onzuiverheid.

ACATHISTISCH, smeekend.

ACATIUM, boot, waarvan zich de Ouden tot oorlogs-ondernemingen bedienden.

ACCABLEREN, overladen, bezwaren, belasten, nederdrukken. Met bezigheden belast, bezwaard zijn. Iemand met verwijten overladen. *Geaccableerd*, ter neder gebogen of gedrukt, door zware rampen en tegenspoeden.

ACCALIA, *Larentalia*, een feest, hetwelk de Romeinen jaarlijks den 23 December ter eere van *ACCALARENTIA*, de vrouw van *FAUSTULUS* en zoogster van *ROMULUS* en *REMUS*, vierden.

ACCAPAREUR, Fr., opkooper van waren, inzonderheid van levensmiddelen. Woekeraar.

ACCELERANDO, Ital. (muz.), met toenemende snelheid. *Acceleratie*, bespoediging, snelle voortgang. *Accelereren*, bespoedigen.

ACCENDONES, de opzigters over de kampvechters bij de

de Romeinen, die dezelve tot den strijd aanmoedigden en aanwakkerden.

ACCENSI, te Rome dienaren in den raad en uitroepers van de uren.

ACCENT, toon der stem in het spreken; zekere uitspraak, als, wanneer men zegt: hij heeft een slecht of goed accent; toonteeke eener lettergreep; de nadruk des toons in de muziek. *Accentuatie*, de regte plaatsing der accenten. *Accentueren*, met accenten teekenen; behoorlijk uitspreken. *Accentus ecclesiasticus*, Lat., de stembuiging bij het zingen der altaargezangen.

ACCEPTA, wat men ontvangen heeft, de ontvangst; *data et accepta*, ontvangst en uitgaaf. *Acceptabel*, *acceptable*, Fr., aannemelijk, wat aangenomen kan worden. *Acceptant*, degene, die eenen wisselbrief aanneemt, en met het woord *geaccepteerd*, en met zijnen naam onderteekent, en zich daardoor verbindt, om, op den vervalldag, te betalen. *Acceptant per honor di littera*, of *del giro*, is diegene, welke, zonder zelf de betrokkene te zijn, uit vriendschap of genegenheid, eenen wissel aanneemt, en zich verbindt, om denzelven te voldoen. *Acceptatie*, aanneming, het aannemen, b. v., van eenen wissel, om denzelven op den bepaalden tijd te voldoen. *Accepteren*, aannemen, ook onderteekenen, b. v., eenen op ons getrokken wissel.

ACCEPTILATIE, kwijtschelding bij kwitantie, of schriftelijke verklaring van de ontvangst eener in der daad niet ontvangene zaak.

ACCES, toegang tot iets — tot eenig gezelschap of collegie,

gie, de vrijheid, om bijeenkomsten en vergaderingen bij te wonen, zonder tot derzelve leden te behooren. Het beteekent ook de vrijheid, om over een meisje te verkeerren, als: hij heeft *access* bij de dochter van mijnen vriend. *Accessibel*, *accessible*, Fr., genaakbaar, toegankelijk. *Accessist*, iemand, die zonder bezoldiging bij eenig collegie aangesteld is, en de toezegging heeft eener werkelijke plaatsing.

ACCES, aanval.

ACCESSIT, hetgeen bij eene andere zaak gevoegd wordt, of in rang op iets volgt. Het *accessit* bekomen wordt gezegd, wanneer eene verhandeling, over eene opgegeven prijsvraag, niet den uitgelooften prijs, maar echter waardig gekeurd is, om bij de be kroonde verhandeling, of verhandelingen, gevoegd, en gedrukt te worden.

ACCESSOIR, hetgeen bij iets komt, bijkomeend.

ACCIDENS, Lat., *accident*, Fr., toeval, voorval. Het wordt altoos in eenen kwaden zin genomen, tenzij eenig bijvoegsel eene andere beteekenis daaraan geve. In de redeneerkunde is een *accidens* iets, dat niet tot het wezen eener zaak behoort, doch zonder een wezen niet zijn kan; toevallige gesteldheid eens dings, die der zaak niet eigen is. In de schilderkunst, de afbreking der zonnestralen door eene daar voor drijvende wolk; ook datgene, hetwelk niet van het hoofdlicht, maar van een tegenover staand vester, of van eenen fakkelt, enz. ontstaat. *Per accidens*, *par accident*, bij toeval. — *Accidenteel*, *accidentel*, Fr., toevallig, hetgeen niet aan zekere wetten onderworpen is. — *Accidentement*, toevalligerwijze, bij toeval.

ACCI

ACCIDENTALEN, eene sekte, die tegen de substantientalen overstond. Deze hielden de erfzonde voor een zelfstandig boos wezen, voor eenen in den mensch tegenwoordigen duivel, die in den doop moest uitgedreven worden; gené daarentegen voor eene van *AD-AM* overgeeerfde toevallige gebrekkelijkheid.

ACCIJS, *accise*, Fr., eene geregtelijke belasting op levensmiddelen en zulke waren, welke door het gebruik verslijten; ook de plaats, waar de accijsbedienden bijeenkomen, en waar de accijs betaald wordt.

ACCISMUS, weigering, wanneer men bedieningen en eer, om zekere redenen, in schijn afslaat, ofschoon het blijkt, dat men dezelve begeert.

ACCLAMATIE, *acclamation*, Lat., *acclamation*, Fr., vreugdegeroep, blijde toeroep bij den intogt van personen; algemeene goedkeuring, ook benoeming tot iets, zonder stemming.

ACCLIMATISEREN, aan het klimaat gewennen.

ACCOGLIENZA, *accoglio*, het met betaling vereeren van een' wissel. Vriendelijke ontvangst van een' aangebevolen persoon.

ACCOLADE, omarming, omhelzing, waarmede in Engeland, de nieuwe ridders, van de zijde des Konings, vereerd worden. Ook in de kookkunst, twee gebraden konijnen, welke zoo opgedaan zijn, als of zij elkander omhelsden: ook eene streep, waarmede men meerdere woorden of regels vereenigt.

ACCOMMODEREN, te regt maken, in orde brengen; herbergen, onthalen; elkander verstaan, overeenkomen, een geschil bijleggen; zich schikken; ook kappen, opmaken, het haar in orde brengen. *Accommodement*, Fr., de inrigting van een huis tot gemak;

ook

ook het treffen van een vergelijk. *Accommoda-*
ge, Fr., toebereiding eener zaak, in orde brenging
 van een kapsel; het loon daarvoor. *Accommoda-*
ble, hetgeen in der minne bijgelegd of geschikt kan
 worden. *Accommodant*, buigzaam, toegevend,
 inschikkelijk.

ACCOMPAGNEREN, begeleiden, gezelschap houden, me-
 degaan; met iemand zingen of spelen; hem, die zingt
 of speelt, met de stem of eenig speeltuig begeleiden.
Accompagnement, Fr., verzelling, geleide, ge-
 volg; hetgeen men met een' ander speelt of zingt.
 Ook het uiterlijke sieraad om een wapenschild.

ACCOMPLEREN, vervullen, voltooijen.

ACCOORD, (Muz.) het zamenluiden van meerdere toon-
 nen, en deze toonen zelve; ook het zamenklinken van
 meerdere speeltuigen. *Figuurl.* een verdrag of verge-
 lijk wegens het leveren van werk en waren; ook het
 verdrag eens schuldenaars met zijne schuldeischers,
 om iets voor het geheel te nemen. *Accoord* zijn,
 overeenstemmen. *Accorderen*, te zamen klinke-
 n, van toonen; ook overeenstemmen, zich schikken.
 Toestaan, bewilligen. De rekeningen *accorderen*,
 dezelve met elkander vergelijken, om te zien, of
 zij overeenkomen. In de schilderkunst heet de kl-
 euren *accorderen*, dezelve verzachten.

ACCOUCHEMENT, Fr., bevalling eener kraamvrouw; de
 verloskunst. *Accouchement par force*, ver-
 lossing door middel van instrumenten. *Accouche-*
ur, vroedmeester; *accoucheuse*, vroedvrouw.
Accoucheren, eene vrouw in barensnood bijstaan,
 helpen, haar verlossen; ook in de kraam komen, ba-
 ren, verlost worden.

ACC

ACCREDITEREN, bewaarheden, getuigen, in crediet, in
 aanzien brengen, vertrouwen verschaffen; *geaccred-*
iteerd, aanzienlijk, geloofwaardig. *Geaccred-*
iteerde Ministers, met volmagt van hunne princi-
 palen voorziene Ministers, om aan een ander Hof iets
 te verrigten, of uit te werken. Een *geaccredite-*
erd schrijver is een schrijver, die geloof verdient.

ACCRESKEREN, aanwassen; aanbesteren, te beurt val-
 len. *Jus accrescendi*, het recht van aanwas,
 hetwelk plaats heeft tusschen medeerfgenamen en me-
 delegatarissen, van te nemen of te houden het gedeel-
 te van dengenen, die hetzelfde weigert te ontvangen,
 of niet kan aanvaarden.

ACCROCHEREN, (in den koop.) aan iets stooten: hie-
 raan *accrocheert* zich de koophandel.

ACCROCHET, Fr., waardoor men blijken van wellevend-
 heid geeft. *Un compliment à crochet*, eene
 beleefdheid, eene vleijerij, of lof, betoond of toegez-
 waaid, met oogmerk, om dezelve insgelijks te ontvan-
 gen.

ACCUEIL, Fr., onthaal, bejegening van eenen gast; ont-
 vangst van eenen wissel, enz. *Accueillir*, aan-
 nemen, ontvangen, opnemen.

ACCUMULEREN, ophoopen, opstapelen, vermeederen.
Accumulatie, ophooping, vermeederling.

ACCURAAAT, zorgvuldig, bedachtzaam, stipt, naauwkeuri-
 g. *Accurateesse*, liefde tot orde, naauwkeurigheid.

ACCUSATIE, klagt, aanklagt. *Accuseren*, klagen, aan-
 klagen, beschuldigen, schelden. Melden, berigt geven;
 de ontvangst van eenen brief *accuseren*.

ACCUSATIEF, *accusativus*, Lat., de vierde naamval
 van iedere declinatie, of verbuiging der naamwoor-
 den,

den, in de spraakkunst.

ACDAH, Azlam, zekere waarzeggingspijlen, van welke zich de Arabieren van MAHOMED bedienden, wanneer zij in gewigtige aangelegenheden de priesters wilden raadplegen. Drie derzelve bevonden zich in eenen zak, op den eenen stond niets, op den anderen mijn heer gebiedt, op den derden mijn heer verbiedt mij, en een daarvan werd door de priesters er uit getrokken.

ACEIROCOMES, bijnaam van APOLLO, als zonnegod.

ACEPHALEN, eene sekte in de 6^e eeuw, die geene overheid wilde erkennen, en beide naturen in Christus vermengde.

ACEPHALISCH, akephalisch, zonder hoofd of kop, zoo als bij pilaren, zuilen, en ook bij zekere wormen. Ook wordt het figuurlijk van menschen gebezigd.

ACERIDES, zalven of pleisters, die geen was bevatten.

ACERVEREN, ophoopen.

ACESCENTIA, zinke voedsels en artsenijen, welke ligtelijk in zuren overgaan.

ACESIA, of liever ACESIS, de genezing enz. In de middeleeuwen bestempelde men ook met dien naam eene uit kinderharen bereide artsenij.

ACHAEMENISWORTEL, een tooverwortel, welke de kracht zou bezitten, om iemand vrees en schrik aan te jagen, ja zelfs om eene gansche armee op de vlugt te drijven.

ACHARISTIE, ondank, ondankbaarheid.

ACHARYA, een priester, die de jonge Braminen onderwijst, en hen met den offergordel omgordt te hebben, met de heilige boeken bekend maakt.

ACHATES, togtgenoot van den Trojaanschen Prins Aeneas;

neas;

neas; figuurl. getrouwe vriend en raadgever; ook wegwijzer.

ACHEA, bijnaam van CERES, haar gegeven, om haar hartzeer over de schaking harer dochter PROSERPINA uit te drukken.

ACHELOUS, halfgod bij de Grieken en Romeinen. Liefde tot de schoone DEJANIRA haalde hem een tweegevecht met HERCULES op den hals, als wanneer hij zich, om zijnen meervermogenden tegenstander te ontwijken, in eenen stier veranderde. HERCULES brak hem eenen hoorn af, waaruit naderhand de nimfen den hoorn des overvloeds vervaardigden. Van schaamte stortte zich de overwonnene in eene rivier, die naar hem haren naam ontving.

ACHERON, in de fabelleer, eene van de vier voornaamste rivieren der benedenwereld. De overige drie heeten: styx, coëytus en phlegeton. Over den acheron, of, naar het gevoelen van anderen, den styx, voer de oude barsche schipper Charon de zielen der afgestorvenen, in eene oude boot naar de plaats harer bestemming over; figuurl. de hel. *Flectere si neque ullo superos, acheronta movebo*, wanneer de hemel niet helpt, mag de hel hulp verleenen.

ACHGUAYAXERAX, d. i. behoeder aller dingen, is de naam van het hoogste Wezen bij de oorspronkelijke bewoners van het eiland Teneriffe, aan hetwelk zij ook den naam van ACHUHURAHAN, de grootste en ACHUHUCHANAR, de hoogste geven.

ACHILLES, een der helden, die Troje belegerd hebben; ook de groote pees aan de voetzolen, tēndō Achillis. In de redeneerkunde, de hoofdbewijsgrond. (*argumentum achilleanum*).

ACHR

- ACHROI, bleeke, bleekleurige menschen.
- ACHROMATISCH, verweloos, zonder kleuren. Een achromatische verrekijker, waarin de afwijking, wegens de breekbaarheid der lichtstralen, voorgekomen en het beschouwde voorwerp, zonder valsche kleuren, vertoond wordt.
- ACHRONISCH, hetgeen bij den nacht geschiedt; chronische punten aan den hemel, welke regt tegen over de zon, of een gesternte, staan, zoodat, wanneer het eene opgaat, het andere ondergaat.
- ACHROSTICHON, gedicht, waarin de eerste letters der regels zekere namen vormen.
- ACHTARIEL, een van de 3 engelen, die volgens de Talmudisten de, in de hebreuwsche taal verrigte, geboden der Joden in kransen of kroonen winden en deze op het hoofd van God zetten. De twee overige engelen heeten MATATRON en SANDALFON.
- ACIDALIA, een bijnaam van VENUS, dien zij van Acidalius, eene bron in Baeotie ontving, alwaar zij door de gratien bediend werd.
- ACIDALUS, eene bron in Campanie, wier water den naam had, van de oogziekten te genezen.
- ACIDUM, zie ALCALI.
- ACINESIE, onbewegelijkheid, die door eene beroerte, eene onmagt of flauwte, in het gansche ligchaam, of in eeing deel van hetzelfde, wordt te weeg gebracht.
- ACIURGIE, de operative heilkunde, voornamelijk in zoverre zij zich met bloedige kunstbewerkingen bezig houdt.
- ACMANEN, nimfen, die door hare vrolijkheid en opgeruimdheid dezen naam bekwamen.
- ACMASTICUS, tot den hoogsten graad opklimmend; in-

- zonderheid ten aanzien van zulke ziekten (b. v. febris acmastica) gebezigd, die op het hoogst klimmen en dan plotseling met den dood of met de genezing eindigen.
- ACME, de 3^e periode eener ziekte.
- ACNE, eene wen in het aangezicht.
- ACNESTIS, bij de vierv. dieren; de plaats, waar de schoouderbladen elkander van boven aanraken.
- ACOENOI, monnikken in de 5^e eeuw, die zich gestadig met geestelijke oefeningen en lofzangen bezig hielden.
- ACOLAST, een liederlijk, onbeschaamd mensch.
- ACOLOGIE, de gehoorleer.
- ACOLUTHI, Acolythen, geestelijken in de Roomsche kerk, van de geringste klasse, welke den bisschop in de kerk bedienen; ook ondergeschikte medegenooten, helpers, spitsbroeders.
- ACONTO, op rekening.
- ACOPUM, zalf, om de ledematen mede te smeren, tegen de vermoeidheid; in het algemeen, ieder uitwendig pijn stillend middel.
- ACORMOSUS, zonder steel, stam.
- ACOSENIE, ziekelijke toestand des lighaams, met eene veranderde leelijke kleur gepaard gaande.
- ACOSTI, heet bij de kooplieden de plaats, naar welke geschreven wordt, om dezelve niet zoo dikwijls te noemen.
- ACQUIESCEREN, iets toestemmen, goedkeuren, ergens in bewilligen, zich geruststellen, tevreden zijn. Acquiescens, geruststelling, bevrediging.
- ACQUIRENT, verkrijger. Acquireren, erlangen, verwerven, bekomen. Acquisitie, koop, aankoop, overkrijging, eigendom.

ACQUIS, Fr., geschiktheid, vaardigheid, verkregene kunde. Dit mensch heeft a c q u i s, bezit veel geschiktheid.

ACQUIT, Fr., quitantie, kwitantie, of kwijtbrief; a c q u i t à c a u t i o n, kwitantie onder borgtogt, a c q u i t d e d o u a n e, tolcedel. Onder eene rekening beteekent p o u r a c q u i t, of b o n p o u r a c q u i t, den inhoud ontvangen, of voldaan. A c q u i t, in het biljartspel, de eerste stoot, of de bal, die uitgezet is. A c q u i t t e r e n (zich van iets), iets verrigten, tot stand brengen; b. v., hij heeft zich wel daarvan g e a c q u i t t e e r d, hij heeft het goed uitgevoerd.

ACRADOPHORUS, bijnaam van BACCHUS.

ACRAEA, ACRAEUS, een bijnaam van VENUS en JUPITER, gelijk ook andere Goden den bijnaam ACRAEI ontvingen, wanneer zij in tempels, op bergen gebouwd, vereerd werden.

ACRANIUS, die geenen schedel heeft, een zoogenoemde a c e p h a l u s, wien alleenlijk de schedel ontbreekt, gelijk aan sommige eijeren de schalen.

ACRASIA, slechte vermenging (eigenlijk in 't geheel geene vermenging) der sappen.

ACRASIE, oningetogenheid, of onmatigheid in het eten, drinken en andere genietingen.

ACRATIA, het onvermogen (b. v. om over zich zelven te heerschen of iets te verrigten) de zwakte, onmagt.

ACRESIE, onregelmatige loop eener ziekte.

ACRETE, scherpte, bitterheid, wrangheid, stekeligheid.

ACRETORIEN, kleine voetstukken aan de gevels, om er beelden op te plaatsen.

ACRIBIA, term in de bouwkunde, naauwkeurige waarschuwing des winkelhaaks, der lineaal, der loodlijn; ook stipt

stiptheid.

ACRIDOPHAGI, Gr., volkeren in de Oostersche landen, die bijna alleen van sprinkhanen leefden.

ACRIMONIE, scherpte, bitterheid.

ACRISIA, akrisie, verwarde toestand eener ziekte, waaruit men niets zekers kan besluiten.

ACROAMATISCH, geheim, terughoudend, van zulke dingen gebruikelijk, waarvan de oudste wijsgeeren hunnen vertrouwdsten leerlingen slechts iets openbaarden; ook: hetgeen zonder mondelijk onderrigt niet verstaan kan worden. A c r o a m a t i s c h bewijs, volgens Kant, een bewijs, hetwelk op begrippen steunt.

ACROATERIUM, eene gehoorzaal.

ACROATISCH, dat gedeelte der wijsbegeerte van Aristoteles, hetwelk de fijnste en diepste onderzoekingen uit de leer der rede en der natuur bevat, in tegenoverstelling van e x o t e r i s c h.

ACROBATEN, koordedansers, in de schouwspelen der ouden.

ACROCHIR, het uiterste einde der hand, de vingertoppen; somwijlen ook de wortel der hand.

ACROCHORDON, eene, inzonderheid aan de oogleden voorkomende, pijnlijke, aan eenen als 't ware snaarachtigen steel hangende wrat, of dergelijk uitwas.

ACROLITEN, bij de Ouden, standbeelden, aan welke slechts de uiterste deelen, zoo als het hoofd, de handen en voeten van marmer waren, maar het overige van hout.

ACROMIALIS, tot den a c r o m i o n, tot den schouder behoorende.

ACROMONOGRAMMATICUM, een gedicht, welks verzen telkens met de laatste letter van het voorgaande vers of begin

beginnen. *Acromonosyllabicum*, wanneer de verzen met de laatste lettergreep van het voorgaande vers beginnen.

ACRONYCTISCH, westelijk, schemerachtig, laat.

ACROOMA, iets, waarnaar men aandachtig luistert, of ziet, om daaruit iets te leeren, of zich daarmee te vermaken.

ACROOMATISCH BEWIJS, (in de wijsbeg.) een bewijs uit de beschouwing van het algemeene in het afgetrokkene.

ACROPATHOS, ziekte van een der bovenste deelen des lichaams. — Bij HIPPOCRATES eene (niet nader bepaalde) ziekte van den mond der baarmoeder.

ACROPSILON, een aan het eind ontbloot lid, b. v. de van de voorhuid ontbloote of besnedene mannelijke roede.

ACROPSOLOS, iemand, die het mannelijk lid ontbloot heeft, die tot bijslaap hevig opgewekt is; een ontuchtig mensch, een besnedene, een Jood.

ACROSTICHON, een gedicht, waarvan de beginletters der coupletten of regels eenen naam vormen.

ACROTERIA, de uiterste leden des lichaams.

ACROTERIASMOS, hetzelfde als amputatie.

ACROTHINIEN, de dingen, welke de Grieken van den gemaakten buit plagten af te zonderen, om ze aan de Goden te offeren.

ACRYDOPHAGEN, sprinkhanen-eters, een naam aan oude volken gegeven, die zich voornamelijk met sprinkhanen voedden.

ACRYOLOGIE, term in de muziek, wanneer eene gedachte ongeschikt voorgedragen wordt.

ACT, handeling; dat gedeelte van een schouwspel, waarin

in de handeling onafgebroken voortgaat.

ACTA APOSTOLORUM, de handelingen der Apostelen.

ACTA DIURNA PUBLICA, waren in Rome eene soort van nieuwstijdingen, (couranten) of openbare berichten, waarin men inquisitie-processen, teregtstellingen, huwelijken en sterfgevallen bekend maakte.

ACTAEON, naam eens jagers, die de godin der jagt, Diana, naakt in het bad bespiedde, daarvoor door haar in eenen bok veranderd, en van zijne eigene honden verscheurd werd; ook, een horendrager. *Actaeoniseren*, hoornen opzetten.

ACTAEUS, bijnaam van APOLLO; de naam van eenen der Telchinen of der zes booze geesten der Grieken.

ACTEN, schriftelijke (zamengevoegde) geregtelijke verhandelingen, protocollen, enz. *Acte*, in Engeland, een door den Koning bekrachtigd parlamentsbesluit, bill. *Act of confirmity*, eene bill in Grootbritannienje, welke alle diegenen van openbare ambten en staatsbedieningen uitsluit, welke tot de beschoppe-lijke kerk behooren. *Acte van indemniteit*, van bevrijding, of schadeloosstelling, waarbij men aanneemt en belooft, een' ander te bevrijden of schadeloos te stellen voor de gevolgen eener zekere daad.

ACTEUR, tooneelist, iemand die op het tooneel speelt.

Actrice, tooneelspeelster.

ACTIA, een feest ter eere van APOLLO, die ook den bijnaam ACTIUS had.

ACTI LABORES JUCUNDI, Lat., na gedanen arbeid is het goed rusten.

ACTIE, dat aandeel, hetwelk iemand in eene handelmaatschappij, of andere verbindtenis neemt, welke kapitaal tot hare ondernemingen gebruikt; alsmede de obligatie,

gatie, welke iemand voor dit zijn aandeel bekomt, in zoo verre dezelve weder een voorwerp des handels is; in het meerv. actien; van daar de actiehandel. De Engelsche staatsactien heeten stocks. De stocks, of actien, zijn gedaald of gerezen. Actionist, iemand, die geld op actien gegeven heeft; ook een actiehandelaar. Actioneren, aanklagen, iemand voor het geregt dagen.

ACTIE, eene handeling; ook een gevecht, eene schermutseling. In de natuurkunde, de werking, actio en reactio, werking en tegenwerking. Ook, in de schoone kunsten en wetenschappen, de uitdrukking der gedachten, door stem en gebaren, die niet in den zin der woorden, maar in den toon, in de gebaren en in het gelaat des redenaars ligt. Ook gebruikt men dit woord in de schilderkunst, wanneer de figuren levendig, schoon, en met het onderwerp strookende; uitgedrukt zijn.

ACTIEF, werkzaam. Activa, eigen vermogen van geld, koopwaren en vaste panden. Active schulden, uitstaande schulden, in tegenoverstelling van passieve schulden, d. i. hetgeen men zelf schuldig is. Active handel, zegt men, wanneer een staat zijne eigene ontbeerlijke producten naar andere Landen uitvoert, en vreemde waren of baar geld daarvoor in de praats bekomt, in tegenoverstelling van passive handel.

ACTIVUM, in de spraakkunst, een werkwoord, hetwelk een doen of eene handeling uitdrukt, als slaan, geven, enz.

ACTORIUM, eene volmagt, welke voogden, kerkbezorgers, syndici der gemeenten, of mondige vrouwen eenen

nen anderen geven, om hunne zaken te verrigten. ACTUARIUS, iemand, die den regter in deszelfs ambtsverrigtingen behulpzaam is, de acten en protocollen te houden heeft, ook somwijlen in naam van den regter regtspreekt en dan gerechtsvoerder heet. — Bij de Romeinen eene soort van proviandmeester, welke aan de soldaten derzelve levensbehoefsten uitdeelde.

ACTUATIE, heet bij de artsennijmiddelen de aan den dag legging der werking op het ligchaam.

ACTUEEL, werkelijk, tegenwoordig; ook werkzaam, dienstdoend; actuellement; Fr., dadelijk, tegenwoordig.

ACTUS, Lat., handeling, bedrijf, het gebeurde, vooral, geschiedenis; actus continuus, in de regtsgeleerdheid, eene onafgebroken voortdurende handeling, b. v., het maken van een testament; actus proximus, zegt men, wanneer eene onderneming nog verre na niet uitgevoerd is, actum ut supra, gedaan als boven. Actus, op de scholen, eene oefening in de mondelijke voordragt. Actus ministeriales, ambtsverrigtingen, inzonderheid der geestelijken, als doopen, enz.

ACUANITEN, werden de Manicheers, naar ACUS, een hunner leermeesters, genaamd.

ACUEREN, scherpen.

ACUPUNCTUUR, die kunstverrigting bij rheumatische of jichtige pijnen, met eene gouden of andere naald in het pijnlijke deel te steken.

ACUSMATIKEN, Acustiken, Exoteriken, heeten die leerlingen van PYTHAGORAS, welke eerst aanvingen, zijne leeruren te bezoeken. Achter een gordijn droeg hij hun of liet bij hun ook door een ander

ander zijne leer voordragen, zonder dezelve met de noodige bewijzen te staven. De leerlingen moesten stil en zonder een woord te spreken toehooren en gelooven, en geraakten eerst, naar gelang hunner bekwaamheden, na verloop van 2, 3 of 5 jaren in de hogere klasse der Exoteriken, als wanneer PYTHAGORAS voor hen zichtbaar werd, en het hun toegestaan werd, te vragen en over hetgeen zij gehoord hadden, hunne meening te zeggen.

ACUTANGULUM, Oxigonium, een scherphoekig lichaam of figuur.

ACUTO, (in de toonk.) hoog.

ACUTUS, het scherpe toonteeken (').

ACUUT, noemt men die gevaarlijke heete ziekten, waaraan vaak slechts binnen weinige dagen de lijder sterft, of weder daarvan opkomt. De gevaarlijke worden peracutus, de gevaarlijkste perperacutus genaamd.

ACYANOPLEPSIA, het onvermogen om blaauw te kennen.

ACYESIS, de onvatbaarheid om (bevrucht te worden) te baren.

ACYROLOGIE (Rhet.) wanneer men van de regte beteekenis afwijkt.

A. D., ante diem, voor den bepaalden dag, termijn.

AD ABSURDUM, brengen, aantoonen, dat de bewering des tegenstanders belagchelijk of ongerijmd is.

AD ACTA, bij of tot de acten of schriftelijke, geregelijke verhandelingen.

ADAD of ADOD, een God bij de Assyriërs, onder wiens beeld zij de zon goddelijke eer bewezen; gelijkwijze zij onder den naam ADERGATIS, die zij hem ter
vrouwe

vrouwe gaven, de aarde aanbaden.

ADAEQUAAT, volkomen, volledig; de volkomene overeenstemming eener zaak met eene andere. In de wijsbegeerte zijn adaequate denkbeelden enz. dezulke, welke de stof ten eenen maal uitputten, en den hoogsten graad van volkomenheid bereikt hebben; causa adaequata, volkomene oorzaak, welke ter voortbrenging eener zekere werking toereikend is. Adanqueren, gelijk, effen maken.

ADAGIO, deze term in de muziek duidt aan, dat het stuk, hetwelk dezen naam voert, langzaam gespeeld moet worden; echter niet zoo langzaam, als een Largo. Adagio assai, of de molto, zeer langzaam. Adagio-adagio, allerlangzaamst.

ADAGIARIUS, iemand, die zich altoos van spreekwoorden bedient; van adagium, spreekwoord.

AD ALTIORA, tot gewigtiger zaken overgaan; tot eenen hooger trap opklimmen.

ADAMISCHE AARDE, terra adamica, heet, in de natuurlijke historie, eene taaije, slijmerige en olieachtige stof, welke in de zee en in iederen vloed nederdaalt, en den grond, na het afloopen des waters, slibberig maakt.

ADAMITEN, oude kettters, die, gelijk Adam voor den val, naakt gingen. Praeadamiten, menschen, die voor Adam zouden geleefd hebben.

AD AMUSSIM, naar het rigtsnoer, naar de maat, stiptelijk.

AD ANIMUM REVOCEREN, ter harte nemen.

ADAR, bij de Hebreërs, de maand Februarij.

ADAR VIADNE, eene maand in den almanak der Joden, die somwijlen tusschen den Schebet en Adar, onze
Jana

Januarij en Februarij, ingelascht wordt, om het maanjaar aan het zonnejaar gelijk te maken.

AD CORPUS, over 't geheel, door elkander.

A DATO, van den dag.

AD BENE PLACITUM, naar welgevallen, zoo als iemand het heeft willen hebben.

AD CALENDAS GRAECAS, heet zoo veel als nooit.

AD CAPTUM VULGI, voor het algemeen verstaanbaar; naar de vatbaarheid van den gemeenen man.

ADDE, men doe er nog bij; in de voorschriften der geneesheeren; anders addatur.

AD DELIBERANDUM, nemen, iets in beraad nemen, zich op iets bedenken.

ADDEPHAGIA, de veelvraterij, werd in Sicilie als eene godin vereerd. Onmatige eetlust (*voracitas*), als een gevolg van eene ziekelijke gesteldheid des lichaams.

ADDEPHAGUS, bijnaam van HERCULES, wijl hij eens bij een gastmaal eenen geheelen os opat. Addephagag, een mensch, die onmatig eet.

ADDEREN, vermeederen, bijdoen, bijeen rekenen. Additie, vermeedering, bijvoeging. Addenda, bijvoegsels, of hetgeen in een geschrift vergeten is, en aan het einde daarbij gevoegd wordt. Additament, bijvoegsel, toegift. Additioneel, hetgeen naderhand bijgevoegd is.

ADDICEREN, toekennen, toeigenen, in handen stellen, overgeven; *addictio bonorum*, toeigening en overgaaf van goederen.

ADDUCEREN, aanvoeren, bijbrengen, tot zich trekken.

ADDUCTOREN, de spieren, door middel van welke een lid naar het ligchaam wordt togetrokken; daartegen zijn

zijn abductoren zulke, door welke het daarvan afgetrokken wordt.

ADDUPLICEREN, verdubbelen, dubbel maken.

ADELITTEN, waarzeggers bij de Spanjaarden, die uit de vlugt der vogels en de ingewanden der dieren de toekomst voorspelden.

A DEMI, Fr., voor de helft, gelijke winst en verlies.

ADELPHIA, verbroederd, noemt men onder de planten die klasse, welke meerdraadjes onderling zamen gegroeid zijn.

ADELPHICIA, *Adelphixis*, de verbroedering; bij HIPPOCRATES: een enger verband (*consensus arctior*) tusschen verscheidene deelen des lichaams.

ADEMTIO, (regtsgeleerdh.) ontaeming, onttrekking, herroeping. *Ademtio civitatis*, verbanning uit de stad; *legatorum*, onttrekking der nalatenschap; *libertatis*, beroving der vrijheid.

ADENEMPHRAXIS, klierverstopping.

ADENITIS, ontsteking (ook wel zwellings) eener klier.

ADENOCHIRAPSOLOGIA, de leer van het (voorgewende) vermogen (der Koningen van Engeland), om de kropgezwellen door aanraking met de hand te genezen.

ADEPT, iemand, die den steen der wijzen meent gevonden te hebben, goudmaker.

ADES, ook HADES, bij de Grieken hetzelfde, wat bij de Romeinen PLUTO was, de derde zoon van KRONOS (URANOS) en RHEA, JUPITERS broeder enz.

ADESPOTA, zoo wel goederen, die zonder bezitter zijn geraakt, als zulke, die nog geenen eigenaar gehad hebben, of van welke hij onbekend is, b. v. een gevonden schat.

A DESSEIN, Fr., opzettelijk, met oogmerk.

- ADESSO, Ital., terstond, dadelijk.
- AD EXCIPIENDUM, Lat., om tegenwerpingen bij te brengen.
- AD EXEMPLUM, Lat., ter navolging, ten voorbeeld.
- AD EXTREMA, Lat., op het uiterste.
- ADHAEREREN, aanhangen, aankleven, navolgen, gewennen, het met iemand houden; een gevoelen aankleven, zich daarvoor verklaren, hetzelfde voor het zijne aannemen. Adhaerent, aankleever. Adhaesie, aanhangsing.
- ADHIBEREN, gebruiken, toelaten, aanwenden; ook geven, verleenen, toevoegen.
- AD HOMINEM, zie bij argumentum.
- ADHORTEREN, aanmanen. Adhortatie, aanmaning. Adhortatoria, vermanningsbrief.
- ADIAPHORA, handelingen, die noch goed noch kwaad zijn, en die, zonder kwetsing van het geweten en der eerbaarheid, kunnen plaats hebben; b. v. dansen.
- ADIAPHORISTEN, zoo werden, kort na de kerkhervorming, die Lutheranen genoemd, welke het onverschillig achtten, eenige ceremonien der roomsche kerk te behouden, en verscheidene hunner leerstellingen, welke geene volstreckte geloofsartikels zijn, al of niet aan te nemen. — Tegenwoordig bedient men er zich nog somwijlen van, om eenen menschaan te duiden, voor wien de godsdienst met derzelve leerstellingen onverschillig is.
- A DI, A DIE, A DY, van den dag, den dag der maand, bij wisselbrieven gebruikelijk.
- ADIAPNEUSTIE, belette uitwasseming.
- ADIASTASIE, de innigste, onmiddellijke tegenwoordigheid van God bij de schepselen, zoo wel naar zijn wez

- wezen, als naar zijne werking.
- ADICOS, bijnaam van VENUS, zoo veel als onregtvaardige beteekenende.
- ADIDI, volgens de indische fabelleer de gemalin van KASYAPA, welke ook de moeder der goden genaamd wordt, en 2 zonen baarde, die ADITYAS of ADIDINANA heetten, naar welke de Indiers hunne maanden genoemd hebben. Als allegorie beduidt ADIDI den oorspronkelijken pag en KASYAPIA het oneindige ruim.
- ADIEU, Fr., à dio, Ital., vaarwel! ook het afscheid zelf.
- ADJECTIE, (regtsgeleerdh.) vermeerdering van het aangeboden geld.
- ADJECTUS SOLUTIONI, degene, aan wien men, volgens den inhoud der obligatie, even zoo goed als aan den crediteur betaling doen kan, en voor zoo verre de crediteur het aan des schuldenaars eigen verkiezing heeft overgelaten, aan wien van beide hij betaling doen wil.
- ADJICEREN, bijvoegen, bijdoen. In een contract buiten de hoofdzaak nog andere zaken bedingen.
- ADILCHISCO of ADILCHISKO, stoel der gerechtigheid, een troon met 12 treden, op welken een sultan in den oorlog het doodvonnis uitspreekt.
- ADIMPLEREN, vervullen, volvoeren, voleinden.
- AD INFINITUM, Lat., tot in het oneindige.
- AD INFORMANDUM, Lat., om te berigten.
- AD INSTANTIAM, op verlangen, aanzoek, begeerte.
- AD INSTAR, even eens, van dezelfde gedaante.
- AD INTERIM, Lat., voor eenen tijd lang, als: secretaris ad interim.
- ADIPSIE, mangel aan dorst in heete koortsen; een teek
- en

en van klankzinnigheid.

ADITHIPUGIA of ADITHPUDISJIA, een indisch offer, waardoor zich twee gastvrienden tot wederzijdsche trouw en vriendschap verbinden.

ADJECTIEF (term in de spraakkunst), bijvoegelijk naamwoord, hetwelk voor een zelfstandig naamwoord geplaatst wordt, b. v., een groot huis, de lange straat, het gehoorzaam kind.

ADJOURNEREN, *ajourner*, Fr., *adjourn*, Eng., uitsstellen, verschuiven, b. v., de vergadering is geadjournéerd. *Adjournement*, verschuiving eener zitting, b. v., des parlaments, voor zekeren tijd.

ADITTO, Ital., op denzelfden dag.

ADJUDANT, *adjutant*, *aide-major*, een ondergeschikt officier bij een regiment of bataljon, die de dienstbestellingen over het geheel bezorgt.

ADJUDICATIE, geregelijke toekenning. *Adjudicatief*, datgeen, waardoor iets toegekend wordt. *Adjudiceren*, toekennen, geregeltijk toezeggen.

ADJUNCT, een ieder, die iemand, ter ondersteuning in deszelfs ambtsverrigtingen toegevoegd is, hetzij zulks voor altoos, of ter afdoening van zekere zaken plaats hebbe. *Adjunctus sine spe*, of *cum spe*, adjunct, zonder, of met hoop van opvolging. *Adjungeren*, iemand eenen anderen tot hulp in deszelfs bediening toevoegen, gemeenlijk met de hoop van opvolging (*cum spe*).

ADJUREREN, iemand beeedigen; bezweren in iedere beteekening van dit woord. *Adjuratie*.

ADJUSTEREN, zie AJUSTEREN.

ADJUTO, hulp, ondersteuning. *Adjutant*, iemand, die helpt. *Adjutorium*, hulp, bijstand.

ADLE

ADLECTI, diegenen bij de Romeinen, welke uit den ridderstand tot de waardigheid van Senator verheven werden. Ook was het eene algemeene benaming dergenen, welke men door kiezing in een collegie opnam.

AD LIBITUM, Lat., (term in de muz.) beteekent, dat de plaats, waarboven deze woorden staan, geheel naar willekeur des spelers kan voorgedragen worden, zonder dat dezelve zich naar de maat behoeft te regelen. In het Italiaansch heet het: *senza tempo*, zonder maat.

AD MANDATUM, Lat., op bevel.

AD MANUS, Lat., vaardig, bij de hand; ook voorhanden.

AD MARGINEM, Lat., *noteren*, op den kant aantekenen.

ADMINICULUM, hulpmiddel. Bijzaak, bijomstandigheid. Bijkomend hulpmiddel tot het voeren van een onvolkomen bewijs.

ADMINISTREREN, besturen, waarnemen. Van daar *administratie*, voor de waarneming van een ambt, eenen regeringspost, of eenig ander bestuur, hetzij voor zich zelve, of in naam van een ander. *Administrateur*, hij, die den eenen of anderen post waarneemt, of zekere zaken bestuurt.

ADMIRAAL, opperbevelhebber eener vloot: ook deszelfs schip. *Admiraliteit*, eene vergadering van deskundige mannen, die het oppertoezicht over het zee-wezen hebben.

ADMIRABEL, *admirable*, Fr., wonderbaar, wonder schoon, lofwaardig; *admiratie*, bewondering; *admireren*, bewonderen.

ADMIRANTE, in Spanje, de opperbevelhebber te water en te land.

ADMISSIBEL, *admissible*, Fr., aannemelijk, hetgeen men

men kan toelaten. *Admissie*, toelating tot, aan-neming in eenen dienst. *Admitteren*, toelaten, den toegang vergunnen, inwilligen.

ADMITTATUR, de schriftelijke getuigenis van hiertoe gelaste personen, dat iemand, na voorafgegaan onderzoek naar hem, een ambt, of de opneming in een gezelschap waardig is.

ADMODIEREN, leenen, uitleenen, verpachten. *admodi-ateur*, Fr., pachter, iemand, die in pacht iets aanneemt, onder beding, om de daarvan komende voordeelen met den eigenaar te deelen. *Admodiatio*, zoodanige paching.

ADMONEREN, vermanen, herinneren, waarschuwen, straffen. *Admonitie*, herinnering, waarschuwing, straf.

ADMONITEUR, in 't algemeen een waarschuwer. — In sommige kloosters een nieuweling (*novice*), wiens bezigheid daarin bestaat, om anderen aankomenden monniken hunnen pligt te herinneren. — Eene aan den generaal der Jesuiten toegevoegd lid der orde, hetwelk in last heeft, om hem in het oog te houden en des noods te vermanen.

ADMOVEREN, naar toe brengen, bijbrengen.

AD NOTAM, Lat., eene zaak opmerken, in gedachten houden. *Adnotatie*, opteekening, opmerking. *Adnoteren*, opteekenen, opmerken.

AD OCULUM, of *ad oculos*, Lat., demonstren, klaar voor oogen stellen, duidelijk aantonen.

ADONAI, Hebreeuwsche naam van God.

ADONIS, een Syrische prins van voortreffelijke schoonheid. Hij werd door een wild zwijn gedood, en zou in eenen schoonen bloem veranderd zijn. Hem ter eere

wer

werden er jaarlijks treurfesten (*adonia*) door de Grieksche vrouwen gevierd.

ADONNAH, van de zeven aardbollen of werelden, welke de Talmudisten onderstellen, de 2^e van onderen op, op welke *ADAM*, nadat hij het eerst uit het paradijs in de onderste wereld, *Erez Hattachtona*, was verdreven geworden, 130 jaren doorbragt, vervolgens echter drie werelden rondging, totdat hij op de *Tebhol* kwam, de 7^e en hoogste van allen, die wij bewonen.

ADONTAGRA, een door den Engelschman *RICHARD REECE* uitgevonden instrument om de tanden te trekken.

ADOPTIANEN, eene sekte in de 8^e eeuw, in Spanje, die naar den bisschop *FELIX* van Urgel, eenen harer voornaamste leeraars, ook *Felicianen* genoemd worden. Zij beweerden, dat Christus, volgens zijne goddelijke natuur, wel werkelijk de Zoon, maar, volgens zijne menschelijke natuur, slechts deszelfs aangenomen Zoon zou zijn.

ADOPTIE, *adoptio*, Lat., (*Regtsgel.*) eene met zekere plegtigheden gepaard gaande, geregtelijke handeling, waardoor iemand eenen anderen persoon in zijne familie als zijnen zoon aanneemt, en hem daardoor het erfregt verzekert. Staat de aan te nemen persoon niet meer onder de vaderlijke magt, dan heet de daad van aanneming *adrogatie*. Van daar de woorden *adopteren* en *adrogen*, welke zich gemakkelijk laten onderscheiden. *Adopteren* wordt echter ook omtrent gevoelens, grondstellingen en gezindheden gebezigd.

ADOPTIELOGE, vrijmetselaarsloge, die door de eerste of moederloge als echt erkend wordt.

ADORABEL, *adorable*, Fr., aanbiddingwaardig. *Adoratie*

ratie, aanbidding. Adoreren, aanbidden: eenen nieuw verkoren Paus adoreren, wordt van de Kardinaars gezegd, wanneer zij hem, terstond na de verkiezing, eerbied bewijzen, door hem driemaal de rechterhand en den rechtervoet te kussen.

ADRAN, het heilige vuur, hetwelk in de tempels der Parzen in een metalen vat, Atesch-Dan, bewaard werd.

ADORNEREN, opschikken, opsieren.

ADOS, Fr., tegen eenen muur schuins opgeworpen aarde, waarin de vruchten beter groeijen en eerder rijp worden.

ADOUCEREN, verzachten, lenigen, verzoeten; ook bij de onderscheidene werken der kunstenaars; het ruwe en ongelijke daarvan wegnemen. Adoucissement, Fr., verzachting, verzoeting, leniging; bij de schilders, het verzachten, of wegnemen der omtrekken.

AD PALATUM, naar believen, zoo als men verkiest.

AD PARTEM, met ieder gedeelte afzonderlijk (handelen).

AD PATRES, gaan, sterven.

AD PERPETUAM REI MEMORIAM, Lat., ter eeuwige gedachtenis.

AD PIAS CAUSAS, tot weldadige gestichten, zoo als kerken, scholen, gasthuizen enz.

AD PIOS USUS, Lat., tot een godsdienstig gebruik.

AD PONDUS OMNIUM, Lat., op recepten, of voorschriften der Artsen, wil zeggen: dat de laatstgenoemde arts-enij, in gewigt zoo veel als alle voorgaande bedragen moet.

AD PRODUCENDUM ET LIQUIDANDUM, Lat., ter opgaaf en vereffening der schulden.

AD PROFITENDUM ET LIQUIDANDUM CREDITA, eene, in de geregtelijke dagingen der crediteuren, gewone

wone formule, welke beteekent: tot opgaaf en vereffening hunner schuldvorderingen.

AD PROPOSITUM, Lat., tot het voornemen, tot de zaak zelve.

AD QUAESTUS, vermogen: als ad quaestus conjugalis, vermogen der echtgenooten; ad quaestus ecclesiasticus, het vermogen, dat de bezitter eener prebende door dezelve verworven heeft.

ADQUIESCEREN, berusten, toestemmen, opvolgen.

ADQUISITEN, verworvene goederen.

ADRAMELECH, Godheid bij de Feniciers; onder welke zij de zon goddelijke eer bewezen. Kinderen werden, ten offer aan dezelve, verbrand.

ADRASTEIA, bijnaam der heidensche godin Nemesis, de godin der wraak; zie Nemesis.

AD RATIFICANDUM, Lat., ter goedkeuring, of wettiging.

AD REFERENDUM, (in de regtsgel.) iets aanhooren, echter niet zoo aanstonds daarover beslissen, maar hetzelfde vooraf wikken en wegen, of ad referendum nemen, tot berigt aan den bevoegden regter aannemen.

AD REM, Lat., ter zaak; dat antwoord was ad rem, dat was een verstandig antwoord, hetwelk op de vraag paste.

ADRES, bestelling, beschikking; opschrift eens briefs; adres aan iemand hebben; aan iemand aanbevolen zijn. Adresseren, het opschrift schrijven; aan iemand rigten; waren aan iemand zenden. Zich adresseren, zich aan iemand wenden.

ADRET, adroit, Fr., geschikt; een adret mensch, een handelbaar, geschikt mensch.

- AD RHOMBUM NIHIL FACIT, Lat., het voegt hier niet, het dient niet ter zake.
- ADRIANISTEN, sekte der wederdoopers in de 10^e eeuw. — Deze naam, naar haren stichter ADRIAAN HAMS-TADT, wordt ook aan de aanhangers van den tooven-aar SIMON, die in de tijden van den Apostel PETRUS leefde, gegeven.
- ADRITTURA, eigenlijk *adrittura*, *adroiture*; slechts onder kooplieden gebruikelijk, voor: regtuit, zonder omwegen te gebruiken.
- ADROGATIE, *arrogatio*, aanneming tot kind, van eenen persoon, die onder geene vaderlijke magt meer staat; zie *adoptie*.
- ADRONA, eene godin, welke de Romeinen bij het aanvaarden eener reis aanriepen.
- ADSCHAK-DIVAN, soort van raadsvergadering in Konstantinopel, tot welke, bij gewichtige aangelegenheden, alle Grooten, de geestelijkheid, de officieren en zelfs alle Janitsaren bijeen geroepen worden. Het woord drukt eenen staanden Divan uit, omdat in zulk eene vergadering niemand zitten mag.
- ADSCISCEREN, toe-eigenen, verwerven, aannemen. *Adscitum cognomen*, Lat., een aangenomen naam.
- AD SPICIALIA, Lat., tot de bijzondere omstandigheden.
- AD SPECT, zie *aspect*.
- ADSPERSORIUM, Lat., in de Roomsche kerk, een wijkwast, waarmede het wijkwater gesprengd wordt; ook sprengkwast.
- ADSPIREREN, aanblazen, waaijen; ook ingeven, inblazen; of *aspireren*, naar iets haken; zie dat woord.
- ADSTIPULEREN, bijvallen, toestemmen, overeenkomen, met iemand van een en hetzelfde gevoelen zijn; ook even

- even zoo veel weder beloven. *Adstipulator*, Lat., die met iemand eensgezind is; die even zoo veel weder belooft.
- ADSTRINGEREN, zie *astringeren*.
- AD TEMPUS, Lat., voor eenen tijd lang.
- A DUE, Ital. (muz.) in tweeën; met twee stemmen.
- ADULEREN, vleijen, liefkozen. *Adulatio*, vleijerij, huichelarij. *Adulator*, Fr., een lage vleijer.
- ADULTA, *Adultus*, bijnamen van JUNO en JUPITER, onder welke zij door personen, die in het huwelijk wenschten te treden, aangeroeven werden.
- ADULTEREREN, echtbreken; ook vervalschen, bederven, verdraaijen.
- AD ULTIMUM, Lat., voor het laatste, ten slot.
- ADUMBREREN, beschaduwen, schaduw maken, overschaduwen, schetsen, ontwerpen. *Adumbratio*, schaduwing, ontwerp, handteekening. *Adumbratum*, Lat., als eene schaduw, als eene schets.
- ADURENS, *Pyroticum*, ieder heekundig middel, dat op de huid brandt; zoo als trekpleisters, enz.
- ADUSTIE, ontsteking des bloeds of der sappen in het menschelijke ligchaam, inzonderheid van het hersen-gestel.
- AD VALVAS, Lat., aan de deuren, b. v. affigieren, aanplakken; *ad valvas curiae*, aan de deuren van het raadhuys, *ecclesiae*, van de kerk.
- ADVENANT, Fr., bekwaam, geschikt; naar *advenant*, in de apotheken, *quid pro quo* geven, de medicijnen verwisselen.
- ADVENT, *adventus*, Lat., de aan-of toekomst. De *adventtijd*, of de tijd van den *advent*, waarop, in de Roomsche kerk de aankomst, of verschijning van
Chris

Christus gevierd wordt, beginnende vier weken voor kersmis.

ADVENTITIA BONA, Lat., zulke goederen, welke een zoon des huisgezins, die nog onder de magt des vaders staat, verkregen heeft, zonder dat die goederen eigenlijk van den vader kwamen, maar welke hij, of door eigen vlijt en arbeid verworven, of van zijne moeder, of van vrienden, of door eenen onverwacht gelukkig toeval, bekomen heeft.

ADVERBIUM, Lat., bijwoord, hetwelk slechts bij de werkwoorden gevoegd wordt, als: heden, zeer, fraai, nauwelijks, enz.

ADVERSARIA, Lat., schrijftafel, of boek, waarin alles onder elkander, om het niet te vergeten, geschreven wordt; een quodlibet. Adversarius, tegenpartij, vijand, aangeklaagde.

ADVERSITOR, bij de Romeinen een slaaf, wiens verrigting daarin bestond, zijnen heer, wanneer hij uitgegaan was, af te halen en te begeleiden.

ADVERTANCE, oplettendheid, opmerkzaamheid.

ADVERTEREN, averteren, berigten.

ADVIJS, a d v i s o, a v i s o, Ital., brief, berigt, schrijven van kooplieden; b. v., bij getrokkene wissels, opdat degene, op wien zij getrokken worden, aan dezelve des te eerder geloof moge geven. Advijs, raad, onderrijsing, teregtwijzing, welke een regtsgeleerde aan iemand geeft. Advijseren (adviseren, aviseren), berigt, raad geven, verwittigen. Advijsjacht, een klein zeeschip, met riemen en zeilen.

ADVOCATUS DIABOLI, bij de heiligverklaringen door den Paus; een man, die daarbij als ware het, gelijk zulks de naam aanduidt, de zaak des duivels vervangt.

Hem

Hem ligt namelijk de verpligting op, om uit het leven van den Candidaat alle beweeggronden op te sporen, waarom hij de hem toegedachte eer niet waardig is.

ADVOCATUS ECCLESIAE, beschermheer of aalmoezenier der Kerk, was een titel van den Roomschen Keizer, die in de kiescapitulatie beloven moest, de Kerk en de geestelijkheid te beschermen.

ADVOKAAT, (a d v o c a a t) a d v o c a t, a v o c a t, Fr., voorspraak, pleitbezorger; iemand, die voor het geregt een ander vertegenwoordigt en deszelfs zaak verdedigt. Advoceren, tot zich roepen; ook in regten dienen, bijstand verleenen, voorspreken.

AD VOCEM, Lat., bij dit woord.

ADVOYER, in Zwitserland en bijzonder in het kanton Bern, een voornaam ambtenaar.

ADYNAMIE, krachteloosheid, zwakte.

ADYNATOCRASIE, noemt BARTELS (in zijne Pathologie) eene te losse, te weinig zamenhangende vermenging der organische deelen.

ADYTON, A d y t u m, de heiligste plaats in den tempel, waar slechts de priesters mochten komen, en de orakels gegeven werden.

AEDILES, bouwmeesters, romeinsche overheidspersonen, welke hoofdzakelijk aangesteld waren, om over de openbare gebouwen het opzigt te houden. Zij volgden in rang onmiddellijk op de praetores, en hadden uitzigt, om de hoogste staatsambten te bekomen.

AEDIOLUS, eene Godheid bij de Romeinen, die de huizen beschermde.

AEDITUI, Romeinsche deurwachters, die te gelijk voor het huis moesten zorgen. Voorts bedienden der priesters, die de offerdieren voederden, en voor de veiligheid

- igheid en zindelijkheid van den tempel zorgden.
- AEDOA, de schaamdeelen, pudenda. Aedoiodymia, pijn in de schaamdeelen. Aedocitis, gevoel en smart in de schaamdeelen.
- AEDON, de nachtegaal, bijnaam van MINERVA.
- AEDOPSOPHIE, zoodanig zeldzaam toeval, wanneer uit de teeldeelen winden met gedruisch ontstaan.
- AEGAGROPILAE, aegagropili, gemzenkogels.
- AEGER, in de scandinavische fabelleer de God der zee, wiens gemalin RANA is. Zij baarde hem 9 dochters, de golven maagden, BLODUGHADDA, BYLGIA, DROBNA, DUFU, HIMMINGLAESSA, HESSRING, KOLGA, RAUMA en UDUR. Deze 9 gezusters gaan altijd gezamenlijk, hebben lichtkleurige kappen en witte sluijers.
- AEGERIA of EGERIA, nimf, welke de Romeinen groote eer bewezen, eensdeels wijl ROMULUS verzekerde, dat hij de wetten, door hem aan het volk gegeven, van haar ontvangen had, anderdeels, wijl men geloofde, dat zij de vrouwen in het baren bijstond.
- AEGIA, aegias, witte vlek (zweer of likteeken) op het hoornvlies.
- AEGIS, aegide, schild van Minerva.
- AEGILOPS, anchylops, oogziekte, een knobbeltje, hetwelk meestal met ontsteking gepaard gaat, uit eenen ziekelijk aangedanen traanzak voortspruit en den grooten ooghoek beslaat.
- AEGINEA, naam van DIANA.
- AEGINETISCHE FEESTEN, werden ter eere van NEPTUNUS in de stad Aegina 16 dagen lang gevierd. De heeren bedienden zich zelve, zoo lang zij duurden, en lieten hunne slaven aan de vermakelikheden deelnemen.

- nemen.
- AEGIS, Aegidis, fabelachtig monster der oudheid, hetwelk vuur spuwde en groote verwoestingen aanrichtte. Het werd door MINERVA gedood, welke met de huid deszelve haar borstharnas en schild overtrok en daardoor onkwetsbaar werd. Zij ontvingen den naam van het gedroogde gedrogt. Somwijlen beteekent ook aegide slechts een schild in 't algemeen.
- AEGIUCHUS (fabelk.), dezen bijnaam gaven de Romeinen aan Jupiter, ter gedachtenis van de geit, die hem gezoogd had.
- AEGIUS, naam van NEPTUNUS.
- AEGLETES, bijnaam van APOLLO.
- AEGOBOLUS, naam van BACCHUS.
- AEGOCEROS (fabelk.), een bijnaam van Pan, dewijl hij zich, toen de goden hem onder de sterren plaatsten, in eene geit veranderde.
- AEGOLETHRON, Aegalethros, geitendood, geitenpest.
- AEIPATIE, iedere langdurige ziekte.
- AELEM, eene soort van ordeteeken bij de Turken, een groote standaard, op welken zich eene, uit eene zilveren plaat vervaardigde, halve maan bevindt. Deze laat de bezitter door eenen Aelemdarius voor zich uit dragen, welken laatsten naam ook de vaandragers bij de horden der Janitsaren hebben.
- AELURUS, de god der katten (op Egyptische antieken).
- AEMULEREN, nabootsen, naapen; ook misgunnen, benijden. Aemulatie, nabooting, naijver.
- AENAUTEN, menschen, die altijd op schepen leven.
- AENEAS, trojaansch vorst, de zoon van ANCHISES en VENUS, die, na de verwoesting zijner vaderstad, door

door de brandende puinhoopen derzelve zijnen ouden verlamden vader droeg, voorts naverloop van eenigen tijd, verzeld van verscheidenen zijner landslieden, naar Italic stovende, en aldaar het rijk der Latijnen stichtte.

AENEIDE, gedicht van Virgilius, ten onderwerp hebbende het noodlot van den vlugtenden Trojaanschen vorst, Aeneas.

AENEATORES, bij de Grieken en Romeinen, de bij een leger zich bevindende trompetters en hoornblazers.

AENEIS, bijnaam van VENUS, naar haren zoon, AENEAS.

AEOLUS, heette bij de Heidenen de god der winden. Aeolipilaë, winden dampballen; deze worden met welriekende wateren gevuld en op gloeiende kolen gezet, daar zij dan uit hunnen engen hals eenen aangename geur verspreiden. Aeolusharp, eene harp, die door middel van den wind speelt; ook, schertsenderwijze gesproken, het huilen en piepen des winds.

AEON, het wereldbestuur.

AEONEN, onmetelijke tijden, eeuwigheden.

AEQUATIE, zie Equatic.

AERA, Lat., aere, ere, die tijd, van welken men bij een volk het jaartal begint te rekenen. Aera Christianiana, de Christelijke jaartelling, van Christus geboorte af.

AERARIUM, de schat van eenen staat, eener gemeente of kerk.

AERDATEN, de luchtgeesten van PARACELsus en deszelfs aanhangers.

AERETEN, buitengewone overheidspersonen, die in Athene door het gansche volk of wel door bijzondere

stam.

stammen gekozen werden, om een zeker werk te verrigten.

AERETONON, schietwerktuig, hetwelk de pijlen door de kracht der lucht afschoot en door CTESIBIUS, eenen werktuigkundige te Alexandrie, werd uitgevonden.

AERIA, naam van MINERVA.

AEROBAAT, luchtwandelaar, figuurl., iemand, die zich, om zijne spitsvindige, winderige haarkloverijen, wijzer acht dan andere menschen.

AERODUNAMICA, leer van de drukking en beweging der lucht.

AEROGRAPHIE, luchtbeschrijving.

AEROLITHEN, luchtsteen, die uit de lucht, of uit de maan zouden gevallen zijn.

AEROLOGIE, luchtkunde.

AEROMANTIE, waarzegging uit de lucht en de daarin zichtbare verschijnselen.

AEROMETRIE, luchtkunde; de wiskunstige beschouwing van de eigenschappen der lucht, b. v., hare zwaarte, elasticiteit, temperatuur, vochtigheid, enz. **Aerometer**, een werktuig, om deze eigenschappen te onderzoeken; als: luchtpomp, barometer, hygrometer, enz.

AERONAUTICA, kunst, om in de lucht en door de lucht te varen. **Aeronaut**, een luchtvaarder.

AEROPHOBIA, de luctvrees.

AEROPHORUS, luchtbevattend.

AEROSIS, het verdunnen van vlugtige deelen.

AEROSTAAT, aerostatische machine, montgolfiere, luchtbal; een werktuig, hetwelk in de ons omgevende lucht, van zelf in de hoogte stijgt, en somwijlen menschen en aanmerkelijke lasten met zich opvoert;

fig

figuurl. windbuil. *Aerostatica*, leer van het evenwigt der lucht.

AESCULAAN, *aes, aeres*, eene der drie muntgodheden der Romeinen, waarvan de beide overigen **ARGENTINUS** en **AURINUS** heetten, d. i. de godheden der koperen, zilveren en gouden munten.

AESCULAAP, een beroemde Grieksche arts; van daar heeten bekwame artsen *aesculapen*.

AESTHESIS, het gevoel, gevoelvermogen.

AESTHETICA, wetenschap des gevoels en der gewaarwordingen; de wijsgeerige beoefening der schoone kunsten en wetenschappen, welke zoo wel de algemeene theorie, als de regelen der schoone kunsten uit de natuur van den smaak afleidt. *Aesthetisch*, de eigenschap eener zaak, waardoor zij een voorwerp des gevoels wordt. *Aesthetiek*, transcendentale, de bovenzinnelijke zinnelijkheidsleer, het leerstelsel der begrippen van ruimte en tijd.

AESTHETORIUM, de hoofdzetel der gewaarwording, het *sensorium commune*.

AETHALITES, zoon van **MERCURIUS**, wiens ziel gezegd wordt, het vermogen te hebben, om uit het eene lichaam in het andere over te gaan, en zich alle dergelijke verhuizingen te kunnen herinneren.

AETHER, de fijne boven- of hemellucht; in de chemie eene witte doorschijnende vochtigheid, *naphtha*, welke ongemeen licht, vloeibaar en ontbrandbaar is, en uit den wijgeest, door middel der zuren, bereid wordt.

AETHIOPS, bijnaam van **JUPITER**.

AETHLETERES, de kampvechters, **CASTOR** en **POLLUX**.

AET

AETHNOPHRONEN, eene sekte van Christenen uit de 7^e eeuw, die zich met waarzeggerij en tooverij ophielden.

AETHON, de arend, welke aan het hart van **PERSEUS** knaagde, en door **HERCULES** gedood werd.

AETHUSA, de gemalin van **APOLLO**, eene dochter van **NEPTUNUS**.

AETHYIA, bijnaam van **MINERVA**.

AETIANEN, sekte onder de eerste Christenen, wier grondstelling was, dat de zoon niet alleen van een geheel ander wezen dan de vader, maar hem in alles ongelijk was.

AETIOPHIA, **DIANA**, als godin der maan.

AETNAEUS, bijnaam van **VULKAAN**.

AETOLA, **DIANA**.

AETOLOGIE, *aetiologie*, aanvoering der gronden en oorzaken, waarom een ding zoo en niet anders geschied is. Het aetologische gedeelte in de geneeskunst bepaalt zich tot het navorschen van de hoofdoorzaken der ziekten. Zie *pathologie*.

AFFABEL, *affable*, Fr., spraakzaam, minnelijk, vriendelijk. *Affabiliteit*, spraakzaamheid, enz.

AFFAIRE, zaak, verrigting, handeling; goed en kwaad voorval; gevecht. *Affaire d'honneur*, zaak van eer; tweegevecht. *Affaire de coeur*, liefdeshandel.

AFFAMER, Fr., uithongeren. *Affameur*, hongersnodstichter; iemand, die, in eene stad, of een land, gebrek aan levensmiddelen tracht te veroorzaken.

AFFECT, hooge graad eener gemoedsbeweging en derzelve uitbersting.

AFFECTATIE, gemaaktheid. *Affecteren*, den schijn van

van iets vertoonen, zonder eene overeenstemmende gemoedsgesteldheid te nemen. Van daar geaffecteerd, gedwongen, gemaakt, vermomd.

AFFECTIE, *affectio*, Fr., genegenheid, welwillendheid; gunst, liefde. **Affectionneren**, gunstig toegedaan zijn.

AFFECTIONIS PRETIUM, een liefdegescenke.

AFFETTUOSO, Ital., (muz.), teeder. Ten aanzien van de gezwindheid heeft het zijne plaats tusschen *andante* en *adagio*.

AFFIDAVIT, in Engeland, de schriftelijk afgenomene beëdiging eener daadzaak voor eenen persoon, bevoegd, om den eed af te nemen.

AFFIGEREN, aanslaan, aanplakken. **Affiche**, een aangeslagen berigt of bevel.

AFFILIATIE, bij de oude Galliers, de aanneming tot kind, bij de Roomsche geestelijken, de opneming in de gemeenschap eener orde. **Affiliëren**, iemand als kind aannemen; ook, eenen wereldlijken persoon in de gemeenschap eener orde opnemen, hem dezelve deelachtig maken, waaraan het regt verbonden is, om in een klooster, waaruit een lid der orde is verplaatst geworden, weder terug te mogen keeren. Van hier **geaffilieren**, aangenomene zonen en dochters van zulk een gesticht.

AFFINEREN, fijn maken, louteren. **Affinage**, plaats, waar een ding, als suiker, metaal, enz., fijner gemaakt, gelouterd wordt. **Affinerie**, ijzerdraad in ringen; ook draadtrekkerij.

AFFINITEIT, zwagerschap, verwantschap. **Chemische affiniteit**, bijzondere aantrekking, verwantschap der stoffen. Een tot nog toe onverklaarbaar verschijn

schijnsel, naar hetwelk de dingen zich meer of minder plegen te vereenigen. b. v., krijt wordt door azijn geheel opgelost; brengt men echter zuiver loogzout in de oplossing, dan zinkt het krijt, in eenen droogen toestand op den grond; de azijn verlaat het krijt en verbindt zich met het loogzout; en de verwantschap van den azijn met het loogzout is sterker, dan met het krijt.

AFFION, opiat om den moed en de liefde op te wekken, ook opium.

AFFIRMEREN, bevestigen, beamen, bekrachtigen. **Affirmatie**, bekrachting, bevestiging. **Affirmatief**, bevestigend, bekrachtigend.

AFFIXA, (in de regtsgel.) alle dingen van een onroerend goed, welke aard-, muur-, band-, spijker- en nagelvast zijn.

AFFLICTIE, droefenis, ellende. **Afftigeren**, bedroeven, krenken.

AFFLIGE, (in de muziek) smartelijk.

AFFLUENZA, Ital., toeloop, groote verzameling; het toestroomen eener groote menigte van volk.

AFFREUX, Fr., ontzettend, verschrikkelijk, ongehoord.

AFRICA, Afrika, het zuidelijke gedeelte der oude wereld, dat zijnen naam van de apen zoude bekomen hebben.

AFFRONT, schimp, belediging, smaad. **Affronteren**, iemand stout onder de oogen treden, smadelijk bejegenen.

AFFUNDE (op recepten), giet daarop. **Affusie**, opgieting.

AFFUTAGE, affuitwerk; onderstel van het geschut.

AFTAKELEN, geschut, ankers, touwen en zeilen van een schip

- schip afnemen en in de magazijnen brengen; zoo als in vreedestijd geschiedt met de oorlogsschepen
- AFZIJGEREN, bij de bergwerkers, de diepte van eenen put met eene loodlijn meten.
- AGA, een aanvoerder van krijgsvolk, een officier, bij de Turken; inzonderheid een opperbevelhebber over de Janitsaren. Kisler-aga, die het opzigt heeft over vrouwen.
- AGALACTIA, mangel aan melk in de borsten.
- AGALARIS, lijfwachten der Turksche Bassa's.
- AGALME, grafstandbeeld of grafpilaar.
- AGANIPPE, bron aan den Helikon, die eenen iegelijk, welke van het water dronk, met de dichtkunst bezielde. Aganippiden, de negen Muzen.
- AGANOTHETA, oppertoeziener over de heilige spelen, bij de oude Grieken.
- AGAPETEN, veelgeliefden; een gezelschap vrome jonkvrouwen in de eerste Christelijke kerk; ook priesters en monniken, die met personen van het andere geslacht samenleefden, doch, gelijk zij voorgaven, zonder de kuischheid te kwetsen. Agape, agapes, het liefdemaal bij de eerste Christenen.
- AGATHALYUS, PLUTO, als heerschappijvoerder over de dooden.
- AGATHODAEMONEN, calodaemonen, goede geesten.
- AGATHOLOGIE, dat gedeelte der praktische wijsbegeerte, hetwelk aantoonst, waarin de gelukzaligheid bestaat, en welke het onderscheid is tuschen schijngoederen en wezenlijke goederen.
- ACATI BASCI, opperhofmeester aan het Perzische hof.
- AGATJCHI, het 5^e hemelsche huis der astrologen, uit hetwelke

- welke zij van lust, vreugde, liefde-geluk, spelen, kleedingen en kinderen plegen waar te zeggen.
- AGEA, de lange gang nevens de roeibanken op de schepen der Ouden, op welken gang de bevelhebber der roeiers, ageator, openneer ging. Bij de Grieken Paradon.
- AGEBAREN, graangod der Tscheremissers, dien zij voor en na den oogst vierden.
- AGELAEA, Ageleis, MINERVA als krijgsgodin.
- AGELASTUS, bijnaam van PLUTO, als een zeer gestrenge God.
- AGENDA, agende, een gedenkboek, dagboek; kerkboek, hetwelk de liturgie, gebeden of voorschriften bevat. Agende annuel, lijst, rol, gedrukte of geschrevene aankondiging van het merkwaardigste, dat er, op zekere dagen, in Parijs, te zien of te hooren is.
- AGENORIA, Agerona, eene godin, aan wie de Romeinen den moed tot eene onderneming toeschreven; de werkdadigheid.
- AGENS, in het meervoud Agentia, iets dat in beweging brengt.
- AGENT, zaakbezorger.
- AGERASIE, wanneer men niet veroudert, maar er altoos frisch en jong uitziet.
- AGEREN, handelen, verrigten; ook klagen.
- AGEUSTIA, het vasten, nuchter blijven.
- AGGIUSTAMENTA, Ital., (muz.), stipt, zeer nauwkeurig.
- AGGLOMEREREN, zich ophoopen, grooter worden, zoo als een sneeuwbal, die gerold wordt. Geagglomereerde huizen, die dicht bij elkander gebouwd zijn.
- AGG

AGGLUTINANTIA, vereenigende middelen, welke de lippen der wonden zamenbrengen en de genezing der laatste bevorderen (agglutineren).

AGGRATIANDI JUS, het regt van begenadiging, volgens 't welk vorsten aan een misdadiger de toegekende straf kunnen kwijtschelden of verzachten.

AGGRAVATIE, verhooging, verzwaring. **Aggraveren**, bezwaren, ophoopen, verzwaren, vergrooten, als zonde, straffen; ook verbannen, vervloeken; verdacht maken.

AGGREGAAT, zie **AGREABEL**.

AGGREGAAT, verzameling, een hoop van zulke dingen, die geene natuurlijke verbinding onder elkander hebben. B. v. zandsteen is een aggregaat van korrels of zand. Ook de som van meerdere getallen. Wanneer echter de deelen in elkander loopen, elkander oplossen, en zich tot een geheel verbinden, dat andere eigenschappen heeft, dan te voren ieder deel afzonderlijk had, dan heet het een mengsel; gelijk, b. v., de zamengestelde artsenijen of metalen enz.

AGGREGATIE, opneming in de familie.

AGGRESSEREN, zie **AGRESSEREN**.

AGHEUSTIE, het verlorene vermogen van den smaak.

AGHIRLIK, de geschenken, welke een Bassa moet doen worden aan de Sultana of keizerlijke Princes, welke de Turksche Keizer hem in het huwelijk vereenigt.

AGIEL, agil, Fr., agilis, Lat., behendig, vaardig, gewind. **Agiliteit**, behendigheid, enz.

AGIO, opgeld. **Agioteur**, actiehandelaar, actionist, woekeraar. **Agiotage**, actiehandel. **Agioteren**, eenen woekerachtigen handel — agiotage — drijven.

AGIO

AGIOSIDERON, bij de Christenen, welke onder de Turksche heerschappij leven, een ijzer, waarop met een hamer geslagen wordt, ten einde hen hierdoor (dewijl zij zich van geene klokken mogen bedienen,) tot de godsdienstoefening te roepen.

AGITATO, Ital. (muz.), onrustig, hevig.

AGITEREN, bewegen, heen en weder drijven, verontrusten, beangstigen, pijnigen, vervolgen; ook handelen, afhandelen. **Agitatie**, beweging, onrust des gemoeds; bemoeijing.

AGLAIA, eene van de drie bevalligheden.

AGNATEN, bloedverwanten; mannelijke nakomelingen van eenen vader, maar bij onderscheidene kinderen. **Agnatie**, verwantschap der agnaten, bloedverwantschap van vaders zijde. **Agnatisch**, tot zulk eene verwantschap behoorende.

AGNI, **AGHNI**, **AGHINI**, de God des vuurs bij de Indiers of de genius, welke het vuur beheerscht en ook **Pavak** of **Pavaka** genaamd wordt, doch zijne gemalin **AGHNAY** of **SVAHA**. Hij wordt afgebeeld met 4 armen op een ram rijdende, het hoofd met vlammen omringd, en in 2 handen met dolken.

AGNISCHTUT, hetzelfde met **Abhigit**.

AGNOITEN, kettters van de zesde eeuw, die beweerden, dat Christus van den dag des laatsten oordeels niets geweten heeft.

AGNOMINATIE, (rhetor.) anders **paranomalie**, wanneer men twee gelijkkluidende woorden achter elkander plaatst, b. v., hij wist niet, wat dat voor waren waren.

AGNOMINATIO, hetzelfde met **paronomasia**.

AGNOSCEREN, erkennen, toestemmen.

AGNUS DEI, Lat., een door den Paus gewijd stukje was, waar

waarop een lam gedrukt is, hetwelk de Katholijken, uit godsvrucht, bij zich dragen. Ook een latijnsch gebed, hetwelk bij de mis uitgesproken wordt, en met de woorden *Agnus Dei* begint.

AGOMPHIASIS, het verwiggen der tanden.

AGON, (**AGONIE**, Fr.), doodstrijd, het worstelen met den dood, zieltoging; ook strijd van verschillende gemoedsbewegingen, als: toorn en vrees, vrees en hoop, hoop en droefheid. **Agoniseren**, **agonizaren**, zieltogen, op het uiterste liggen.

AGONALEN, zekere feesten bij de oude Romeinen, welke altijd op het einde van Januarij gevierd werden, en met hevige lichaamsbewegingen gepaard gingen.

AGONARCHEN, **agonstarchen**, de opzieners der wedspelen bij de Grieken, welke zorg droegen, dat de wetten en gebruiken in acht genomen wierden, de geschillen tusschen de kampvechters beslechtten, en de prijzen uitdeelden.

AGONISTIKEN, sekte der Christenen in Afrika, welke belijders op de jaarmarkten rondreisden, en hare leer zochten uit te breiden. Zij ontvingen daarvan hunnen naam, dat zij verzekerden, met den vorst der duisternis in gestadigen strijd te leven.

AGONIUS, God bij de Romeinen, die het opzigt over de menschelijke handelingen had, en dien zij aanriepen, voor en alear zij iets ondernamen. — Dezen naam gaf men ook aan **JANUS** en **MERCURIUS**.

AGONOGRAPHIE, beschrijving der kampspelen bij de ouden. **Agonostiek**, dat gedeelte der lichaamsoefeningen bij de Grieken, dat met kampen eenige overeenkomst heeft. **Agonotheten**, opzieners, regters bij de kampspelen der ouden.

AGON

AGONOSTICA, dat gedeelte der gymnastica, hetwelk de wedspelen bevat.

AGONOCLYTEN, sekte in de 7^e en 8^e eeuw, die daarvan haren naam ontving, dat zij bij de gebeden het kniebuigen verwierpen.

AGORA, zie **Gerah**.

AGORAEA, bijnaam van **MINERVA** en **DIANA**.

AGOREUS, werd **JUPITER** en bijzonder **MERCURIUS** genaamd dewijl hij als God der kooplieden, de opziener over de markten was.

AGORONOMEN, waren in Athene datgene, wat te Rome de **Aediles** waren.

AGOTKON, bij de Irokezen de naam van de geesten der 2^e orde.

AGOTSINNACHEN, de waarzeggers der Irokezen, welke ook **Arendio vannen** en bij de Hurons **Sajotkata** genaamd worden.

AGOYE, een God der bewoners van het koninkrijk **Whoda** in Afrika, voor wiens onbebouwen beeld 3 schalen met kleine kogels staan, door middel waarvan de priester aan degenen, die om raad vragen, orakels uideelt.

AGRAFFE, is bij de beeldhouwers een sieraad, hetwelk zij aan het einde eens werks aanbrengeu.

AGREABEL, **agreable**, Fr., aangenaam, lief, waard; **agreeren**, aangenaam zijn, believen, gevallen, gunstig aannemen. **Agreement**, bevalligheid, vermaak, goedkeuring. In de muziek zijn **agremens**, **agrementen**, al die kleine bijgevoegde sieraden, als: voorlagen, trillers, enz., waardoor de muziek veraangenaamd wordt. Ook geeft men dezen naam aan zekere sieraden, welke men op de kleederen plaatst, om die

te

- te verfraaijen. *Agreminist*, iemand, die de *agremens* voor de dames maakt.
- AGRESSEREN, *agresser*, Fr., aanvallen, aangrijpen; twist veroorzaken. *Agressieur*, rustverstoorder, aanvaller. *Agressie*, aanval, verwekking van twist.
- AGRICULTUUR, landbouw.
- AGRIOGINA, Bacchusfeest; de vrouwen zochten BACCHUS bij nacht, en kwamen eindelijk met de verzekering terug, dat hij zich bij de Zanggodinnen had verborgen gehouden. Hierdoor moest aangeduid worden, dat de ruwheid der oude volken, door liefde tot de wetenschappen is achtervolgd geworden.
- AGRIOPHAGUS, die van wilde dieren leeft.
- AGRIOTHYMIA, een woeste inborst; ook waanzinnigheid met moordlust.
- AGRIPPA, een kind, dat met de voeten het eerst geboren wordt.
- AGRIUS, Pan, als een der veldgoden.
- AGROTERA, DIANA, als godin der jagt.
- AGROUPEREN, *agrouper*, Fr., vele beelden, zaken, opeen hopen.
- AGRYPNIE, slapeloosheid; ook het te veel waken.
- AGUFFI, een door de Kalmukken als een God vereerde heilige, welke op eenen troon zittende met een boek in de hand afgebeeld wordt.
- AGYNIERS, sekte in de 7^e eeuw, welker aanhangers leerden, dat God den echt niet verordend had en zij daarom niet wilden trouwen. — *Agynus*, die noch vrouw, noch bijzit heeft.
- AGYRTE, kwakzalver, marktschreeuwer, goochelaar.
- AHASTARA, bij de Indiers een naam der als Godheid vereerde zon.

- AHRIMAN, zie Ormuzd.
- AIDE, hulp, bijstand, helper. *Aide de camp*, Generaal-Adjutant, *Aide-Major*, Adjutant.
- AIDONEUS, naam van PLUTO; wijl hij zijn rijk in de benedenwereld had.
- AIJUKAL, een der 4 hoofdgoden der Mongolen, welke met den *Wischnoe* der Indiers eenerlei schijnt te wezen. Een andere is AIJUSCHAL, welke met BRAMA overeenkomt.
- AILEKES, *Ailekes-Olmaka*, bij de Laplanders 3 Goden, welke zij als begeleiders der zon beschouwen; terwijl zij aan hen drie dagen in de week gewijd hebben, welke zij bijzonder gunstig ter verrigting van sommige bezigheden, daarentegen ongunstig tot verscheidene andere, houden.
- AIMABEL, *aimabel*, Fr., beminnenswaardig.
- AIMAC THIS, huisgoden der Heidensche Tartaren.
- AIMO, bij de Laplanders de verblijfplaats der afgestorvenen.
- AIR, wijs van zich te gedragen, te handelen; ook het uiterlijke aanzien, de uitdrukking der gewaarwordingen; zich een groot *air* geven; ook, bij de schilders, de rigting van het hoofd, deszelfs wending en houding. De schilderijen hebben ook een goed *air*, wanneer de kleuren der voorwerpen naar de verschillende graden des afstands, verminderd of verzwakt zijn.
- AISANCE, Fr., ligtheid, ongedwongenheid in manieren; gemakelijkheid, welgesteldheid; ook voorregten en heerlijkheden.
- AISE, Fr., in de spreekw. *il est à son aise*, hij leeft zeer genoegelijk, gevoelt zich ten eenemaal gelukkig; hij is in zijn *aise*.

AIUS LOCUTIUS, Godheid bij de Romeinen.

AJA, oppertoezichtster over de kinderen aan het Spaansche hof.

A JOUR, doorschijnend, gebroken.

AJOURNEREN, zie ADJOURNEREN.

AJUSTEREN, gelijk maken, b.v., een gewigt; ook aanpassen, als: een kleed aan het lijf; zich ajusteren, zijne kleeding, zijnen opschik in orde brengen; zich gereed maken.

AITIOLOGIE, leer van de oorzaken der ziekten.

AKADEMIE, (a c a d e m i e), hoogeschool, universiteit.

Ook gezelschap van geleerden. Van daar heeft men teekenen-, schilder- en muziek-akademien; — akademie der beeldende kunsten; ook ridder-akademien. In het Fr. heeft men academie d' amour, voor hoerhuis. Ook worden bij de schilders de afteekeningen of modellen van een naakt mensch, in eene bijzondere houding, akademien genoemd. Academist, akademicus, Lat., iemand, die aan eene akademie studeert; akademisch, wat tot de hooge school behoort.

AKATALEKTISCH (a k a t a l e k t o s); in de dichtkunst, een vers, hetwelk ten aanzien der voeten en lettergrepen, de hoogste volkomenheid bezit. Katalektisch, het tegendeel daarvan.

AKEGI-of Atagis-Bassa, de opperkeukenmeester aan het hof des Turkschen keizers.

AKGHI, de kok, die de Janitsaren moet spijzigen, op hun gedrag letten en hunne misdrijven straffen.

AKKO en ALXHITO, twee vrouwelijke schrikbeelden, waarmede de oude Grieken hunne kinderen bang maakten.

AKOND

AKOND, soort van vrederegter in Perzie.

AKTEUR, zie ACTEUR.

AKUMAN, booze geest bij de Perzen.

AKUSTIEK, gehoorleer; de leer van geluid en toon, welke tegelijk de gronden der muziek in zich bevat. Akustisch werktuig, acusticon, eene gehoorbuis, een werktuig waarvan zich hardhoorende personen bedienen, om de werking des geluids op hun gehoor te versterken. Akustische artseneijmiddelen, voor de ooren.

AKUTHOR, zie Thor.

A LA, Fr., op, of naar; à la Grecque, à la Française, op de Grieksche, Fransche manier; à la mode, naar den smaak; à la tete, aan de spits, vooraan, in het gezicht.

ALAI BEGLER, een Turksche overste.

ALAI-TSCHAUSCH, voornaam gerechtsdienaar bij de Turken.

ALALA, godin des oorlogs.

ALAMBRADOS, Portug., illuminaten, verlichten; ingevingen voorwendende menschen; eene sekte in Portugal, den Engelschen kwakers gelijk.

ALARM, oploop, oproer, vrees, zorg, opschudding. Alarmeren, opschudding maken: zich alarmeren, ongerust worden. Alarmist, een, die opschudding veroorzaakt.

ALART, alert, alerte, Fr., waardig, wakker, rustig.

ALASTON, JUPITER, in zoover de ondeugd en misdadelen door hem gestraft worden; — een geest, die naar de meening der Ouden de menschen plaagde.

ALBANENZEN, eene sekte in de 8^e eeuw, welke een oorspronkelijk goed en kwaad wezen aannam.

ALBE

- ALBE, een wit linnen kleed, hetwelk de Roomsche priesters, bij eenige ambtsverrigtingen, plegen aan te doen.
- ALBIGENZEN, eene sekte, welke van de 11^e tot de 13^e eeuw vele aanhangers vond, die naar PETER WALDUS, een harer voornaamste leeraars, ook den naam Waldenzen ontvingen. Zij werden door de Roomsche Kerk hevig vervolgd, en men zegt, dat zij het eerst aanleiding tot de inquisitie gegeven hebben.
- ALBINAGII JUS, Lat., droit d' aubaine, Fr., regt der voormalige koningen in Frankrijk, om de nalatenschap van vreemdelingen, die aldaar zonder zich in het rijk bevindende kinderen sterven, te naasten en zich toe te eigenen.
- ALBINOS, wittelingen; zeker menschenras, met eene witte huid en roode ooggen (ook kakkerlakken en witte mooren genoemd).
- ALBION, naam van Engeland, ten tijde der Romeinen, thans alleen in den verhevenen stijl nog voor dat land gebruikt wordende. Albion is waarschijnlijk ontleend van Englands witte rotsen.
- ALBOGALERUS, eene, uit het vel van een geofferden stier vervaardigde, spits toeloopende muts der opperpriesters van JUPITER, aan welker bovensten top een olijftak was vastgemaakt, ten teeken, dat de priester overal, waar hij kwam, vrede medebragt.
- ALBORAK, het dier, waarop Mahomed naar Jeruzalem zonde gereden zijn, om aldaar ten hemel te varen.
- ALBORDI, Bordy, bij de Parzen, de naam van den oorspronkelijken berg, die de wortel en grondveste der geheele aarde is.
- ALBUM, stamboek, inschrijfboek; album amicorum, vriendenrol. In albis, oningebonden (van boeken).
- Album

- Album graecum, witte hondsdrek; album nigrum, muizendrek. Albus, een witpenning, zilveren munt in Keur-Hessen.
- ALBUNEA, beroemde nimf, eene der Sibillen, welke de Romeinen bij eene grot in een woud aan de rivier Aniene, omstreeks Tibur, goddelijke eer bewezen.
- ALCADE, ALCAIDE, regter, gouverneur, bevelhebber eener vesting, burgemeester of schout van eene stad, of een dorp, in Spanje en Barbarije.
- ALCAHEST, algemeen oplossingsmiddel bij de Alchimisten.
- ALCALA, de spaansche tollens, die de schepen van de koopwaren moeten betalen.
- ALCALI (alkali), loogzout, verkregen wordende door uitloogen uit de asch van planten. — Alcalisatie, de loogzoutbereiding. Alcalisch of alcalinisch, loogzoutig. Alcaliseren, tot loogzout branden, met loogzout vermengen, of bezwangeren.
- ALCANTARA, spaansche ridderorde, de ridders houden zich aan de regementen der Cistercienzen, maar mogen trouwen.
- ALCESTE, dochter van PELIAS en gemalin van ADMETUS, koning van Thessalie.
- ALCHIMIE, de kunst, of wetenschap, om, door middel van geheime chemische bewerkingen, onedele metalen in, edele te veranderen; van daar de zoogenoemde goudmakerij. Het is bekend, dat deze wetenschap ontelbare menschen heeft bezig gehouden, welke, onder den naam van Adepten, het geheim om goud te maken, door den steen der wijzen, wilden uitvinden. Alchimist, een (zoogenaamde) goudmaker. Alchimistisch, op de wijze der Alchimisten
- misten

- misten. De oorsprong der alchimie verliest zich in de dikste duisternis der vroegste fabeleeuwen.
- ALCHOLLEA, gewone vleeschspijs der Mooren, bestaande in schijfjes vleesch in de zon gedroogd, die twee jaren lang kunnen goed blijven.
- ALCIDES, naam van Hercules.
- ALCIMACHE, Alc is, bijnaam van MINERVA, als krijgsgodin.
- ALCIONEUS, zoon der aarde, een der reuzen en wel de sterkste, na PORPHYRION.
- ALCMENE, dochter van ELECTRION en gemalin van AMPHITRUO.
- ALCOBAZA, klooster in Portugal, begraafplaats der oude Koningen.
- ALCOHOL (alcohol), een fijn chemisch poeder; de allervlugste geest. Alcohol vini, overgehaalde wijngeest. Alcoholiseren, tot zeer fijn poeder maken, of den sterksten geest (spiritus) maken. Alcoholometer, werktuig, om de eigenlijke zwaarte van geestrijke vochten te vinden.
- ALCORAN, (alcoran), de koran, het Turksch wet- en godsdienstboek.
- AL CORZO, volgens den wisselkoers.
- ALCOVE, (alkoof), een, door eene deur of gordijn, van de gewone huishoudkamer afgezonderd slaapvertrekje.
- ALCYONE, dochter van ATLAS en PLEJONE.
- ALDADE, hetzelfde met Diopter.
- ALDEE, beteekent in Indie eene kleine stad of dorp, en wordt telkens voor den naam van het landschap geplaatst.
- ALDERMAN, een voornaam magistraats-persoon in Engeland

- land. De magistraat van Londen bestaat uit 26 Aldermans, wier hoofd de Lord major is, voorts bij de Angelsaksen de naam hunner oudsten en Rigters.
- ALE, Eng., sterk bier in Engeland.
- ALEA, een teerling, dobbelsteen; jacta est alea, de teerling is geworpen, het is geschied. Aleaeres, eene onzekere winst.
- ALEATORIUM, eene plaats bij de Romeinen, waar de spelers van hunne vermoeidheid wat uitrustten.
- ALECONER, ambtenaar in Engeland, die over de bakkers en brouwers gesteld is.
- ALECTO, dochter des Aethers en der Aarde. De Grieken en Romeinen vereerden, namelijk, den aether als een God, hem beschouwende als een zoon van den Chaos en der duisternis, en met den dag, die zijne zuster was, te hebben geteeld; den hemel, de aarde en de zee; voorts eene der drie wraakgodinnen.
- ALECTRYOMANTIE, Gr., haanwaarzeggerij, voorzegging uit het hanengekraai.
- ALECTRYON, dienaar van MARS, door dezen in een haan veranderd.
- ALEM, het vaandel van eenen Turkschen Spahi. Alemdar, een Turksche vaandeldrager.
- ALEMANNEN. Met deze benaming, zoo veel als alle mannen of allerlei mannen beteekenende, wordt een oorlogsverbond van verscheidene Duitsche stammen aangeduid, die in 't begin der 3^e eeuw het romeinsch gebied naderden.
- ALEMBICUS, distilleerhelm.
- ALEMBROTH, het philosophische zout, de sleutel tot de hermetische kunst.
- ALEMSIN, de knop op den stok der paardenstaarten, die

- voor den Grooten Heer uitgedragen worden.
- ALENDOS, onbemiddelde studenten, die hun onderhoud van de leeraren ontvangen.
- ALENTOURS, Fr., omstreken.
- ALEUROMANTIE, Gr., de meelwaarzeggerij, waarzeggerij uit koorren meelhoopies.
- ALEXANDRINUS, grieksche gouden en zilveren munt van ALEXANDER den Grooten, van $\frac{1}{2}$ tot 4 drachmen.
- ALEXANDRIJNSCHE VERZEN, berijmde verzen, die met twaalf en dertien lettergrepen afwisselen; de eerste eindigen op eene lange lettergreep, en heeten daarom mannelijke, de laatste, daarentegen, op eene korte lettergreep, en worden vrouwelijke genoemd.
- ALEXANDRIJNSCHE VERSIE, (codex) versio alexandrina, eene Grieksche overzetting van het oude testament, omstreeks twee honderd jaren voor Christus geboorte, door zeventig vertalers vervaardigd. Zie Septuaginta.
- ALEXETERIUM, tegengift, eigenlijk een hulp-of redmiddel in 't algemeen.
- ALEXIACACON, bezinksel, dat het vergift weerstaat.
- ALEXIPHARMACA, alexiteria, tegengiften. Alexipharmacie, leer van de tegengiften.
- ALEXIPYRETUM, alexipijreticum, een middel tegen de koorts.
- ALFADUR, d. i. Alva der, in de scandinavische fabelleer, de hoogste en oudste aller goden. Alfen heet daarin ook een geslacht van halfgoden, onderscheiden in Licht- en Nacht-Alfen. De eerste wonen in Alfhoim, het bemelsche rijk van den God FREI; de laatste zijn booze geesten, wonende onder de aarde.
- ALFANDEGA, Portug., het tolhuis in Lissabon; ook de betaling

- taling van inen uitgaande regten.
- AL FLESCO, het schilderen op natte kalk, eene der oudste en duurzaamste manieren van schilderen.
- ALGADRANE, harsachtige stof, die de zee bij hoog water opgeeft; zij is hard als pek, en kan als zoodanig gebruikt worden.
- ALGARADE, grove beschimping, beleediging.
- ALGARITHMUS, algorithmus (wisk.) de vier wijzen van rekenen, het adderen, subtraheren, multipliceren en divideren.
- ALGEBRA, de stekunst, vergelijkingsleer; rekening, waarbij men zich van letters in plaats van getallen bedient. Algebraische (stekunstige) formules, opgaven. Algebraïst, een stekunstenaar.
- ALGEDO, hevige pijn, (bijzonder in de testiculi).
- ALGEMA, algematodes, de gewaarwording van pijn en smart.
- ALGEROTH, een braak- en zuivelingsmiddel van opgelosten regulo antimonii (spiesglanshonig en sulphimaat.)
- ALGUAZIL, ALGUARIL, bij de Mooren, Arabieren en Spanjaarden een geregtsdienaar.
- ALI, de opperste schrijver in de Russische kanselarij.
- ALIBI, Lat., elders. Het alibi, het elders zijn, bewijzen (bij beschuldigingen).
- ALICA, soort van fijn tarwen brood, waaruit de Romeinen een drank bereidden. Alicariae, liederlijke vrouwlieden.
- ALIEEN, vreemd; van iets niet alieen zijn, tot iets overhellen; in Engeland een vreemdeling, buitenlander. Alienabel, vervreemdbaar, verkoopbaar. Alienatie, vervreemding. Alieneren, vervreemden.
- Alie

- Alieni juris**, onder vreemde heerschappij.
- ALIGNEMENT**, afmeting volgens eene regte lijn; afstek-
ing eener vesting. **Aligneren**, volgens eene regte
lijn afmeten, of steken.
- ALIMENTARIUS**, wien de verzorging door eenen uiter-
sten wil nagelaten is. **Alimentatie**, verzorging,
onderhoud. **Alimenten**, levensmiddelen. **Alim-
enteren**, onderhouden, van levensmiddelen voorzien.
- ALIMESTAR-BASCHI**, eerste opzigter over de tenten en
paviljoens des Turkschen keizers.
- ALINDISIS**, het voor de gymnastische spelen gebruike-
lijke zalven met olie, waarna men zich in het zand
wentelde.
- A LINEA**, van de linie af; een nieuwe regel.
- ALIPASMA**, zeker poeder, dat, met olie gemengd en op-
gesmeerd, het uitbreken van het zweet belet.
- ALIPTA**, Gr., een zalver. **Alipterium**, het zalfver-
trek, de zalfkamer (bijzonder in de baden der ouden).
Aleptica, de zalfkunst.
- ALIQUNT**, een niet opgaand, **aliquot** een opgaand deel
van een geheel, b. v. 5 in 16, 5 in 20.
- ALISES**, winden, die 't gansche jaar door uit denzelfden
hoek waaijen.
- ALITERATIE**, (redeneerk.), wanneer verscheidene woor-
den in eenen volzin eenerlei toepassing hebben.
- ALITUUR**, de voeding tot lichaamsonderhoud.
- ALKADE**, zie **Alcade**.
- ALKALI**, zout, dat uit het zeekruid **kali genicula-
tum** of **Antylla**, 'twelk aan de spaansche kusten
groeit, bereid wordt.
- ALKOOF**, zie **Alcove**.
- ALLA**, **Halla**, zeer sterk en scherp engelsch bier.

ALLA

- ALLA BREVE**, Ital., (muz.) nog eens zoo schielijk. **Al-
la capella**, kapelswijze, d. i. snel, in eene gelijk-
matig voortgezette beweging. **Alla diretta**,
trapsgewijze, volgens den toonladder; **alla minuta**,
in het klein handelen, winkeliersen. **Alla pezza**,
stukswijze; **alla polacca**, op zijn Poolsch; **alla
zoppa**, op eene hinkende, d. i., ongelijke wijze.
- ALLA-EKBER**, gebed, waarmede de Perzen hunne open-
bare godsdienst aanvangen.
- ALLAI**, veldtocht, bij de Turken.
- ALLARM**, zie **Alarm**.
- ALLAT**, **Allata**, een hemelsch vrouwelijk wezen, waar-
onder de Arabieren voor den tijd van **MAHOMED** de
maan aanbaden.
- ALLATRATIE**, het aanblaffen, aankeffen.
- ALLAZOPPA**, (in de toonk.) ongelijk, huppelend.
- ALLECHEMENT**, schoonheid en zuiverheid van gravuur.
- ALLEE**, boomrij, boomgang.
- ALLEGAAAT**, het aangehaalde. **Allegata**, aangehaalde
schriften, plaatsen, verwijzingen. **Allegeren**, aan-
halen, verwijzen.
- ALLEGEMENT**, zachte drukking der hand bij het vormen
der slagschaduw in eene gravuur.
- ALLEGORIE** (redek.) vergelijking, beeld- of gelijkenis-
rede, zinnebeeldige voorstelling. **Allegorisch**,
zinnebeeldig, oneigenlijk, toespelend, verborgen, ver-
bloemd (dichtstukken, schilderijen, spreekwijzen). **Al-
legoriseren**, zich zinnebeeldig, verbloemd uit-
drukken.
- ALLEGRA**, ligt schip, ligt vaartaig.
- ALLEGRAENTE** (muz.), haastig, vrolijk. **Allegret-
to**, een weinig haastig, of vrolijk, ook **allegro as-
sai**

sai of di molto, zeer, of allersnelst. Een allegro, snelzang, snelspel, vrolijk, levendig, muziekstuk. Allegro moderato, matig snel; allegro non tanto, niet zeer gezwind.

ALLELUJA, zie Halleluja.

ALLEMANDE, een Duitsche (Zwabische) dans.

ALLENTAMENDO, (in de toonk.) overgang uit de hoogte tot de laagte.

ALLERCHRISTELIJKST, eene benaming des Konings van Frankrijk.

ALLERGETROUWSTE (zoon der kerk), is de Koning van Portugal.

ALLERHEILIGSTE, een titel van den Paus.

ALLIANCE, alliantie, verbindtenis, verbond, verdrag.

Allieren, zich verbinden. Geallieerde, verbondene, bondgenoot.

ALLIBERATI, die als burgers zijn opgeschreven.

ALLICEREN, aanlokken, tot zich lokken.

ALLIGATIE, aanhechting, verbinding, vermenging. Regel van alligatie (rekenk.). Alligeren, aanbinden; verplichten. — Zie voorts Ligeren.

ALLIGATOR, Amerikaansche krokodil (kaiman).

ALLIGNEMENTEN, afteekeningen, afbakeningen bij vestingwerken.

ALLIOTICUM, bloedzuiverend artseneemiddel.

ALLITERATIE (redk.), de letterrijm, gelijke klank van enkele letters.

ALLOBROGEN, oud volk, thans de Savojers; ook ruwe, onbeschaafde menschen.

ALLODIAAL, alldial, eigen geerfd, niet leenpligtig. Alldiaal-goed (alldium) een vrij erfgoed, vreemdbaar goed. Alldificatie, de verandering

ing

ring van leengoederen in eigene goederen.

ALLOGIANEN, sekte in de 2^e eeuw, die het Evangelie en de Openbaring van JOHANNES als ondergeschoven verwierp, en loochende, dat Christus het eenige woord des Vaders was.

ALLOLALIA, het verkeerd spreken, eene ziekelijke neiging, om zich te verspreken.

ALLONGE, alonge, Fr., verlengingsteng; een aanhangsel aan eenen wissel. Allonge-pruik, eene lange pruik met krullen. Allongeren, verlengen.

ALLONS, Fr., laat ons gaan! voort! voorwaarts! welaan.

ALLOPATHIA, de overdraging eener ziekte op een ander deel.

ALLOTRIEN¹ (alotria), bijzaken, welke de hoofdzaak niet betreffen.

ALLOTRIOPHAGIA, ziekelijke begeerte, om oneetbare dingen te nuttigen.

ALL'OTTAVA, Ital. (muz.), in den achtsten toon; octaafswijze, of achttoonen hooger.

ALLOOI, toevoegsel in de munt, of het gehalt van dezelfde.

ALLUDEREN, toespelen, schertsen, spotten. Allusie, toespeling.

ALL'UNISONO, Ital. (muz.) in gelijkkluidendheid, eensluidend.

ALLURE, gang, pas; het voet-of gangwerk; voetstel (van paarden).

ALLUVIO, alluvion, alluvie, aanspoeling: regt van alluvie, het bezitregt op aangespoeld land.

ALM, in Oostenrijk een privaat bosch.

ALMADIE, vaartuig der Afrikanen.

ALMAGEST, het oudste werk over de sterrekunde, uit de

- de tweede eeuw, van Ptolomeus.
- ALMAGRA, spaansch donkerrood.
- ALMANACH, a l m a n a k, tijdwijzer, kalender.
- ALMANDIN, edele steen tusschen granaat en robijn.
- AL MARCO, Ital., naar het gewigt.
- ALMEDINE, verwoeste stad van Marokko.
- ALMENE, in Oost-Indie gewigt van 2 pond.
- ALMUDA, eene Spaansche koormaat.
- AL NUMERO, volgens het getal.
- AL OCCORRENZA, Ital., bij gelegenheid, naar omstandigheden.
- ALOGOTROPHIE, de ongelijke vöeding der lichaamsdeelen; miswas der ledematen, b.v., het eene been dikker, dan het andere.
- ALOMANTIE, zie Halomantie.
- ALONGE, zie Allonge.
- ALOPECIE, het uitvallen der haren.
- AL'ORDINARIO, Ital., à l'ordinaire, Fr., op de gewone wijze.
- ALOXE, soort van den fijnsten en duursten Bourgonjewijn.
- ALOZA, AL UZZA, godin der Arabieren voor MAHOMED.
- ALP, nachtmerrie.
- AL PARI, Ital., a u p a i r, Fr., in, of van gelijke waarde; gelijkwaardig, zoodat men geen opgeld geeft.
- AL PESO, zie Al marco.
- ALPEN, alle hooge bergen, inzonderheid die, welke Italie van Frankrijk en Duitschland scheiden.
- ALPHA en OMEGA, de a, of eerste, en o o, of laatste letter van het Grieksche alphabet. Fig. het begin en einde; de Almagtige.
- ALPHABET, het a b e; en bij boekdrukkers drie en twintig

- tig of vier en twintig vellen gedrukt papier.
- ALPHIMANTIE, waarzeggerij en bewijs van onschuld, door middel van zekere meelspijzen.
- ALPHITIDON, beenbreuk, waarbij het been in kleine stukken, als meel, gebroken is.
- ALPHONSINUM, chirurgisch instrument om kogels uit te halen.
- ALPHUS, witte huidvlek.
- AL PIACERE, of al p i a c i m e n t o, Ital., naar welgevallen, naar believen.
- ALPIEL, bescherm-engel der vruchtboomen, volgens den Talmud.
- ALPION (spel), het teeken of de vouw, die men aan eene kaart maakt, als men, na eene winning, hooger wil zetten.
- AL PUNTO, (muze.) naauwkeurig, op een haar.
- ALQUIFOU, eene soort van zware looderts, uit Engelnad komende.
- ALRAUN, A l b r a u n, waarzegster, wijze vrouw (priesteresse der oude Duitschers).
- AL RIGORE DI TEMPO, of al t e m p o, (muz.) naauwkeurig in de juiste tijdmaat, in afgemeteene beweging. Al s e g n o, van het teeken af.
- AL SEGNO, (in de toonk.) herhaling van een stuk.
- ALT (A l t o), de tweede stem; hooge middelstem; de hoogste en fijnste stem na den discant. Altist, altzanger.
- ALTAAN, a l t a n, opene, onbedekte en meerendeels met bloemen bezette, plaats, boven aan een huis, balkon.
- ALTAAR, offertafel, eene hoogte boven den grond, om vuur op te maken en der Godheid te offeren. Altarist, altaardienaar, misbediende. Altaragium, een
- aan

- aan het altaar gewijd goed, of ding.
- ALTA VIOLA, altviool, armviool.
- ALTANGATUSUN, afgodsbeeld in de gedaante eener slang met 4 pooten, bij de Kalmukken.
- ALTELLUS, gemeentekweekeling, vondeling, die op kosten eener gemeente moet verzorgd worden.
- ALTERABEL, veranderlijk. Alteratie, verandering; gemoedsbeweging, schrik, ontroering. Altereren, veranderen (meest nadeelig), ontroeren. Gealtereerd, veranderd, bedorven, ontroerd.
- ALTERCATIE, twist, oneenigheid.
- ALTER EGO, in Spanje, eene koninklijke volmagt, om alle zaken, zonder verder beroep (appel), te beslissen.
- ALTERNATIVE, alternatiefement, Fr.; alternativate, Ital., (muz.) bij afwisseling.
- ALTERUM TANTUM, wanneer de rentesom gelijk is aan het kapitaal; — wanneer de winst eener koopwaar gelijk staat met den inkoopsprijs.
- ALTE SCHOOK, zekere rekenmunt, in Sakse.
- ALTESSE, Fr., hoogheid.
- ALTHEA, witte maluwe, kaasjeskruid.
- ALTIMETRIE, de hoogtemeting, hoogtemeetkunde.
- ALTIN, Russische zilvermunt.
- ALTIORA, Lat., hogere dingen, per hoc ad altiora, hierdoor tot hooger. Res altioris indaginis, zaak van dieper onderzoek. Altum silentium, diep stilzwijgen.
- ALTISSIMUS, bijnaam van JUPITER.
- ALTIST, zie Alt.
- ALUMNEUM, kweekschool, waarvan de leerlingen ook gevoed worden. Alumnus, een kweekeling, voedst-erling, scholier en kostganger. Alumnaat, kweekeling-

- kelingschap, de vergunning om kweekeling te zijn.
- ALVEUS, bedding eener rivier.
- ALVIDUCA, laxerend middel.
- ALVIGORE DI TEMPO, (in de toonk.) in de strikte lengtemaat.
- ALYCE, zieleangst.
- ALYPIAS, een geneesmiddel tegen de zwartgalligheid.
- ALYSIUS, Bacchus, in zoo ver de wijn droefheid verdrift.
- ALYSSUM, middel tegen de dolheid of honds-dolheid.
- ALYTARCH, priester en opziener over de spelen ter eere der goden in Antiochie.
- ALYTEN, rustbewaarders bij de Olympische spelen.
- AMABILE, Ital., (muz.) liefelijk, beminnelijk, teeder.
- AMACDAR AGASI, de sleutelbewaarder der schatkist van den turkschen keizer.
- AMALGAMA, kwikerts, kwikbrij; de verbinding van kwikzilver met een ander metaal, inzonderheid met tin, zilver en goud. Amalgamalie, het bekwikken, de oplossing door of met kwikzilver; innerlijke verbinding, zamensmelting. Amalgameren, bekwikken, innerlijk verbinden, vermengen, zamensmelten.
- AMALTHEA, (fabelk.) de dochter van Melisseus, koning te Creta, door welke Jupiter gezegd wordt met de melk eener geit en met honig gevoed te zijn.
- AMANCO, (Ital., van het Latijnsche mancus, gebrek) hetgeen aan eene som ontbreekt, hetgeen daarvan afgaat; ook een voorschot.
- AMANI, het 3^e heilige en tevens wetboek der Turken.
- AMANT en AMASIA, twee gelieven; amant, amasius, de minnaar, amante, amasia, de minnares.
- AMANUENSIS, handlanger; die eenen ambtschrijver behulp

A 80

- hulpzaam is.
- AMARANTH, onverwelkelijk, altijd groen; duizendschoon (bloem).
- AMASIA, geliefde, bijzit.
- AMASSEREN, ophoopen.
- AMASSETTE, het verfmes der schilders.
- AMA TERU OON GANIL, de grootste aller inheemsche godheden in Japan.
- AMATEUR, Fr., liefhebber, beminnaar, kunstvriend. *A m a t r i c e*, liefhebster, kunstvriendin.
- AMATHUSIA, bijnaam van Venus.
- AMAUROSIS, de zwarte staar (eene oogziekte).
- AMAZONE, eene van de strijdbare vrouwen der oudheid in Sarmatie; eene heldin; *a m a z o n e n k l e e d*, mannelijk vrouwenkleed, vrouwen rijkkleed.
- AMBABUS, met beide handen.
- AMBACHT, handwerk; ook een bediende, die de ambtsbezigheden van zijnen heer verrigt en daarvoor betaald wordt.
- AMBACHTS-LEEN, *feudum ambactae* of *gastaldia e*, ieder leengoed, waarmede de verplichting gepaard gaat, om een ambt waar te nemen, hetwelk betrekking heeft op het staatsbestuur.
- AMBAGES, omwegen, wijdloopigheid; *p e r a m b a g e s*, door omwegen.
- AMBAR, (Russ.) pakhuis voor koopwaren.
- AMBARDAR BASCI, een hofbediende in Perzie, die de sleutels tot de voorraadkamer der levensmiddelen van de koninklijke tafel heeft.
- AMBARVALIA, veldoffer bij de Romeinen, om zegen voor hunne velden af te smeeken.
- AMBASSADE, Fr., gezantschap; post van gezant of afgezant

A 81

- zant. *A m b a s s a d e u r*, gezant, boodschapper. *A m b a s s a d r i c e*, gemalin van eenen gezant.
- AMBE en AMBO, tweetal; verbinding der dingen twee aan twee. In de getaloterij (lotto) wanneer van vijf getrokkenene nummers twee bezette getroffen worden.
- AMBER, barnsteen.
- AMBIENT, aanzoeker en dinger naar een ambt. *A m b i e r e n* (een ambt) pogen te verkrijgen, naar iets staan.
- AMBIGEREN, weifelen, wankelen, beschuiteloos zijn.
- AMBIGU, Fr., *a m b i g u u s*, Lat., dubbelzinnig. *A m b i g u i t e i t*, dubbelzinnigheid. *A m b i g u* wordt ook uitgezegd, wanneer men koude en warme gerechten, fruit, gebak enz. te gelijk opdischt. Ook wordt het gebruikt voor eene zamenvoeging van zaken, welke anders niet bij elkander behooren.
- AMBITIE, eerliefde, eerezucht, eergierigheid, eergevoel, trots. *A m b i t i e u s*, eerlievend, eerezuchtig, eergierig, opgeblazen. *A m b i t i o n e r e n*, met eerezucht trachten te verkrijgen, de grootste eer ergens in stellen.
- AMBLOMA, ontijdige bevalling, miskraam.
- AMBLOTICA, afdrijvende middelen.
- AMBONOCLASTEN, ijveraars tegen de kerkmuziek.
- AMBOUTEREN, tusschen gestikte werken boomwol of watten leggen.
- AMBROSIA, (fabelk.) godenspijs, ambrosijn. *A m b r o s i a a n s c h*, van den heiligen AMBROSIOUS afkomstig, of door hem vervaardigd. (De lofzang: *T e D e u m l a u d a m u s*, etc. Heer, God! U loven wij, enz.)
- AMBUBALEN, ontuchtige meisjes uit Syrie.
- AMBULANCE, een zwervend lazaret, anders *h o p i t a l a m b u l a n t*, veldhospitaal, hetwelk de armee volgt.
- A m b u

Ambulant, zwerfend: eene ambulante troep schouwspelers, enz. In Frankrijk is ambulant ook een opziener bij het koninklijke pachten tolwezen, dewijl zoodanig iemand veelal op de straat moet wezen, om op den in- en uitvoer een waakzaam oog te houden. Ook beteekent het, in sommige plaatsen, eenen onbeedigden makelaar, anders beunhaas. **Ambulatorisch**, rondtrekkend, afwisselend, veranderlijk; **actio ambulatoria**, regtzaak, die van den eenen persoon op den anderen overgaat. **Ambuleren**, wandelen, rondtrekken.

AMBULATORES, geestelijken, thans exarchen genoemd, die het naast in rang zijn aan de bisschoppen.

AMBUSTIE, omzenging, ombranding.

AMELIORATIE, verbetering. **Ameioreren**, verbeteren (landgoederen, huizen, enz.)

AMEN! het zij zoo! het geschiede! voorzeker!

AMENORRHOEA, ziekte uit gemis aan stondenloed.

AMERDAD, bij de Parzen, de voortbrenger en beschermgeest aller gewassen.

AMETA, Ital., ten halve.

AMETHIST (Lat., *amethystus*), een purperkleurig edelgesteente, hetwelk met den smaragd in waarde gelijk gesteld wordt. De Oostersche is de meest gezochte.

AMETRIE, ongelijkheid, onevenredigheid.

AMEUBLEMENT, het huisraad, de kamertooi.

AMI, vriend. **Amie**, vriendin. **Parami**, **pami**, **pa** (op brieven) door eenen vriend; anders **amica man**. Zie **A.m.**

AMIANT, steen of bergglas; draad- of vezelsteen, welke zich laat spinnen en door vuur niet verteert. Wanneer de steen zwaar is en harde, onbuigzame draden heeft

heeft, dan wordt die **asbest** genoemd.

AMICAAL, **amicabel**, **amiable**, vriendelijk, vriendschappelijk; **à l'amiable**, in het vriendelijke, in der minne. **Amicabilis compositio**, schikking in der minne. **Amicabiliter**, **amicabili modo**, vriendelijk.

AMICISTEN, leden van de zoogenaamde amicisten-of vriendschaps-orde (op akademien).

AMICITIA, Lat., **amitie**, Fr., vriendschap. **Amicitiae causa**, uit vriendschap.

AMICTUS, de kleeding. **Victus et amictus**, voedsel en deksel.

AMIDA, in Japan de bestuurder van de gewesten der zaligheid, die **Gokurakf**, d. i. eeuwige vreugde, genoemd worden.

AMIDON, stijfzel; **amidonfabrikant**, stijfzelmaker.

AMINDOZAE, advokaat bij de Birmannen.

AMKAS, pronk- en audientiezaal van den grooten Mogol.

AMLYOPIE, kortzigtigheid, stikziendheid, bijziendheid.

Amblyops, een kortzigtige, bijziende.

AMMAN, schout.

AMMEISTER, burgemeester te Straatsburg.

AMMONIA, bijnaam van JUNO.

AMMOCHOSIE, indelving van eenen zieken in warm zezand, om deszelfs sappen uit te droogen.

AMMONITEN, **ammonshorens**, posthoorns; versteevende slakken naar eenen ramshoorn gelijkende.

AMMUNITIE, zie **munitie**.

AMNESTIE, **amnistie**, het vergeten eener misdaad, schuldvergifenis, vrijverklaring. **Amnestieren**, vrijverklaren, genade schenken, bevredigen. **Geamnesti**

- estieerd, vrijverklaard.
- AMOENITEUT, liefstalligheid, bekoorlijkheid.
- AMOR, (fabelk.) de god der liefde, minnegod, Cupido.
- AMOROSO, (muz.) teeder.
- AMORPHA, wanstaltige, onregelmatige vormsels, uitspruitsels.
- AMORTISATIE, a mortissement, vernietiging, uitwissching. Amortisatiekas, schulddelvingkas. Amortiseren, voor niet geldig of nietig verklaren.
- AMOTAE RES, zaken, die eene echte vrouw haren man, en in 't algemeen de eene bloedverwant den anderen heimelijk ontvreemdt. Amotie, verwijdering, afzetting, ontzetting (van een ambt). Amoveren, wegnemen, ontvreemden. Van een ambt geamoveerd (ontzet).
- AMOUREUX, verliefd. Amours maken, vrijen.
- AMPHIBIE, amphibium, een tweeslachtig dier, hetwelk in en buiten het water leeft. Amphibiolith, amphibiensteen, versteening van een tweeslachtig dier. Amphibisch, tweeslachtig, dat in en buiten het water leeft.
- AMPHIBOLIE, dubbelzinnigheid. Amphibologie, dubbelzinnige rede. Amphibolisch en amphibologisch, dubbelzinnig.
- AMPHIBRACHYS, Gr., een drielettergrepig woord, versvoet, waarvan de eerste en laatste lettergreep kort, en de middelste lang is, b. v.: bezielde.
- AMPHICTYONEN, afgevaardigden tot de algemeene vergadering der Grieksche steden. Algemeene Staten der oude Grieken.
- AMPHIDIARTHROSIS, Gr., dubbelvoeging, dubbele gewrich

- gewrichtsverbinding.
- AMPHIDROMIA, vreugdefeest, dat de Heidenen den vijftenden dag na de geboorte eens kinds vierden, waarbij hetzelfde zijnen naam bekwam.
- AMPHIGOURIEN, prachtig, hoogdravend gezwets, zonder zin. Amphigourist, een verward, hoogdravend redenaar.
- AMPHIMACER, (dichtk.) een drielettergrepig woord, waarvan de eerste en laatste lettergreep lang de en middelste kort is, b. v.: lotgeval.
- AMPHIPNEUMA, het bezwaarlijk ademen.
- AMPHISCH, Lat., amphiciens, Fr., bewoners der heete aardstreek, wier middagschaduw gedurende de eene helft des jaars noordwaarts, en gedurende de andere helft zuidwaarts valt.
- AMPHITAPA, kleed, dat van binnen en van buiten met hout is.
- AMPHITHEATER, halfronde schouwburg; schouwplaats in een halven kring, met trapswijze in de hoogte gaande banken. Amphitheatralisch, halfronde, amphitheatersgewijze.
- AMPHITRITE, godin der zee.
- AMPHITRITEN, geslacht van plantaardige wormen.
- AMPLECTEREN, omhelzen, omarmen; ook voor bekend aannemen, verstaan, goedkeuren.
- AMPLIATIE, aanvulling (eener wet); uitstel, verschuiving, uitstel eener regtzaak; amplieren, aanvullen.
- AMPLIFICATIE, (welsprek.) de uitbreiding, uitvoerigheid; amplificeren, uitbreiden.
- AMPLISSIMUS, eeretitel aan hoogeschole.
- AMPOULES, ampulla, pralerijen (van woorden zonder geest), van ampulla, eene flesch. Style ampoule

- ule, Fr., gezwollen, hoogdravende stijl.
- AMPUTATIE, het afsnijden, afzetten (van ledematen).
- Amputeren, afsnijden, afzetten; geamputeerd, afgezet, afgehouden.
- AMULET, zeker muntstukje, hetwelk men, vooral in Katholieke landen, als een behoedmiddel tegen gevaren, ziekten en onheilen, om den hals plagt te dragen. Men ziet op hetzelfde allerlei figuren, als die van heiligen, hemelteekenen, de namen van God en de aartse-
ngelen, Hebreeuwsche en Arabische letteren enz.
- AMUSABEL, vermakelijk, verlustigend. Amusant, onderhoudend, vermakelijk. Amusement, verlustiging, vermaak, tijdverdrijf, aangenaam onderhoud. Amusette, klein tijdverdrijf; ook (krijgsk.) soort van lang schietgeweer, thans buiten gebruik. Amuseren, vermaken, verlustigen, aangenaam onderhouden; ook door ijdele beloften om den tuin leiden.
- AMYGDALITH, een amandelsteen.
- ANA, zie A. a.
- ANABAPTISMUS, wederdooping. Anabaptist, wederdooper.
- ANACAMPTICA, leer van de terugkaatsing der toonen.
- ANACATHARSIS, zuivering des ligchaams door braken, hoesten, enz.
- ANACEPHALEOSIS, (redk.) korte zamenvatting, beknopte herhaling van de voornaamste punten eens onderwerps.
- ANACHOREET, kluizenaar, bosch- of spelonkbewoner.
- ANACHRONISMUS, tijddwaling, tijdverwisseling; fout tegen de tijdrekening, wanneer zekere gebeurtenis in een verkeerd tijdvak geplaatst is.
- ANACLASIS, of anaclastica, straalbreking. Anac-

- astische lijnen, krommingen, welke rechte lijnen, of effen vlakten schijnen aan te nemen, door de straalbreking in verschillende vloeistoffen.
- ANACONOSIS, (welspr.) beroep op het eigen oordeel van dengenen, die men wil overreden.
- ANADEMA, hoofdtooi, hoofdsieraad.
- ANADIPLOSIS, (welspr.) woordherhaling; wanneer men met hetzelfde woord, waarmede eene periode gesloten is, de volgende weder begint.
- ANADYOMENE, bijnaam van Venus.
- ANAEDEIA, de schaamteloosheid, godin der Grieken.
- ANAESTHESIS, bewusteloosheid van zieken.
- ANAETIA, de godin der onschuld.
- ANAGLYPTICA, kunst van gedreven werk te maken in metaal, hout, enz.
- ANAGNOSTES, voorlezer (in de Grieksche kerk).
- ANAGOGE, Anagogie, (in de redekunst), wanneer met aardsche dingen op hemelsche of geestelijke wordt gezinspeeld; ook in de geneesk. het bloedbraken.
- ANAGRAMMA, letterkeer, of verzetting der letteren, van een of meer woorden, op zulk eene wijs, dat daardoor een geheel andere zin ontstaat. Zoo wordt, b.v., uit leven, nevel, uit dame, made, uit Berolinum, lumen orbi, enz. Anagrammatiseren, letterkeer maken. Anagrammatissimus, vervaardigin, van anagrammen. Anagrammatist, letterkeermaker.
- ANAITIS, onder dezen naam werd VENUS door de Perzen vereerd.
- ANAKREONTISCHE GEDICHTEN, ligte, bevallige gedichten, naar den Griekschen dichter ANAKREON.
- ANALECTA, analekten, Gr., overgeblevene brokken

- van den maaltijd; ook verzamelde plaatsen en uittreksels van deze en gene schriften.
- ANALEMMA, teekendrager, de figuur, waardoor men op uurwerken den dierkring afbeeldt; ook eene soort van astrolabium.
- ANALEPSIS, de wederherstelling, herkrijging van krachten, versterking. *Analeptisch*, versterkend (van geneesmiddelen).
- ANALOGIE, overeenstemming, evenredigheid. *Analogisch*, *analogue*, *analog*, overeenstemmend, evenredig. *Analogismus*, bewijs uit de evenredigheid afgeleid.
- ANALPHABETUS, iemand, die zoo min lezen als schrijven kan.
- ANALYSE, *analysis*, de ontbinding, ontleding, ontwikkeling, van begrippen en opgaven. *Analyseren*, oplossen, ontwikkelen, ontleden. *Analytica*, de ontbindingsleer der verstandswerkingen, leer van het ontstaan der zuivere verstandsbegrippen. *Analytisch*, oplossend, ontwikkelend, ontledend; *analytische leerwijs*, wanneer men uit de gevolgen de gronden afleidt.
- ANAMARTESIE, onzondigheid, reinheid van zonden, onschuld.
- ANAMNESIS, de herinnering van verledene zaken.
- ANAMORPHOSEN, schijn- of drogbeelden.
- ANANDEN, (in de fabelleer der Hindoes) eene slang, die de wereld onderschraagt en VISCHNOE ten troon verstrekt.
- ANANTAPODOTON, eene redekunstige figuur, wanneer een woord, of geheele volzin weggelaten wordt, hetwelk de lezer zelf er bij denken moet.

- ANAPEST, een versvoet, uit twee korte en eene lange lettergreep bestaande, b.v., begeleid.
- ANAPETIE, de nitzetting der vaten.
- ANAPHALANTIASIS, het uitvallen van de wenkbrauwen.
- ANAPHER, *anaphora*, de herhaling van gelijke aanvangswoorden in de leden der volzinnen; ook het aanzetten, aanwassen aan ledematen (geneesk.).
- ANAPLISIS, het wederherstellen van gebrokene beenderen.
- ANAPLEROSIS, het wederaanvullen, of vergoeden van verlorene of beschadigde vleeschdeelen, of leden. *Anaplerotische middelen*, welke de ledige plaatsen weder aanvullen.
- ANARCHIE, regeringloosheid, wanorde. *Anarchist*, regeringsvijand, rustverstoorder.
- ANARRHOPIE, het naar boven drijven der sappen.
- ANASARCA, de waterzucht.
- ANASPASIS, de zamentrekking (der maag).
- ANASTAECIOSIS, oplossing der dingen in derzelver bestanddeelen.
- ANASTASIS, de afleiding, overleiding van sappen uit het eene deel des ligchaams in het andere, door *anastatische*, d. i., af- of overleidende middelen.
- ANASTOMOSIS, de zamenzetting of verbinding en uittorting der aderen en andere pijpen in het ligchaam. *Anastomoser*, het zamenvoegen der aderen, enz. in het ligchaam. *Anastomotische*, ter opening van verstopte monden dienende, heelmiddelen.
- ANASTROPHE, (redk.) eene omgekeerde woordplaatsing.
- ANATHEMA, banvloek, kerkban, vervloeking. *Anathematiseren*, in den ban doen, vervloeken, verwen-
schen

- schen. **Anathematus**, de banvloeksuitvaardiging, banbliksem.
- ANATOCISMUS**, interestwoeker, interest van interest. **Anatocistisch**, interestwoekerend.
- ANATOMIE**, ontleedkunde; ook ontleed- of snijkamer. **Anatomiseren**, ontleden. **Anatomist**, ontleder.
- ANATRIPSIS**, de wrijving (der leden).
- ANCHARIA**, baschermgodin der inwoners van Asculum in Latium.
- ANCHILOPS**, waterig gezwel in den hoek der oogen.
- ANCHYLOSIS**, anchyle, de vergroeiing der gewrichten.
- ANCIENETEIT**, anciennete, Fr., de ouderdom in dienst, dienstvolgving naar de jaren; dienstjaren.
- ANCHILIEN**, heilige schilden (bij de Romeinen), welke uit den hemel gevallen zouden zijn.
- ANCORA**, (muz.) zoo veel als *da capo*.
- ANDANTE**, (muz.) niet te ras noch te langzaam, gematigd. **Andantino**, eenigzins langzaam.
- ANDRIA**, tweeslachtig mensch, met duidelijke vrouwelijke schaamdeelen.
- ANDRIENNE**, een lang vroewenkleed, een sleepkleed.
- ANDROCEPHALOID**, een manskop, of enkel manslid gelijkende steen; manskop-, of manslidsteen.
- ADDROGYNOS**, androgoon, manwif, tweeslachtig mensch. Zie **Hermaphrodit**.
- ANDROIDE**, kunstig menschenbeeld, dat menschelike handelingen verrigt, b.v., de bekende schaakspeler.
- ANDROLEPSIE**, wanneer men; om zich regt te verschaffen, aanzienlijke personen in zijne magt krijgt.
- ANDROMACHE**, gemalin van Hector.
- ANDROMEDA**, Grieksche prinses, welke aan eene rots gekluisterd en door Persens verlost werd.

- ANDROTOMIE**, mans- of menschontleding, in tegenoverstelling van **zootomie**.
- ANECDOTE**, geheim, of bijzonder onbekend berigt; kortswijlig verhaal.
- ANEILEMA**, het ophouden van winden in de darmen.
- ANEMOCHORD**, een windsnaar-speeltuig. **Anemographie**, de windbeschrijving. **Anemologie**, de windleer, windkunde. **Anemometer**, windmeter. **Anemometrie**, windmeting, windmeetkunde. **Anemone**, anemoon, windbloem. **Anemoscoop**, een windwijzer, weerhaan.
- ANEPIGRAPHIA**, onbetitelde schriften. **Anepigraphisch**, titelloos, zonder opschrift.
- ANERIE**, ezelsstreek, ongeschiktheid.
- ANETHISCH**, pijnstillend.
- ANEURISMA**, slagadergezwel.
- ANGARIEN**, *angariae*, leendiensten tot aan de grenzen; *parangariae*, zoodanige diensten tot over de grenzen.
- ANGAS**, *Vedangas*, 6 gewijde schriften der Hindoes.
- ANGEKOKEN**, wijzen, geneesheeren, tovenaars, waarzeggers, bij de Groenlanders.
- ANGELICA**, engelwortel. **Angelogie**, de engelenleer. **Angelus**, gebed bij de Roomschegezinden, dat met *angelus domini* begint.
- ANGEVILA**, ordeskleeding der grieksche St. Basiliusmonniken.
- ANGELICI**, **Angeliken**, Engel-aanbidders in de tijden der Apostelen.
- ANGIECTASIA**, de uitzetting der vaten.
- ANGINA**, keelontsteking.

ANGLAISE, (bij de Engelschen country-danse, verkeerdelijk contre-danse) is een dans van een' levendigen aard.

ANGIOGRAPHIE, beschrijving der vaten in het menselijke ligchaam. Angiologie, leer van die vaten. Angiohydrographie, de zuigaderbeschrijving. Angiohydrotomie, de zuigaderontleding. Angiospermatisch, van planten, wier zaad in eene van den bloemkelk onderscheidene hals zit. Angiotomie, de vatenontleding.

ANGLICANISCH, Engelsch (kerk). Anglicismus, eene eigenheid der Engelsche taal, verkeerdelijk in eene andere taal overgenomen.

ANGLISEREN, (de paarden) kortstaarten. Geangliseerd, gekortstaart.

ANGLOMAAN, iemand, die den Engelschen, op eene overdreven wijze genegen is, en dezelve in alles navolgt. Anglomanie, eene onbepaalde neiging tot alles, wat Engelsch is.

ANGSTER, kleine munt in Zwitserland.

ANGULAIR, hoekig.

ANGOURIA, pompoen, watermeloen.

ANGUSTE, krap, eng. Augustus terminus, (in het regt) een korte termijn.

ANIATROLOGEET, die niets van de geneeskunde verstaat.

ANIDROSIS, zweeteloosheid.

ANIMADVERSIO, aanmerking, noot; ook gelegtelijke vermaning.

ANIMA, de ziel, geest. Anima mundi, wereldgeest. Animatie, de bezieling. Animato, (muz.) bezield, levendig. Animeren, bezielen, aanvuren. Ge-

ani

aanimerd, bezield, aangevuld, vergramd. Animieux, hartstogtelijk, verbitterd, vijandig. Animositeit, geraaktheid, verbittering, haat, vijandschap. Animo, met het voornemen; animo deliberato, met voorbedachten rade, met opzet; animus injuriandi, oogmerk om te beledigen. Animoso, (muz.) bezield, aandoenlijk.

ANIMAL, Lat., dier; animal disputax, een twistziek schepsel, twister, tegenspreker. Animalisatie, de dierwording, verandering in dierlijke bestanddeelen. Animalisch, dierlijk, uit het dierenrijk, bij voorbeeld, spijzen, als vleesch, melk, eieren, enz. Animaliseren, tot een dier maken, aan een dier gelijk maken. Animalisten, zij, die beweren, dat de embryo in den vader volkomen gevormd en levend is. Animaliteit, de dierheid, het dierwezen.

ANIMOSO, (in de toonk.) levendig.

ANISETTE, anijswater, met anijs-getrokken brandewijn.

ANKUS, de gehoorzaal des grooten Mogols.

ANKYLOGLOSSUM, aangewassen tongriem; ankyloglossus, wien de tong niet regt los is.

ANNAL, eenjarig. Annalen, jaarboeken. Annalist, een jaarboekschrijver.

ANNATEN, jaargelden, die van de geesterijke ambten in de pauselijke schatkamer gestort moesten worden.

ANNECTEREN, annexeren, aanhangen, aanhechten, bijvoegen. Annex, aangehecht, toebehoorende. Annexa, aanhangsels, toebehoorende stukken.

ANNEDOTEN, Anidoten, naar de fabelleer der Chaldeers, 7 heilige dieren, die uit de zee aan den babylonischen oever kwamen.

ANNI, van 't jaar; anni currentis, praesentis,

pra

praecedentis, of praeteriti, zie, even als voor Anno, de verkortingen op a, c; a. praes., a. praec., enz., en voorts op Annus.

ANNIHILATIE, de vernietiging. Annihileren, vernietigen, voor nietig verklaren.

ANNIVERSARIEN, jaarlijksche plegtigheden, jaardagen, jaargedachtenisvieringen (van geboorte, overlijden, kroning, enz.).

ANNO (spr. uit Anjo), is bij de Spanjaarden hetzelfde, als bij de Italianen Cicisbeo.

ANNOMINATIE, (welspr.) de woordgelijkheid, de opzettelijke gelijkheid in de woordklank b.v.: de stilte werd stiller.

ANNONCE, aankondiging, berigt. Annonceren, aankondigen. Annonciatief, wat tot eenig berigt dient. Annonceur, tooneelspeler die het volgende stuk aankondigt.

ANNOTATA, aanmerkingen. Annotatie, aantekening. Annoteren, aanmerken.

ANNUAE PRAESTATIONES, jaarlijksche betalingen, opbrengsten.

ANNUEL, jaarlijksch.

ANNUEREN, met het hoofd knikken, bekrachtigen, goedkeuren, bewilligen.

ANNUI REDITUS, jaarlijksche inkomsten.

ANNUTEITEN, lijfrenten voor zekere jaren, bijzonder in de Engelsche bank, voor aan dezelve voorgeschotene gelden, onder beding, dat jaarlijks behalve de interessen, een gedeelte van het kapitaal terug gegeven worde.

ANNULLEREN, vernietigen, voor nul verklaren. Annulling, de vernietiging, opheffing.

ANNULUS PISCATORIUS, de visschersring, pauselijke zegelring.

ANNUNCIATIE, annunciatio, Lat., annunciatio, Fr., aankondiging, boodschap (bijzonder van Maria).

ANNUS, Lat., het jaar. A. currens, het loopende jaar.

A. climacterius, het trapjaar, d. i., het zevende en negende van 's menschen ouderdom; het drieën zestigste is het grootste trapjaar, als zeven maal negen zijnde. A. gratiae, een genadejaar voor weduwen en wezen van ambtenaren.

ANODYNUS, pijnstillend; liquor anodynus, (mineralis Hoffmanni), gewoonlijk Hooffmansdruppels genoemd.

ANOMALIE, onregelmatigheid, uitzondering op een' regel. Anomaal, anomalisch, onregelmatig. Anomalon (verbum), een onregelmatig woord, bijzonder werkwoord.

ANOMAY, soort van ketters, die beweerden, dat, in de Godheid, de zoon niet gelijk was aan den vader.

ANOMITEN, ongelijkschalige en gladde mosselen.

ANONYM, anonymisch, ongenoemd, nameloos. Anonymus, een ongenoemde.

ANOPTOTHERION, diersoort der voorwereld.

ANORCHIS, Anorchus, een man, die (vermoedelijk of wezenlijk) zonder zaadballen is.

ANORDIE, in Nieuw-Spanje een hevige en aanhoudende noordenwind.

ANOREXCE, de afkeer van spijs, spijswalging.

ANORGISCH, zonder gevoel, levenloos. Anorgismus, de onbezeilde natuur.

ANOSIA, gezonde (niet ziekelijke) toestand.

- ANOSMIA, reukeloosheid.
- ANOSPHERASIA, Anosphresis, Anosmia, reukeloosheid.
- ANPIEL, Araël, volgens de Talmudisten, een engel, die de vorst der vogelen is.
- ANTACIDA, zuurwerend middelen.
- ANTAEUS, een sterke reus, die steeds nieuwe krachten bekam, zoo dikwijls hij de aarde aanraakte.
- ANTAGONIST, wederstrever, tegenstander, vijand, partij.
- ANTANAGOGE, redkunstige figuur, wanneer men iemand met zijne eigene woorden bestrijdt.
- ANTAL (antha), een Hongaarsch wijnvat, waarin vooral de Tokaijer wijn verzonden wordt.
- ANTANACLASIS, (welspr) herhaling van hetzelfde woord, in eene andere beteekenis.
- ANTAPHRODISIACA, middelen tegen den wellust.
- ANTAPODOSIS, de orde, die de koortsen bij het afwisselen en terugkeeren houden.
- ANTAPOLECTICA, middelen tegen de beroerte.
- ANTARTHITISCH, tegen de jicht.
- ANTASTHMATISCH, tegen de aamborstigheid.
- ANTECEDENS, de of het voorgaande; eerste voorstel.
- Antecessor, voorvader, voorganger.
- ANTECELLEREN, voortreffelijker, beter zijn, overtreffen.
- ANTEDILUVIAANSCH, voor den zondvloed.
- ANTEMBASIS, wederzijdsche werking der knokkels.
- ANTEMETICA, braakstillende middelen.
- ANTENDEIXIS, (geneesk.) eene tegenaanwijzing, welke belet, zoodanige middelen voor te schrijven, als naar de eigenlijke indicatie of aanwijzing moesten aangewend worden.

- ANTENEASMUM, soort van vreeselijke razernij, die dikwijls den zelfmoord ten gevolge heeft.
- ANTEPENULTIMA, de derde van achteren af gerekend.
- ANTEPILEPTICA, middel tegen de vallende ziekte.
- ANTERIEUR, eerder, vroeger. Anterioriteit, eerderheid. Zie Prioriteit.
- ANTESTATURE, eene in overhaasting gemaakte verschansing.
- ANTHECTICA, middel tegen de longtering.
- ANTHELII, Goden der Grieken, wier beelden voor de deuren op straat stonden, en als beschermers op de wegen vereerd werden.
- ANTHELNIMTICA, wormverdrijvende middelen.
- ANTHEREN, antherae, stofkolljes (van bloemen).
- ANTHESIS, bloeitijd, volkomen toestand van den bloesem.
- ANTHESPHORIA, een feest, hetwelk jaarlijks in Sicilie, ter eere van PROSERPINA, tien dagen lang gevierd werd.
- ANTHETERIA, het Bacchus-feest der Atheners, gedurende hetwelk de knechts door hunne heeren bediend werden.
- ANTHOLPGIE, bloemenleer; bloemlezing; keur van gedichten, verzameling van schoone spreuken, gezegden, enz.
- ANTHRACIT, versteend hout, hetwelk er uitziet als steenkolen.
- ANTHRACOMETER, een koolzuur-gazmeter.
- ANTHRAX, pestbuil.
- ANTHROPIATRICA, de geneeskunde van den mensch.
- ANTHROPISMUS, het menschelijk wezen, het karakter des menschedoms, de mensch.

- ANTHROPODAEMON, des menschen streven naar de volmaaktheid, zonder die ooit te bereiken.
- ANTHROPOGLOSSA, de menschenstem, een orgelregister.
- ANTHROPOGNOSIE, de menschkunde. Anthropogonie, leer van des menschen wording.
- ANTHROPOGONIE, de wijze, hoe de schepping van den mensch verhaald wordt.
- ANTHROPOGRAPHIE, menschbeschrijving, beschrijving van des menschen ligchaam. Anthropolatrie, menschenaanbidding. Anthropolepsie, menschenschuwheid; partijdigheid, aanzien van persoon. Anthropolithen, versteeningen van menschelijke lichamen, of enkele deelen van dezelve. Anthropologie, de menschleer, menschkunde, natuurleer van den mensch. Anthropologisch, menschkundig, de natuurleer van den mensch betreffende.
- ANTHROPOLOGEET, verdediger der menscheid.
- ANTHROPOMANTIE, waarzegging uit de ingewanden van een' mensch. Anthropometrie, de leer van de evenredigheid der leden van het menschelijke ligchaam.
- ANTHROPOMORPHEN, anthropoglypiten, versteeningen, welke de gedaante van eenig deel van het menschelijke ligchaam hebben.
- ANTHROPOMORPHISMUS, de vermenschelijking, verzinneelijking van zuivere verstandsbegrippen, menschelijke voorstelling van God. Anthropomorphen, zulken, die zich de Godheid onder eene menschelijke gedaante voorstellen.
- ANTHROPONOMIE, de menschleer volgens de grondbeginselen der wetgevende rede, welke zich van de Antrop

- ropologie daardoor onderscheidt, dat zij den mensch beschouwt, niet zoo als hij is, maar zoo als hij wezen moet.
- ANTHROPONOSOMATOLOGIE, hetzelfde als Anthropologie.
- ANTHROPOPATISCHE ZEGSWUZEN, dezulken, die men zich ten aanzien van God veroorlooft, maar eigenlijk slechts met opzigt tot menschen gebruikt kunnen worden; wanneer namelijk aan God menschelijke lichaamsdeelen of hoedanigheden worden toegeschreven.
- ANTHROPOPHAAG, menscheneter. Anthropophagie, menscheneting.
- ANTHROPOPFOBIE, menschenvrees, menschenschuwheid.
- ANTHROPOSOPHIE, kennis der menschelijke natuur.
- ANTHROPOTHYSIE, menschenoffer.
- ANTHROPOTOMIE, ontleding van het menschelijk ligchaam, of Anatomie.
- ANTHYPNOTICA, slaapverdrijvende middelen, middelen tegen den slaap, of de slaapzucht. Anthypnotisch, slaapverdrijvend.
- ANTI, Gr., (in vele zamenstellingen, om het tegendeel der zaak aan te duiden).
- ANTIADIAPHORISTEN, in 't algemeen de zoodanigen, die geene onverschillige handelingen gedoogen; voornamelijk in de 16^e eeuw diegenen, welke tegen het opsieren der kerken, de kerkmuziek en dergelijke zaken ijverden.
- ANTIBACHIUS, versvoet van twee lange en eene korte lettergreep, b. v. doorgaande.
- ANTIBARBARUS, een taalzuiveraar, vijand van vreemde woorden.

- ANTICAGLIEN, Ital., zie Antiquaillen.
- ANTICARDIUM, de hartkuil, ook de kuil boven het sleutelbeen.
- ANTICARIOSA, middelen tegen beenbederf.
- ANTICATHARRALIA, middelen tegen de verkoudheid.
- ANTICAUSOTICA, middelen tegen de heete koorts.
- ANTICHAMBRE, Fr., voorkamer.
- ANTICHRIST, de tegen-Christus; een vijand of tegenstander van het Christendom.
- ANTICHTONEN, zie Antipoden.
- ANTICIPANDO, Lat., vooruit. Anticipatie, vooruitneming, vooruitgenieting. Anticiperen, vooruitnemen vooruit genieten.
- ANTICONSTITUTIONEEL, tegen de bepaalde staatsgesteldheid. Anticonstitutionisten, zij, die zich tegen de pauselijke bullen, anigenitus, verzetten.
- ANTICONVULSIONISTEN, anticonvulsionaires, Janzenisten, die aan zekere wonderen niet gelooven.
- ANTIDATEREN, eene vroegere dagteekening zetten.
- ANTIDEMONIST, een duivelsloochenaar.
- ANTIDICAMARIANITEN, Antidicamarianen, Antimarianen, aanhangers eener sekte in de 4^e eeuw, die den onbevleeten maagdelijken staat van MARIA ontkenen, en tegen het gevoelen der R.K. kerk beweerden, dat zij, na de geboorte van CHRISTUS aan JOZEF ook kinderen gebaard heeft.
- ANTIDIDOMAE, kenteekens der ziekte van het tegendeel genomen.
- ANTIDINICA, middelen tegen de duizeligheid.
- ANTIDOROS, gewijd brood in de Grieksche kerk.
- ANTIDOTUM, tegengift.

- ANTIDYSENTERICA, middelen tegen den rooden loop.
- ANTIËK, antiëken, zie Antiquarius.
- ANTIEMETICA, middelen tegen het braken.
- ANTIEPILEPTICA, middelen tegen de vallende ziekte. Antiepileptisch, tegen de vallende ziekte.
- ANTIFEBRILIA, koortsmiddelen, koortsverdrijvende middelen. Antifebrilisch, koortsverdrijvend.
- ANTIGANYMEED, een misvormd, wanstaltig mensch.
- ANTIGORIUM, smeltglas, verglaassel.
- ANTIHECTICA, middelen tegen de longtering.
- ANTIHYDROPICA, middelen tegen de waterzucht.
- ANTIHYPOCHONDRIACA, miltzucht verdrijvende middelen; middelen tegen de zwaarmoedigheid.
- ANTIHYSTERICA, middelen tegen de opstijgingen.
- ANTIKRITIEK, tegenbeoordeeling.
- ANTILEGOMENA, Gr., niet zonder tegenspraak aangenomene schriften; deelen der heilige schrift, wier echtheid men betwijfeld of bestreden heeft.
- ANTILOGIE, tegenspraak; tweederlei beteekenis van eene zaak.
- ANTILOPE, de hertegeit (in Zuid-Afrika).
- ANTIMETABOLE, Antimetalepsis en Antimetathetis, eene redekunstige figuur, wanneer twee verschillende volzinnen, enkel door verplaatsing der woorden, uitgedrukt worden, b.v.: men moet niet leven om te eten, maar eten om te leven.
- ANTIMETATHESIS, gebruik van dezelfde woorden in tegengestelde beteekenis.
- ANTIMINISTERIEEL BLAD, tijding, nieuwspapier, in Engeland, tegen de ministers gerigt, en gemeenlijk door de oppositiepartij geschreven. Antiministeriele partij, zie Oppositiepartij.

- ANTIMONIE, *Antimonium*, spiesglans.
 ANTINEPHRITISCH, tegen nierziekte.
 ANTINOMIE, tegenstrijdigheid in de wet. *Antinomisten*, wetbestrijders, kettters, die de wet van Mozes geheel wilden afgeschafte hebben.
 ANTIPAPA, tegenpaus. *Antipapistisch*, tegenpauze-lijk, vijandig tegen den Paus.
 ANTIPARALYTICA, tegen verlammingen.
 ANTIPARASTASIS, eene redekunstige figuur, door welke de beschuldigde bewijst, dat, wanneer hij eene hem te last gelegde daad begaan heeft, hij daarom veelmeer lof dan blaam verdient.
 ANTIPATHIE, tegengevoel, tegenstreving, natuurlijke afkeerigheid.
 ANTIPATRIOTTEN, tegenstrevers der vaderlandsvrienden, vijanden van het vaderland. Zie *Babelmannen*.
 ANTIPENDIUM, het voorhangsel voor altaren.
 ANTIPERISTALTISCH, de kronkelende ingewandsbeweging tegenstrevend (bij het braken).
 ANTIPHARMACUM, het tegengift.
 ANTIPHERNA, geschenken van eenen echtgenoot aan zijne vrouw.
 ANTIPHLEBOTOMIST, vijand van het aderlaten.
 ANTIPHLOGISTISCHE CHYMIE, noemt men daarom de nieuwere scheikunde, wijl zij het bestaan van het brandbare wezen, de grondslag der oudere scheikunde, verwerpt.
 ANTIPHONA, *antiphonien*, wisselgezag, wanneer twee koren afwisselend zingen. *Antiphonale* of *Antiphonarium*, het tegen-of wisselgezagboek, in de Roomsche kerk.
 ANTIPHRAAPH, tegenschrijver, spotrede, waarbij men juist

- juist het tegendeel zegt van hetgeen men eigenlijk meent.
 ANTIPHRAASIS, eene redekunstige figuur, wanneer men eene bevestiging door eene dubbele ontkenning uitdrukt, b.v.: hij is niet klein, zij is niet leelijk. Ook:
 ANTIPHTHIRIACA, middelen tegen de luizen, tegen de luisziekte.
 ANTIPHTHISISCH, tegen de longtering, longtering verzachtend of genezend.
 ANTIPLEURISTICA, middelen tegen het zijdewee.
 ANTIPODAGRICA, middel tegen het voeteuvel.
 ANTIPODE, tegenvoeter, tegenstrever.
 ANTIPTOSIS, het gebruik van den eenen naamval voor den anderen.
 ANTIPUTRIDA, verrottingwerende middelen.
 ANTIQUAILLEN, kleine oudheden; munten; schriften op steenen.
 ANTIQUARIUS, Lat., *antiquaire*, Fr., oudheidkenn-er-onderzoeker. *Antique*, *antiek*, oud, in den smaak der oudheid. *Antieken*, oudheden, oude kunstwerken.
 ANTIQUITEITEN, oudheden; overblijfsels uit de oudheid.
 ANTIREPUBLIKEINSCH, tegen het gemeenebest, vrijheid hatend.
 ANTIREVOLUTIE, tegenomwenteling, tegenopstand. *Antirevolutionair*, wat eene tegenomwenteling betreft.
 ANTISCABIOSA, middelen tegen de schurft.
 ANTISCORBUTICA, middelen tegen de scheurbuik.
 ANTISEPTICA, middelen tegen de verrotting.
 ANTISIALAGOGA, middelen tegen het kwijlen.

- ANTISOCIAAL, ongezellig.
- ANTISPASIS, de afleiding van eene vloeistof uit het eene naar het andere lichaamsdeel.
- ANTISPASTUS, versvoet van vier lettergrepen, waarvan de beide uiterste kort zijn, b. v., gelaatkunde.
- ANTISPODIUM, asch van verbrande planten en dieren.
- ANTISTITA, opperpriesteres. In de eerste kerk de vrouwen der bisschoppen.
- ANTISTITES, opperpriester. Antistes, voorstander; kerk-of schoolopziener, opperpriester.
- ANTISTROPHE, tegenwending, tegenzang tegenwoord.
- ANTITACTEN, eene bijzondere sekte der Gnostieken. Zij geloofden, dat God wel alles goed geschapen, maar een der schepsels het kwade had voortgebracht; dit bielden zij dan ook voor den maker der wetten, en waren derhalve van gevoelen, om juist het tegendeel te doen van hetgeen zij geboden.
- ANTITHESE, antithesis, tegenstelling, ook antitheton. Zie voorts Contrast. Antithetica, de tegenstellingsleer. Antithetisch, tegenstellend.
- ANTITRINITARIUS, iemand, die het leerstuk der drie-eenheid ontkent.
- ANTITYPA, eene stroefheid of wanklank, van twee op elkander volgende gelijkkluidende letters.
- ANTITYPUS, een tegenbeeld.
- ANTIVENERISCH, tegen de venusziekte.
- ANTLIA PNEUMATICA, luchtpomp.
- ANTOECI, anteciens, tegenwoners, aardbewoners onder gelijke lengte en breedte der beide halfronden.
- ANTONIUS-KRUIS, (in de wapenk.)
- ANTONIUSVUUR, St. Antoniusvuur, de roos, eene huid

- huidontsteking.
- ANTONOMASIA, (welspr.) eigenlijk eene synecdoche, naar welke men de soort voor eenen persoon stelt, of omgekeerd, b. v., Homerus voor eenen grooten dichter, Salomo voor eenen wijzen koning, enz.
- ANTRIMPOS, bij de Pruisen en Lithauers de God der zee.
- ANTUMALGUEN, de vrouw der zon, eene Godin der Aukers in Zuid-Amerika.
- ANTWERTA, Antwerta, eene Godin der Romeinen, welke het opzigt over de reeds gebeurde dingen had, en tot verhelping van ongevallen aangeroepen werd.
- ANUBIS, een der oudste Goden der Egyptenaren, dien zij met een' hondenkop afbeeldden en als den God der jagt vereerden.
- ANUNATI, volgens de Indische fabelleer, de Godin des dags.
- ANURIA, wegblijving van de pis, wegens gebrekkige afscheiding van dezelve, enz.
- ANUS ARTIFICIALIS, een door kunst gemaakt achterste, of tegennatuurlijke opening, waardoor de uitwerpselen in plaats van door den natuurlijken weg van achteren, gedurig geleid worden.
- ANXIETEIT, beangstheid, angst.
- ANYPOSTATEN, eene sekte, welke de Godheid van Christus ontkende.
- ANYSIDORA, een bijnaam van DIANA.
- ANZIANI, oudsten, de 9 raadsheeren, die met de Goufaloniers de regering van het gemeenebest Lucca in handen hebben.
- AOCHLESIA, geruste, onbekommerde toestand, zorgeloosheid.

sheid.

- AONIDEN, een bijnaam der zanggodinnen, dewijl zij in Aonie of Boeotie voornamelijk vereerd werden.
- AORTA, de groote slagader in de borst. Aorteurisma, ziekelijke verwijding der groote borstslagader.
- APAGNIA, de afwijking van een been of ander deel uit deszelfs natuurlijke plaats; ook wel eene beenbreuk nabij het hoofd van een been.
- APAGOGISCH, wanneer de waarheid uit de onmogelijkheid van het tegendeel afgeleid wordt.
- APALLAGE, de bevrijding (van ongeval); ook de genezing, of bij ongeneeslijke ziekten, de dood.
- A PALTO, Ital., pracht, verhuring.
- APANAGE, goederen, geld, of inkomsten, welke keizers, koningen, vorsten, bij welke het eerstgeboorterecht ingevoerd is, hunnen jongeren broederen of neven, tot derzelve onderhoud moeten afstaan. Fig., aanhangsel. Apanageren, met een jaargeld begiftigen, beschenken.
- APANDOCHI, in de grieksche kloosters de leekebroeders, die in afgelegene landschappen gezonden worden, om giften voor de kloosters in te zamelen, en dit ambt vijf jaren lang moeten waarnemen.
- APANTHISMUS, de zamengroeiing of verwassing van eenig deel in het menschelijk ligchaam; zoodat er geen spoor meer van te zien is.
- APANTROPHIE, zie Anthropophobie.
- APAROTHEMESIS, de op- of overtelling der tegenwerpingen.
- A PART, a parte, bijzonder, voor zich, ter zijde. Apartement, woningsafdeeling, vertrek; ook opwachtings- of speeldag, aan de hoven.

APA

- APATE, de naam van eene Godin des slaaps; ook de misleiding der droomen.
- APATHETISCH, bedriegelijk, valsch.
- APATHIE, gevoelloosheid, ongevoeligheid, onverschilligheid.
- APATIT, eene phosphorzure kalksoort, welke meestal doorschijnend is, als glas blinkt, en met eene groene vlam brandt.
- APECHIMA, zie contra-fissuur.
- APEDEUTISMUS, onwetendheid door gebrek aan onder-richt.
- APELLA, een man zonder voorhuid, besnedene.
- APELLES POST TABULAM, Apelles achter de schilderij; iemand, die in het verborgene, het oordeel over zijn werk verneemt.
- APENIATISMUS, bij de Atheners de verbanning voor een jaar.
- APEPTIE, hardlijvigheid, gebrek aan spijsvertering. Apeptisch, zwaar om te verteren.
- APERISTATUS, een hol, niet zeer groot en niet zeer gevaarlijk gezwel.
- APERITIEF, openend. Aperientia, openende geneesmiddelen.
- APERT, open, openbaar, onverholen. Apertuur, opening, volgens het openen. Aperturae jus, regt van vorsten, volgens hetwelk hun leenman voor hen, te allen tijde, zijne vestingen moest openen, en er bezetting laten inleggen.
- APERTORIUM, soort van moederspiegel.
- APETALUS, zonder bloembladen.
- APEX, de muts der roomsche priesters; dewijl zij van boven spits toeloopt.

APH

- APHAEA, eene Godin, welke te Aegina vereerd werd, en voor DIANA gehouden wordt. Zij had de gelofte van eeuwigdurende kuischheid gedaan, en aan menigvuldige verzoeken blootgesteld zijnde, vlood zij in een bosch, in hetwelk zij den geloovigen somtijds verschijnt, en daarvan den naam bekwam.
- APHAERESIS, verkorting van een woord aan het begin; ook (in de geneesk.) wegneming van een overtollig lid.
- APHELIUM, zonafstand, verste afstand eener dwaalster van de zon.
- APHILANTHROPIE, menschenhaat; eigenzinnigheid, liefdeloosheid.
- APHONIE, sprakeloosheid, stemmeloosheid, stomheid.
- APHORAMA, ver vooruitstaande oogen.
- APHORISME, Fr., afzonderlijke, korte leerstelling, kernspreuk. Aphoristisch, dat uit korte stellingen bestaat. Meerv. aphorismen.
- APHRACTA, eene soort van schepen der Ouden, welke geen eigenlijk verdek, maar alleen, tot gebruik in het gevecht aan het voorste en achterste gedeelte, eenige planken hadden.
- APHRODISIA, feest ter eere van Venus; ook vleeschelijke omgang.
- APHRODISIACA, middelen om de geslachtsdrift op te wekken. Antaphrodisiaca, middelen om de geslachtsdrift te verminderen.
- APHRODITE, Grieksche naam van Venus.
- APHROSYNE, zinneloosheid, ijhoofdigheid.
- APHTHA, zweer in den mond.
- APHTHONIAANSCHIE CHRIE, eene soort van chrien, naar APHTHONIUS, derzelve uitvinder.
- A PIACERE, Ital., zie ad libitum. Wordt deze uitdru

- drukking op wissels gevonden, dan beteekent dezelve zoo veel als: na zigt, of binnen vier en twintig uren betaalbaar.
- APICES JURIS, regtsvonden, spitsvindigheden der regtsgeleerden.
- APIS, een God der Egiptenaren, dien zij aanbaden, onder de gedaante van eenen levenden zwarten os, die echter aan het voorhoofd en aan eenige andere deelen des lichaams witte vlekken hebben moest. Zie ook Onuphis.
- APLANATISCHE KIJKERS, eene, in de laatste tijden, uitgevondene soort van verrekijkers, welke de kleuren nog meer breken dan de achromatische, die altijd nog gekleurde randen toonen.
- APLANEREN, slechten, gelijk maken; vereffenen.
- APLOMB, naar het paslood, loodregt. Aplomb hebben, stevigheid hebben, vastheid van krakter bezitten.
- APNOE, ademloos.
- APNOEASPHYXIA, schijndood, toestand, waarin tegelijk adem en pols ontbreken.
- APOBATERION, een afscheidsgedicht.
- APOCALYPSE, de openbaring (van Johannis). Apocalyptisch, in den geest of stijl van dat geschrift; geheimzinnig, raadselachtig.
- APOCALYPTISCHE RIDDERS, ridders der openbaring, een genootschap, dat in het jaar 1694 te Rome ontstond, hoofdzakelijk om de kerk tegen den Antichrist, die spoedig komen zoude, te verdedigen.
- APOCARTERESIS, de vrijwillige spijsonthouding, hongersdood.
- APOCASTASIS, de sterrenomloop tot op hare voleinding.

A II O

- APOCATHARSIS, zuivering (van het darmkanaal enz.)
 APOCENOSIS, (bovenmatige)ontsteking der vaten.
 APOCLASMA, afrukking van een deel van het ligchaam.
 APOCLEISIS, walging van spijzen.
 APOCLETEN, de voornaamste raadsheeren.
 A POCO A POCO, (muz.) een weinig, zllengs, langzamerhand.
 APOCOPE, afkapping, op het einde van een woord of lettergreep.
 APOCRISARIUS, APOCRISIARIUS, noemden de Grieken een' afgezant in kerkelijke zaken; bijzonder den in Konstantinopel aangestelden pauselijken nuntius.
 APOCRISIS, afzondering, verdrijving van overtollige vachten uit het menschelijke ligchaam.
 APOCRUSTICA, zamentrekkende, terugdrijvende middelen.
 APOCNESIS, de geboorte, het baren.
 APOCRYPHISCH, onbekend, van eenen onbekenden schrijver. Apocryphe, apocryphische boeken, geheimere, minder geloofwaardige, niet geopenbaarde schriften.
 APODACRYTICA, tranen veroorzakende geneesmiddelen.
 APODECTEN, tien opperontvangers der staatsinkomsten te Athene.
 APODEMICA, reiskunst, aanwijzing om te reizen.
 APODES, visschen zonder buikvinnen.
 APODICTISCH, ontegensprekelijk, bepaald, oogenschijnlijk.
 APODIOXIS, figuur in de redek., wanneer men eene tegenbedenking als belagchelijk verwerpt.
 APODOSIS, (redek.) de uitvoering van het begonnene door een slotzin, of door eene gelijkenis, b. v., die wijs wil zijn, moet zijne hartstogten weten te beteugelen. Voorzig

A III

- rzigtig als de slangen en opregt gelijk de duiven, moeten de Christenen zijn.
 APODUTERIA, zijgebouwen of vleugels, in de baden, waarin men zich tot het bad voorbereidde.
 APOGALACTISMUS, de ontwenning van de moederborst.
 APOGEUM, de afstand der aarde van de sterren; derzelve verste afstand van de aarde.
 APOGRAPHUM, afschrift, kopij.
 A POINT, op het punt, puntelijk, overeenstemmend; ook: om niets, in het biljartspel.
 APOL, Apollo, god der kunsten, wetenschappen, der dichters, enz. De zon. Zie Phoebus. Apollo van Belvedere, een beeld van Apollo, een groot kunstwerk uit de oudheid.
 APOLEPSIE, het ophouden van de levenswerking en bloeds-omloop, een middentoestand tusschen beroerte en verlamming.
 APOLLINARISTEN, Dimoiriten, Duplaren, eene sekte, door APOLLINARIUS, bisschop van Laodicaea in de 4^e en 5^e eeuw gesticht, leerende dat Christus de menschelijke natuur van den hemel medegebragt heeft, de Godheid bij hem in plaats der ziel geweest zij, en in de Godheid niet 3 personen, maar alleen 3 graden bestonden.
 APOLOGEET, apologist, lofredenaar, beschermer, verdediger. Apologetica, leer, aanleiding of wetenschap der verdediging (bijzonder van het Christendom). Apologetisch, verdedigend, beschermend.
 Apologie, lofrede, verdediging. Apologiseren, op iemand eene lofrede houden, iemand verdedigen.
 APOLOGUS, apologue, leergedicht, leerrijke fabel.

- APOMECEMETRIE, verte-meting, kunst van verwijderde voorwerpen te meten.
- APONEUROGRAPHIE, beschrijving der spieren. Aponeurologie, kennis der spieren.
- APONIA, smarteloze toestand.
- APOPHASIS (redek.), wanneer men zich houdt, geen raad te willen geven, en dien toch geeft.
- APOPHLEGMATISMUS, slijmverdriving, slijmafdrivend middel.
- APOPTHHEGMA, denk- zin- of zedespreuk, kernspreuk. Apophthegmatisch, spreukmatig, zinrijk.
- APOPHORETA, geschenken, die, bij de saturnalien of bij bruiloften, aan de gasten gedaan werden.
- APOPTHORA, het bederven.
- APOPLANESIS (redek.), afdwaling, afwijking van de hoofdzaak, om iemand in de war te brengen.
- APOPLEXIE, geraaktheid, beroerte. Apoplectisch, geraakt, aan beroerte onderhevig, wat de beroerte betreft.
- APOPNIKIS, het stikken, bijzonder van kramp; van daar een hevige hysterische aanval met stikkingstoevallen.
- APOPSYCHIA, eene aanhoudende diepe bezwijming.
- APORISMA, een moeilijk vraagstuk.
- APORRHETA, dat is, onuitsprekelijke dingen, werden zekere antwoorden genoemd, die de Eopten bewamen.
- APORRHOEA, de uitvloeiing, afstroming, het uitvallen van het haar.
- APOSCEPARNISMUS, die kwetsing der hersenpan, wanneer het er uitziet, als of het verloren stuk met een beitel afgestoken is.
- APOSCHASIS, Aposcasmus, het koppen, aderlaten.

APO

- APOSIA, gebrek aan dorst.
- APOSIOPESES (redek.), verzwijging, onderdrukking der gedachten; afbreking der rede.
- APOSITIE, walging, afkeer van eten.
- AOSPASMA, verbreking van den samenhang van beweerktuigingsdeelen.
- AOSPASTICA, sterktrekkende verscheurende middelen.
- AOSPHACELISMUS, het afvallen van brandige deelen.
- AOSPHRAGISMA, zegelafdruksel.
- A POSSE AD ESSE NON VALET CONSEQUENTIA, Lat., van de mogelijkheid mag men niet terstond tot de wezenlijkheid besluiten.
- APOSTASIE, apostasis, afval, afvalligheid (bijzonder van de Christelijke kerk. Apostaat, een afvallige. Apostasieren, afvallig worden, ook zijne geestelijke orde verlaten, zijne gelofte breken.
- APOSTEL, gezant, leergezant. Apostolisch, van eenen apostel afkomstig. Apostolische stoel, pauselijke waardigheid. Apostolische Koning, titel des Konings van Hongarije.
- APOSTEMA, eene zweer, uitzetting van vloeistoffen in lichamen.
- A POSTERIORI, Lat., van achteren, uit de ondervinding.
- APOSTILLE, kantteekening; naschrift in brieven; afscheidsbrief van eenen appellerenden.
- APOSTOLI, twaalf der oudste en voornaamste patricische familien in Venetie.
- APOSTOLICI, Apotactici, sekte der 3^e eeuw, welke de gelofte van kuisheid en armoede deden; ook in de 12^e eeuw, eene sekte, die den huwelijken staat verwierp, maar den omgang met hoeren veroorloofde.
- APOSTROPHE, het verkortings- of weglatingsteeken; ook

- ook de aan- of tusschenspraak, wanneer men eenen afwezigen persoon als tegenwoordig zijnde, of eene levenlooze zaak als levend aanspreekt. *Apostropheren*, met verkortings- of weglatingsteekens voorzien.
- APOSYRMA*, *Desquamatie*, het afschilferen of afschaven van beenderen, als ook het afstroopen der huid.
- APOTHEMA*, de loodlijn, uit het midden van eenen regelmatigigen veelhoek op eene van deszelfs zijden vallende.
- APOTHEOSE*, *apothēosis*, vergoding, verplaatsing onder de goden. *Apotheoseren*, vergoden, onder de goden verplaatsen.
- APOTHERAPIA*, volkomene genezing; ook de uitbranding.
- APOZEMA*, zie *decoctum*.
- APPAHAMY*, ambtenaars van den keizer van Ceylon.
- APPAISEREN*, *appaïser*, Fr., bedaren, ter neder zetten.
- APPALERIKAKUS*, *ESCULAPIUS* dewijl hij de menschen van de ziekten, als de grootste kwalen bevrijdt.
- APPARAAT*, toestel; eene verzameling van kunstige werktuigen en gereedschappen.
- APPARELLEN*, oprillen, allengs in de hoogte gaande wegen naar een gebouw, wallen enz.
- APPARENCE*, Fr., *apparentie*, waarschijnlijkheid, schijn; aanzien. *Apparent*, waarschijnlijk, oogen-schijnlijk.
- APPARITIE*, *apparition*, Fr., verschijning.
- APPARITOR*, een dienaar der overheid bij de Romeinen.
- APPARTEMENT*, zie *apartement*.
- APPARTENANCE*, Fr., eigendom, het toebehoorende.
- APPEL*, de oproeping der soldaten, door trommelen of

trom

- trompetten; het aflezen der namen; het hooren en volgen der honden, op den roep van den meester: de honden onder appel hebben.
- APPELLANT*, een beroeper, die zich (in geregtelijke gelegenheden of regtszaken) van lagere geregtshoven op de hoogere beroept. *Appelleren*, zich op een hooger geregt beroepen.
- APPENDIX*, aanhangsel, toevoegsel.
- APPERCEPTIE*, opvatting, waarneming, voorstelling, met bewustheid.
- APPETYT*, *appetit*, honger, eetlust; begeerte naar iets, trek. *Appetijtelijk*, lekker, smakelijk, den lust aanprikkelende.
- APPLANEREN*, zie *aplanneren*.
- APPLAUDFREN*, *applaudiseren*, in de handen klappen, zijne goedkeuring geven. *Applaudissemēt*, goedkeuring bij handgeklap.
- APPLICAAT*, (meetc.) hetzelfde als *ordinaat*.
- APPLICABEL*, aanwendbaar. *Applicatie*, toepassing, het ten nutte aanwenden; naarstigheid, ijver, vlijt. *Applicatuur*, het vingerzetten, (bij de muziek). *Appliceren*, aanwenden, aanbrengen, toeleggen.
- APPOGGIATURA*, (muz.) de voorslag.
- APPOINTEMENT*, beslechting; bepaling, berigt; ook bezoldiging, jaarwedde. *Appointeren*, bepalen; beslechten; met elkander overeenkomen.
- APPORTEREN*, brengen, halen.
- APPOSITIE*: bijvoeging; ook bijvoeging ter opheldering; wanneer twee zelfstandige naamwoorden, ter onderlinge verklaring, bij elkander gevoegd worden, (in de spraakk.)
- APPRECIEREN*, schatten, waarderen.

APP

- APPREHENDEREN, grijpen, vasthouden, gevangen nemen; gewaarworden. *Apprehensie*, gevangenneming; gewaarwording; bezorgdheid. *Apprehensief*, bevattelijk; zorgelijk.
- APPRETEREN, toebereiden, toerigten. *Appretuur*, toebereiding, toerigting; ook de glans van manufacturen.
- APPROBATIE, goedkeuring. *Approberen*, goedkeuren.
- APPROCHES, loopgraven der belegeraars voor vestingen. *Approcheren*, naderen, aanraken.
- APPROFONDEREN, verdiepen, in de diepte graven. Van daar uitvorschen, doorgronden.
- APPROVIANDEREN, van levensmiddelen, proviand, verzorgen, van voorraad voorzien. *Approviandering*, *approvisionnement*, de verzorging van voorraad. *Approvisionneren*, van levensmiddelen voorzien.
- APPROXIMATIE, aannadering, benadering, raming. *Approximatief*, aannaderend, allengs; bij benadering, bij raming. *Approximeren*, naderen, ramen.
- APPUI, steun, stut, leuning, steunpunt; toestemming, ondersteuning van een voorstel. *Appuieren*, aan of op iets leunen, steunen, op iets drukken, of blijven staan; ondersteunen, van een voorstel; den toon, nadruk aan woorden geven.
- A PRIORI, van voren af, uit de rede, (erkennen of bewijzen).
- APROPOS, te gelegener, te regter tijd; (als een overgang): wat ik zeggen wilde, eer ik het vergeet, juist valt mij in.
- APSIDEN, keerpunten (in de sterrekunde).
- APSYCHIE, onmagt, verstrooiing van geest.

- APTERA, vleugellooze, ongeveugelde gekorvene diertjes, (b.v. vlooijen, spinnen).
- APTEREN, aanpassen, van pas maken. *Aptering*, de van pas making. *Aptitude*, bekwaamheid, gepastheid, geschiktheid, vaardigheid.
- APTEROS, de ongeveugelde, een bijnaam van de Godin der overwinning. In den tempel te Athene was deze Godin zonder vleugels afgebeeld, opdat zij niet uit de stad zoude vliegen.
- A PUNTO, eigenlijk op het punt, ten volle overeenstemmend, vlijtig.
- APYRENUS, zonder kern of pit, kernloos.
- APYRETICUS, zonder koorts.
- APYREXIE, de tijd, dat een zieke vrij van koorts is.
- AQUADUCT, *aqueduc*, eene waterleiding.
- AQUA FORTIS, sterk water, oplossingswater.
- AQUAGIUM, watergroef; ook het regt, om water op den grond van zijnen buurman af te laten; waterafleidingsregt.
- AQUAMARIE, eene soort van berijl, welke meer dan de eigenlijk naar het blaauwachtige trekt.
- AQUAMARIN, een zeegroen edergesteente; ook zeegroene verw of kleur.
- AQUANIMITEIT, billijkheid, billijke denkwijz.
- AQUA REGIS, koningswater.
- AQUARELLA, *aquarel*, (Ital.) het schilderen met waterverw, waarbij men het wit papier in de lichte plaatsen laat doorschijnen.
- AQUARIERS, *Hydroparasteten*, sekte in de 3^e eeuw, welke in het Avondmaal water in plaats van wijn gebruikten.

AQUARIUM, eene beek of kanaal, welke naar eenen molen geleid wordt.

AQUATILIEN, waterdiertjes.

AQUATINTA, soort van waterkleur (in de graveerkunst); zekere manier van teekenen en schilderen.

AQUA TOFFANA, giftwater, in Italie, naar deszelfs uitvindster, Toffano, alzoo genaamd.

AQUAVITA, levenswater; bijzonderlijk bereide brandewijn.

ARABESKEN, eene soort van versieringen, die grootendeels uit planten, struiken, takken en bloemen zamengesteld, op eenen grond naar willekeur geschilderd, of ook opgelegd zijn.

ARABHOTH, Aravoth, een der zeven hemelen van de Talmudisten, waarin zich regtvaardigheid en regt, de schatten des levens, des vredes en des regens bevinden, en waarin de zielen der regtvaardigen wonen, alsmede de zielen, welke nog met lichamen voorzien moeten worden.

ARABICI, aanhangers eener sekte in de 3e eeuw, welke leerden, dat de ziel met het ligchaam stierf en met hetzelfde weder zoude opstaan.

ARACHNOLOGIE, Araneologie, de spinnenleer, spinnenweerkunde, (van Quatremetre Disjonval). Arachnoliten en agachinniten, spinnensteenen versteende spinnen.

ARA DEORUM TRIPUNDIANTIIUM, een werktuig, waarvan zich de priesters bij de Romeinen bedienden. Het bestond uit een altaar, aan welks benedenkant een met de beeldtenis der Goden voorzien rad vast was, hetwelk draaide, als het vuur brandde.

ARAF, eene soort van vagevuur bij de Mohamedanen, in middenplaats tusschen de hel en het paradijs.

ARAIGNEE (Fr.), kromme gang in de mijnen.

ARAINS, indische gestreepte en geruite taf.

ARAK, arak, rijstbrandewijn.

ARANEA, eene aan het middelpunt van een astrolabium vastgemaakte bewegelijke schijf, op welke de voornaamste cirkels des aardbols en de voornaamste rivieren, naar derzelver lengte en breedte afgebeeld zijn: een uit zilverdraden bestaande bergstof, welke er als een spinneweb uitziet.

ARBITRAGE, beslissing van eenen zelfgekozen regter; vergelijking der geld-en wisselwaarde, op onderscheidene plaatsen. Arbitrage-rekening, de berekening dezer verscheidenheid.

ARBITRAIR, willekeurig, eigendunkelijk. Arbitrer, een scheidsman, scheidsregter. Arbitrium, het gevoelen, de uitspraak, willekeur. Arbitrio iudices, naar het goeddunken, de uitspraak des regters.

ARBOLADE, geregt uit boter, room en eijeren toebereid.

ARBOR DIANE, arbor philosophica, zilverboom, eene scheikundige oplossing van het zilver.

ARBOREUS, bijnaam van JUPITER en BACCHUS.

ARBORIBONZEN, dweepende priesters in Japan, die in hollen wonen, zeer streng leven, afschuwelijke gebaren maken en in het land roadtrekken, bedelen en den duivel bezweren.

ARBYLA, eene soort van schoenen bij de Ouden.

ARCADEN, hooggewelven tusschen pilaren.

ARCADIE, een schoon landschap in Morea, welks bewoners door de Dichters als voorbeelden van onschuld en

- deugd worden voorgesteld. Arcadische maatschappij te Rome, ter bevordering van schoone kunsten en wetenschappen.
- ARCADIUS, bijnaam van PAN, afkomstig van zijn vaderland.
- ARCANA, geheimenissen, geheime middelen of kunsten.
- Arcanisten, die geheimen bezitten.
- Arcanum, een geheim, geheim middel.
- ARCANGI, turksche partijgangsters, die geene soldij bekomen, maar van den buit leven.
- ARCANIST, de bezitter van geheime middelen of kunsten; ook een beeedigde arbeider in de porseleinfabriek te Meiszen, wien, onder den eed van geheimhouding, het geheim van de vervaardiging des porseleins ontdekt is.
- ARCHAEOLOGIE, oudheidkunde; de kennis der antieken, of der kunstgewrochten der oudheid.
- Archaeologisch, oudheidkundig, oudheid betreffende.
- Archaeoloog, een oudheidkenner, oudheidonderzoeker.
- ARCHAEUS, (scheik.) zekere in de natuur verspreide hoofdkracht, die alles bezielt en alles werkt; de algemeene wereldgeest.
- ARCHAISMUS, eene verouderde uitdrukking of spraakgebruik.
- Archaisisch, verouderd.
- ARCHES COURT (Eng.), het oudste en voornaamste consistorie in Engeland, van hetwelk de Aartsbisschop van Canterbury voorzitter is.
- ARCHETYPUS, de eerste stempel, de oorspronkelijke vorm.
- ARCHI, aarts, in zamenstellingen, om den hoogsten trap aan te duiden.
- Archidiaconus, eerste (geestelijke) ambtshelper, opperhelper.
- Archidux, aartsheer-

- tog. Archiepiscopus, aartsbisschop.
- Archimagus, opperpriester in Perzie, ook een aartstoovenaar.
- Archimandriet, een opperste monnik, kloostervoorstander, ambt in de grieksche kerk.
- Archipelagus, eene zee, waarin vele eilanden nevens elkander liggen.
- Archipresbyter, een opperkerkvoogd.
- Archipresbyteriaat, het ambt van eenen opperkerkvoogd.
- ARCHIATER, lijfarts, de voornaamste in een geneeskundig collegie.
- ARCHIBUSIER-RUITERS, Kroaten, die met eene dierehuid bekleed en met bogen gewapend waren, en tot lijfwacht van den kommandant in Carlsstadt dienden.
- ARCHIEF, plaats, alwaar belangrijke geschriften bewaard worden.
- Archivarius, bewaarder der oorkonden, opziener en kenner van eene oorkondenverzameling.
- ARCHIMEDISCH PROBLEMA, het vraagstuk, om uit een mengsel van twee zuivere metalen, de hoeveelheid van elk derzelve in het bijzonder te vinden.
- ARCHIMETRIE, eene benaming der elementaire of lagere meetkunst.
- ARCHIMIE, is van de Alchymie daarin onderscheiden, dat zij zich bijzonder onledig houdt met de onedele metalen tot edele te maken.
- ARCHIMIMUS, een tooneelspeler bij de Romeinen, die dansend voor het lijk ging, en door gebaren, de levenswijze, zeden en gewoonten van den overledene te kennen gaf.
- ARCHIPARAPHONIST, was in vroegere tijden een zanger, die bij de mis den introitus zong, en den bisschop het wijwater aanreikte.
- ARCHIPHERACIET, de voorstander der lezers in de joodsche

- dsche Synagogen.
- ARCHITECT**, een bouwmeester, bouwkundige. *Architectonica*, de leer der bouwkunst. *Architectonisch*, bouwkunstig, de bouwkunst betreffende. *Architectonographie*, beschrijving van een schoon gebouw. *Architectuur*, bouwkunst, bouwkunde. *Architecturen*, bouwsieraden, sieraden, welke aan gebouwen aangebragt worden.
- ARCHITRAAF**, (bouwk.) de hoofdbalk, bovendrempel; het onderste gedeelte van de boven eene zuil zich bevindende kroonlijst.
- ARCHIVOLTE**, een uitgesneden sieraad aan de bogen van steenen bruggen, en aan den gewelfboog van een op zuilen rustend gebouw.
- ARCHONTEN**, bestuurders, regeerders, bevelhebbers, te Athene.
- ARCHONTICI**, aanhangers eener sekte in de 2e eeuw, die hunnen naam naar een hunner voornaamste leerstellingen droegen. Zij beweerden namelijk, dat aartsengelen, wier moeder zij **PHOTINA** noemden, de wereld geschapen hadden, ontkenden de opstanding der dooden en leerden nog andere dwalingen.
- ARCHOPTOMA**, *Archoptosis*, nagebeurtenis.
- ARCIER-GARDE**, de rijdende lijfwacht der keizers uit het Oostenrijksche huis.
- ARCTATIE**, verstopping; ook zamenhouding van een deel met riemen en banden.
- ARCTICUS**, benaming van de noordpool (*polus arcticus*) naar *arctos*, den beer (gesternte). De zuidpool heet *polus antarcticus*, als aan den eersten tegenovergesteld.

- ARCTIE**, eene plegtigheid, in het landschap Brauron van het Atheensche gebied, waarbij de meisjes, eer zij huwden, aan **DIANA** voorgesteld werden.
- ARCTIORA MANDATA**, strengere plakaten, onder bedreiging van grootere straf bekend gemaakt wordende, wanneer de eerste niet opgevolgd worden.
- ARCTISCH**, noordelijk. Zie *arcticus*.
- ARCUCCIO**, een in Italie, bijzonder in Florence, gebruikt wordend klein bed of houten rek, om te beletten, dat eene moeder of voedster haren zuigeling in den slaap dood drukke.
- ARCULUS**, een God bij de Romeinen, aan wien zij het opzigt over, en de bewaring van kisten en kasten toeschreven.
- ARCUS SENILIS**, *Gerontoxon*, eene vlek, welke zich bij oude lieden niet zelden in het hoornvlies vertoont, maar het zien niet belet.
- ARDABEHESCHT**, een der zeven *Amschaspands*, die aan de wereld vuur, en aan derzelve schepsels, gezondheid en welvaart geeft.
- ARDANTON**, bij de Grieken, een met water gevuld vat, dat voor de deur van een huis, waarin zich een doode bevond, geplaatst werd; opdat zij, die iets aan het ligchaam te verrigten gehad hadden, zich daarin zuiveren konden.
- ARDASSE**, de grofste soort van perzische zijde. De fijnste heet *Ardasines*.
- ARDEBE**, turksche granmaat, van omtrent 500 pond.
- ARDITTOS**, een gericht te Athene naar den insteller, **ARDETTUS**, genoemd. Deszelfs leden moesten bij **JUPITER**, **APOLLO** en **CERES** zweren, volgens de wetten, en wanneer deze ontbraken, naar de strengste reg

- regtvaardigheid te vonnissen.
- ARDOINNA, de met den pijlkoker voorziene DIANA.
- ARDUISUR, bij de Perzen, een vrouwelijke genius van het hemelsche lichtwater, dat van voor den troon van ORMUZD uitvloeide.
- ARE, eenheid der vlaktemaat in het mitriek stelsel.
- AREA, in de penningkunde, de binnenste vlakke eener munt, welke door het omschrift ingesloten wordt en de figuur of het opschrift bevat.
- AREALEI, Artolerei, noemden de Duitschers het zwaar geschut, in de eerste tijden na deszelfs uitvinding.
- AREASYNCRITOS, iemand van eene teedere lichaamsgesteldheid.
- AREB, eene muntspacie in Oostindie, welke 25 laks of tonnen gouds doet. Vier derzelve bedragen een couron.
- ARECA-NOOT, vrucht van eenen, tot de palmen behoorenden, boom, en waarvan het gebruik, bestaande in ze met betelblad te kaauwen, in Oostindie zoo menigvuldig is, als bij ons de tabak.
- AREMEIN-MUASEBISI, in Turkije een schatmeester over de sommen, die naar Mekka bestemd zijn. Een andere, Aremein-Mukatesi heeft de 4^e afdeeling der rijksinkomsten onder zich.
- ARENA, de kampplaats der Ouden; dewijl hij met zand bestrooid was; ook de philosophische stof der Alchymisten, wanneer zij opgelost geworden, en in den stand van gisting overgegaan is. Arenarius een strijder.
- ARENATIE, een zandbad.
- ARENDALITH, naar de ijzergroeven te Arendal in Noorwegen benoemde, donkergroene en ondoorschijnende steen

- steen, tot de kalksoort behoorende.
- ARENDEREN, pachten, huren.
- ARENDIOVANNEN, zie Agotsinachen.
- AREOMETER, een digtheidsmeter (voor vloeistoffen), zinkbalans.
- AREOPAGUS, gerechtshof te Athene, alwaar de regters (Areopagiten) bij nacht, zonder licht, de partijen verhoorden, en het vonnis, zonder aanzien van persoon, uitspraken. Areopagus, een braaf, onomkoopbaar regter.
- AREOSTYLE, (bouwk.) plaatsing van zuilen, bij welke altijd tusschen twee zuilen eene ruimte van vier zuilen dikte gelaten is; een gebouw met ver van elkander geplaatste zuilen.
- AREOTECTONIE, dat gedeelte der krijgskunst, hetwelk leert de aanvallen af te weren en daartegen de noodige versterkingen te maken.
- AREOTISCH, (geneesk.) vochtverdunnend; porieopenend.
- ARES, de grieksche naam van MARS.
- ARESJAXUES, de hoogste eertitel, welke somtijds door een' Mogol aan zijnen eersten minister gegeven wordt, en waarvan de Mahomedanen gelooven, dat het de naam geweest is van den voornaamsten minister van koning SALOMO.
- ARETHUSA, (fabelk.) eene der Hesperiden, eene watergodin; een zinnebeeld der kuisheid.
- ARETOLOGIE, Gr., de deugd- of zedeleer.
- ARGAMAN, hebreuwsche benaming der zeeslakken, welke de purperverw bevatten. De Grieken noemden dezelve Porphyra, de Romeinen Purpura.
- ARGENT, Fr., zilvergeld. Argent contant, gereed geld. Argenterie; zilvergoed, zilverwerk. Argent

- nt hache, verzilverd metaal.
- ARGI-BASCHI, een der vier voornamen hofbedienden, die voor de tafel des turkschen keizers moeten zorgen.
- ARGICERAUNUS, JUPITER, de snel bliksemende.
- ARGIENSO, een goud- en zilvergewigt in Katalonie.
- ARGILETUM, eene marktplaats te Rome, alwaar de kramen der kunstenaars en de boekwinkels zich bevonden.
- ARGILUSSA, eene Godin der Scyten, welke met VENUS overeenstemt.
- ARGIPHANTES, MERCURIUS, als de ombrenger van ARGUS.
- ARGIROIDE, kunst- of schijnzilver, een zilverachtig metaalmengsel.
- ARGONAUTEN, Gr., Argovaardersschippers. Eenige Grieken, die onder Jason op het schip Argo naar Colchis reisden, om het gulden vlies te veroveren.
- ARGOT, eene soort van koeterwaalsch, onder de dieven en bedelaars in Frankrijk in gebruik.
- ARGOUSIN, argousijn, opziener der slaven op de galeijen.
- ARGUMENT, argumentum, Lat., bewijsgrond, inhoud. Argumentatie, betoog, bewijs. Argumenteren, betoogen, bewijzen, besluiten. Argumentum katanthrepon, ad hominem, (redenerk.) bewijs door overreding, of op eigen gronden der partij zelve.
- ARGUS, (fabelk.) een koning met honderd oogen, waarvan er beurtelings vijftig open waren; ook een waakzame, scherpziende hoeder. Argus oogen, zeer waakzame, altijd opene oogen.
- ARGYROGONIE, zilverschepping, zilverzaad, eene witte tinc

- tinctuur, uit welke de Adepten voorgeven zilver af te scheiden.
- ARGUTIEN; spitsvindigheden, sophismen. Argutieu s, spitsvindig, sophistisch.
- ARGYROPAEA, de kunst, om uit onvolkomene metalen en mineralen zilver te maken.
- ARGYROTOXUS, bijnaam van APOLLO, iemand met eenen zilveren boog beteekenende.
- ARIA, (muz.) lied, gezang. Ariette, eene kleine aria, een liedje. Arioso, op de wijs van eene aria, zangmatig.
- ARYTHMUS, hetzelfde als kakorhythmus.
- ARIAAN, navolger van Arius, die, in de vierde eeuw, de godheid van Christus ontkende. Arianismus, de leer van Arius.
- ARIADNE, dochter van koning MINOS, bekend wegens haar garenkluwen, door middel waarvan THESEUS, den Minotaurus gedood hebbende, weder uit den doolhof geraakte.
- ARIDUR, de vermagering of uittering van een enkel lid.
- ARIENCO, Adarme, een goud en zilvergewigt in Arragonie, aan het Argienseo gelijk, en waarschijnlijk slechts in uitspraak daarvan onderscheiden.
- ARIMANIUS, Ahriman, duisternis; vorst der hel, het booze grondwezen. Zie Ormuzd.
- ARION, beroemd ceterspeler en uitvinder van de dithyrambe, van wien verhaald wordt, dat hij in zee geworpen en door een' dolfijn gered werd.
- ARISCH, eene lengtemaat in Perzie, 3197 engelsche voeten lang.
- ARISTARCH, een gestreng kunstregter, naar den vermaarden Aristarchus, genoemd, welke te Alexandrië

- ien leefde, en een gestreng beoordeeler der gedichten van Homerus was. Ook de naam van een vlek in de maan. Aristarchisch, streng-kunstregterlijk.
- ARISTOCRAAT**, aristokraat, voorstander der aristocratie, dat is, regering der voornaamsten of adellijken. Aristocratisch, der adellijke regering toegedaan. Aristodemocratie, adellijke volksregering, staat alwaar de grooten en het volk te zamen regeren. Aristodemocratisch, der adellijke volksregering toegedaan. Aristorobinotheocratie, heerszucht des adels, der geregtshoven en der geestelijkheid.
- ARISTOLOCHICA**, geneesmiddelen, welke de zuivering der kraamvrouwen bevorderen.
- ARITHMANTIE**, getallen waarzeggerij.
- ARITHMETICA**, rekenkunst, cijferkunst, getalkunde. Arithmeticus, rekenmeester. Arithmetisch, rekenkunstig.
- ARITHMOLOGIE**, hetzelfde als Arithmetica.
- ARITHMOMACHI**, zie Lythmochi.
- ARKA**, een' der zeven aardbollen van de Talmudisten, door KAINS nakomelingen bewoond. Deze hebben twee hoofden, en komen somtijds, om kwaad te stichten, op de, door ons bewoonde aarde.
- ARKE**, een op de Boven-Elve gebruikt wordend vaartuig, met eenen platten bodem, van voren spits en van achteren breed.
- ARKI**, eene soort van rozenkrans der aanhangers van de lamasche godsdienst.
- ARLEQUIN**, zie harlequin.
- ARMADA**, armade, Sp., uitrusting, krijgsvloot; desgelijks zeker portugeesch regiment soldaten, het regt hebbende

- hebbende, om te Lissabon in kwartier te liggen, en het koninklijke paleis te bewaken. Armadilla, eene kleine vloot.
- ARMANDIAE** of **HEERMANDIAE JUS**, het regt van eenen vorst of van de regering eens staats, om de onderdanen te wapenen, en alles te doen, wat tot het voeren van eenen oorlog behoort.
- ARMARIUS**, klooster-bibliothecaris, van de armarii of kasten, in welke hij de boeken bewaren moest.
- ARMATA**, bijnaam van VENUS, onder welchen zij te Lacedaemon vereerd werd, ter gedachtenis eener overwinning, welke de vrouwen dezer stad eens op de Messeniërs bevochten.
- ARMATA ADVOCATIA**, wanneer een wel souvereine, maar zwakke staat zich onder de bescherming van een' magtiger' begeeft.
- ARMATUUR**, wapening, krijgsgewaad, wapenrusting; de voorstelling van allerhande geweren, in den vorm van trofeen; ook het beslag van eenen magneet. Armatuurkamer, de wapen-, geweerkamer.
- ARMEE**, Fr., leger, heer, krijgsmagt.
- ARMEMENT**, wapening, krijgstoerusting. Armeren, wapenen, uitrusten; ook schepen bouwen en van geschut voorzien.
- ARMENIERSTEEN**, een groene, of lichtblauwe meestal met glinsterende zandkorretjes doorzaaide steen, welke voorheen uit Armenië kwam.
- ARMILLAIR**, uit ringen zamengesteld.
- ARMILLEN**, romeinsche eereteekenen, welke de soldaten, die zich bijzonder onderscheiden hadden, in den vorm van eenen ring, aan den linkerarm dragen mochten.
- ARM

- ARMILUSTRIUM, een monsteringsfeest, dat de Romeinen den 19 October vierden; ook de wijding van de wapenen en het krijgsvolk voor het begin van eenen slag.
- ARMINIANEN, Remonstranten, aanhangers van de leer van ARMINIUS.
- ARMISTICE, armistitium, wapenstilstand.
- ARMOISIN, Fr., dunne en weinig glanzige taf.
- ARMORIALE, wapenboek. Armorig, wapenkenner, blazoenkundige.
- AROMALITH, Gr. een specerijsteen, mirresteen, welriekende steen.
- AROMATICA, specerijmiddelen, specerijen. Aromatisch, specerijachtig, kruidig, welriekend.
- ARPA-EMINI, de opzigter over de haver voor de paarden des turkschen keizers.
- ARPANLIK, in Turkije het pensioen, of de genadewedde, van een' lang gediend hebbenden of op rust gestelden ambtenaar.
- ARPEDONAPTEN, naam van de tweede klasse der oude Egyptische priesters. Die van de eerste klasse heeten Sphransch, en die van de derde Neocoren.
- ARPEGGIATO, Ital., (muz.) gebroken, ontleed (in toonen), Arpeggiatura, eene opvolging van gebrokene toonen. Arpeggio, toonbreking.
- ARQUEBUSADE, Fr., geweerschot; ook schiet-of wondwater. Arquebuseren, doodschieten, (als straf). Arquebusering, het doodschieten, de doodschietsing.
- ARRA-BASCHI, een kapitein of bevelhebber over eenen troep van 70 Janitsaren.
- ARRAGONIT, een grijs-wit of blaauwachtige doorschijnende

- nende kalksteen.
- ARRAK, zie Arak.
- ARRANGEMENT, Fr., inrigting, ordening, schikking, vergelijk; accoord (met schuldeischers). Arrangeren, inrigten, schikken, zaken in orde brengen, (met schuldeischers) een vergelijk treffen.
- ARRERAGES, Fr., achterstallèn, vertraagde, uitgestelde betalingen.
- ARREST, Fr., hechtenis (van personen), beslag (van goederen). Arrestant, een in hechtenis genomene aangehoudene, (door het gebruik gewettigd; dewijl arrestant eigenlijk beteekent den aanhouder, in hechtenisnemer). Arresteren, in hechtenis nemen, in beslag nemen. Arrestatie, de in hechtenisneming, de beslaglegging.
- ARRET, Fr.; een vonnis. Arrête, een besluit. Arrêteren, aanhouden, tegenhouden, staande houden.
- ARRHA, arrhes, handgeld, godspenning; ook hetgeen men iemand vooruit betaalt, ter bevestiging van eenen gesloten koop.
- ARRHIZOBLASTEN. Zie Geoblasten.
- ARRHOEA, gebrek aan uitvloeiing.
- ARRHOSTIE, zwakheid (van gemoed en verstand).
- ARRIB, 10000 laks ropijen.
- ARRIDEREN, aanlagchen, goedgunstig zijn.
- ARRIERE, Fr., achter. Arrière ban, laatste of algemeene oproeping ter wapening. Arrière garde, achterhoede. Arrière neveu, achterneef. Arrière positie, eene noodstelling. Arrière saison, najaar.
- ARRIMAGE, Fr., het gelijkmaken en rangschikken der scheepslading.

- ARRIPIEREN**, aangrijpen, te nutte maken.
ARRITA, handgeld.
ARRIVEREN, *arriver*, Fr., aankomen, gebeuren.
ARROBA, een gewigt in Spanje en Portugal van $\frac{1}{4}$ centenar; ook eene maat voor natte waren te Kadix; desgelijks een perzische graanmaat van ruim 3000 pond.
ARROGANT, aanmatigend, trotsch, opgeblazen, eigendunkelijk. *Arrogance*, *arrogantie*, aanmatiging, opgeblazenheid, trotschheid. *Arrogeren*, zich aanmatigen.
ARRONDEREN, rond maken, afronden. *Staten arronderen*, in onafgebrokenen zamenhang brengen; ook in de schilderkunst en redekunde gebruikelijk; in de eerste beteekent het een beeld door de juiste plaatsing van licht en bruin, de noodige rondheid geven; in de andere eene periode vloeiend en welluidend maken. *Arrondissement*, de ronding, afronding; district, gedeelte eener provincie.
ARROSEREN, besproeijn, besprenkelen, begieten. In het spel, toezetten.
ARSCHE, een der beide troonen van God, volgens de Mahomedanen. Deze is de troon zijner heerlijkheid en majesteit; de andere, *corsi* genaamd, zijn regters-toel.
ARSCHE, de gewone el in Rusland.
ARSENAAL, tuighuis, bewaarplaats voor wapenen.
ARSENICUM, *Arsenik*, rottenkruid, een sterk werkend delfstoffelijk vergif.
ARSIS, Gr., de toonverheffing.
ARSMACHSAR, in Turkije, smeekschriften, welke in naam van een geheel landschap overgegeven worden;

daare

- daarentegen is *Ars uhal* een smeekschrift, hetwelk de Groot-vizier van enkele personen bekomt. Zij worden door vaste schrijvers, *Ars uhaltschi*, vervaardigd, en mogen elk niet meer dan eene halve bladzijde in octavo groot zijn.
ARTABA, graanmaat in Perzie en Egypte.
ARTEFACTEN, kunstgewrochten, kunstvoortbrengsels.
ARTEMIS, bijnaam van *DIANA*, waaronder zij bijzonder te Syrakusa vereerd werd, alwaar men haar ter eere een feest, *Artemisia*, vierde.
ARTEMONIANEN, eene sekte in de 3^e eeuw, welke de Godheid van Christus ontkende, en van baren stichter, *ARTEMON*, haren naam ontleende.
ARTERIE, Gr., een slagader. *Arteriographie*, slagaderbeschrijving. *Arteriometrie*, slagaderopening.
ARTEREURYSMA, pilsadergezwel.
ARTERIALIA, middelen tegen de gebreken der stem en luchtpijp.
ARTERIOCHALASIS, slagaderverwijdering. — *Arteriologie*, de leer der slagaderen. — *Arteriorhaxis*, het bersten eener slagader.
ARTES LIBERALES, Lat., de vrije, schoone kunsten.
ARTHRITIS, Gr., de jicht. *Arthritisch*, jichtig, de jicht betreffende.
ARTHROCELE, gewrichtsgezwel. — *Arthrodynia*, gewrichtspijn. — *Arthroncus*, gewrichtsgezwel met stijfheid gepaard. — *Arthrophlogosis*, gewrichtsontsteking. — *Arthrophyma*, gewrichtsgezwel. — *Arthropyosis*, gewrichtsetting. — *Arthrosis*, het gewricht.
ARTICULUS, Lat., *Artikel*, stuk, lid, deel, afdeeling.

Art

Articulatiem, stukswijze, stuk voor stuk. Articulation, de lid-beenverbinding, fig., bepaaldheid en duidelijkheid in de uitspraak. Articuleren, in leden afdeelen; bepaald en duidelijk uitspreken.

ARTIFICIEEL, kunstig, meesterlijk.

ARTILERIE, Fr., zwaar of grof geschut; geschutkunde. Artilleriepark, plaats, alwaar alle soorten van geschut zamengebragt worden. Artillerietrein, gevolg van zwaar geschut met zijn toebehooren.

ARTISAN, artiste, Fr., kunstenaar. Artistisch, kunstig, kunstmatig.

ARTISJOKKEN, een voorheen gebruikelijk krijgsgereedschap, zijnde een, uit verscheidene punten bestaand, ijzer, dat, als men het laat vallen; altijd eene punt naar boven keert. De vluggende infanterie plagt die achter zich te werpen, opdat de paarden der vervolgende cavallerie er intreden en opgehouden mogten worden.

ARTISTOMON, iemand, die goed en duidelijk spreekt.

ARTYPOCHROS, eene zeer bleeke gelaatskleur.

ARTIZOOS, kinderen, die aan de gevolgen van eene moeilijke geboorte, spoedig sterven.

ARTOLITHEN, broodversteeningen, versteend brood.

ARTOTYRITEN, ketters in de tweede eeuw, die brood en kaas, (in plaats van brood en wijn) bij het heilige avondmaal gebruikten.

ARVERIS, eene Egyptische Godin, de grondoorzaak van het ontstaan en aanwezen.

ARYTHMUS, onregelmatigheid van den pols.

ASAKE, een laurier- of mirtentak, welke bij de gastmalen der Grieken door hen in de hand genomen werd, die bij het zingen der drinkliederen geen muzikinstrument spelen konden.

ASALVO, welvarend, behouden. ASARATON, bij de Grieken en Romeinen een vloer van mozaik, voorstellende overblijfselen van spijzen, beenderen enz.

ASARCIA, vleeschloosheid, spierzwakte.

ASATHER, zie Thor.

ASBEST, zie Amianth.

ASCARDAMYETES, hij, die een ander stijf en zonder te blikken kan aanzien.

ASCARIDEN, askariden, darm- of aarsdarmwormen.

ASCENDANT, Fr., aanzien, magt over iemand. Ascendenten, bloedverwanten in de opklimmende lijn.

Ascendence, opklimmende bloedverwantschap.

Ascensie, klimming, opklimming; de opgang van een gesternte; ook hemelvaart. Ascenderen, op- of naar boven stijgen.

ASCESIS, zware lichaams oefeningen, aan welke zich de indische filosofen, Gymnosophisten genoemd, onderwierpen; wanneer zij, b.v. den ganschen dag in het heete zand of in de grootste zonnehitte stonden.

ASCETEN, Asketen, aandachtigen, bijzonder godsdienstigen. Ascetica, ascetiek, oefening der godzaligheid; deugdoefenings- of vroomheidsleer. Asceticus, een stichtelijk schrijver. Ascetisch, stichtelijk.

ASCETERIUM, eene stille eenzame plaats, alwaar de oude kampioenen zich oefenden, of de wijsgeeren en Christenen, van de wereld afgezonderd, aan hunne verbetering arbeidden en zich met bidden onledig hielden.

ASCETRIA, eene vrouw, welke dezelfde regels met de Asceten opvolgt.

- ASCH**, in Beijeren eene soort van schepen, waarin het zout vervoerd wordt.
- ASCHEMADAL**, bij de Joden de koning der duivelen, of booze geesten.
- ASCHMOGH**, bij de Parzen een booze geest, die er op uit is, om van de aarde al het goede te rooven en daarvoor kwaad in de plaats te stellen. Bij hen is **Aschta** een goede geest, die over de aarde waakt en den menschen krachten geeft, om hun dagwerk te volbrengen.
- ASCU**, (*Askii*), schaduwloozen, dat is, bewoners van de heete aardstreek.
- ASCITES**, de buikwaterzucht.
- ASCLEPIEN**, een feest, ter eere van **ESKULAPIUS** te Epidaurus gegeven, waarbij een wedstrijd in de muziek plaats had.
- ASCODROGITEN**, *Asciten*, aanhangers eener sekte in de eerste christenkerk, die met wijn gevulde ledere zakken bij zich droegen, opdat zij diegenen zouden zijn, welke het Evangelie nieuwe met wijn gevulde zakken noemt.
- ASCOGEPHYREN**, eene soort van bruggen, welke de Ouden in den oorlog uit zakken, met stroo en wijngaardranken gevuld, vervaardigden.
- ASCORIA**, een Bacchusfeest te Athene, waarop bokken geslagt werden, uit wier vel men zakken vervaardigde, die met wijn gevuld en van buiten met olie besmeerd werden. De jonge lieden moesten op deze zakken springen, en hij, die op een' derzelve staan bleef, verkreeg dien tot belooning.
- ASEITEIT**, zelfbestaan, eigenschap van een wezen, dat de oorzaak van zijn bestaan in zich zelve heeft.

- ASEMA**, eene onverwachte crisis, welke, zonder voorafgaande teekenen, plaats had.
- ASEN**, een scandinavisch godengeslacht, hetwelk door den jongeren **ODIN** ingevoerd werd of van hem afstamde. Behalve hem bestaat het uit nog 13 goden en 18 godinnen, waarbij nog komen de *Walkyons* of *Walkyren*, strijdgodinnen, boodschapsters van **ODIN**, die den gesneuvelden helden in *Walhalla* den godendrank toedienden.
- ASEPTOS**, niet stinkend.
- ASFENDARMOD**, de twaalfde maand van het oud-perzische jaar, naar den daarover gestelden beschermgeest van gelijken naam.
- ASGARD**, *Asgardur*, de groote en prachtige burgt der *Asen*, waarin zij hunne daden verrigten. Zie *Asen*.
- ASIA**, een naam, onder welken **MINERVA** in *Colchis* en *Loconien* vereerd werd.
- ASIARCHEN**, opzieners der openbare godsdienstspelen te *Ephese*.
- ASIATISMUS**, eene rede, die slechts woorden maar geene zaken bevat.
- ASIMAH**, een afgod der *Hemathithers*, die zich in *Samaria* nederzetterden. Men gaf denzelve de gedaante van eenen aap, bok of lam.
- ASINARIERS**, noemden de Romeinen zoowel de eerste Christenen als de Joden, voorwendende dat zij eenen ezelskop aanbadden.
- ASITIA**, gebrek aan eetlust.
- ASKETIEK**, zie *asceten*.
- ASMODIE**, de echt-, twistduivel, (al schertsende).
- ASKLEPIADEISCHE VERZEN** bestaan uit twee of drie *chorijamben*. Het begin maakt altijd een *spondeus* en

- het einde een jambus uit. Het eerste heet het kleine en het laatste het groote asklepiadeische vers.
- ASLANI, eene egyptische zilvermunt.
- ASLAU, naam, dien de Turken aan de Bourgondische of leeuwendaalder's geven.
- ASMAGA, eene vermenging van onderscheidene metalen.
- ASMAN, bij de Parzen een beschermgeest des hemels of de hemel zelf.
- ASNEE, eene graanmaat te Lyon.
- ASODES (febris), de braakkoorts.
- ASOMATISCH, ligchaamloos, zonder ligchaam. *Asomaton*, een ligchaamloos wezen, monade; geest.
- A SON AISE (Fr.), op zijn gemak.
- ASONTEKKA, dat is, dragers in den nacht, een naam, onder welken de Irokezen de maan vereeren.
- ASOOT, gr., een slemp, brasser. *Asotisch*, buitensporig, slempend, liederlijk.
- ASOPHATUM, eene soort van drooge schurft.
- ASOPHIE, eene ziekte, welke in de heeschheid der stem bestaat.
- ASOR, *Asura*, *Rackschasa*, de booze geesten en reuzen bij de Indiers, wier voorstander, *Schukra*, de planeet VENUS is.
- ASPASIA, eene beroemde schoone Griekin.
- ASPASTICUM, in de eerste Christenkerk die plaats der kerk of woning des bisschops, waar deze naar toekwam, om de vreemdelingen te begroeten.
- ASPECT, aanschouwing, uitzigt, voorteeken. *Aspecten*, de standen der dwaalsterren in den dierenriem (zodiak) ten opzichte van elkander, waartoe behooren: I.) de *conjunctie*, zamenkomst, als twee planeten aan dezelfde plaats van den dierenriem gezien worden;

- 2.) de *oppositie*, of de tegenstelling, als twee planeten aan tegenovergestelde punten van de *ecliptica* staan.
- ASPER, eene kleine turksche munt, waarvan er 120 een piaster of leeuwendaalder uitmaken.
- ASPERGILLUM, *aspersoir*, Fr., wijwaterskwast. *Asperges*, het wogenblik, waarin de besprenging met wijwater geschiedt. *Aspersie*, besprenging, besproeiing; ook bij de mystieken, de heilige invloed van Gods genade in het hart.
- ASPERMATISMUS, zaadgebrek of gebrekkige uitwerping van hetzelfde.
- ASPERNEREN, niet voor geldig aannemen, tegenstreven.
- ASPHALIAEUS, *Asphaelius*, een naam, onder welken NEPTUNUS op verscheidene plaatsen vereerd werd.
- ASPHALT, aardhars, berghars; jodenlijm.
- ASPHODIL, een bloemgewas, welks wortel als geneesmiddel gebruikt wordt; gele *asphodil*; goudkruid.
- ASPHYXIE, Gr., onmagt, polsophouding, schijndood.
- ASPIC, een oud stuk geschut, hetwelk twaalf pond ijzer schoot.
- ASPIRANT, een dinger, aanspraakmaker. *Aspiratie*, de verscherpte uitspraak eener letter. *Aspireren*, naar iets dingen, streven; verscherpt uitspreken.
- ASPORENA, bijnaam van CYBELE.
- ASPREDO, eene ziekte der oogleden, waneer aan dezelve van binnen eene hardheid ontstaat.
- ASSA, asand, benzoe, welriekende hars. *Assa foedita*, stinkhars, duivelsdrek.
- ASSABINUS, een afgod der Ethiopiers, overeenkomende met JUPITER of APOLLO, aan wien uit zekere tienden een plegtig offer gebragt werd.

- ASSAI, Ital., (muz.) genoegzaam, zeer. *Allegro assai*, zie *allegro*. *Largo assai di molto*, zeer langzaam.
- ASSAKY, *Assiky*, die Sultane van den turkschen keizer, welke hem den eersten zoon baart.
- ASSARE, (muzijk), wordt gezet als een blaas-instrument zich alleen hooren laat. In de scheikunde heet *assare* of *asseren*, eene vloeistof zoo geheel uitdroogen dat men dezelve tot stof wrijven kan.
- ASSARIUM, eene romeinsche zilveren kopermunt.
- ASSASSINAAT, *assassinium*, sluipmoord. *Assassin*, sluipmoordenaar, bandiet.
- ASSASSYNEN, een volk in de omstreken van Tyrus, aan de Europeers in de kruistogten bekend geworden.
- ASSECTEREN, nâvolgen, aanhangen, vergezellen, nasluipen. *Assecta*, een heimelijke vergezeller, tafelschijmer.
- ASSECURENTIE, enz., zie *assurantie*, enz.
- ASSEF, die stedehouders in Perzie, die minder magt hebben dan de chans of kans, en de inkomsten der provincien, over welke zij gesteld zijn, aan de koninklijke schatkamer leveren moeten.
- ASSEKIS, een uit de Bostandschis gekozen korps, hetwelk tot lijfwacht van den turkschen keizer dient.
- ASSEMBLEE, verzameling, pronkgezelschap, voornaam en schitterend gezelschap.
- ASSENT, *assentie*, *assensio*, goedkeuring, toestemming. *Assenteren*, overeenstemmen, toestaan, in willigen.
- ASSEQUEREN, bekomen, verkrijgen, behalen, veroveren, afhaken; vergelden; ook de gedachten van anderen raden, verstaan, doorgronden.

- ASSEREREN, beweren. *Assertie*, bewering.
- ASSERMENTEREN, beeedigen, den eed afnemen.
- ASSERVEREN, bewaren.
- ASSES SCORTI, lederen munten, welke NUMA POMPILIUS slaan liet.
- ASSESSOR, Lat., bijzitter; iemand, die, in eene vergadering, bij den president zit, en denzelven de raadgevingen en besluiten helpt regelen.
- ASSETSCHY-BASCHI, de proviandmeester bij de Janitsaren, die niet alleen levensmiddelen bezorgt, maar ook voor de goede orde zorg draagt.
- ASSEVERATIE, eene bevestiging van minder kracht dan de eed, b.v. de verzekering op zijn woord van eerenz.
- ASSIDUITEIT, aanhoudendheid, volharding, vlijt.
- ASSIENTO, Sp., verdrag, wegens de levering van slaven, in de Spaansch-Amerikaansche kolonien.
- ASSIETTE, Fr., stand, stelling, ligging, gesteldheid (in zijn *assiette* blijven of uit hetzelfde geraken); ook een bord, bijschotel.
- ASSIGNANT, (koop.) aanwijzer, trekker. *Assignatie*, geld- of betalingsaanwijzing, zeker Fransch papieren geld. *Assigner*, iemand aanwijzen, die betaalt.
- ASSIMILATIE, gelijkstelling, gelijkvormigmaking. *Assimileren*, gelijkstellen, gelijkvormig maken.
- ASSIS, eene oude straatsburger zilvermunt.
- ASSISES, zittingen, pleitdagen, terechtzittingen. *Cour d'assises*, gerechtshof van gezetene regters, om onder eenen opperregter, vonnis te spreken.
- ASSISIUS, een stipendiaat bij eene domkerk, die wel dezelve dient, maar nog geen rang heeft.

- ASSISTENCIE**, bijstand, hulp. *Assistent*, helper, die iemand bijstaat. *Assisteren*, helpen, bijstaan.
- ASSOCIATIE**, verbinding, vereeniging, zamenvoeging, aaneenschakeling, b.v. van gedachten en begrippen: *associatio idearum*. *Associe*, Fr., genoot, medegenoot, zaamverbondene, handelgenoot, medehandelaar. *Associeren*, zich verbinden, eenen gemeenschappelijken handel beginnen.
- ASSODES**, eene aanhoudende koorts, met onuitstaanbare inwendige hitte, bij slechts matige warmte der uitwendige ledematen.
- ASSOGUES**, de kwikzilverschepen, welke jaarlijks uit Kadix naar Vera-Cruz gaan.
- ASSONAH**, *Sonnah*, *Sune*, *Zune*, een heilig boek der Mahomedanen, hetwelk zij, benevens den Koran, hebben en dat hunne overleveringen bevat. De Perzianen en andere aanhangers van ALI nemen het niet aan, en noemen deze hunne geloofsbroeders schimpend, *Suniten*.
- ASSONANCE**, *assonantie*, (redek. en dichtk.) halfrijm, onvolkomen rijm.
- ASSOPIEREN**, stillen, sussen, bijleggen.
- ASSORTIMENT**, Fr., voorraadplaats, voorraad van koopwaren. *Assorteren*, uitzoeken, schikken, welvoorzien; goed geassorteerd magazijn. *Assortisage*, Fr., het sorteren der waren; het loon daarvoor betaald wordende.
- ASSOUIEREN**, slaperig maken, in slaap doen vallen, verdooven; geruststellen. *Geassoupieerd*, slaperig, verdoofd.
- ASSUMEREN**, bijnemen, aannemen. *Assumtie*, bijneming, aan- of opneming; *assumptio beatae*

- virginis*, Maria hemelvaart.
- ASSURADEUR**, verzekeraar. *Assurantie*, verzekering, waarborg. *Assureren*, verzekeren.
- ASTAKOLITH**, Gr., een kreeftsteen, versteende kreeft.
- ASTALAR-AGA**, een van de vier blanke gesnedenen in het Serail van den turkschen keizer, die deszelfs tulband draagt en het opzigt over de zieke vrouwen heeft.
- ASTAROT**, de naam eener Godin, onder welken de Syriërs en Egyptenaars de zon vereerden. Van het laatste volk kwam hare dienst ook, gedurende eenigen tijd, onder de Joden.
- ASTARTE**, eene Syrische Godin, zoo veel als de Semele bij de Grieken, of volgens anderen de Aphrodite.
- ASTASIA**, groote onrust (bij zware zieken, die zich aanhoudend omwentelen).
- ASTER**, ster, sterrebloem. *Asteriscus*, een (geschreven of gedrukt) sterretje. *Asterismus*, een sterrebeeld.
- ASTEROID**, een naam, die, volgens *HERSCHELL*, de beide nieuw ontdekte planeten Ceres en Pallas dragen moesten.
- ASTHENIE**, Gr., krachteloosheid, zwakheid. *Asthénisch*, krachteloos, uit zwakte voortspuitende.
- ASTHENOPYRETOS**, zwakheids-koorts, typhus.
- ASTHMA**, het bezwaarlijk adembalen, aamborstigheid. (*Asthmatisch*, aamborstig, kortademig).
- ASTINOMEN**, waren te Athene die tien mannen, die het opzigt over het policiewezen hadden.
- ASTRABICON**, noemt men het Buccalische of herdersdicht, naar de gedaante der zitplaats, waarop, bij de Romeinen, de zangers van zulk een gedigt zich bevonden.

- ASTRAGALOMANTIE**, soort van waarzeggerij, uit of met doebelsteenen.
- ASTRALISCH**, stervormig, tot het gesternte behoorende.
- Astraalgeest**, het middelste gedeelte van den mensch, in de onderstelling, dat hij uit ziel, geest en ligchaam bestaat.
- ASTREA**, de godin der gerechtigheid.
- ASTRINGENTIA**, zie *adstringentia*, enz.
- ASTRODICTICUM**, een sterrewijzer, werktuig, om de sterren gemakkelijk te vinden. *Astrographie*, sterbeschrijving. *Astrognozie*, sterrekennis, sterrekunde. *Astrolabium*, meetkunstig werktuig, om de hoogte der sterren te meten; ook bij de landmeters, een hoekmeter. *Astrolith*, Gr. een sterresteen, eene sterrevormige versteening.
- ASTROLOGIE**, de sterrewigchelarij, waarzeggerij uit de sterren. *Astrologisch*, op de sterrevoorzegkunde gegrond. *Astrologist*, *astroloog*, sterrewigchelaar, sterrekijker. *Astromantie*, zie *astrologie*. *Astrometeorologie*, weervoorzegkunde uit de sterren. *Astrometeorologisch*, hetgeen tot de weervoorspelling uit de sterren behoort. *Astrometer*, sterremeter.
- ASTRONOMIE**, de sterrekunde, sterreleer. *Astronomisch*, sterrekundig. *Astronomist*, sterrekundige.
- ASTROSKOPIE**, sterbeschouwing, (door vergrootglazen).
- ASTRUEREN**, bijbouwen, bijvoegen; ook bekrachtigen, bevestigen, aanleggen.
- ASTUCIEUS**, *astucieux*, Fr., arglistig, sluw, vol streken.
- ASTULAD**, bij de Parzen, een booze geest, die op de ster-

- venden loert, om hunne ziel te rooven, en dezelve in de duisternis te slepen.
- ASTYSIA**, mannelijk onvermogen.
- ASURA**, zie *Asor*.
- ASVARNA**, dat is, de niet sluimerende geesten, een algemeene naam der booze geesten bij de Indiers.
- ASWIN** en **KUMAR**, bij de Hindoes, tweelingen, kinderen van den zonnegod **SURGA**, en eene nimf, geneesheeren der Goden.
- ASYL**, (Lat. *asylum*) vrijplaats voor misdadigers en vervolgd. Bij de ouden waren het de tempels, altaren en beelden der goden; en het was een vergrijp aan de goden, eenen derwaarts gevluchten van daar te halen. Keizer **Tiberius** schafte dezelve, uitgezonderd den tempel van Juno en **Aesculaap**, geheel af.
- ASYMMETRIE**, ongelijkheid, onevenredigheid. *Asymmetrisch*, ongelijkmatig.
- ASYMPHONIE**, wanluidendheid, wanklank.
- ASYMPHYTON**, hetgene niet samenhangt; een deel, dat van het andere afgezonderd is.
- ASYMPTOTEN**, (meetk.) misloopers, lijnen, die elkander meer en meer naderen, zonder echter elkander aan te raken.
- ASYNDETON**, eene redkunstige figuur, waarbij het voegwoord en weggelaten wordt.
- ASYSTATATA**, dingen, die niet te zamen zijn kunnen, elkander tegenspreken, contradictien.
- ATABALA**, een trommel, waarvan zich de Mooren bedienen.
- ATACAMIT**, een schoone en zledzame kopererts, welke van eene smaragdgroene kleur, doorschijnend en als glas glinsterend is. Hij draagt zijnen naam van de

- zandwoestijn *Acama*, tusschen Peru en Chili.
- ATAGIS-PASCHA. Zie *Akegi Pascha*.
- ATALANTA, eene grieksche prinses, welke door HIPO-MENES in den wedloop met behulp van drie gouden appelen, in den tuin der Hesperiden geplukt, overwonnen en tot prijs daarvan zijne gemalin werd.
- ATALAYA, (Arabisch) wachttorens, in Spanie, bijzonder in Valencia, aan de kusten der Middellandsche zee, om op de barbarysche zeeroovers te passen.
- ATANACLASIS, (redk.) herhaling van een woord, maar in verschillende beteekenis.
- ATARAXIE, Gr., onwankelbaarheid, zielerust, onverschrokkenheid.
- ATAXIE, Gr., onregelmatigheid, wanorde (bijzonder in ziekten).
- ATE, Godin des kwaads.
- ATECHNIE, Gr., kunsteloosheid.
- ATEKNIE, Gr., kinderloosheid, vrouwelijke onvruchtbaarheid.
- ATELIER, zie *attelier*.
- A TEMPO, Ital. (muz.) in den regten tijd, naauwkeurig in de maat. *A tempo giusto*, in den juisten tijd, in afgemetene beweging.
- ATERGATIS, *Derceto*, eene Godin der Syriërs, Assyriërs, Pheniciërs en Parthers, met het onderlijf als een visch afgebeeld wordende.
- ATERMOIEMENT, Fr., (koop.) de uitstelsverlenging, het uitstel van den betalingstermijn. *Atermoijeren*, den betalingstermijn verlengen, den betaaldag uitstellen.
- ATESCH-GAH, in de tempels, *Atesch-Kahneh* of *Atesch-Kedah* van de *Atesch-Perest* of vuur-aan

- aanbidders; de kamer, waarin het heilige vuur onderhouden wordt.
- ATHANASIA, geneesmiddelen, welke gezegd worden een tegengifte zijn en het leven te verlengen.
- ATHARVAVEDA, *Atharveda*, het vierde van de heilige schriften of Vedas der Indiers, de theologie en bovennatuurkundige wijsbegeerte bevattende.
- ATHELASMUS, onvermogen om te zuigen.
- ATHENATORIUM, in de scheikunde, een sterk glazen deksel, op eene kolf met eenen langen hals, die in de kolf gestoken wordt.
- ATHENAEUM, eene hoogeschool.
- ATHEIST, ongodist, godloochenaar. *Atheisterij*, godverzaking. *Atheistisch*, godloochenend, ongodistisch, goddeloos.
- ATHENOR, een oven, in de scheikunde gebruikt wordende.
- ATHLEET, Gr., een (oudgrieksche) kampvechter, worstelaar; ook een sterk man. *Athletica*, de vecht-of worstelkunst. *Athletisch*, vecht-of worstelkundig, sterk in de vuisten.
- ATHEROMA, brijachtig gezwel.
- ATHLEPTOS, een ongewone en onverklaarbare aanval van koorts.
- ATHLOTHETEN. Zie *Agonotheten*.
- ATHMATH-DULETH, *Atamadauler*, de hoogste staatsbeambte in Perzie, door wiens handen alle regeeringzaken gaan, maar die zelden ten strijde trekt.
- ATHOPIE, Gr., gezigtszwakheid.
- ATHORNE, bij de Parzen, de algemeene naam der priesters, waarvan er drie graden zijn: *Herbed*, *Moded* en *Destur*.
- ATHOS, onder de reuzen, die den hemel bestormden, een

- een der sterksten.
- ATHOUS, bijnaam van JUPITER, naar den berg Athos.
- ATHRESIE, Gr., sluiting, vergroeiing, of verwassing van het achterste, of van de schaamdeelen. Athretisch, alzoo vergroeid.
- ATHROESMA, eene onregelmatige ophooping van waarnemingen, waarop de Empirici zich beroemen.
- ATHYME, Gr., neerslagtigheid, moedeloosheid.
- ATHYR, die maand van het jaar bij de oude Egyptenaars, welke met onzen November overeenkomt.
- ATIMIE, bij de oude Grieken, de eerloosverklaring van eenen misdadiger. — Atimi, zij, die niet getuigen kunnen.
- ATLAS, een hooge berg in Afrika; naam van eenen reus, die den hemel torscht, in de fabelleer; verzameling van land-en zeearten; naam van zekere zijden stof; soort van nachtvlinder; het eerste wervelbeen van de ruggegraat, op hetwelk (drager genoemd) het hoofd rust. Atlanté, (bouwk.) eene mannelijke figuur, welke eenen last draagt. Atlantisch, groot, reusachtig.
- ATLAS-ERTS, Atlas kiezel, zekere kristallijnsch aangezette kopererts.
- ATMEIDAN, een groot plein in Konstantinopel, bij de Sophiakerk, alwaar de paarden afgerift werden en JUS-TINIAAN eene renbaan had gemaakt.
- ATMOMETER, a d m i d o m e t e r, uitdampingsmeter.
- ATMOSPHAERILIEN, naar den voorslag van sommigen, die natuurligchamen, waaruit gevoelig een vierde rijk der natuur konde gemaakt worden, namelijk: de warmtestof, lichtstof, de luchtsoorten en het water.
- ATMOSPHEER, damp- of luchtkring der wereldbollen. Atmospherien, luchtverschijnsels. Atmospherisch

- risch, tot den dampkring behoorende, b.v. atmospherische lucht, dampkringslucht, gewone lucht. Atmospherologie, de dampkringskunde, dampkringsleer.
- ATOCIUM, een geneesmiddel, dat onvruchtbaar maakt.
- ATOME, de oorspronkelijke of grondstof. Atomen, zonnestofjes. Atomistica, de grondstofleer, leer van de samenstelling aller ligchaamen uit ondeelbare grondstoffen. Atomist, een vriend of aanhanger van die leer.
- ATONIE, ontspanning, verslapping der zenuwen, enz., vermoeidheid.
- ATOUR, Fr., opschik; staat van eene aanzienlijke vrouw. Dame d'aturs, hofdame.
- ATOUT, Fr., (in het kaartspel) troef. Atouteren, troef spelen. Atout prix, Fr., tot elken prijs.
- ATRILAIR, atrabileux, Fr., zwartgallig, galzuchtig. Atriliteit, de galzucht, zwartgalligheid; melancholie, zwaarmoedigheid.
- ATRACHELUS, een mensch met eenen zeer korten hals.
- ATRAMENTSTEEN, inktsteen.
- ATRESIE, hetzelfde als imperforatie, tegennatuurlijke geslotenheid van zulke deelen in het menschelijk ligchaam, welke open moeten zijn. — Atretus, hij, die zekere natuurlijke opening mist.
- ATRIUM, eene voorkamer aan het hart (eigenlijk een grof weefsel).
- ATRIUM MORTIS, Lat.; hof of voorzaal des doods; (geneesk.) begin of voorbode van den dood.
- ATROCITEIT, wreedheid, afschuwelijkheid.
- ATROPHIE, vermageringsziekte, uittering.
- ATROPOS, eene der drie schikgodinnen, welke den levensdraad

sdraad van den mensch afsneed.

ATTACHANT, Fr., aanhangend, aanhangelijk, aanklevend.

Attache, aanhangeling; huisbediende, opwachter.

Attachement, gehechtheid, aankleving, toegenegenheid, dienstwillig- of bereidwilligheid; desgelijks hevige begeerte. *Attacheren*, verbinden, aankleven, aanwennen, lief kregen. *Geattacheerd*, gebecht, toegenegen, samenhangend.

ATTALISCHE CONDITIEN, hoogstvoordeelige voorwaarden; van **ATTALUS**, een rijk koning te Pergamus, die hetgene hem beviel zeer duur, b.v. een schilderij van **ARISTIDES** met 100 talenten, betaalde.

ATTAQUE, Fr., aanval (van den vijand, van eene ziekte enz.) *Attaqueren*, aanvallen, aangrijpen.

ATTA-WUN. Zie **Wungi** en **Raiwun**.

ATTBRIVA, bij de oorspronkelijke bewoners van het eiland Haiti, de moeder van een onzichtbaar, almachtig en oneindig wezen, welks dienaars, die door hen als Goden vereerd werden, **Zemes** of **Chemis**, beschermgeesten der jaargetijden, jagt, visscherij enz. waren.

ATTELLANEN, kluchtenmakers, hansworsten.

ATTELIER, Fr., het werkvertrek der kunstenaars; de werkplaats.

ATTEMAN, een overste der Kozakken. Zie **Hetman**.

ATTEMPOREREN, zich naar den tijd schikken.

ATTENDEREN, op iets letten, achtgeven.

ATTENDRISSEREN, roeren, bewegen, het gevoel opwekken, verteederen. *Attendrissement*, verteeder-ring, gevoeligmaking.

ATTENT, opmerkzaam, oplettend. *Attentie*, oplettendheid, opmerkzaamheid.

ATTENTAAT, *attentatum*, Lat., geweldadigheid, misdadige

dadige aanslag. *Attentata (crimina)* beproefde, bedoelde (maar niet volvoerde) geweldadigheden of misdaden. *Attenteren*, eenen aanslag maken; de hand aan iets leggen.

ATTENUANTIA, Lat., (geneesk.) verdunnende middelen.

Attenuatie, verdunning, verzwakking. *Attenueren*, verdunnen.

ATTERMINATIE, uitstelling, tijdgunning. *Attermineren*, uitstellen.

ATTEST, attestatie, getuigschrift. *Attesteren*, getuigen, verklaaren, bekrachtigen.

ATTICISMUS, attisch - spraak- of woordgebruik; athenische fijne smaak. *Attika*, attisch werk, (bouwk.) eene lage verdieping boven eene hooge met korte pilaren. *Attisch*, schoon, goed, sierlijk, uitgelezen, b.v. *attisch zout*, vernuftige, zinnrijke rede; *attisch temperament*, fijne, levendige, geaardheid.

ATTINE, eene kleine poolsche zilveren munt.

ATTITUDE, Fr., houding, gebaren, lichaamsstand.

ATTO DI CADENZA, Ital. (muz.) het sluiten van een stuk met eene kadans.

ATTRACTIE, aantrekking, aantrekkende kracht. *Attractief*, *attractorisch*, aantrekkend. *Attrahentia*, trekkende middelen, als blaarpleisters enz. *Attraheren*, aantrekken, tot, of aan zich trekken.

ATTRAPEREN, betrappen, vangen.

ATTRIBUEREN, toeschrijven, toe-eigenen, toevoegen. *Attribuut*, toevoegsel, kenmerk, eigenschap, (b.v. het anker van de hoop, het kruis van het Christendom).

ATTRITIE, verscheuring, verbrijzeling, vermorzeling; kna

- knaging, levendig berouw; ook het uit elkander drijven, omkeeren in de natuur.
- ATTROUPEMENT, Fr., zamenrotting, hoop. Attrouperen, zamenrotten.
- ATTYPUS, stamelaar, stotterende.
- ATTYS, Atys, een lieveling van CYBELE.
- ATYPISCH, onvoorbeeldelijk, onordelijk, onregelmatig (van ziekten).
- ATZHIEGADZE, dat is, dienaar van den vader der almacht, bij de Laplanders, de dondergod, die in het middelste luchtgewest woont, en onder wiens bijzondere bescherming de rendieren staan.
- AUBAINE, zie albinagium.
- AU CONTRAIRE, Fr., integendeel, omgekeerd.
- AUCTIE, opveiling, openbare verkooping, van roerende goederen, vendu. Verauctioneren, opveilen, aan den meestbiedenden verkoopen. Zie Subhastatie.
- AUCTOR, auctoriseren, zie autor autoriseren.
- AUDIATUR ET ALTERA PARS, Lat., ook de andere partij moet gehoord worden.
- AUDIENTIE, gehoorgeving, het gevoor verleenen. Audiëntie-zaal, gehoorzaal.
- AUDITEUR, Fr., soldatenregter, krijgsregter.
- AUDITOR DI RUOTA, een bijzitter in eene der hoogste regtbanken te Rome.
- AU FAIT, Fr., bekend. Au fait van iets zijn, wel met iets bekend zijn.
- AUGIAS, koning te Elis, droeg het schoonmaken zijner verwaarloosde stallen aan Herkules op. Fig. de stallen van Augias reinigen, een langdurig en ten hoogste verdrietig werk verrigten.

- AUGIT, kolophonie-steen, een donkergroene, sterkglinsterende, niet zeer doorschijnende steen; eene soort van keisteen.
- AUGMENTATIE, vermeerdering, toevoegsel. Augmenteren, vermeerderen, verhoogen, versterken.
- AUGSBURGSCH E CONFESSIE, de geloofsbelijdenis door Luther in 17 artikelen vervat, en in 1530 te Augsburg aangenomen.
- AUGUREN, vogelwighelaars, waarzeggers uit het vliegen, zingen, eten, enz. der vogelen. Augureren, voorspellen, voorzeggen, gissen.
- AUGUSTALES (Lat.), gouden munten van keizer FREDERIK II. in 1231 te Napels geslagen.
- AUGUSTUS, (gouden) een Saksisch vijfdaaldersstuk. Augustus, oogstmaand.
- AUKUTHOR, zie Thor en Asen.
- AULE, een blad van den kokosnotenboom, waarop de Indianen plegen te schrijven; ook een brief, op zulk papier geschreven.
- AULETRIDEN, fluitspeelsters bij de oude grieken.
- AURA, het verpersoonlijkte lenteluchtje; ook een ten hoogste fijne en vlotte geest.
- AUREA BULLA, zie A.B.
- AUREOLE, Fr., de straalkrans, de glans om het hoofd der heiligen (in de schilderkunst), zie glorie. In de godgeleerdheid de hoogere trap van heerlijkheid in den hemel, de eerekroon. (Idende.)
- AUREUS, gouden munt bij de Romeinen, 25 denarien ge-
- AURIPIGMENT, zie oprement.
- AURORA, het morgenrood, de morgenstond.
- AURORA SURGENS, noemen de Alchymisten de vermeederende kracht van den vermeenden steen der wijzen

zen.

AURUM FULMINANS, Lat., dondergoud, slagsgoud. **Aurum potabile**, drinkgoud, tot geneesmiddel opgelost en drinkbaar gemaakt goud. **Aurum musicum** (chemie) tin met kwikzilver gesublimeerd, dat, heet gemaakt, eene goudkleur aanneemt.

A USO, zie **uso**.

AUSPICIUM, beginsel, aanvang, voorteeken. **Auspicien**, voorteekens. **Auspicio bono**, ter goeder uur. **Tuo auspicio**, onder uw geleide, uwe bescherming.

AUSTRALE, Fr., zuidelijk. Australiën, het Zuidland, Zuid-Indië, het vijfde werelddeel.

AUSTREGA, geregtelijke beslissingen, ter eerster instantie, in Duitschland, om niet dadelijk voor eene der hooge rijksregtbanken betrokken te kunnen worden.

AUSTROMANTIE, windwaarzeggerij, kunst om uit de winden voorzeggingen te doen.

AUTARCHA, Gr., alleenheerscher.

AUTARCIE, tevredenheid, vergenoegdheid.

AUTEUR, zie **autor**.

AUTHEMERINUS, **authemerus**, van denzelfden dag. **Authemeron**, een geneesmiddel, hetwelk reeds op den dag, dat men het aanwendt, zijne werking doet.

AUTHENTICITEIT, echtheid, geloofwaardigheid (van geschriften). **Authentiek**, **authentisch**, echt, geloofwaardig. **Authentiseren**, echt-, geloofwaardig-, geldig-, zeker maken.

AUTHENTIEK (muz.) Zie **Plagal**.

AUTOCABDALEN, bij de Grieken, die toonkunstenaars, welke eenen krans van klimop droegen.

AUTOCHIRIE, **autophonie**, Gr., zelfmoord zelfontzeling

eling.

AUTOCHTONEN, de eerste oorspronkelijke bewoners van een land.

AUTOCLAVE, een zich zelf sluitende pot.

AUTOCRAAT, zie **autokraat**.

AUTO-DA-FE, Sp., geloofshandeling, ketterteregstelling, ketterverbranding.

AUTODIDAKTOS, Gr., een zelfgeleerde; iemand, die zijne kunst of wetenschap, zonder het onderrigt eens meesters, geleerd heeft.

AUTGRAPHE, kopieerwerktuig.

AUTGRAPHE, **autographisch**, Gr., eigenhandig (geschreven). **Autographum**, eigenhandig schrift, handschrift, origineel.

AUTOKEPHALOS, bisschop, in de Grieksche kerk, die niet onder den patriarch staat.

AUTOKRAAT, Gr. zelfbeheerscher, die aan geene wetten gebonden is, die alle magt over anderen in zich zelf vereenigt, b.v. de Russische Keizer; alleenheerscher aller Russen. **Autokratie**, zelfheerschappij.

AUTOLITHOTMUS, een mensch, die zich zelf van den steen snijdt; ook een werktuig, dat den steen als van zelf snijdt.

AUTOMAAT, Gr. een levenloos, doch zich zelf bewegend ding; kunstwerktuig, dat zich, zonder van buiten aangebrachte kracht, schijnt te bewegen; ook schertsender wijze, een domkop. **Automatismus**, vrijwillige daad; begeerte, om alles uit zich zelf, zonder vreemde hulp, te leeren. **Automatopoeica**, de kunst van uurwerken te maken.

AUTOMATIA, de fortuin, waarschijnlijk, dewijl zij hare gav

- gaven naar eigen goeddunken uitdeelt.
- AUTONOMIE**, Gr. zelfwetgeving, vrijheid van wil; vrijheid om naar eigene wetten te leven. *Autonomus*, die niemand onderworpen is. *Autonomisch*, onafhankelijk, vrij.
- AUTOPHONIE**, zie *autochrie*.
- AUTOPSIE**, zelfbeschouwing, zelfovertuiging.
- AUTOR**, auteur, werker, stichter, opsteller, schrijver, maker. *Autorisatie*, volmagt, volmagtiging, wettige goedkeuring. *Autriseren*, volmagtigen, bekrachtigen. *Autoriteit*, waardigheid, magt, aanzien, gezag, bestuur. *Autoritate*, met voorkennis, goedkeuring, in naam.
- AUTORAMENTUM** (Lat.), het loon, dat de Ouden aan de kampvechters gaven.
- AUTO SACRAMENTALE**, tooneelspelen van geestelijken inhoud, in Spanje, bijzonder op Sacramentsdag, gevierd wordende.
- AUTOSCHEDIASMATA**, Gr., voor de vuist gemaakte opstellen. *Autoschediast*, een, die iets voor de vuist maakt of opstelt.
- AUXESIS**, *hyperbole*, Gr., redekundige vergrooting, grootspraak, overdrijving.
- AUXILIAIR**, Fr., dat tot hulp strekt; meestal gebruikelijk in het krijgswezen. *Auxiliaire* troepen, hulptroepen.
- AUXOMETER**, Gr., een vergrootingsmeter, werktuig ter bepaling van de vergrootingen van verrekijkers.
- AVADDON**, volgens de Talmudisten, de benedenste woning der hel.
- AVADOUTAS**, eene zekere klasse van Braminen, die een

- bijzonder heilig leven leiden, strengere levensregels volgen en van aalmoezen bestaan. (borg, op wissels.
- AVAL**, Fr., (kooph.) wisselborg, medeondertekening als
- AVANCE**, Fr., *avanco*, *avanzo*, It., (kooph.) de winst in den handel; ook voorschot. *Par avance*, bij voorschot. *Avanceren*, voorwaarts gaan; voorschieten; bewerken; bevorderen; desgelijks (bij schilders) de voorwerpen doen vooruitkomen. *Avancement*, Fr., bevordering.
- AVANIE**, Fr., moedwillige belediging, beschimping; ook willekeurige afperzing (van kooplieden in Turkije); desgelijks, winstvermindering, winstafneming.
- AVANTAGE**, Fr., verbetering, voordeel, voorregt, (in het spelen en vechten. *Avantageux*, voordeelig.
- AVANTGARDE**, Fr., de voorhoede, voorwacht. *Avant la lettre*, Fr., voor de ondertekening; de eerste of proefdrukken van koperen platen. *Avant-patrouille*, Fr., de eerste of voorpatrouille, voorwacht.
- AVANTUREREN**, Fr., (krijgsk.) blootstellen, te ver voortuittrekken, wagen. *Avantuurship*, een koopvaardijsmokkelaar, als kaper uitgerust, ten einde zich, bij eenigen aanval te kunnen verdedigen.
- AVARIS**, eene soort grondbelasting in Turkije; ook een losprijs van 25 piasters, waarmede zich degenen, die geen soldaat willen, worden, loskopen.
- AVARY**, *avarie*, (kooph.) zeeschade; *avarie grosse*, groote zeeschade.
- AVE**, Lat., wees gegroet. *Ave to*, God behoede u! (als slot in brieven). *Ave Maria*, de engelengroet aan Maria.
- AVENOT**, de bediende, die de stoeterij des Konings van Engeland van haver voor ziet.
- AVENTURE**, Fr., avontuur, zeldzaam vooral, zonderlinge

gebeurtenis. **Aventurieren**, wagen, zich in gevaar begeben. **Aventurier**, een geluksridder, waaghals, iemand die zeldzame ontmoetingen gehad heeft. **Aventurieux**, avontuurlijk, wonderlijk, zeldzaam, vreemd. **AVENTURIN**, goudglassteen, gouden regenboogsteen, goudglanssteen. **Aventurin schilderwerk**, als de kleuren daarmede vermengd zijn. **AVENUE**, Fr., toegang, ruime plaats. **AVERIA**, eene belasting, welke in Spanje de koopvaardij-schepen, die uit Amerika komen of derwaarts vertrekken, voor het vrijgeleide betalen moeten. **AVERNE**, **Averno**, **Avernus**, een in de fabelkunde beroemd meer, in het koninkrijk Napels bij Pazzoli, hetwelk voor den ingang der hel of benedenwereld gehouden werd. (het kwaad afwendde. **AVERRUNCUS**, een God der Grieken en Romeinen, die **AVERS**, Fr., de beeld- of voorzijde op munten en medailjes. **AVERSIE**, afkeer, afschuw, walging. **AVERTEREN**, zie **adverteren**. **AVEU**, Fr., bekentenis, toestemming. **AVIS**, eene geestelijke ridderorde, in Portugal, welke van de stad Avis, die door deze orde bezeten wordt, haren naam draagt, en in 1147 door **ALPHONSUS I.** werd ingesteld. **Avis**, **aviso**, zie **advies**, **advizo**. **AVISATIE**, een onderrigt over het gewigt van den eed en de strafbaarheid van den meened, dat een regter aan iemand, die zweren moet, geeft. **A VISTA**, It., (koopv.) na zicht, op vertooning, van eenen wissel of eene aanwijzing. Zie **zicht**. **AVITAILLEMENT**, Fr., en **avitailering**, verzorging van levensmiddelen, proviandering. **Avitailere**
ren

ren, van levensmiddelen voorzien, spijzigen. **AVOCATORIEN**, terugroepingsbrieven, of bevelen om den dienst te verlaten. **Avoceren**, terugroepen, afvorderen, afhouden; berigten. **AVOUE**, Fr., een beschermer, een openbare, (of erkende) zaakverzorger; ook een plaatsvervanger of in de plaats gestelde, dat is, een soldaat, die in eens anderen plaats ingeschoven wordt; desgelijks het **avoue**, de goedkeuring, aanneming. **Avoueren**, erkennen, belijden. **AWANI-AOTON**, een feest, hetwelk in Indie in de maand Achavi, die met onze maand Augustus overeenstemt, jaarlijks gevierd wordt. **AXINIT**, eene bruine doorschijnende steensoort. **AXINOMANTIE**, bij de Ouden eene waarzeggerij, door middel van eenen agaat, welke op eene gloeiende bijl of axt gelegd werd. **AXIOCERSA**, heette **PROSERPINA** in de geheime taal der Cabiren, gelijk **PLUTO** door hen **AXIOCERSES** genoemd werd. **AXIOMA**, Gr., eene klaarlijkkelijke waarheid, eene erkende, aanschouwelijke grondstelling, die zoo duidelijk is, dat dezelve geen bewijs behoeft, b.v. niets kan niet te gelijk zijn en niet zijn; een gedeelte is kleiner dan het geheel, enz. **Axiomatisch**, erkend, aanschouwelijk, klaarlijkkelijk; zeker, bewezen. **AXOND**, de tweede geestelijke regter in Perzie, tot wiens regtsgebied de huwelijken, besnijdingen enz. behooren. **AXUM** of **AXUME**, verwoeste stad in Abyssinie. **AYGNAU**, **Kagorre**, bij de oorspronkelijke bewoners van Brazilië, een booze geest, dien zij voor den bewerkker van ziekten en andere kwalen des levens houden. **AZAPPES**, bij de Turken, de soldaten, die uit de Christenen
nen

nen genomen, en gewoonlijk aan de spits des legers gesteld worden. (ing het tweede.

AZIE, een der vijf werelddeelen, in de gewone opnoem-
AZIMUTH, (sterrek.) de toppuntshoek, maat van den hoek, welken de Azimuthscirkel eener ster met den middagcirkel maakt. Azimuthaal, toppuntshoekig, b. v. azimuthaalkompas, werktuig tot het meten van den azimuth.

AZIODYNAMIA, gebrek aan levenswerkzaamheid.

AZOGESCHIP, wordt in Spanje, een schip genoemd, waarmede het kwikzilver naar Amerika gezonden wordt.

AZONEN, Goden, die niet en eene enkele zone of luchtstreek, maar in verscheidene vereerd werden.

AZOOGENIA, het voortbrengen van het levende en niet levende uit het levenlooze.

AZOTE, de mercurius der goudmakers; desgelijks de stiklucht of stikstoflucht, in de scheikunde.

AZOTH, Azoch, Azock, bij de Alchymisten de steen der wijzen; ook eenige bestanddeelen, waaruit hij zoude bestaan.

ASRAEL, de doodsengel bij de Mohamedanen.

AZUAGERS, een nomadisch volk, op de barbarijsche kust, van arabische afkomst, hun ligchaam met een kruis tekenende, en zich beroemende van Christenen af te stammen.

AZUUR, hoogblauw, hemelsblauw, het blauw des hemeles; desgelijks kobalt, een halfmetaal, waaruit schoone blauwe verw getrokken wordt; ook la zuur, zie dat woord.

AZYMITHEN, worden de roomschkatholijken genoemd; omdat zij azyme, dat is ongezuurd brood, bij de mis gebruiken.

B.

B, de halve toon in de muziek, tusschen *a* en *h*; desgelijks als sleutel van *b e-m o l*.

B, beteekent, als getal, in oude Romeinsche opschriften, 300.

B. toont op Nederlandsche munten, dat zij te Brussel geslagen zijn.

B, beatus, beata, de zalige.

B.B. toont op de fransche munten aan dat zij te Straatsburg geslagen zijn.

B.C. als opschrift, in de muziek, *bassa continuo*, doorgaande bas; ook *balneum cineris*, aschbat.

B.C.D., *bono cum Deo*, met den goeden God, of met Gods genade.

BCO, Banco. Zie op dit woord.

BIBL.—Biblia en bibliorum; ook biblioth, bibliotheek. Zie Biblia.

B.L.! benevoie lector, toegenegen of welwillende lezer!

B.M., *beatae memoriae*, zaliger gedachtenis; *balneum maris*, zeebad; ook bij de apothekers *bene misceatur*, wel onder elkander gemengd.

B.V., *beata virgo* of *beatae virginis*, de, of, der heilige maagd (Maria), ook: bij voorbeeld.

B.TR. beteekent bij de apothekers *bene tritum*, wel gewreven.

BAAL, bogt, een kleine zeeboezem.

BAAL, god, afgod, heer. Baalbarith, heer des verbonds, beschermgod der verbonden. Baalgod; god des toevals. Baal-phegor, Priapus; Baalpeor, afgod der Moabiten. Baalsprijester, slecht, onwa-

- ardig, liederlijk, geestelijke.
- BAANITEN**, aanhangers eener sekte uit de 9^e eeuw, die de leer der Manicheers aankleefden en naar hunnen stichter *Baanes* genoemd werden.
- BAAR**, in de taal der zeelieden, een nog niet ervaren matroos.
- BAARAS**, eene plant uit het dal Macheron, in Judea, welke dengenen doodt, die dezelve onvoorzigtig aantast.
- BAARDMUNTEN**, op welke vorsten met eenen baard afgebeeld zijn.
- BAARREGT**, regt om eenen vermoorden geregtelijk optenemen en weg te brengen; ook, in de middeleeuwen, de gewoonte, om iemand, die als moordenaar aangeklaagd, doch niet overtuigd was, bij de lijkbaar van den vermoorden te brengen. Begon hierbij de wonde te bloeden, dan werd de aangeklaagde voor schuldig, doch in het tegenovergestelde geval, voor onschuldig verklaard.
- BAARTS**, een ligt gebouwd, met riemen voorzien, hollandsch oorlogsvaartuig, in oude tijden.
- BABELMANNEN**, onruststichters, oproermakers.
- BABELSCHETOREN**, eene zilveren medaille, welke op de verovering van Rijssel, door Prins *EUGENIUS* in 1708 geslagen werd.
- BABICHE**, klein, ruigharig schoothondje.
- BABILLEREN**, *babiller*, Fr., babbelen, praten, kaken, snappen. *Babillard*, babbelaar, prater, kakeelaar.
- BABINEN**, russische bruine kattenvellen, welke tot pelt-erij dienen.
- BABINISCHE REPUBLIEK**, narrengeselschap (in *Polen*).

- len*).
- BABIOLLEN**, kinderspeelgoed, beuzelingen, nesterijen.
- BABOU**, *bambau*, boeboe, bitebaauw, schrikbeeld voor kleine kinderen.
- BABOUCHES**, soort van muilen met achterstukken.
- BABYS**, een broeder van *MARSYAS*, die zeer slecht de fluit speelde, maar evenwel geloofde met *APOLLO* een' kampstrijd te kunnen wagen.
- BACCALAUREAAT**, de waardigheid, het ambt van eenen *baccalaureus* (eigenlijk gelauwerden), hij, die den eersten trap der doctorale waardigheid bekomen heeft.
- BACCHEPAEON**, bijnaam van *BACCHUS*, onder welken hij door de Grieken vereerd en als een man afgebeeld werd.
- BACCHIA**, puisten in het aangezicht.
- BACHANAAL**, feest ter eere van *Bachus*; drinkfeest, drink-, zuippartij. *Bachanaliseren*, zulk een feest vieren, zuipen, razen en tieren. *Bachant*, *Bachusvereerder*, wijnzuiper, dronken dolleman. *Bachantinnen*, Thracische wijven, welke *Bachus* op zijne togten vergezelden. *Bachantisch*, dronken, razend, door den wijn.
- BACHA-THANA**, soort van kostbaren tabak in Turkije.
- BACHA CAPA OGLANI**, een gesnedene in het serail van den grooten Heer.
- BACHIONITEN**, zekere oude, wonderlijke weesgeeren, die zulk eene verachting van de tijdelijke goederen betoonden, dat zij niets meer, dan eene drinknap wilden bezitten.
- BACHIUS**, (dichtk.) voet van een korte en twee lange lettergrepen, als *bediening*.
- BACHMAT**, Podolische paarden, die zulke harde hoeven hebben

- hebben, dat zij niet noodig hebben beslagen te worden.
- BACHUS, (fabelk.) de god des wijns.
- BACILLEN, in de apotheken, al die toebereidingen, welke rond en langwerpig zijn.—Nepériaansche bacillen, nepériaansche staafjes (in de rekenk.), van koper, hout of andere stof, om de bewerkingen van multipliceren en divideren te verkorten.—Bacilli sexagenales, dergelijke staafjes, door welker gebruik de multiplicatie en divisie der zestigdeelige breuken gemakkelijk gemaakt worden.
- BACKONERS, eene soort van in het Baakonijnerwoud goed gemeste hongarsche varkens.
- BACOTI, eene der voornaamste onder de tooveressen der Tanquinezen, welke voorwendt, door trommelslag, de zielen van afgestorvene kinderen op te roepen, en den ouderen berigt geeft van hunnen toestand.
- BACTES, een bijnaam, dien BACCHUS van het geschreeuw bekam, hetwelk zijne vereerders plagten te maken.
- BACTRIASMUS, een dans der ouden, met wellustige bewegingen.
- BACULOMETRIE, staakmeting, wetenschap, om door middel van staken of stokken, hoogten en afstanden te meten.
- BADAI, heidensche volken in de Tartaarsche woestijn, die gezegd worden, de zon en een stuk rood laken aan te bidden.
- BADELLA, zie Bdella.
- BADINAGE, Fr., kortswijl, vrolijke scherts.
- BADINE, dun rottingje van bambusriet, tot vermaak bij het wandelen. Badinieren, schertsen, kortswijlen. Badinerie, kortswijl, moedwillige, scherts.
- BAEMEN, volgens PTOLOMEUS, oorspronkelijke bewoners

- ners van Oostenrijk.
- BAEOTES, onder dezen naam werd VENUS door de Siraakuzers vereerd.
- BAERBITON, een muzikinstrument der Ouden, hetwelk, uit hoofde van deszelfs menigte snaren, ook polychordon heet, en door de dichters dikwijls met de luit en citer verwisseld wordt.
- BAETYLEN, steenen of stammen, welke ter eere van verscheidene Goden, aan de wegen opgericht werden.
- BAFFETAS, bafatas, eene soort van indiaansch, gemeenlijk wit, katoen.
- BAG, Eng., zak, beurs. Gewigt van 300 à 400 pond, in Engeland.
- BAGAGE, bagaadje, zaken die men op reis of in den oorlog medeneemt.
- BAGATELLEN, kleinigheden, beuzelingen.
- BAGATTINO (Bessino Picollo), eene geringe koperen munt te Venetie, 1½ saldo of 5 denari (omtrent een cent) waardig.
- BAGNETTEN, tulpen, die ligtelijk ontaarden.
- BAGNO, slavengevangenis of kerker bij de Turken.
- BAGOS, bewoners der zee-kusten van Guinea.
- BAGUETTE, eene gaard, rietje, spitsroede, dun stokje, laadstok.
- BAHUTE, de kap, die bij een masker, tabaro, behoort.
- BAIKALITH, een baikalsteen, (groene, glanzige steen van het Baikalmeer in Rusland).
- BAILO, de Venetiaansche resident in Konstantinopel.
- BAIN, eene turksche gevangenis, waarin de christenslaven opgesloten worden.
- BAIRAM, beiram, offerfeest bij de Turken; is tweederlei: 1) het groote van 3 dagen, terstond na de vasten

- ten, in de maand Ramasan; 2.) het kleine, van 2 dagen, eenige maanden daarna.
- BAISEMENT, voetskussen van den Paus.
- BAIVA, wordt door de Laplanders als de God van licht en warmte vereerd.
- BAJADEREN, bajaderen. Zie bajarden.
- BAJAZZO, Ital., payasse, Fr., haansworst, potsenmaker.
- BAJOCCO, Ital., pauselijke koperen munt, waarvan er 10 een paolo uitmaken.
- BAJOIRE, munten en medailjes, op welke twee profielkoppen naast elkander staan, zoodat de eene slechts een weinig voor de andere uitkomt.
- BAJONNET, geweerdoek; bajonnetteren, geweren met eene bajonnet voorzien; van Bajonne, waar zij uitgevonden zijn.
- BAK, of voorkasteel (scheepst.) de verhooging en het voorste inwendige deel op groote schepen, boven het opperste dek, tot aan den fokkemast.
- BAKBOORD, de linkerzijde van het schip, de regterzijde heet stuurboord.
- BAKGASTEN, bakvolk, worden aan boord van groote schepen, die matrozen genoemd, welke te zamen (uit eenen bak) eten; ook die hunnen post op den bak van het schip hebben.
- BAL, danspartij. Bal masque, maskerade dans; bal pare, prachtpronkbal.
- BALAIS, Ballas, een bleek- of lichtroode robijn.
- BALALAIKA, een muzikinstrument der Russen, hetwelk eenige overeenkomst met den doedelzak heeft, en bijna door alle Russen, die zelve het vervaardigen, bespeeld wordt.
- BALANDINA, een kunstige steen van hoogroode kleur,
uit

- uit kwikzilver en ijzer vervaardigd.
- BALANITEN, versteende zee-eikels.
- BALANITIS, balontsteking, van balanus, eikel, glans, bal. — Balanorrhoea, baldruiper.
- BALANS, balance, Fr., schaal, weegschaal, evenaar of evenwigt; vergelijking der ontvangsten en uitgaven, in rekeningen. Balancier, de evenwigtsbalk, pompbalk (in stoomwerktuigen). Balanceren, het evenwigt houden; besluiteloos zijn, weifelen.
- BALASOR, eene Oostindische, uit boomschors vervaardigde stof.
- BALLDUR, beteekenende de beste, van schitterende gedaante, zijnde de derde van de 13 Goden uit het Godegeslacht. A sen. Zie dit woord.
- BALCON, Fr., balkon, uitstek voor een raam in de hoogte; ook eerste gallerij in de schouwburgen; desgelijks eene bedekte gallerij aan den achtersteven van groote schepen.
- BALDACHIN, (van het Ital. baldachino, Fr. baldachin) draag- of troonhemel.
- BALESTER, balister, eene soort van handboog, die waarschijnlijk deszelfs naam van het krijgswerktuig, balista, der Romeinen, bekomen heeft. Hij is van ijzer, en dient zoowel tot het schieten van steenen als kogels.
- BALITISTERE, stof van den steen der wijzen, wanneer zij de roode kleur heeft aangenomen.
- BALKREGISTER, blaasbalkregister, in de orgels het register, hetwelk de blaasbalk opent of sluit.
- BALLADE, dansgezag-, gedicht-, tegenwoordig met romane verwisseld.
- BALLAST, onderlast in scheepsbodems, alles wat schepen

- pen, die geene volle lading hebben, aan zand, steenen, enz. innemen, om in evenwigt te blijven.
- BALLEI, ridderdistrikt, waarover een opperste ballif, baljuw, (landvoogd, drost, schout) genoemd was.
- BALLENKRUIS, (wapenk.) een kruis, aan welks einden zich ronde ballen bevinden.
- BALLET, tooneeldans.
- BALLISTE, werpgevaarte der oudheid, om groote lasten te slingeren; van het Lat. ballista. Ballistiek, werpleer, werpkunde; leer van de baan, welke geworpene lichamen in de lucht beschrijven.
- BALON, een lang, maar uit slechts eenen boom vervaardigd schip, dat in Siam gebruikt wordt, in op elke zijde 150 roeijers heeft.
- BALLON, Fr., lucht-, windbal.
- BALSE, eene soort van groote vloten der Zuid-Amerikanen.
- BALLOT, bal, baal (koopwaren). Ballotage en ballotement, keus door balletjes. Ballote, stem- of kiesballetje. Balloteren, door stem- of kiesballetjes beslissen.
- BALTISCHE ZEE, de Oostzee, tusschen Duitschland, Denemarken en Zweden.
- BALNEUM LACONICUM, zweetbad. Balneotechnie, kennis der baden.
- BALORDO, argument in balordo, domme, onnoozele sluitrede.
- BALOTADE, zekere sprong van het paard, met de vier pooten in de hoogte, latende slechts van de achterpooten de hoefijzers zien.
- BALOURD, botterik, domoor. Balourdice, domheid, botheid.

- BALSAMICA, balsemmiddel. Balsamiek, balsamique, Fr., balsemachtig. Balsameren, balsemen.
- BALTAGI, Turksche hofbediende.
- BAMBOCHE, soort van groote speelpoppen, marionetten. Bambochades, Fr., bamboccia don, Ital. wonderlijke schilderijen, uit gemeene en onedele figuren bestaande. P. van Laar, een nederlandsch schilder, die zich door deze manier van schilderen, bijzonderlijk kenmerkte, gaf aanleiding tot deze benaming, dewijl hij, uit hoofde zijner lichamelijke wanstaltigheid, door de Italianen, bamboccio genoemd werd.
- BAN, heer, stadhouder, een der voornaamste rijksbeamten in Hongarijen; ook uitsluiting van eenen ketter, of grooten zondaar, uit de christelijke kerk.
- BANANE, paradijs- of adamsvijg.
- BANAUSIA, baatzuchtig gedrag.
- BANCO, Ital., bank. Banco-geld, bankgeld.
- BANDAGE, Fr., heilkundig verband, breukband. Bandagist, breukbandmaker, breukmeester.
- BANDE, Fr., rot, gezelschap (geringe) tooneelspelers, of kunstenaars.
- BANDELIER, bandoulier, bandouliere, Fr., in het algemeen, schouderriem, draagband en hangriem; in het bijzonder, degenriem, sabelriem. En bandouliere, van den schouder hangend.
- BANDELLIN, zoo worden de moorsche havens van Aracan in Indie genoemd.
- BANDELOTTEN, oorhangers.
- BANDEROLE, Fr., scheepswimpel; ruitervaan, trompetkwast.
- BANDIT, Fr., bandiet, een uitgebannene; wijders een landlooper, en eindelijk een sluipmoordenaar, straatroover.

BIO

BANIANEN, zekere Indische heidenen, die geen dier dooden, noch deszelfs vleesch eten, dewijl zij aan de zielsverhuizing gelooven. **Banians**, Eng., Indische kooplieden.

BANNAAT, kring, kreits, distrikt in Croatie.

BANNARIUM, *bannum molendum*, molendwang, als eene gemeente op eenen zekeren molen moet laten malen.

BANNERHEER, baanderheer, een ridder bij de oude Duitschers, die tien weerbare mannen kon leveren, en tegen den vijand aan voeren, waarvoor hij alsdan een banier of panier, ontving.

BANKET, *banquet*, Fr., prachtig gastmaal; (krijgsk.) opgehoogde wegachter eene borstwering; — suikergebak. **Banketteren**, Ital., *bankettare*, brassen, smullen.

BANKGELD, dat geld, hetwelk tot eenen vastgestelden prijs bij de bank aangenomen wordt.

BANKIER, *banquier*, Fr., wisselaar, geldhandelaar, bankhouder in de hazardspelen.

BANKIST, *banquist*, Fr., kwakzalver.

BANKNOOT, schuldbrief der bank, welke voor zekere daarin uitgedrukte sommen geldt.

BANKROET, bankbreuk, onvermogen om zijne schulden te betalen. **Bankroetier**, hij, die zijne schulden niet betalen kan.

BANNISSEMENT, verbanning, verwijzing uit het land.

BANNUS, *banni*, dus worden de stadhouders en gouverneurs in Hongarije, Dalmatie en Slavonie genoemd.

BANQUE, een schip, waarvan men zich bij de robbenvangst te Terre-neuve of Newfoundland bedient.

BAOBAB, de apen-broodboom.

BAPH

BII

BAPHIA, verwhuizen der Romeinsche keizers, waarin purperrood geverwd werd.

BAPPEMEJUS, *baphemejus*, een door de tempelheeren vereerd beeld, hetwelk aller vader, die hemel en aarde geschapen heeft, voorstellen moest.

BAPTISTERIUM, bij de Romeinen een groot waterbekken, waarin men zwemmen konde; ook eene plaats alwaar in de eerste kerk gedoopt werd, gelijk thans nog te Florence en Piza, waar het baptisterium naast de Domkerk staat.

BAQUET, tobbeje; ook bij het magnetiseren, een vat, waardoor de magnetische vloeistof geleid wordt.

BAR, Eng., *barreau*, Fr., balie, traliehek, leuning, waarmee de zitplaatsen van de leden des engelschen parlements ingesloten zijn. Hiervan pleitzaal; stiele de *barreau*, baliestijl.

BARANGEN of *baranken*, velletjes van ongeborene lammeren. Van het Poolsche *barun*, een lam.

BARAQUE, barak, veldlegerhut.

BARATH, *baraz*, de oorkonde, welke de grieksche gestelijken in de turksche landen van den keizer bekomen moeten, als zij hun ambt gerust bezitten willen.

BARATHRUM, de gevangenis, waarin te Athene en Rome diegenen kwamen, welke op den dood zaten; ook een hol met doodelijke lucht.

BARATTEREN, waren ruilen. *Baratto*, Ital., *baratry*, Eng., ruiling van koopwaren, warenomzetting; ook waar, op tijd gekocht, en dadelijk onder den inkoopsprijs verkocht; desgelijks onderkruiping bij den zeehandel, door heimelijk medenemen van verboden waren, plaats hebbende.

BARBAAR, bij de Romeinen een vreemdeling; vervolgens een

- een woest mensch, wreedaard. Barbaarsch, on-
menschelijk, wreed, onmatig. Barbarismus, taal-
fout, strijdigheid met de regels eener taal.
- BARBACANE, den langwerpige schietgat in de muren van
oude kasteelen en vestingen; ook een bruggenschans
en een gat, waardoor het water af kan loopen.
- BARBAKAN, ringmuur, in oude tijden, hetzelfde met de
hedendaagsche berm en onderwal. (Fausse braye),
dienende tot gracht.
- BARBARA, celarent, darii, ferio, enz. Met deze
en dergelijke namen plagten de oude scholastiken de
onderscheidene figuren der redeneerkunde aantetuiden.
- BARBARESQUE, in Barbarije te huis behoorende. Bar-
barije eene groote landstreek in Noord-Afrika.
- BARBARICARII, goudstikers, die met gouddraad, figur-
en, of andere sieraden, op kleederen, dekens of tapijt-
en stikken.
- BARBARINEN, mohamedaansche volkstam in Nubie, die
in scharen naar Kairo komen, om zich als knechts aan
te bieden. Zij zijn ten uiterste dom, ruw en arm,
maar getrouw.
- BARBAROLEXIS, eene uit woorden van vreemde talen
zamengestelde taal.
- BARBARPASCHA, de turksche bediende, die den Sultan
scheert.
- BARBE, baard, baardvisch; paard uit Barbarije; halskraag
aan vrouwenkapsels.
- BARBETS, naam der bewoners van verscheidene Piemon-
tesche dalen; ook de langbaardige predikers der Wal-
denzen.
- BARBETTE, brits, slaapbank; à barbette vuren, over
de bank vuren.

- BARBIER, baardscheerder.
- BARBONE, eene voormalige kleine zilvermunt der repu-
blik Lucca.
- BARBONNAGE, knorrig, zuur uitzigt van eenen ouden
grommerd.
- BARBOUILLAGE, kladwerk, knoeijerij, (in het schrijven
en schilderen); barbouilleur, knoeijer, kladschild-
der. Barbouilleren, kladschilderen, opsmeren,
opkletsen.
- BARCAROLLEN, liederen of gezangen der gondelvoerd-
ers in Venetie.
- BARCIENT, parchent, eene katoenen stof, welke op
de eene zijde ruw is.
- BARCIENT, een stuk doek, in Neurenberg tegen 22, en in
Ulm tegen 24 ellen gerekend.
- BARDEN, heilige zangers der Batavieren, Galliers, Britt-
en en Duitschers, welke de daden der helden bezong-
en, en de krijgsknechten tot den strijd aanvuurden.
Bardiet, krijgsgesang der Barden, bardenlied.
- BARET, muts; doctorale hoed; vierkante muts der kardi-
naals en Nobili te Venetie. Baretkraam, kraam,
waarin hoofddeksels te koop zijn; ook kraam met and-
ere behoeften, als: stokken, regenschermen, tabakspijp-
en, enz.
- BARICADE, eene walgracht.
- BARIDON, muzikinstrument met 23 snaren, bijna als een
violoncel gemaakt.
- BARIGEL, kapitein der wachtbende in Italie.
- BARIGELLO, (Ital.) de kapitein der Sbirren in Italie.
- BARIL, vat, ton.
- BARILLE, spaansche soda, spaansch loogzout.
- BARILLO, (Ital.) eene Italiaansche olie-en wijmaat of ton

- van onderscheidene grootte.
- BARIOLAGE, bontkleurig schilderwerk, of ander bont kladwerk.
- BARITONO, (muz.), de hooge bas.
- BARK, *barque*, Fr., een klein vaartuig, meest gebruikt wordende ter vervoering van koopmansgoederen en levensmiddelen.
- BARKAS, de grootste boot, welke een schip medevoert, en bijzonder dient, om het anker uit te brengen en te ligten.
- BARSEN, (zeew.) het geschut met handspaken verschuiven.
- BARMHARTIGE BROEDERS, monniken met een graauw ordekleed, en zich bijzonder tot oppassing van zieken verbindende.
- BARNABIETEN, soort van monniken, koorheeren.
- BARNABOTT, een spotnaam der arme Venetiaansche edelen; dewijl eene groote menigte van hen ellendige hutten in het kerspel St. Barnabas bewoont.
- BAROGOUIN, koeterwaalsch, brabbeltaal.
- BAROMACROMETRUM, kinderwaag, die tevens de lengte van het kind aandauidt.
- BAROMETER, luchtweger, weerglas.
- BAROMETROGRAPHE, een barometer, die, door middel van eenen werktuigkundigen toestel, al de veranderingen der lucht, gedurende een jaar, zelf op een stuk papier aantekent, en door een uurwerk in beweging gebracht wordt.
- BARON, Fr., baron, vrijheer, baanderheer; *Barones*, barones, vrijvrouw. *Baronet*, in Engeland, een adellijk persoon tusschen baron en ridder. *Baronie*, vrijheerschapp. *Baroniseren*, in den vrijheerstand ver

- verheffen.
- BAROPHONMUS, bassist, die eene zware stem heeft.
- BAROQUE, scheefronde, (van paarden); zonderling, wonderlijk, grillig, belangchelijk.
- BARQUEROLLE, een klein lustvaartuig; eene kleine Italiaansche bark.
- BARRAGE, bewaring der vaten door dwarshouten tegen den bodem; ook tolgeld, weggeld.
- BARRE, Fr., afgezonderde plaats in het midden der Fransche nationale conventie, waar beschuldigers en aangeklaagden gehoord werden.
- BARREME, vergelijkingstafel.
- BARRICADE, Fr., verschansing, afsluiting. *Barricaderen*, verschansen, afsluiten. *Baricadering*, verschansing, afsluiting.
- BARRIERE, Fr., traliehek, slagboom, grensweer, grensuivesting. *Barrieresteden*, grensvestingen. *Barrieresysteem*, verweerstelsel. *Barrieretraactaat*, grensverdrag.
- BARTHOLOMEERS, een genootschap van wereldlijke geesteselijken in Beijeren, die zich met de opwekking en opvoeding van jonge lieden ophouden.
- BARULITEN, *Baralieten*, aanhangers eener sekte uit de 12^e eeuw, naar hunnen stichter BARULUS zoo genoemd, bewerende dat Christus geen werkelijk vleesch en bloed gehad had, en de zielen vroeger dan de wereld geschapen werden, en reeds toen gezondigd hadden.
- BARUTSCHE, *birutsche*, *barouche*, eene soort van rijtuig met twee wielen.
- BARYACOLA, *barycola*, hardhoorendheid, doofheid. *Barylalia*, moeilijke spraak.

- BARYPHONIE, zware spraak.
 BARYT, zekere zware aarde.
 BAS, *basso*, Ital., de laagste, diepste of mansstem, grondstem, in de muziek; desgelijks het speeltuig, waarop men den bas speelt. Zie *Bassist*.
 BASALT, zijlsteen, ijzermarmer.
 BASAMENT, (bouw.) voetstuk, grondstuk, voor beelden of zuilen.
 BASANIT, toetssteen.
 BASCHI, bediende bij de Turken, die over het een of ander het opzicht heeft.
 BASEREN, gronden, grondvesten, bevestigen. *Basing*, vestiging, stichting. *Basis*, grond, grondlinie, grondslag, grondvlakte, voet, voetstuk.
 BASILICA, zeker kruid; ook een koninklijk gebouw, groote kerk, zaal met pijlers.
 BASILICAE, (regtsgel.) *libri basilici*, verzameling van keizerlijke, koninklijke wetten, verordeningen, enz.
 BASILICUM, koningskruid.
 BASILISCUS, basilisk, koningshagedis, gedrocht, volgens de verduitselen, door eene schildpad uit een hanenei uitgebroed, de gedaante van een' haan hebbende, en met zijne oogen kunnende dooden. Van daar de figuurlijke uitdrukking, *basiliscus oogen*.
 BASIOGLOSSUS, de tong-grondspier. *Basiopharyngeus*, de tong-grondspier.
 BASIS, (bouw.) Zie *Baseren*.
 BASQUE, *tour de basque*, het onderuitschieten der beenen, (schertsenderwijze).
 BAS-RELIEF, Fr., *basso-relievo*, It. *bassetailles*, halfverheven werk in pleister of snijwerk, alsmede in de schilderkunst. Zie *relief*.

- BASSA, Turksch overheidspersoon.
 BASSA-LEGA, (*argento di*), Ital., is op de Augsbursche wissels de munt van geringe gehalte, waartoe meer dan een half mark koper gebruikt is.
 BASSANELLI, muziek-instrumenten uit de vorige eeuw, met de schalmeyen veel overeenkomst hebbende.
 BASSARIDEN, naam der Bachantinen.
 BASSE-LISSE, Fr., soort van tapijten, waarin landschappen, enz. levendig gewerkt zijn. Zij onderscheiden zich van de *haute-lisse* tapijten, alleen daardoor, dat de ketting bij deze loodrecht op het weefgetouw staat en verwerkt wordt, maar bij de andere, gelijk bij alle andere stoffen, horizontaal ligt.
 BASSESSE, (Fr.) laagheid, vernedering, onbehoorlijk gedrag.
 BASSE-TAILLE, (muz.) tenorstem; ook tenorist; desgelijks tenor-viool of tenor-fluit. In de bouwkunst, eenigzins verheven, of halfverheven werk; ook de wijs en kennis om dusdanig werk te maken.
 BASSETE, *basset spel*, een op alle plaatsen verboden kans- of hazardspel met kaarten, hetwelk echter onder den naam *barbakole*, enz. nog altijd voortgespeeld wordt.
 BASSET-FLUIT, de basfluit. *Basset hoorn*, bashoorn.
 BASSIN, Fr., bekken, kom; eene door de natuur gevormde haven.
 BASSINADE, Fr., hekelrede.
 BASSIST, een baszanger. *Basso continuo*, *bassus generalis*, Lat., de generale grond- of hoofdbas. *Basso ripieno*, Ital., de volle bas.
 BASSON, de blaasbas, baspijp, zie *fagot*.
 BASTA! genoeg! halt! Het troefaas, of klaveren aas, in het lomperspel, enz.

B 18

- BASTAGGI, bastakki, namen der plaatsen, alwaar de schepen quarantaine moeten houden.
- BASTANT, Fr., deugdelijk, bekwaam.
- BASTARDE, het groote zeil op de galeijen.
- BASTARNEN, het oudste bekende Duitsche volk, volgens STRABO en anderen.
- BASTAARD, basterd, onecht kind; ook gemengd geslacht van plant en dier. Bastardwissel, (koop.), een bloot leenbriefje.
- BASTERNE, een draagzetel, waarin de vrouwen in vorige tijden door twee muilieren gedragen werden.
- BASTIDE, de oude naam der blokhuizen; ook een land- of luthuis.
- BASTILLE, Fr., eene kleine stadsvest (voor staatsgevangenis), een dwanghof.
- BASTION, bolwerk aan eene vesting. Bastioneren, bebolwerken.
- BASTONNADE, Fr., het aflossen; stokslagen, op den bal van den voet, bij de Turken. Bastioneren, met eenen stok slaan of vechten, aflossen.
- BATAILLE, Fr., batailje, de slag, strijd, het gevecht. En ordre de bataille, in slagorde. — Batailleren, slaan, eenen slag leveren. Bataillon, batailjon, zeker gedeelte van een regiment infanterie; bataillon quarre, vierkant batailjon, vierhoekige slagorde.
- BATARDE, een Weener koets, of wagen; ook (krijgsk.) een tien voet lange achtponder; desgelijks het grootste zeil op eene galei.
- BATATE, zie patate.
- BATATEN, naar aardappelen gelijkende wortelknollen, in Oost-en Westindie.

BATH

B 19

- BATHKOL, Hebr., dochter der stem; openbaringsstem.
- BATHSORDE, engelsche ridderorde.
- BATHMIS, bathmos, eene trapvormige diepte.
- BATHRUM, bathrium, een bank in de geneeskunde, waarop de lijders tot herstelling van verwrikkingen, been of armbreuken, vastgemaakt worden.
- BATIST, kamerdoek (fijnste linnen van Kamerrijk).
- BATLANIN, tien mannen, die bezoldigd werden, om in de Synagoge te gaan, opdat zij niet ledig zouden staan.
- BATOOGI, batokken, twee dunne stokken, of latten, waarmede een misdadiger, in Rusland, somwijlen, tot aan den dood, geslagen wordt.
- BATON, Fr., stok, rotting. Batonneren, de regels onderschrappen; ook slaan. Zie bastioneren.
- BATRACHIET, vorsch of paddesteen.
- BATRACHO-MYOMACHIE, Gr., de kikvorschen en muizenkrijg, een gedicht van Homerus.
- BATRACHUS, kikvorsch, kikvorschengezwel.
- BATTARISMUS, het stamelen, stotteren.
- BATTEMENT, Fr., het zamenslaan der handen en voeten, (in het dansen).
- BATTEREN, (schermk.) den degen, of fleuret, af-of wegslaan, uit de hand slaan.
- BATTERIE, batterij, een kanonbedding, een geschutmuur, het geschut zelf; voorts, een heiblok; ook het pandeksel aan een gewoenslot; desgelijks eene rij flesschen tot elektrieke proeven.
- BATTOIR, Fr., stamper; ook palet (in het kaartspel).
- BATTOLOGIE, Gr., nuttelooze herhaling in eene rede, ijdel gesnap.
- BATTOUTE, battuta, Ital., de taktslag, het voorslaan van de maat (toonk.); de schelslag in de schermkunst.

BATU

- BATUALIEN**, de plaatsen, waarop bij de Ouden de jonge kampvechters geoefend werden.
- BATZEN**, duitse munt, waard in Frankenland 8 penn., in Zwitserland II à 12½ penn.
- BAVARDAGE**, Fr., gezwets, snorkerij.
- BAVAROISE**, Fr., siroop-thee, thee met siroop de capillaire.
- BAVOCHE** en **bavochure**, Fr., onzuivere afdruk van een blad, of eene plaat, misdruk. **Bavocheren**, onzuiver, slecht afdrukken.
- BAXEN**, zie **boxen**.
- BAIJADAREN**, zie **Baijarden**.
- BAYARD**, een gaper, dommerik.
- BAYARDEN**, jonge schoone danseressen en tooneelspeelsters in Indie, die bij de pagoden onderhouden worden.
- BAYONETTE**, zie **Bajonnet**.
- BAZAR**, de markt, in Oostersche landen, zijnde eene uit enkel kramen bestaande straat.
- BDALSIS**, het melken, zuigen.
- BDELLA**, bloedzuiger.
- BDELLUS**, walgelijk, slecht riekend ontuig. — **Bdelymia**, **Bdelyria**, zeer walgelijke stank; alles, wat ten uiterste terugstootend is.
- BEATE**, vrouwe **Beate**, eene schijnheilige.
- BEATIFICATIE**, de zaligspreking; het opnemen door den Paus in het getal der zaligen (minder, dan **canonisatie**); elektrische **beatificatie**, of **apothéose**, zekere elektrische proef, waarbij iemand een krans om het hoofd krijgt.
- BEATISMUS**, schijnheiligheid.
- BEATILLEN**, **beatilles**, allerlei lekkerbeetjes, die men in pastijen enz. doet.

- BEAU-SEXE**, Fr., het schoone geslacht.
- BEAUTE**, Fr., eene schoonheid, eene uitstekend schoone vrouw.
- BECASSE**, houtsnip. **Becassine**, watersnip.
- BECHER**, een bazelsche graanmaat, waarvan er 64 op een rok gaan.
- BECHES**, **béhots**, kleine schepen, waarvan men zich te Lyon op de Saone bedient.
- BECHICA**, geneesmiddelen tegen het hoesten.
- BECS DE CORBIN**, Fr., lijfgarde des konings van Frankrijk, van twee honderd edellieden.
- BEZKA**, eene Poolsche maat van 62 kan.
- BEDA**, de algemeene naam van de in het Sanskritsch geschreven heilige boeken der Indiers. Zij bevatten niet alleen de leerstellingen van hunne godsdienst, maar ook aanwijzingen voor de wetenschappen.
- BEDANG**, een der beide uitleggingen van de Beda, welke door den filozof **BEUS MULI** vervaardigd is, en wier aanklevers onder de Indiers, voor de oudste en regtzinnigste gehouden worden.
- BEDDING**, (krijgsk.) eene van aarde opgeworpen batterij, voornamelijk echter het van balken en planken op dezelfde gemaakte leger, om de affuiten der kanonnen recht te plaatsen; ook de onderste grondlaag eener rivier of sluis.
- BEDEGAR**, eene soort van wilde artisjok.
- BEDELMONNIKKEN**, geestelijken bij de Roomsche-Katholijken, die aan de huizen liefdegiften inzamelen, dewijl hunne kloosters geene vaste inkomsten hebben.
- BEDLAM**, **bedlom**, gekken-of dolhuis, in Engeland. **Bedlamiet**, dolleman, gek.
- BEDUINEN**, rondzwerfende Arabieren, welke in de woestijn

- tijn op de Karavanen loeren, om die te plunderen.
- BEEFSTEAKS**, (Eng.) dun gesneden en snel gebraden stukken rundvleesch.
- BEELZEBUB**, Hebr., vliegenvorst, opperduivel.
- BEER**, (krijgsk. en waterb.) eene opwerping van hout of steen, in de ratte grachten eener vesting of tegen den aandrang van zee- of rivierwater, om het overstromen te beletten.
- BEERENDAALDER**, eene zilveren munt van het kanton Bern en de stad St. Gall, ook Patagon genaamd en omtrent 33 stuivers waard.
- BEERENORDE**, eene ridderorde in 1215 door keizer FREDERIK II. voor de Zwitsersche edelen ingesteld, maar met de onafhankelijkheid van Zwitserland vervallen.
- BEER-MOST**, (van beer, bezie), de most, die voor het persen zelf afdruipt, en waarvan de beerwijn komt, die voor de beste gehouden wordt.
- BEG**, een turksche ambtenaar.
- BEGHARTEN**, Beguarden, aanklevers eener sekte uit de 12^e en 13^e eeuw, die leerden, dat de mensch het zoo ver brengen kan, om niet meer te zondigen. Tot deze sekte behoorden ook vrouwen, Begijnen of Begijnen, waarvan diegene den naam behouden hebben, die in kloosters leven zonder de gelofte te doen.
- BEGLERBEG**, een turksche landvoogd.
- BEGMA**, de uitwerpselen.
- BEHEMOT**, een reusdier, monster, gedrogt, bijbelsche naam van het grootste laddier, (waarschijnlijk de elephant, of mammout.)
- BEKALMEN**, (scheepst.) met een schip aan de loefzijde van een ander schip zoo na voorbij zeilen, dat men den wind

- wind van hetzelfde opvangt.
- BEKRIBBEN**, eenen dijk of oever eener rivier met eene krib (gevlochten rijswerk) voorzien.
- BELADDEREN**, (krijgsk.) ladders aan de muren hangen en vastmaken.
- BELASTEN**, (koopk.) bij het boekhouden een post op iemands debet- of schuldzijde brengen.
- BELEMNITEN**, versteeningen van onbekende zeedieren; pijl-straalsteenen, donderbeitels.
- BEL-ESPRIT**, Fr., een schoone geest, vernuftig mensch.
- BEL-ETAGE**, Fr., de middelste verdieping der huizen.
- BELIAL**, Hebr., deugniet, boos, slecht mensch.
- BELICHE**, de duivel bij de bewoners van Madagascar, aan wien zij van hunne offers het beste stuk geven, om hem daarmede tevreden te stellen.
- BELLEROPHON**, een halfgod, die het monster CHYMONERA overwon; maar toen hij op het gevleugeld paard Pegasus naar den hemel wilde vliegen, viel hij er af in eene woestijn, alwaar hij van honger sterven moest.
- BELLES-LETTRES**, de fraaije letteren, schoone wetenschappen.
- BELLETRIST**, een vriend of kenner der fraaije letteren. Belletristerij (in verachtelijke beteekenis) de onredelijke neiging tot de fraaije letteren, met verwaarloozing van alle andere zaken. Belletristica, kennis en beoefening van fraaije letteren. Belletristisch, wat tot de kennis der fraaije letteren behoort.
- BELLONA**, de krijgs-oorlogsgodin.
- BELLUGA**, Russ., de hoop. Bellugasteen, de hoopsteen.
- BELONOIDES**, naaldvormig.
- BELONS**, in Spanje gebruikelijke groote lampen, waarin van

van 8 tot 12 pitten branden.

BELTIREN, heidensche Nomaden, die hunne grasweiden langs den Abban, naast de Sajaners en Biriussen, hebben, en wel niet talrijk, maar zeer gegoed zijn.

BERUTEN, een roofziek volk op de grenzen van Perzie en Indie.

BELVEDERE, Itak., *belle vue*, Fr., een schoon uitzigt, wachttorenen.

BEMA, het koor, waarop in de Grieksche kerken het altaar stond.

BE-MOL, de zachte toon, *be-dur*, de harde toon. *Bemolliseren*, eene muzijknoot met *b mol* betee-kenen.

BENDA, bij de Negers een gewigt, hetwelk 1334 Oud-Hollandsche azen bevat.

BENDIS, bijnaam van **DIANA** bij de Thraciers en Atheners.

BENEDICTA VIRIDIS, (bij de scheikundigen en goudmakers) het *germen auri*, goudzaad.

BENEDICTIE, zegening, zegenwensch. *Benedictio sacerdotalis*, Lat., de priesterlijke inzegening.

BENEDICTSPENNING, eene voormalige, gewijde gouden of zilveren munt in Beijeren, welke als *amulet* tegen betoovering gedragen werd.

BENEDICTYNER, een monnik van de orde van St. Benedictus.

BENEDIJEN, zegenen, prijzen, zalig spreken.

BENEFICI, noemen de sterrekijkers de planeten **Venus** en **Jupiter**; dewijl zij volgens hun voorgeven den menschen veel goeds aanbrengen.

BENEFICIAAT, *beneficiarius*, die weldaden ontvangt. *Beneficium*, Lat., *benefice*, Fr., weldaad

daad, begunstiging, voorregt; kerkelijk ambt en inkomsten. *Beneficium juris*, Lat., de regts-weldaad, voorregt, b. v. *beneficium appellandi*, regt tot beroeping op een hooger gerechtshof; *beneficium deliberandi*, het regt van beraad; *beneficium cum of sine cura*, een kerkelijk ambt, met of zonder werk. **Beneficeren**, weldoen, gunst betoonen.

BENEFICE, voorstelling, (schouw-*b.*) de voorstelling van een stuk, ten voordeele van eenen tooneelspeler of eene tooneelspeelster.

BENEVOLE, gunstig, toegenegen; *benevole lector*, goedgunstige lezer. *Benevolent*, welwillend, genegen. *Benevolentia*, Lat., *benevolentie*, welwillendheid, genegenheid, gunst.

BENIGNITEIT, *benignitas*, Lat., goedheid, vriendelijkheid, goedgunstigheid.

BENTNAAM, de bijnaam, dien eertijds te Rome het Nederlandsche schildergeoontschap (dat zij *bent* noemden) aan elk van deszelfs leden gaf. Van hier in het algemeen de bijnaam, *sobriquet*.

BE-QUADRAAT, *Be-quarre*, *Be-quadratura*, *Be-quadro*, (muz.) de vierkante *B.* Het herroepings-of wederherstellingsteeken; het wordt gebruikt, om den toon, die voor de helft verlaagd of verhoogd is, weder in zijne vorige plaats te zetten.

BERBER-BACHI, de opperste barbier van den Turkschen Groot-Sultan.

BERBERIS, berberis, zuurdoorn.

BERCAN, eene stof van wol en geitenhaar.

BERCANE, een inham.

BERCEAU, Fr., een prieel, booglommer, boomgewelf;

- ook de boog van een gewelf in de gedaante van eenen halven cirkel; ook eene wieg.
- BERCHAS, of naauwkeuriger *Berchath* (zegen), twee brooden, waarover de Israeliten, bij het breken, den Sbbath inwijden.
- BERENNEN, (krijgsk.) eene vesting derwijze insluiten, dat al derzelver toegangen afgesneden worden.
- BERGAMEES, bergamische (van de stad *Bergamo*) muurtapijten of behangsels.
- BERGBOOR, een metalen werktuig, waarmede openingen in steen gemaakt worden, om hetzelfde met kruid te vullen en alzoo de rotsen te doen springen.
- BERGERE, Fr., eene herderin; ook een leuningstoel met een bankje, om de voeten op te zetten.
- BERGERIE, (Fr.) herderstuk, herderlijk tafereel, wordt zoowel van dansen en schilderijen, als in de muziek gebruikt.
- BERGHOUTEN, (scheepst.) heeten de zeer dikke balken, welke op verschillende hoogte aan de beide buitenzijden van een schip liggen, en uit hoofde van hunne dikte, buiten alle overige zijplanken uitsteken.
- BERIL, ook *berijl*, doorschijnend, bleekgroen edelgesteente; ook een tooverspiegel. Zie *aqua-marin*.
- BERINCEN, (waterbouwk.) om een gat, hetwelk in eenen dijk gebroken is, eenen nieuwen herstellingsdijk, tot zamenvoeging der beide einden, leggen.
- BERKOWITZ, een Russisch gewigt van 400 russische ponden.
- BERLINE, een berlijnsche wagen, ligte koets voor vier personen.
- BERLOQUEN, zie *breloquen*.
- BERME, Fr., walrand, walgang, een smalle gang aan den

- voet van den wal; desgelijks, in de waterbouwkunde, eene streek lands, welke voor of achter eenen waterdijk onaangeroerd blijft, wanneer de aarde tot afschutting van den dam uitgestoken wordt.
- BERNARDIJNERORDE, een tak van de Benedictijnerorde, naar St. BERNARD genoemd.
- BERNOISES, Fr., soort van levendige dans, waarin het walsen met eenen taktmatigen tred afwisselt.
- BERRACOS, kleine kartouw.
- BESASTENE, de met gewelven voorziene voorraadhuizen in Turkije, alwaar de kooplieden te zamen komen om handel te drijven.
- BESLIS, hardloopers in Turkije, zekere bedienden van de Bassa's en anderen, die snel kunnen loopen.
- BESLYK, eene Turksche zilveren munt, omtrent een stuiver waard.
- BESOGNE, Fr., arbeid, werk, bezigheid. *Besogneren*, arbeiden, werkzaam zijn.
- BESOIN, (Fr.) behoefte, nood, gebrek.
- BESORCH, eene kleine munt van tin, die in Ormus gangbaar is.
- BESSI, eene kleine Venetiaansche munt, waarvan er 40 in eene lire gaan.
- BESTEK, het ontwerp en de begrooting der kosten van eenig te vervaardigen werk; ook de bepaling en aanwijzing op de kaart, alwaar een stuurman berekent, zieh met zijn schip te bevinden.
- BESTIALISCH, beestachtig, dierlijk. *Bestialiteit*, dierlijkheid, beestachtigheid.
- BETE, Fr., een dom dier, beest, domkop; ook een strafzet in het kaartspel.
- BETEL, eene Oostindische, tot het pepergeslacht behoorende

- ende plant, welke de bewoners der warme luchtstrek-
en, als tabak kaauwen.
- BETROKKENE, hij, op wien een wissel getrokken is, en
die, na deszelfs aanneming, acceptant wordt.
- BEUNHAAS, iemand, die, kenecht zijnde, in stilte als baas
werkt. In de koopsteden draagt zulk een dezen naam,
die, zonder gezworen makelaar te zijn, koopen sluit.
- BEURRE-BLANC, Fr., de witte boterpeer. Beur-
re-gris, de graauwe boterpeer.
- BEURS, bourse, Fr., eene in Turkije gewone wijs van
rekenen. Eene beurs houdt over het algemeen 250
zechinen; ook in groote koopsteden eene openbare pla-
ats, alwaar de kooplieden, om hunnen handel, zamen-
komen.
- BEURSLEEN, leen, dat niet door ridderdiensten, maar
door de beurs, dat is, door geld, verkregen wordt.
- BEVUE, (Fr.) verziening misslag uit vergissing of on-
achtzaamheid, een bok, domme streek.
- BEWINDHEBBER, een eerste opzigter of voorstander
inzonderheid der gewezen Oost- en West- Indische
Compagnie.
- BEY, stadsbevelhebber in Turkije; stedehouder of land-
voogd in Egypte.
- BEYLA of Bil, de 16^e godin uit het geslacht Asen, die-
annes van FREYA.
- BEZAANSMAST, de achterste kleine mast op een schip.
- BEZETTE, pezette, Spaansch blanketsellapje.
- BEZOAR, Bezoarsteen, een grijs-of blaauwachtig gla-
dde bal, welke zich in de maag van eenige dieren,
bijzonder van het geiten-en antilopengeslacht, uit har-
en en draden van planten vormt. Men verdeelt ze in
Oostersche, Westersche en gemeene, waarvan de eer-
ste

- ste voor de beste gehouden wordt. Eertijds schreef
men aan deze zelfstandigheden eene bijzondere ge-
neeskracht toe.
- BIANCO, zie blanco.
- BIBACEREN, in scherts, gaarne drinken; van het Lat. bi-
bax, een drinker. Bibalien, drinkgelden, footjes.
- BIBALIEN, drinkgelden.
- BIBLIA, de bijbel, heilige schrift. Bibliist, bijbelvriend,
bijbelkenner. Bibliognosie, boekenkennis. Bib-
liographe, een boekenbeschrijver, boekenkenner.
Bibliographie, de boekbeschrijving, boekkennis.
Bibliologie, leer van het boekwezen; ook verhandel-
ing over de bijbels. Bibliomanie, de boekenzucht.
Bibliophilus, een liefhebber van boeken, boeken-
vriend. Bibliothek, boekverzameling, boekerij.
Bibliothecarius, boekbewaarder, opzigter eener
boekerij.
- BIBLIOLITHI, versteende boomschorsen.
- BICEPHALIUM, een groot potvormig gezwel aan het hoo-
fd, waardoor dit het aanzien van een dubbelhoofd heeft.
- BICETRE, eene staatsgevangenis, nabij Parijs; tevens een
dol-en tuchthuis.
- BICINIUM, Lat., (muz.) een tweestemmig toonstuk.
- BICOQUE, Fr., open stadje, onhoudbare plaats.
- BIEN PUBLIC, Fr., het algemeene welzijn, gemeene best.
- BIEN VENU, Fr., aangenaam, welkom; ook welkomst, wel-
komstmaal.
- BIFURCATIE, de vorkdeeling, tweetandige verdeeling (der
aderen).
- BIGAMIE, Gr., dubbele echt, wanneer de man twee vro-
uwen, of de vrouw twee mannen heeft; tweewijverij.
- BIGAR, Fr., bont, veelkleurig, gespikkeld. Bigarreau,
gespik

- gespikkelde spaansche kers.
- BIGATUS** (numus), de Romeinsche benaming van die zilveren munten, welke op de voorzijde een gehelmd hoofd met de Roma, op de keerzijde eenen wagen met twee (Bigae) paarden hebben.
- BIGOT**, bijgeloovig, schijnvroom, femelend; ook een schijnvrome, geveinsde, femelaar. **Bigotte**, bijgeloovige, schijnheilige, femelaarster. **Bigotterie**, **bigottismus**, bijgeloovigheid, schijnheiligheid, femelarij, schijnvroomheid.
- BIL.** zie **Beyla**.
- BIJLANDER**, eene soort van koopvaardijschip met twee masten; ook een klein platbodemd vaartuig.
- BIJLBRIEF**, een wettig getuigschrift, dat de bouwning van een schip goed bevonden is.
- BIJLIGGEN**, (scheepst.), het schip tegen den wind houden, of draaijen, zoo dat het langzamer gaat.
- BIJOU**, Fr., kostbaarheid, kleinood. **Bijouterie**, kostbaarheid, versiersel, galanteriewaar. **Bijoutier**, galanterieverkooper, opschikverkooper.
- BIJWERK**, (schilderk.), zie **epifode**.
- BILAN**, **balance**, zie **balans**.
- BILBOQUET**, Fr., een balvanger, vangstokje; ook een opstaander, of eene figuur, die altijd, hoe of men ze werpt, het hoofd bovenhoudt; desgelijks een litzinnig mensch.
- BILJOEN**, **billon**, Fr., slechte munten; ook zilver van gering gehalte, tot versmelting geschikt.
- BILL**, Eng., bil, een aan het parlement in Engeland voorgelegd ontwerp, hetwelk door de beide kamers aangenomen en door den koning bekrachtigd, tot eene parlamentsacte, of tot eene wet verklaard wordt; ook wisselbrieven.

- selbriet; insgelijks sommige wettige geschriften.
- BILLARD**, Fr., biljart, trok- of baltafel; het baltafelspel. **Billarderen**, tweemaal zijn' biljartbal aanraken; ook dien van zijnen medespeler, bij het stooten, aanroeren. **Bille**, Fr., de bal op het biljart, troktafelbal.
- BILLET**, Fr., biljet, een kort briefje, uitnoodigingsbriefje. **Billet d'amour**, of **billet doux**, een minnebriefje. **Billeteur**, Fr., een uitgever van briefjes, bijzonder voor de inkwartiering. **Billetteren**, met briefjes voorzien, bijzonder ter inkwartiering.
- BILLION**, Fr., biljoen, duizendmaal duizend millioenen.
- BIMATER**, eene der meest gewone bijnamen van **BACCHUS**, welke een', die twee moeders heeft, beteekent.
- BINOCULAIR-TELESKOOP**, een dubbele verrekijker, verrekijker met dubbele buizen (voor beide oogen), ook **binoculum** genoemd.
- BINOME**, **binomium**, eene tweeledige grootheid of getal; **binomium** van **Newton** in de Algebra.
- BIODESMUS**, de levensband, van **bios** (Gr.) het leven. **Biodynamie**, **Biodynamik**, de leer van de algemeene levenswerkzaamheid. — **Biolychnion**, levenslicht, levensvlam. **Biothanatus**, een geweldige dood.
- BIOGRAPHE**, Gr., levensbeschrijver. **Biographie**, levensbeschrijving. **Biographisch**, dat tot eene levensbeschrijving behoort.
- BIOLOGIE**, Gr., levensleer, levenskennis.
- BIQUADRAAT**, het dubbel vierkant; de vierde magt van een getal (X^4).
- BIQUETTEREN**, Fr., met den unster wegen; ook slechte kleine munt onder de goede mengen.

BIRIBI, een kansspel, waarbij hij, die de bank houdt op 70, ten minste 6 voordeel heeft.

BIS, (muz.) Lat., tweemaal.

BISANTER, Byzantijner, eene in de 13e eeuw en later gangbare gouden munt, die het eerst in Bisantium of Besançon in Bourgondie geslagen werd.

BISCESTIE, Bezcestie, heet in Rusland de geldstraf, die iemand betalen moet, als hij een voornaam persoon beleedigt of beschimpt, wordende de beleediger de lijfeigene des beleedigden, wanneer de eerste de som niet betalen kan.

BISCITAN, eene overdekte marktplaats in Konstantinopel, welke winkels alles wat een ruiter tot zijne eigene uitrusting en die van zijn paard noodig heeft, van de duurste en kostbaarste stoffen opleveren.

BISCOTIN, eene soort van klein rond suikerbrood; suikerplaatje.

BISCUIT, Fr., beschuit, tweebak; ook de deeg, waarvan porselein en ander aardewerk gemaakt wordt, wanneer het in den oven gebakken, maar nog niet verglaasd is.

BISECTIE, de deeling van eene grootheid in twee gelijke deelen, b. v. 6 in 3 en 2.

BISSETTE, Fr., geringe kant van garen.

BISON, de bultos, gebulte buffel.

BISTI, eene kleine persiaansche munt.

BISTOURI, Fr., een insnijdingsmes der heelmeeesters.

BISZMER POND, een gewigt in Denemarken van 12 pond. Drie derzelve doen eene waag.

BISTI, eene perzische langronde munt, omstreeks een halven stuiver van ons geld waardig.

BITUMEN, jodenlijm, zekere lijmachtige hars. Bitumeneux, harsig, harsachtig, jodenlijmachtig.

BIVO

BIVOUAC, bijwacht, nachtveldwacht, (der soldaten) onder den blooten hemel. Bivouaqueren, in de open lucht wacht houden.

BIZA, eene zilveren munt in Peru ter waarde van omstreeks een' rijksdaalder.

BIZARRE, Fr., zeldzaam, wonderlijk, eigenzinnig. Bizarrie, zonderlingheid, wonderlijkheid.

BIZARRIA (Muz.), wanneer de kunstenaar van de eene toonwijs en melodie op de andere overspringt.

BIZEBANI, Bizehami, veertig doofstommen aan het hof des turkschen keizers, die zich alleen door gebaren doen verstaan.

BLACK-MAIL, eene belasting, welke in Englands noordelijke provincien voor de bescherming tegen de roovers, opgebracht werd.

BLADGOUD, la feuille d'or, Fr., aan dunne bladen geslagen goud.

BLADZILVER, feuille d'argent, Fr., aan dunne bladen geslagen zilver.

BLAESITAS, het lispelen.

BLAESUS, opwaarts gebogen, verborgen, (van de tong) belemmerd, lispelend, sissend.

BLAFFER, blaffer d, zeker register, waarin effecten enz. opgeteekend worden. Oulings droeg een klein stuk zilvergeld dezen naam; ook beteekent het eene keulsche munt ter waarde van 1 gulden.

BLAMABEL, Fr., lakenswaardig. Blame, laster, kwade naam. Blameren, beschimpen, in eenen kwaden naam brengen.

BLAMUZER, munstersche rekenmunt, ter waarde van 3 gulden.

BLANCHE, zoo wordt de weduwe des konings van Frankrijk

- rijk genoemd, dewijl zij zich, zoodra haar gemaal gestorven is, in het wit kleedt.
- BLANC-MANGER**, Fr., wit eten, witte gelei (van room, suiker, hertshoorn, enz.).
- BLANCO**, in blanco, in blanco laten, wit, of oningevuld laten.
- BLANQUET**, carta blanca, carte blanche, Fr., een wit (maar onderteekend) volmagtsblad, of volmagtspapier.
- BLASON**, Fr., blazoen, wapenschild, wapenkunde. Blasonneren, wapenkunstig schilderen. Blasonnist, een wapenkundige, wapenkunstenaar.
- BLASPHEMIE**, Gods- of majesteitlastering; lasterrede. Blasphemeren, godslasteringen uitbraken; beschimpen, lasteren, in eenen kwaden naam brengen. Blasphemis, blasphematorisch, godslasterlijk.
- BLASTRISMUS**, het woelen, de zeer groote onrustigheid van zware zieken.
- BLECHROPYRA**, eene ligte koorts.
- BLEMMIJEN**, soort van menschen, die hun hoofd in de borst dragen; misgeboorten.
- BLENNA**, het slijm. Blennemesis, slijmbraking; blennochesia, slijmige stoelgang; blennodes, blennodeus, blennodius, slijmaardig; blennopsysis, slijmuitwerping; blennorrhaghia, blennorrhoea, slijmvloed; blennothorax, ophooping van slijm in de longen en bronchien, de slijmborst; blennuria, waterlozing met slijm.
- BLEPHARIS**, blepharon, ooglid; blepharolosis, omkeering van een ooglid; blepharitis, ooglidontsteking; blepharoblennorrhoea, slijmvloeiing der

- der oogleden, ooglidraiping; blepharonecus, blepharophyma, ooglidgezwel; blepharoplegia, ooglidverlamming; blepharoptosis, neerzakking der bovenste oogleden; blepharopyorrhoea, ettervloeiing der oogleden, bijzonder bij pasgeborenen; blepharospasmus, kramp der oogleden; blepharoxystum, ooglidszeer.
- BLESSEREN**, wonden, kwetsen. Blessuur, wonde, kwetsuur.
- BLEU-MOURANT**, Fr., lichtblauw, bleekblauw.
- BLIKGOUD**, zilverrijk goud, bijzonder hetgene uitgesmolten wordt en waarvan het mark 9 tot 12 karaat bevat.
- BLIKVUUR**, (scheepst.) zeker teeken of leus op zee, wanneer men los buskruid op het dek in brand steekt; ook, wanneer men slechts het zundkruid laat afbranden.
- BLIKZILVER**, het in den smeltoven van lood gezuiverde zilver.
- BLIJDEN**, belegeringswerktuigen in de middeleeuwen, met de balisten der oude Romeinen overeenkomende; ook wallen, bolwerken, krijgstorens en dergelijk krijgstuig.
- BLINDEN**, heeten op een groot schip de twee zeilen aan de boegspriet, het eene het boven- en het andere het benedenblind genoemd.
- BLINDE KLIPPEN**, rotsen of klippen, even onder water en alzoo niet zichtbaar.
- BLINDE MUREN**, die muren, welke geene openingen voor vensters of poorten hebben.
- BLITUS**, Bliteus, een eenvoudig mensch, een sul.
- BLITYRI**, de onverstaanbare, niets beduidende taal van zekere

- zekere geneesheeren en halfgeleerden, onzin.
- BLOEDBAN, bloedgerigt, gerigt over leven en dood.
- BLOED-DOOP, zoo veel als marteldood.
- BLOED-LAMP, eene tooverlamp der Adepten, welke, naar hun voorgeven, uit het bloed van dengenen, die er gebruik van wil maken, vervaardigd wordt.
- BLOEDWEGER, eene kleine kunstschaal, waarmede het bloed bij het aderlaten in water gewogen kan worden.
- BLOEMIST, bloemenkweeker.
- BLOKKADE, bloquade, blocus, Fr., blokkering, omsingeling, insluiting van eene vesting. Blokkeren, bloqueren, omsingelen, insluiten (eene stad enz.).
- BLOOND, ligtharig, ligtkleurig. Blonde, zijden kant. Blondin, ligtharige jongeling. Blondine, ligtharig meisje.
- BLUSSE, wordt aan de Oostzee een lichttoren of baak genoemd.
- BLUZGER, een zeer oude zilveren munt in Graubunderland.
- BOA, eene groote bloedige buil of puist.
- BOCCA D' INFERNO, de mond der hel, eene elektrische luchtverheveling, die zich des nachts in de omstreken van Bologne dikwijls vertoont, in eene ronde gedaante over afgronden zweeft, waarin de reizigers, die dit verschijnsel volgen, menigmaal nederstorten.
- BODEMERY, leening, die men op een schip of deszelfs lading doet, op voorwaarde van eenen hoogen interest, ingeval het de reis gelukkig volbrengt; maar van het geheele verlies der vordering, in het tegengestelde geval. De schriftelijke verzekeringen daaromtrent worden bodemerbrieven genoemd, en bodemérist, hij, die op dusdanige wijze voorschiet.

- BOEGSEREN, een zeilend schip met roeischeppen voorttrekken, voortsleepen.
- BOEGSPRIET, een scheefliggend rond hout, hetwelk over de boeg of het voorste kromme gedeelte eens schips uitsteekt.
- BOEI, (scheepsw.) een blok, of eene ton, die op het water drijft, en de plaats aanwijst, waar het anker ligt.
- BOEIJER, een in de Nederlanden gebruikelijk snelzeilend vaartuig.
- BOELIJEN, eenvoudige touwen, welke aan elke zijde van de razeilen vastgemaakt zijn, en dienen, om de zeilen stijf bij den wind te houden, opdat zij dien van ter zijde des te beter zouden kunnen opvangen.
- BOEUF à LA MODE, Fr., gesmoord rundvleesch.
- BOGOMILEN, ook Messalianen, Martionisten, Enthusiasten genoemd, waren in de 12e eeuw scheurmakers in het Oosten, die de drieenheid loochenden, God eene menschelijke gedaante, en den boozen engelen de schepping der wereld toeschreven.
- BOJAAR, voornaam heer, raadsheer, hofbediende en magnaat in Rusland.
- BOHLE, bole, in Sleeswijk eene landhoeve.
- BOHEEMSCHE BROEDERS, aanhangers eener sekte, die de leer van HUSZ volgden, en zich uit Bohemen in andere landen verspreidden. Dewijl er zich ook velen van hen in Moravie bevonden, worden zij ook Moravische broeders genoemd.
- BOHM, eene silesische munt, waarvan er 30 eenen daalder doen.
- BOIS-TOUT, Fr., drinkglas zonder voet, hetwelk men uitrusten moet, wanneer men het ingeschonken aanneemt.

- BOKAAL, eene groote, hooge drinkbeker met een deksel; dekselbeker, dekselglas.
- BOKSDAALDER, eene zilveren munt van het kanton Schafhausen, ter waarde van omtrent een' rijksdaalder.
- BOLLANDISTEN, die Jesuiten te Antwerpen, die door Pater ROSWELD ontworpen en door den Jesuit BOLLANDUS begonnen omslagtige werk, over het leven en de daden der heiligen, vervolgd hebben.
- BOLONISCHE FLESSCHEN, zekere kleine dikke fleschen of kolven, door Paus BALDUS uitgevonden, en allereerst te Bologna op eene eigene wijze vervaardigd; waardoor zij de zonderlinge eigenschap bezitten, dat zij van buiten eenen sterken slag verdragen kunnen, maar van binnen gemakkelijk beschadigd worden.
- BOLOGNIMI, eene Romeinsche munt, waarvan er 80 eene scudi uitmaken.
- BOLPONZE, een Perzische drank, uit water, wijn, citroensap, suiker en kruidenrijen bestaande.
- BOLUS, eene delfstof, welke met gele, roode en bruine verw, dikwijls met zwarte dendriten voorzien, in verscheidene oorden van Bohemen, Silezie enz. gevonden, en onder anderen tot pijpenkoppen gebruikt wordt.
- BOM, een ijzeren, holle, met kruid gevulde kogel, welke, nadat hij uit den mortier geworpen is, vaneen berst.
- BOMASCHKI; zoo heeten in Rusland de kleine bankasignatien, van een tot tien roebels. Het woord beteekend eigenlijk papiergeld.
- BOMBARDE, (krijgsk.) steengeschet; (toonk.), het sterkste bromwerk in orgels. *Bombardement*, Fr., het bommenwerpen, beschieten van eene plaats. *Bombarderen*, met bommen en gloeiende kogels werpen, of beschieten. *Bombardier*, een bommenwerper

- werper, kanonier.
- BOMBARJON-SIGGEAR, de schatmeester des keizers van Marokko.
- BOMBAST, opgeblazene en hoogdravende stijl, gezwollenheid in het spreken en schrijven.
- BOMBAZYN, *bombasin*, Fr., voerstof, die op beide zijden ruw is.
- BOMBE à LA SARDANAPALE, eene soort van kostbaar geregt op de tafels van aanzien lijken.
- BOMBUS, (geneesk.) de oorsuizing.
- BOMPERNIKKEL, *pompernikkel*, het in Westphalen gewone brood, hetwelk zeer hard gebakken, en naar andere landen, als eene lekkernij, vervoerd wordt.
- BON, Fr., goed, wel; ook een schriftelijk bewijs, dat iets goed en geldend is; aanwijzing op iets. *Bonne*, onderwijzeres en opvoedster van kinderen.
- BONA, Lat., goederen, vermogen. *In bonis* zijn, welgegoed zijn! *Boniscederen*, uit zijn goed gaan, hetzelfde aan zijne schuldeischers afstaan.
- BONA FIDE, Lat., ter goeder trouw.
- BONASIANEN, eene sekte uit de 14e eeuw leerende, dat Christus slechts Gods aangenomen Zoon was.
- BONAVOGLIA, Ital., een vrijwillige galeiknecht, loonroeijs.
- BONBON, Fr., suikergoed. *Bonbonnaire*, een suikergoeddoosje; ook eene vrouwenmuts.
- BONHEUR, Fr., geluk, welvaart; *à la bonne heure*, ter goeder uur; ook goed! in Gods naam!
- BONHOMME, Fr., een goed, goedhartig mensch. *Bonhomme*, Fr., goedhartigheid.
- BON-JOUR! Fr., goeden dag, goeden morgen!
- BON-MOT, Fr., schoon, veruiftig, geestig gezegde.

- BONNE, Fr., zie op *bon*.
 BONNE GRACE, (Fr.) goed aanzien.
 BONNET, Fr., muts, kap, (krijgsk.) voorlaag bij verschan-
 singen. *Bonnetade*, het hoed afnemen; met diepe
 buigingen.
 BON SENS, Fr., natuurlijk, gezond verstand.
 BON TON, Fr., goede toon, gedrag, spreekmanier van
 welopgevoede en beschaafde menschen.
 BONUS EVENTUS, een der twaalf Romeinsche goden,
 die beschermers van den landbouw en de landbouwers
 waren. Hij hield in de regterhand eenen schotel en in
 de linkerhand eene koorjaar.
 BON VIVANT, Fr., *bon vivant*, een vrolijke, lustige
 broeder, vrolijke bol.
 BONZEN, benaming der heidensche priesters in Oost-Indië,
 China en Japan.
 BOO, kleine, in Oost-Indië gebruikelijke schepen.
 BOOT, een klein open vaartuig dat door riemen bestuurd
 wordt. *Bootsman*, *bootsmansmaat*.
 BOOTES, ook *Arktophylax* genoemd. Een sterre-
 beeld in het noordelijk halfrond achter den grooten
 beer. De eerste ster van dit sterrebeeld heet *Arktur*.
 BOUELLE, *Bokell*, noemt het gemeene volk in Egyp-
 te de hollandsche leeuwendaalders.
 BORAX, een graauw-geel of groenwit gekleurd zout, het-
 welk in Perzië, Thibet, China en Pototi in Zuid-Ame-
 rika gevonden wordt.
 BORBORISMUS, *Borboryginus*, het geraas en rom-
 melen der darmen, uit slechte spijsvertering enz. ont-
 staande.
 BORBORISTEN, een sekte, welke de leer der Gnostik-
 en volgde, en aan geen laatste oordeel geloofde.

- BORBORUS, darmvuil.
 BORDEEL, een hoerhuis.
 BORDEREAU, Fr., een muntsoortbriefje, briefje, waarop
 de sommen eener rekening uitgedrukt zijn; ook uit-
 treksel uit een rekeningsboek.
 BORDINGS, zoo heeten, in de oostzee, kleine platte vaar-
 tuigen, anders ligters genoemd.
 BORDURE, (Fr.) alle loof-, snij- en pleisterwerk aan ge-
 bouwen en zuilen, lijst eens spiegels, sieraad eener
 dreef of allee.
 BOREAAL, noordelijk, van *boreas*, de noordenwind.
 BORNEREN, *borner*, Fr., begrenzen, beperken; ge-
 borneerd, beperkt; kortzigtig, onnozel.
 BORRELISTEN, sekte, wier naam ontleend is van Adam
 Borrel, waarvan de aanhangers geene sacramenten,
 geene openbare eeredienst, en, met betrekking tot den
 bijbel, geene menschelijke uitlegging dulden.
 BORSTWERING, de verhooging op de muren, wallen en
 batterijen, welke tot aan de borst reikt.
 BOSPHORUS, *bosporus*, engte, eene zee-engte bij
 Konstantinopel.
 BOSQUET, Fr., een boschje, lust- of kunstboschje.
 BOSSE, Fr., eene buil, een bogchel; vlak verheven beeld-
 werk, boetseerwerk, of *bas-relief*. *Bosselage*,
 gedreven werk (op zilver en goud). *Bosseleren*,
 boetseren in pleister of kalk, gedreven werk maken.
 Bossen, (*sculpture de guelleux*), gedroegte-
 lijke gezigten, die tot sieraad bij de waterwerken ge-
 bruikt worden.
 BOSTANGIS, arbeiders in de tuinen des sultans. *Bostan-
 gi-bassa*, oppertoezigtter over de tuiniers, in Turkije.
 BOSZAN, *Boza*, een drank der Turken, van in het wa-
 ter

ter gekookte hirren.
BOSTELLEN, zijn in Zweden zulke goederen, die den soldaten of officieren en beambten ter woning aangewezen worden.
BOSTON of **BOSTONSPEL**, een kaartspel, naar het whist gelijkende. Het wordt door 4 personen gespeeld, maar ook met 3 personen (*triboston*).
BOTANIE, (*botanica*), de plant of kruidkunde plantenleer. **Botanist**, een planten- of gewassenkenner. **Botanisch**, plantkundig, de plantkunde betreffende. **Botaniseren**, kruiden, planten zoeken. **Botanographie**, de plantbeschrijving. **Botanologie**, de plantkennis. **Botanomantie**, de waarzegging uit de planten.
BOTANYBAAI, baai aan de Zuidoostkust van nieuw Holland in Australie, door Cook, in 1770 ontdekt.
BOTHRION, eigenlijk eene kleine groef; van daar een hoorn-huidgezwel, ook eene tandholte.
BOTRIJS, de druif. **Botryites**, druifvormig. **Botryum**, druifoog.
BOTHRYT, Gr., de druivensteen.
BOTTA, eene Italiaansche wijnmaat.
BOTTELEN, aftappen in flesschen, van *bottle*, Eng., eene flesch. **Bottelier**, (scheepst.) schaftmeester.
BOTTELEREN, botteler, Fr., in bundels binden.
BOUCANIERS, inwoners der Antilische eilanden, menscheneters, ook zekere in de geschiedenis bekende zeeroovers (flibustiers), welke in de 17de eeuw den Spanjaarden veel nadeel toebagten.
BOUCHE, Fr., de mond. *Pour la bonne bouche*, om het gehemelte te streelen.
BOUCHE-TROU, op het fransche tooneel een plaatsvuller of

of zulk eene rol, die slechts in episoden gespeeld wordt, en door een slecht tooneelspeler bezet kan worden.
BOUCANIER, een wilde in de West-Indie, die zich met de jacht bezig houdt.
BOUDOIR, (Fr.) eigenlijk een pruilhoek; ook een klein kamertje, alwaar men ongestoord nadenken of zich vermaken wil.
BOUFFANTE, een pofkleed (der dames).
BOUFFETTE, kleine kwast of strik van lint.
BOUFFON, Fr., potsen- of grappenmaker, hansworst, hofnar; ook kluchtig, grappig. **Bouffoneren**, potsen, kluchten of grappen maken. **Bouffoneries**, potsen, kluchten, grappen.
BOUGIE, Fr., eene waskaars, een waslicht; ook (geneesk.) een wassen katheter.
BOUILLE, Fr., teeken, door de Fransche tolbedienden op vreemde wollen stoffen gedrukt.
BOUILLON, Fr., vleeschnat, krachtig aftreksel van vleesch; ook boordsel aan kleederen. **Bouillons**, zamengerolde zilver- of gouddraden.
BOULEVARD, Fr., bolwerk, hooge wal; ook een bekende aangename wandelplaats in Parijs.
BOULEVERSEMENT, Fr., omstooting, omverwerping. **Bouleverseren**, omverwerpen, het onderste boven keeren.
BOUPHAGUS, Hercules, als osseneter.
BOUPHTHALMIA, *Bouphthalmos*, ossenoog.
BOUQUET, Fr., een bloemruiker.
BOUQUINEUR, *Bouquinier*, die gaarne oude en onbruikbare boeken koopt. **Bouquinist**, die met zulke boeken handelt, of alleen slechte, verouderde boeken

- ken verzamelt.
- BOURDALOUE, Fr., hoedenliat met eene gesp.
- BOURDON, de diepste bassnaar; ook de bas in eenen doedelzak, en de diepste baspijp in een orgel.
- BOURIGNONISTEN, noemde men in de 17^e eeuw de vereerders van ANTOINETTE DE BOURIGNON, en in het algemeen alle vrienden van quietismus, buitengewone openbaringen en het duizendjarig rijk.
- BOURREE, een oude fransche boerendans.
- BOUSEAN, (Fr.) een schepel.
- BOUSSOLE, een werktuig, met een kompas, waarvan men zich bij het veldmeten bedient.
- BOUTADE, Fr., snelle, wonderlijke inval, vreemde kuur of gril, eigenzinnigheid; phantasie, in de muziek.
- BOUTE SELLE, Fr., (krijgsk.) het teeken om op te zitten, (door de ruitertrompet).
- BOUTONOMANCIE, knoopwaarzeggerij; wanneer men, bij een te nemen besluit, door telling der knopen aan den rok, eerst het ja of neen zoekt te bepalen.
- BOUTS-RIMES, Fr., opgegevene eindrijmen; ook het gedicht, dat met die eindrijmen vervaardigd is.
- BOUWMATERIALEN, zie materialen.
- BOVINATIE, osachtigheid, schoftachtigheid.
- BOWL, drinkingressel, Eng., een drinkbeker, kop, kom (voor punch).
- BOXEN, Eng., het vuistvechten. *Boxer*, een vuistvechter.
- BOYAU, eene gracht, die, met eene borstwering voorzien, van de eene loopgraaf tot de andere getrokken wordt, om bedekt van de eene naar de andere te kunnen komen; ook de tak eener loopgraaf, eener sappe of paraler.

BOZA

- BOZA, turksch bier.
- BRABANDSCHE GOUDEN BULLE, gouden privilegie, vrijheidsbrief, dien keizer KAREL IV., te Keulen in 1349 aan hertog JAN III., voor Braband en zijne andere landen verleende.
- BRABANDSCHE SCHOOL, zie Vlaamsche school.
- BRACCI, eene lengte- of ellemaat in Italie.
- BRACCIO, *brazzo*, eene wat grootere viool dan de violine, welke bij de snaarinstrumenten alt en tenor maakt; ook eene Italiaansche ellemaat.
- BRACELETEN, Fr., armbanden.
- BRACHITEN, waren in de 3^e eeuw eene secte der Gnostieken.
- BRACHMANEN, indiaansche wijsgeeren, *Gymnosophisten* genoemd, welke de natuur bestudeerden, en aan de zielsverhuizing geloofden.
- BRACHYGRAPHIE, Gr., het snel schrijven, schrijven met verkortingen. Zie *Stenographie*, *Tachygraphie*.
- BRACHYKATALEPTISCH, Gr., gebrekkig, onvolkomen, van verzen, die de behoorlijke voeten of lettergrepen missen.
- BRACHYLOGIE, Gr., de kunst van kort te spreken. *Brachyloog*, die zijn gevoelens bekopt uitdrukt.
- BRACHYPOTA, *brachypotus*, die (weinig en) met korte teugen drinkt, zoo als menige teringachtige.
- BRACHYPTERA, Gr., kortvliegers, kortvleugelige insecten. Zie *Makropterisch*.
- BRACHYSCII, kortschaduwigen, bewoners der heete aardestreken, alwaar de zon zoo loodrecht schijnt, dat zij de

VOOR

- voorwerpen slechts korte schaduw doet werpen.
- BRACTEATEN, blik-of rolmunten, oude duitsche munten, op de eene zijde hol en op de andere bol gestempeld.
- BRADYPEPSIE, Gr., bezwaarlijke spijsvertering.
- BRADYSPERMATISMUS, langzame en moeilijke zaadlozing.
- BRADYSURIA, zwaarmoedig, langzaam.
- BRAGA, de zevende van het schandinavisch godengeslacht Asen, die over de wijsheid, welsprekendheid, dichtkunst en muziek gesteld was. Dezelve werd afgebeeld als een zeer schoon manspersoon, met eene harp, telijn, geheeten, gelijk Apollo bij de Grieken en Romeinen.
- BRAMARBAS, grootspreker, opsnijder, praler. *Bramarbaseren*, pralen, opsnijden, dreigen, zonder moed te hebben.
- BRAMINEN, heidensche priesters, vereerders of aanbidders des indischen gods *Brama*.
- BRAMSTENG, (zeev.) eene kleine spits toeloopende mast, welke boven op den grooten en op den fokkemaast geplaatst wordt. *Bramstengzeil*.
- BRANCHE, Fr., tak, zijlinie, familietak.
- BRANCHOTOMIE, opening der luchtpijp.
- BRANCHUS, opgeruimdheid, vrolijkheid.
- BRANGOS, dus heet, in Hamburg en elders, portugeesche poedersuiker.
- BRANDER, een oud en slecht schip met brandbare stoffen gevuld, om de vijandelijke schepen in brand te steken.
- BRANDZILVER, fijn, in het vuur geheel gezuiverd zilver.

- BRANDING, het breken der golven over ondiepten of aan het strand.
- BRANDPIQUET, brandwacht, eene afdeeling krijgsvolk, belast, om bij brand de orde te handhaven; ook een schip, dat op eenigen afstand van de vloot de wacht houdt.
- BRASSEN, (scheepst.) de touwen aan de einden der stengen, om die naar den wind te draaijen. *Brassen*, de zeilen, door middel der brassen wenden; de zeilen brassen, optrekken.
- BRATHITE, steen, welke een² tak van den zwavelboom voorstelt.
- BRATSCHE, *viola da braccio*, eene arm- of altviool. *Bratschist*, een die dezelve speelt.
- BRAVADE, grootspreking, trotsbieding. *Braveren*, trotseren, bespotten.
- BRAVO, Ital., braaf, treffelijk, wakker; een *bravo*, een dappere; een huurmoordenaar in Italië. *Bravissimo!* zeer braaf, voortreffelijk. *Bravoure*, dapperheid, onverschrokkenheid. *Bravouraria*, meesterlijk gezang.
- BREDI-BREDA, een verward gesnap; mengelmoes.
- BREEDTE (AARDRIJKSKUNDIGE of GEOGRAPHISCHE) de afstand eener plaats op de aarde van den evenahtscirkel (*aequator*) zuid-en noordwaarts. De breedte eener ster is derzelve afstand van de ecliptica.
- BREGMA, het middelhoofd, de kruin.
- BRELOQUEN, of *berloquen*, kleinigheden, die men aan een zak-uurwerksketting hangt.
- BRENTA, eene italiaansche wijnmaat.
- BREPPOS, een pas geboren dier of kind.
- BREPOTROPIUM, het vondelingshuis.

- BRES**, Fr., (*breche*) de muur of walopening.
- BRETELLES**, Fr., draagbanden, broekbanden (om de broek op te houden).
- BREVE**, een pauselijk schrijven (aan opperheeren, vorsten en staten). **Brevet**, een genadebrief, benoemingschrijven, zie *patent*, *diploma*.
- BREVIARIUM**, Lat., *breviaire*, Fr., het gebeden- of kerkboek der roomsche geestelijken; ook gedenkboek.
- BREVIATREN**, eertijds de keizerlijke hofbeambten, die de rescripten vervaardigden en inleverden.
- BREVILOQUA SUBSTITUTIO**, wanneer verscheidene erfgenamen aan elkander gesubstitueerd worden. Sterft nu de eerstgenoemde voor den erflater, zoo vervalt de nalatenschap op den anderen.
- BREVI MANU**, Lat., kort en goed, zonder omstandigheden.
- BREVIS**, (muz.) eene in koren en aan het einde van een stuk gebruikelijke noot, welke twee geheele maten duurt.
- BRIAREUS**, naam van eenen reus met vijftig lichamen en honderd handen; ook fig. iemand, die alles zamenschraapt.
- BRICOLE**, Fr., de terugkaatsing, terugstuiting, terugspringing; *par bricole*, niet regtuit, maar door eenen omweg, en bij toeval. **Bricoleren**, (in het biljartspel) op den band spelen, en door den terugstoot, den bal raken. Wijders omwegen gebruiken en bedriegen.
- BRIGADE**, Fr., eene groote legerafdeeling, over welke een brigadier-generaal het bevel voert.
- BRIGAND**, Fr., een roover.
- BRIGANTIJN**, een klein ligt oorlogschip met zeilen, en

- 12 tot 15 roeijers; snelzeilend vaartuig; roofschip.
- BRIK**, zeker oorlogsvaartuig.
- BRILLANT**, Fr., briljant, een glanssteen, glansdiamant; ook glinsterend, schitterend. **Brilleren**, briljeren, glinsteren, schitteren.
- BRIQUET**, Fr., een vuurstaal.
- BRISA**, Sp., oostewind. **Brise**, Fr., elke tegen den stroom waaijende wind.
- BRISSOTIN**, *brissotijn*, een aanhanger der partij van *Brissot*, berucht in de fransche omwenteling. Van hier **brissotineren**, beurzen snijden, zakkenrollen.
- BRITS**, de houten legerstede in wachtkamers of wachthuizen enz.
- BRIZO**, eene Godin op het eiland Delos, welke toekomstige dingen door droomen te kennen gaf.
- BRIZOMANTIN**, droomwaarzeggerij.
- BROC**, eene wijnmaat in Frankrijk, die twee pinten bevat.
- BROCANTEUR**, Fr., een kunstkooper, een handelaar in schilderijen en andere kunstwerken.
- BROCARDICUM**, of *brocardium*, (regtsgel.) korte leerspreuk, algemeene regtsregel (naar den beroemden regtsgeleerden *Brocardus*).
- BROCARD**, of *brocat*, Fr., *broccato*, Ital., gouden of zilveren stof, gebloemde zijden stof. **Brocatel**, naar zulk goed zweemende stof van boomwol en grove zijde.
- BROCHEREN**, innaaijen (van boeken). Ook bloemen, enz. met levendige kleuren, in zijden en wollen stoffen weven. **Brochure**, een vlugtig geschrift, een blaauwboekje

boekje.

- BROCOLI**, eene italiaansche koolsoort, aspersiekool.
- BRODEQUINS**, eene soort van halve laarsjes; ook tooneellaarsjes met hooge hakken; desgelijks Spaansche laarzen, zekere soort van pijniging.
- BRODERIE**, (Fr.) borduursel.
- BROFFO**, dus noemen de inwoners van Guinea, den oversten, of schout, van eene stad, of van een dorp.
- BROGLIO**, de plaats, waar de nobili in Venetie plegen te vergaderen.
- BROMATLOGIE**, Gr., de spijzenleer, leer der levensmiddelen. *Bromatologisch*, die leer betreffende, voedselkundig.
- BRONCHOTOMIE**, luchtpijpsnijding, eene heelkundige bewerking, ook *Laryngotomie* genoemd. *Bronchus*, de luchtpijp; *bronchia*, de luchtpijptakken; *bronchiectis*, ontsteking der luchtpijptakken; *bronchocele*, de luchtpijpbreuk; *bronchotomus*, een bronchotoom werktuig ter bronchotomie.
- BRONTOLOGIE**, Gr., de donder- of onweerkunde. *Bronthophobie*, de vrees voor den donder, of het onweder.
- BRONS**, erts, mengsel van koper en messing, klokspijs, klokmetaal, gieterts. *Bronsen*, overertsen, b. v. een pleisterkop met eene koperkleur overdekken.
- BRONZINO**, eene soort van marmer, dat eenen klank van zich geeft, wanneer men daartegen slaat; men maakt er vazen van.
- BROUETTE**, roulette, vinaigrette, een in Frankrijk gebruikelijke slechte wagen, welke door een mensch

- nsch getrokken wordt, en welks kast naar eenen draagstoel gelijk.
- BROUHAHA**, vreugdegeroep van eene verzamelde menigte volks.
- BROUILLAMINI**, verwarring. *Brouillement* en *brouillerie*, verwarring, oneenigheid, tweedragt. *Brouilleren*, oneenig worden of maken, van elkander gaan, twisten.
- BROWNIAN**, een aanhanger van *Brown's* (een' engelschen geneesheer), prikkelingsleer, welke *Brownianismus* genoemd wordt.
- BRUILLON**, Fr., het eerste ontwerp, kladpapier, kladboek.
- BRUMMER**, eene poorsche munt omtrent zoo als bij ons de centen.
- BRUMAIRE**, Fr., de rijp- of nevelmaand, in de Fransche republikeinsche jaartelling, van 22 October tot 20 November.
- BRUNET**, Fr., bruinachtig, bruin- of donkerharig. *Brunette*, eene bruin- of donkerharige vrouw; ook eene vesting in Piemont. *Bruneren*, bruineren, bij metaalwerk, polijsten, glanzig maken.
- BRUSQUE**, *brusquement*, Fr., barsch, haastig, trotsch, hevig, grof. *Brusqueren*, iemand met groote minachting bejegenen, toesnaauwen. *Brusquerie*, barsche, grove behandeling.
- BRUSQUIAIRE**, moedig minnaar, een die de meisjes zonder eenige omstandigheden kust en liefkoost.
- BRUTA FULMINA**, woorden zonder kracht. *Bruta fortuna*, het blinde geluk.
- BRUTAAL**, onredelijk, dierlijk, beestachtig, onbeschaamd. *Brutaliteit*, onbeschaafdheid, beestachtigheid. *Bruta*

- utaliseren, beestachtig handelen, onwellevend, slecht behandelen.
- BRUTO, (koopb.) gewigt der waren met den omslag. Het tegendeel is netto.
- BRYGMA, Gr., (geneesk.) het tanden klappen.
- BRYTUM, brytus, eene biersoort uit (gekiemde) gerst.
- BUABIN, een afgod, dien de Tonquinezen bij het bouwen van huizen aanroepen.
- BUBERTE, eene planken kist, waarin zich een rooster bevindt, op welken de pijnappels in de zon gelegd werden, ten einde het uitvallende zaad op te zamelen.
- BUBO, liesbuil. *Bubonocèle*, liesbreuk.
- BUCCINITEN, trompet- of bazuinlakken, versteende kronkelslakken.
- BUCCRATON, eene in wijn gedoopte beet, welke eertijds op menige plaatsen, in stede van ontbijt genuttigd werd.
- BUCE, eene overdekking van hout of lood, waardoor lucht in de mijnen gebragt kan worden.
- BUCENTAUR, bucentoro, het groote en prachtige schip, waarvan de voormalige Dogen van Venetie zich bedienden, wanneer zij, op hemelvaartsdag, met de zee trouwden.
- BUCEPHALUS, bucephalos, het paard van Alexander den Grooten.
- BUCOLISCHE GEDICHTEN, bucoliques, Fr., bucolica, Lat., herdersgedichten, herderszangen.
- BUDGET, Eng., budjet, de begrooting der jaarlijksche uitgaven; staatskasberekening; overzicht der benoodigde gelden.
- BUEN RETIRO, koninklijk lusthof bij Madrid, door koning PHILIPPUS IV. gebouwd en met eene porseleinfabriek en openbaren tuin voorzien.

BUF

- BUFFANTE, zie bouffante.
- BUFFET, Fr., tafelkas, schenktafel, aanrigttafel.
- BUFONITEN, schildpaddensteenen, grijsbruin van kleur, met roode vlekken.
- BUL, bulla, Lat., bulle: aurea bulla, de gouden bul, eene Duitsche rijkswet van 1256, onder Keizer Karel IV. Ook een op perkament geschreven bewijs, dat men de doctorale waardighied verkregen heeft, mede de achtste maand in het jaar der Joden, hebbende 29 dagen en met onzen October en November invallende.
- BULBUS, ronde uijen en wat naar dezelve zweemt.
- BULMIE, Gr., de geeuwonger, vreetziekte.
- BULL, John Bull, het verpersoonlijkte nationaal karakter der Engelschen; ook een mensch van onbeschaafde zeden.
- BULLATI DOCTORES, bullen-doctoren; zulke, die op geene hooge school geexamineerd worden, maar de doctorale waardigheid van eene keizerlijken paltsgraaf gekocht hebben.
- BULLE of KIELLIGTER, eene praam, of een van voren en van achteren, van boven en beneden plat schip; met eenen mast en zonder zeilen, waarvan men zich bij het herstellen van andere schepen bedient; ook een vaartuig, op de Wezer in gebruik, 60 tot 70 voet lang en $3\frac{1}{2}$ breed.
- BULLETIN, Fr., dagberigt. (zilver.)
- BULLION, Eng., ongemunt gouden zilver; staafgoud, staaf-
- BUMICILEN, mohammedaansche monniken in Afrika, welke voor tovenaars gehouden worden.
- BUPHAGUS, zie Bouphagus.
- BUPINA, de geeuwonger.
- BUREAU, schrijftafel, schrijfkas, schrijfkamer, het vertrek voor de ambtswerkzaamheden. *Bureautie*, de ambtenheerschappij; de groote invloed des kabinets op de regering. (stad of omtrek.)
- BURGBAN, heette voor dezen het regtsgebied in een' burgt, BUR

- BURGGRAAF**, eertijds degene, die doorden bezitter van eenen, met hooge regten voorzienen, burgt tot hoofdman in denzelven benoemd werd. (met eene schoone zaal voorzien.)
- BURGHELLI**, kleine Venetiaansche lustschepen in het midden
- BURGSASSEN**, zij, die onder het regtsgebied van eenen burgt leven. — **Vrije burgsassen**, de bezitters van eenen burgt.
- BURIA**, een wind, die in de Ukraine somtijds zoo sterk uit het Oosten waait, dat hij voetgangers omverwerpt.
- BURIDANS EZEL**, spreekwoord, van zeker dilemma van Buridan ontleend, betreffende eenen uitgehongerden ezels, tusschen twee hoopen hooi van gelijke grootte staande en niet wetende, welken te kiezen.
- BURIN**, Fr., graveerstift, graveerijzer.
- BURLESQUE**, belagchelijk, wonderlijk, grappig vermakelijk.
- BURSA**, eigenlijk beurs, en in vorige tijden een huis, waarin de studerenden op de hooge scholen (*bursales*) zamenwoonden.
- BUSCHEN**, eene munt in Aken, welke aldaar 4 hellers geldt.
- BUSQUEREN**, zoeken, moeite doen, streven.
- BUSTE**, Fr., borstbeeld; zoo noemt men het beeldhouwwerk, hetwelk het hoofd, de schouders en de borst van een menschelijk ligchaam voorstelt.
- BUSTROPHE**, *bustrophedon*, eene schrijfwijze der oude Grieken, waarbij zij den eenen regel van de regter- naar de linkerhand, den anderen van de linker- naar de regterhand en zoo voorts schreven, zonder de regels af te breken.
- BUTTA SELLA**, Itel., zie *bouteselle*. (he ponden.)
- BUTTIMA**, een persisch gewigt; omsteeks drie nederlandsche
- BUURWEG**, een weg, die aan verscheidene bureu toebehoort, en niet dan met onberling bewilliging mag gesloten worden.
- BYSSUS**, eene soort van kostbaar, fijn en zuiver Egyptisch vlas; het daauit vervaardigde lijnwaad.

- C. (*)**
- C**, wijst op het fransche geld de muntstad Coo, en op het pruisische Cleef aan. Op de munten, welke te Besancon geslagen worden, staat CC; ook: in romeinsche cijfers 100.
- C.à d.**, *c'est à dire*, dat is te zeggen.
- CAAB**, *Ca' abah*, *Kaaba*, naam van den tempel te Mekka, en van het allerheiligste in denzelven, waarheen de Mohammedanen in bedevaart gaan.
- CAB**, eene maat der Hebreuwen van 97 cubiek-duimen inhoud.
- CABACKEN**, openbare herbergen in Rusland.
- CABADES**, *Cabbadiou*, een kleed, hetwelk de Grieken ten tijde der keizers droegen.
- (·) De woorden, welke men op de C niet vindt, zoeken men op de K.
- CABAL**, fabelachtig geschiedboek der Turken.
- CABALA**, *caballa*, zie *kabbala*.
- CABALE**, kabaal, een geheim verbond; verraderij, zamenspanning tot een' aanslag; listige streek. **Cabaleren**, listige aanslagen smeden. **Cabaleur**, geheime aanslagmaker.
- CABALETTO**, *Caboleto*, (ruitertje) eene zilveren munt, met een' daarop geslagen ruit, ter waarde van 6te soldi, of omstreeks 16 stuivers van ons geld.
- CABANE**, Fr., eene hut, scheepskamer; ook eene slechte woning der Amerikaansche wilden.
- CABARET**, Fr., kroeg, herberg. **Cabaretier**, herbergier, kroeghouder.
- CABARREN**, *gabarren*, platte vaartuigen met zeilen en riemen, die zoo wel op ondiepe rivieren, als tot het

het bevrachten van grootere vaartuigen op zee gebruikt worden.

CABAY, (k a b a a i), zoo noemt men op Ceilon eenen langen zijden, of van boomwol vervaardigden rok, zoo als de voorname lieden daar plegen te dragen.

CABBE, een zakvormig vischnet, 60 tot 70 vademen lang en 3 a 4 diep.

CABILETS, twee kleine linialen, waarmede de raketmakers, de beenen der raketten uitbreiden.

CABILOTS, kleine houten, welke, op de schepen, dwars aan onderscheidene touwen gebonden worden, om deze, waar het noodig is, steviger te maken.

CABIBEN, goden der Pheniciers en andere volken, die aan elk derzelve eene zekere eigenschap toeschreven.

CABOCHON, Fr., een ongeslepen edelgesteente, bijzonder robijn.

CABOTAGE, Fr., de kustvaart, kustscheepvaart, kusthandel. C a b o t e r e n, de kusten bevaren, den kusthandel drijven. C a b o t i e r, een kustvaarder.

CABRIOLE, (c a p r i o l e), een lucht- of kunstsprong; ook een bokkensprong.

CABRIOLET, Fr., een ligte wagen met twee wielen en een voor-zitbankje.

CACADOU, de kakketoe, bosch of grotpapegaai.

CACALEXITERIA, middelen tegen slechte sappen, enz.

CACAO, k a k a o, k a k a u, grondbestanddeel der chocolade.

CACAPENSIERO, een muzikinstrument der Toskaners.

CACATORISCHE (koorts), een afwisselende koorts, waarin de lijder met vele en smartelijke stoelgangen gekweld wordt.

CACHE, Fr., geheim, verborgen. C a c h e r e n, verbergen,

gen, geheim houden.

CACHELOT, de potvisch.

CACHET, Fr., een zegel, signet, zegeldrukker. C a c h e t e r e n, verzegelen.

CACHEXIE, bederf der vochten. C a c h e k t i s c h wordt zoodanig iemand genoemd, wiens ongezond voorkomen van inwendige ongesteldheid getuigt.

CACHOT, eene duistere gevangenis, een donker hok, proovoost.

CACHOUTERIE, geheimzinnig gedrag, bij onbelangrijke dingen.

CACHYMIE, een onrijp en nog niet volwassen metaallichaam.

CACIQUE, c a z i q u e, k a z i e k, een bevelhebber der Amerikaanshe wilden.

CADASTRE, kadaster, erfregister, schattingsregister.

CADAVÉR, een lijk, dood ligchaam, aas. C a d a v e r e u x, lijkkleurig, doodsch.

CADDARA, een zijdgeweer, met eene lange rechte kling, waarmede de Spahis gewapend zijn.

CADE, tafel der nieuwe maten en gewigten.

CADEAU, Fr., een klein vriendschaps- of gelegenheids- geschenk; ook een kunstige trek met de pen.

CADELITEN, eene sekte der Mohamedanen, die de Christelijke godsdienst met de Mohamedaansche vermengen, en zich op eene, naar het stoicismus gelijkende, onverschilligheid toelaggen.

CADENCE, Fr., de stemvalling, dansmaat, zangmaat; juiste ovréenkoms der deelen eener rede, in de redekunst. C a d e n c e r e n, afmeten, afronden.

CADENS, noemen de sterrekijkers eene planeet, wanneer zij in het 3e, 5e, 9e of 12e huis strat, waarin hare

kracht verzwakt wordt.

CADI of kadi, Turksche regter.

CADILESKER, cadileskier, een krijgsrigter bij de Turken.

CADIS, fijne wollen, gekeperde stof, soort van sergie.

CADISEE, Fr., lakenachtig, gekeperd droget.

CADMEUS, een bijnaam van BACCHUS, waaronder men een beeld van dezen God vereerde, hetwelk, zoo als men voorgaf, uit een stuk hout gemaakt was, dat tegelijk met den bliksem, die zijne moeder doodde, uit den hemel viel.

CADRAN, Fr., een zonnwijzer, ook een wijzerblad van een uurwerk, alsmede een werktuig, om de edelgesteenten, bij het slijpen, vast te houden,

CADRE, Fr., schilderijlijst; ook allerhande versierselen aan deuren, enz. In de krijgsk. beteekenen, tegenwoordig, cadres de achtergeblevene, en ter aanvaling bestemde manschap.

CADUC, caduque, Fr., bouwvallig, broos, vergankelijk. Caduceren, voor vervallen verklaren. Caduciteit, broosheid, vergankelijkheid, bouwvalligheid, vervalbaarheid.

CADUCEUS, een vrede-of herautstaf; de gevleugelde slangenstaf van Mercurius.

CADUCIFER, een bijnaam van MERCURIUS, van deszelfs gevleugelde slangenstaf.

CAELATUUR, de beeldsnijkunst, stempelsnijkunst.

CAELEBS, hij of zij, die nooit gehuwd is geweest, of die na den dood van den echtgenoot in den weduwenstaat blijft.

CAELESTIJNEN, een monnikenorde, welke door Paus CAELESTINUS V in 1244, toen hij nog kluizenaar was, gesticht werd.

CAE

CAESAR, een eertitel, welke van JULIUS CAESAR op keizer AUGUSTUS en deszelfs opvolgers overging.

CAESAREO-PAPIA, noemt men de regering eens lands, welks bewoners door de overheid gedwongen worden, eene bepaalde godsdienst aan te nemen; papio-caesareo daarentegen is, wanneer de geestelijken in een land grooter magt hebben dan de wereldlijke overheid.

CAESIA, een der meest gewone bijnamen van MINERVA, van de blaauwe oogen, welke men haar toeschreef.

CAETERA, zie cetera.

CAETERIS PARIBUS, Lat., voor het overige alles in orde, gelijk zijnde.

CAFARDERIE, Fr., huichelarij, schijnheiligheid.

CAFILLA, karavaan; ook eene kleine, naar Suratte varende, Portugesche koopvaardijvloot.

CAETAN, eerekleed bij de Turken; een Turksche overrok.

CAGNEU, cagneux, Fr., krombeenig.

CAGOTERIE, Fr., huichelarij, schijnheiligheid, geveinsdheid.

CAGOTS, eene dijna even zoo ongelukkige menschensoort in het zuiden van Frankrijk, als de Cretins in de Alpen.

CAGOTTISMUS, het wezen of karakter van eenen schijnheiligen.

CAHIER, Fr., (kajeh) schrijfboek, boekje, aantal zamenge-naaide vellen papier.

CAHIZ, eene Spaansche korenmaat.

CAHORS-WIJNEN, noemt men de dikste en beste soorten

- rten van Pontokwijn.
- CAJASSU, turksche, bijzonder in Egypte gebruikelijke, groote vaartuigen, met een laag boord.
- CAIE, caïque, eene boot, die bij de galeijen, in plaats van sloep dient; ook een klein vaartuig der Kozakken op de Zwarte zee.
- CAJETANERS, sekte in de roomsche kerk, bewerende, dat de hoogste graad van volkomenheid daarin bestaat, dat men niet door eigene werkzaamheid, eigendom verkrijge, of dien als eene liefdegift zoek; maar veeleer daarin, dat men, in volle vertrouwen op de Voorzienigheid, al het noodzakelijke van de ongevraagde goedheid der menschen, en van de natuur verwacht.
- CAIMACAN, kaimakan, plaatsvervanger des grootviziers, in Konstantinopel.
- CAIMAN, kaiman, zie alligator.
- CAINITEN, eene sekte der Gnostiken uit de 2^e eeuw, den naam hebbende naar CAIN of KAIN, dien zij voor beter en heiliger hield dan ABEL, en leerende, dat men, om zalig te worden, van alles, wat in den bijbel staat, juist het tegendeel doen moet.
- CAJEUX, met brandbare stoffen voorziene vloten, welke men eene rivier laat afdrijven, om alles, wat zich op dezelve bevindt, in brand te steken.
- CAJOLERIE, Fr., liefkozing, vleijerij. *Cajoleren*, liefkozen, vleijen.
- CAIRA, Fr., dat zal gaan. Dus begon in Frankrijk een zeker algemeen gezongen lied, ten tijde der omwenteling.
- CAISSE D' ESCOMPTE, Fr., kas van voorschot of uitwisseling, ter ondersteuning van het openbaar krediet.

- diet.
- CAISSE-QUARREE, eene vierhoekige uitholing onder het dek der lijst in de corinthische bouworde, in welks verdieping zich versieringen van beeldhouwwerk bevinden.
- CAISSON, Fr., een kastwagen, kruidwagen.
- CALABRESEN, Kalabriers.
- CALADE, eene a'helling op rijbanen.
- CALAMBOURG, calembourg, eene soort van woordspeling, naamspeling.
- CALAMITEIT, ongeval, nood, ellende, weerschade. *Calamiteux*, ellendig, ongelukkig, beklagelijk.
- CALAMUS, eigenlijk, de steel, stengel, halm; ook de kalmoes.
- CALANDO, Ital. (muz.) afnemend, wegs meltend.
- CALANDRONE, Ital., (muz.) eene tweekleppige schalmei.
- CALAPASSENBOOM, de apenbroodboom.
- CALATOR, die knecht bij de Romeinen, die tot uitroeper gebruikt werd.
- CALCANT, een treder, blaasbalktreders, orgeltrapper; windmaker.
- CALCINABEL, verkalkbaar. *Calcinabiliteit*, verkalkbaarheid. *Calcinatie*, elke oplossing van een metaal, deels met, deels zonder vuur; verandering van hetzelfde tot kalk, asch of stof; ook verbranding. *Calcineren*, door vuur, tot kalk, of anderszins tot stof maken; de metalen in sterk water oplossen.
- CALCUL, calculatie, Fr., berekening. *Calculateur*, calculator, een rekenaar, narekenaar. *Calculatuur*, de rekenkamer, het rekenamt. *Calculeren*, rekenen, berekenen, uitrekenen.

- CALECHE, *kales*, een halve wagen, eene halve koets.
 CALEFACTOR, *calfactor*, Lat., een warmer, kamerverwarmer; een huisbediende, oppasser; ook een oorblazer, vleijer.
 CALENDARIOGRAPHIE, de kunst van kalenders of almanakken te vervaardigen.
 CALENDER, *calendri*, Mohamedzaansche rondtrekkende monniken, wier stichter, SAUTON CALENDER, leerde, dat de eerdienst van God in een verstandig gebruik der goederen en genoegens der aarde bestaat. Zijne leerlingen overdreven het en werden grootendeels wellustelingen, waarom zij door de overige Mohamedanen veracht werden.
 CALENTER, perzische staatsambtenaren, die voor de inkomsten en uitgaven in de provincien zorgen.
 CALENTURE, eene ziekte, welke de meeste zeelieden, die voor de eerstemaal naar de West-Indien gaan, in de nabijheid der keerkringen, krijgen, en die in eene koorts bestaat, welke de zinnen verward, zonder echter met hitte gepaard te gaan.
 CALFATEREN, zie *kalfateren*.
 CALIBER, *calibre*, zie *kaliber*.
 CALICO, fijne (oorspronkelijke Oostindische) boomwollenstof.
 CALIXTINER, een kelkvriend (bij de avondmaalsviering) onder de Hussiten, in de 15^e eeuw.
 CALLEUX, zie *callositeit*.
 CALLIDITEIT, geschiktheid; ook doortraptheid, arglistigheid.
 CALLIGRAPHE, enz. zie *kalligraphie*.
 CALLIOPE, zie *kalliope*.
 CALLOSITEIT, hoornachtigheid, eeltachtigheid; barsche,

knor

- knorrige gemoedsgesteldheid. *Callus*, eelt, dikke hoornachtige huid. *Callex*, vereelt; knorrig.
 CALMEREN, verzachten, stillen, gerust stellen.
 CALOMEL, verscheidene malen gelouterd kwikzilver.
 CALORIMETER, warmte- of hitemeter, een werktuig om de eigenaardige warmte der lichamen te ontdekken.
 CALOTINE, een schertsachtig, spotachtig gedicht.
 CALOTINS, noemden zich, naar Calotte, een klein hoedmutsje, de medeleden van een in Frankrijk opgerigt bijzonder genootschap, ten oogmerk hebbende, omdwaasheden door hekelschriften belagchelijk te maken.
 CALOTTE, Fr., eene platte muts, topmuts; (krijgsk.) een hoedijzer, hoedekruis.
 CALOVER, grieksche monniken en nonnen, die volgens den regel des heiligen BLASIUS leven; de Turken geven dezen naam ook somtijds aan hunne dervischen.
 CALQUE, Fr., doorteekening, doortrekking. *Calqueren*, doortrekken, doortekenen.
 CALTROPS, eertijds een krijgswerktuig, hetwelk met de artischokken der Franschen overeenkwam, en zoo gevormd was, dat een van deszelfs drie punten, bij het in de vlugt achter zich werpen, altijd in de hoogte kwam, opdat de vervolgers, bijzonder de paarden, het zich in de voeten zouden trappen.
 CALUMET, eene groote, met allerlei figuren versierde tabakspijp, die bij de Amerikaansche wilden tot een teeken van vrede dient, en hun, met wie zij vrede willen sluiten, om uit te rooken, aangeboden wordt.
 CALUMNIA, Lat., *calomnie*, Fr., *calumnie*, laster, smaadrede. *Calumniant*, *calumniateur*, een lasteraar, eerroover, kwaadspreker. *Calumniere*

- eren, lasteren, kwaad spreken. *Calumnieux*, lasterend, kwaadsprekend.
- CALVAGI, turksche hofbediende, die het opzigt heeft over confituren en vruchten.
- CALVARIA, hoofdschedelplaats, op den berg Golgotha bij Jeruzalem; ook in de roomsch-katholieke landen iedere berg, naar welken in de vasten, tot viering van Christus lijden, bedevaarten plaats hebben.
- CALVILLE, (kalvijn) soort van kantige appel, welke een aardbeziensmaak heeft. Er zijn witte en roode.
- CALVINISMUS, de leer van Calvijn. Calvinist, een aanvanger der leer van Calvijn.
- CALYPTRA, een hoofdtooisel der Grieken en Romeinen, hetwelk de priesters bij het offeren en de bruiden bij het trouwen gewoon waren op te zetten.
- CALZA, eene ridderorde omstreeks het jaar 1400, ter aanwakking der venetiaansche jeugd, die zich in zee- en landgevechten wilde oefenen, gesticht, tot ordesteeken hebbende: een met goud geborduurde en met edelgesteenten versierde laars, die naar believen aan den regter- of linkervoet gedragen kon worden.
- CAMACHES of *gama ches*, knoop- of overkousen; knooplaarzen.
- CAMAHUYA, edelgesteente, uit het geslacht der *Calcedonen*, zwartblauw met melkwitte aders, gewoonlijk *onix* genoemd.
- CAMALDULENSER, monnikenorde, die de heilige PLUMALDUS, op het einde der 10^e eeuw instelde, en aan dezelve de ordes-regelen der Benedictijnen, met eenige bijvoegselen gaf. De kleeding dezer orde is wit.
- CAMARODIS, hersenschedelbreuk, die naar binnen eindigt

- digte.
- CAMBAJASTEENEN, Oostindische granaten.
- CAMBIAALREGT, het wisselregt. *Cambio*, Ital., wissel. *Cambio di ricorsa*, een wissel, die op verscheidene plaatsen rondloopt. *Camberen*, wisselen, of wisselhandel drijven. *Cambist*, een wisselaar, wisselhandelaar, bankier. *Cambsarius*, een wisselbezitter, houder. *Cambsor*, wisselgever.
- CAMBIATURES, eene soort van posten in Italië, waarmede men rijden of varen, en waar men wil, verblijven kan.
- CAMBRAL, Fr., zie kamerrijk en batist.
- CAMEEN, *camaien*, Fr., *cameo*, Ital., gesnedene kostbare steenen, wier verhevenheden van andere kleur zijn, dan de grond; eenkleurige schilderijen.
- CAMELEN, Godinnen bij de Romeinen, aan welke de jonge dochters en weduwen, die trouwen wilden, offerden. Derzelve priesteressen droegen denzelfden naam.
- CAMELOT, kameelstof, stof, van het haar van kameelen vervaardigd.
- CAMENEN, of *camoenen*, de muzen, zanggodinnen.
- CAMERA, Lat., *chambre*, Fr., kamer. *Camera clara*, eene heldere of lichte kamer. *Camera obscura*, een duister kamertje of kastje (voor het landschaps-teekenen, door eenen Napolitaan Joh. Bapt. Porta, in de 16^e eeuw uitgevonden).
- CAMERA CATOPTRICA, een zes-, acht- of meerhoekige en met spiegels voorziene kast of kamer, welke derhalve de zich daarin bevindende voorwerpen, zoo dikwerf vermenigvuldigt, als die zijden heeft.
- CAMERALIST, een kamerbeambte, een staatshuishoudkund

- kundige. *Cameralistica*, de staatshuishoudkunde.
Camerrarius, een opperkamerdienaar.
CAMERLENGO, in het algemeen, een beambte, die op een zekere plaats gesteld is, om de belastingen te ontvagen; ook een kamerdienaar, maar enkel nog aan het pauselijke hof in gebruik, alwaar zich nog een kardinaal *Camerenjo* bevindt.
CAMERONIANEN, eene sekte naar haren stichter **ARCHIBARD CAMERON** genoemd, welke op het einde der 17^e eeuw, dewijl zij de koninklijke magt in kerkelijke zaken niet erkennen wilde, zich van de overige Presbyterianen in Schotland afzonderde en, tot de regering van **GEORGE I** toe, aan de binnenlandsche onlusten in Groot-Brittannië een werkzaam aandeel nam.
CAMIS, afbeeldingen der voornaamste heeren in Japan, door de Japannezen, en wel voornamelijk door de Bonzen van de sekte **EXEUXUS** goddelijk vereerd worden.
CAMISADE, een onvoorziene aanval, of inval, van den vijand, bij nacht.
CAMISARDE, Fr., een straatcover.
CAMPAGNARD, Fr., een landman.
CAMPAGNE, Fr., landgoed, buitenplaats, ook de veldtocht, en het veld; desgelijks in smeltovens, de tijd van het onafgebroke branden der ovens.
CAMPANE, klok der luchtpomp; ook het bovenste achterdeel van een schip; zie *kampanje*.
CAMPE, een fabelachtig monster uit de Mythologie, hetwelk aan den ingang van den Tartarus waken moest, om de daarin nedergeplofte **TITANS** er niet weder uit te laten.
CAMPEMENT, Fr., eene veldlegering, last- of oefeningsleger

- legering.
CAMPECHE, bloedhout, verwhout.
CAMPEERPAAL, (krijgsk.) een standpaal. *Camperen*, onder tenten wonen.
CAMPUYS, zie *kombuis*.
CAMULUS, de naam van **MARS** bij de Sabijnen.
CANADOR, eene portugeesche maat, die omstreeks eene kan bevat.
CAMP-VOLANT, Fr., een vliegend leger.
CANAILLE, zie *kanalje*.
CANAPE, rustbed, rustbank, kussenbank, slaapstoel.
CANASTER, knaster, korftabak (van het Spaansche woord *canasta*, korf).
CANCELLE, eene raam in de windlade des orgels, welke, dewijl zij uit onderscheidene staven bestaat, een rooster vormt.
CANCELLEREN, in een hekwerk besluiten, omheinen, doorschrappen, uitvegen.
CANCRE, Fr., de kreeft; ook veeltijds de spin. *Canerisch*, kreeftgangig, ruggewaarts, gelijkletterig (vers), hetwelk zich, letter voor letter, van achteren af laat lezen, en dezelfde woorden en denzelfden zin behoudt, b. v. *signate, signa, temere me, tangis et ang s.* *Cancreux*, kreeftachtig, kankerachtig.
CANDELABER, armlaker, lichtkroon; ook eene soort van hooge vazen, welke men als de bovenste en buitenste versiering rondom eenen koepel of ook op het portaal eener kerk plaatst.
CANDEREN, oversuikeren. *Canditor*, zie *Conditor*.
CANDEUR, Fr., openhartigheid, braafheid.

CANDIDAAT, Lat., een kandidaat, (geleerde) ambtbeoogder. Candidatuur, de verwachting, het beoogen van — staan naar een ambt.

CANDIJS, een onderkleed met mouwen bij de oude Perzen.

CANE, eene Italiaansche ellemaat.

CANEFAS, zie Kanefas.

CANEPHOREN, jonge meisjes en priesteressen van Ceres, welke korfjes, met bloemen en koornaren gevuld, bij feestdagen, op het hoofd droegen.

CANEPIN, Fr., hoenderleder; witgeloid dun schapen- of geitenleder.

CANNELEREN, uitholen, met groeven voorzien. Canneleerings-machine, uitholings-groefwerktuig der buksenmakers.

CANNIBAAL, kannibaal, bewoner der Caraïbische eilanden; woest en wreed mensch, menscheneter. Cannibaalsch, woest, wreed.

CANOBIN, een Maroniten-klooster op den berg Libanon.

CANONADE, het schieten met kanon.

CANON, regel, rigtsnoer, voorbeeld; kerkelijke wet; een kettinggezag, waarin eene en dezelfde melodij door alle stemmen zoo herhaald wordt, dat de eene stem altoos iets lager invalt, dan de andere. Ook, eene verzameling van zekere bijbelsche (canonische) boeken. Canoniek, in de muziek, de verdeeling der toonen naar wiskunstige gronden; voorschriftmatig, geloofwaardig, geopenbaard (van boeken of schriften); kerkelijk, pauselijk (regt). Canonist, een kenner of leeraar van het kerkelijk (bijzonder het pauselijk) regt. Canonicaat, eene stichts- of domheersplaats. Canonieus, een koor-, stichts- of domheer. Can-

niseren, heilig spreken, onder de heiligen plaatsen. Canonisering en Canonisatie, de heiligspreking, plaatsing onder de heiligen (te Rome).

CANONARCH, in de grieksche kerk, een montik, die het opzigt over de zangers heeft.

CANONES APOSTOLICI of APOSTOLORUM, zijn 84 korte regelen, welke de roomsch-katholieke kerk betreffen, en het corpori juris canonici toegevoegd zijn. Sommigen geven voor, dat zij door de apostelen zelve opgesteld zijn; anderen schrijven die aan den heiligen CLEMENS toe; terwijl beter onderzichten verzekeren, dat zij van veel lateren tijd zijn.

CANONES CONCILIORUM, verordeningen en wetten in kerkelijke zaken, door onderscheidene concilien gemaakt.

CANONIAS, een lang mensch zonder (met eenen geringen) buik.

CANONIE, is eensdeels zoo veel als canonicaat; anderdeels beteekent het ook de verzameling der koorheeren, de kamer, waarin zij zich verzamelen en de plaats, waar zij wonen.

CANONIEK, volgens EPICURUS, de gronden der redeleer.

CANOT, kanoë, een vaartuig der wilden, uit eenen boomstam of boomschors vervaardigd.

CANTABEL, cantabile, Lat., (muz.) zingbaar. Cantate, een (groot zamengesteld) zanggedicht; ook de naam van den derden zondag voor pinksteren, wanneer in de latijnsche kerk, van oude tijden af, het lied: cantate Domino novum canticum, (volgens den 96en en 98en psalm) pleegt zangeheven te worden.

- CANTABRUM, onder de romeinsche keizers, eene vaan van bijzondere kleur en met eenen zekeren naam voorzien, welke den soladten geluk moest aanbrengen.
- CANTAMARONS, twee of drie met kokostouwen zamengebundene kanoes met driehoekige zeilen, welke de bewoners van Coromandel tot de vischvangst gebruiken.
- CANTHUS, (hoek) hoek der oogen.
- CANTICUM CANTICORUM, Lat., het lied der liederen, het hooglied (van Salomo).
- CANTILENA, cantilene, kindergrappen; desgelijks pralerij.
- CANTHLEN, goud- en zilverdraad, dat zich als kleine schroefgangen, of als een kurkentrekker kronkelt.
- CANTO, (muz.) de discant. Canto fermo, eenstemmig (koraal)gezing.
- CANTON, zekere omtrek eens lands, zeker gedeelte eener stad. Cantoneren wordt gezegd van troepen, die in den oorlog, op dorpen, of in steden, verdeeld liggen.
- CANZONE, Ital., chanson, Fr., een lied, gezang. Canzonette, chansonette, een liedje, klein zangstukje.
- CAOUCHOUK, Kautchouk, vederhars of elastieke gom.
- CAB, capo, cabo, kaap, voorgebergte.
- CAPABEL, capable, Fr., bekwaam, geschikt. capacite, capaciteit, bekwaamheid, geschiktheid.
- CAPACITEIT, verte, ruimte, inhoud, bijzonder van vochtmaten; ook in de muziek de ruimte, die een oetsaaf bevat.
- CAPADES, ontmande slaven.

- CAPAX, bij de Maltheser ridders diegene, welke zijnen vierden veldtocht gedaan, vijf jaren op Maltha doorgebracht, en zich daardoor bekwaam gemaakt had, om eene comthury te bekomen; ook bekwaam of gerechtigd, om iets uit een testament te verkrijgen.
- CAPELLEREN, zilver of goud in de kapel of smeltkroes zuiveren; ook de einden der strengen, die van de zijdehuisjes afgewonden worden, opzoeken en ombinden.
- CAPELLETTI, krijgsbenden, te voet en te paard, die door de Venetianen uit hunne bezittingen in Slavonie, Dalmatie en Albanie aangenomen, en wegens derzelver dikwerf beproefde trouw bijzonder geacht worden.
- CAPHAR, schatting, welke door de Christen-kooplieden in Syrie aan de Turken betaald moet worden.
- CAPAGA, opperste deurwaarder van het serail des Sultans.
- CAPIENDI JUS, het regt, om uit een testament iets te kunnen bekomen.
- CAPIGI, portier van het serail des Sultans. Capigi-bassa, hoofdman over zoodanige portier.
- CAPILLAMENTUM, eene hoofdbedekking van valsche haren bij de Romeinen van beiderlei kunne.
- CAPILLATORIA, de haarafsnijding, in de middeleeuwen eene plechtige handeling, waarbij aan eenen jongeling het haar van het hoofd en van den baard voor de eerstemaal geschoren werd.
- CAPITANA, het hoofdschip eener Venetiaansche Vloot.
- CAPITATIE, hoofdschatting, hoofdgeld.
- CAPITLIUM, Lat., kapitoel, eene sterkte of burgt in Rome; ook in scherts, het hoofd, de hersenkas.
- CAPITULAAR, canonicus, medelid eener orde, met zitting en stem in het kapittel.

- CAPITULARIEN, kerkelijke verordeningen van KAREL den Grooten en einige andere fransche koningen.
- CAPITULAAT, overeenkomst of verbond, hetwelk een vorst of staat met eenen anderen sluit.
- CAPITULARIS, een dom- of stichtsheer, het regt hebbende, om het kappittel bij te wonen.
- CAPITULATIE, vergelijk, verdrag; overgaaf (van eene stad); kiesverdrag (bij de verkiezing der duitsche keizers). Capituleren, een verdrag aangaan, zich overgeven, op zekere voorwaarden.
- CAPITZI-KIHEIA, opperkamerheer des turkschen keizers.
- CAPNOMANTIE, voorspelling uit de wijze, waarop de rook opstijgt.
- CAPONNIERE, gracht met eene borstwering in den grond van eene drooge gracht eener vesting.
- CAPOT, aan stukken, gebroken, krachteloos, dood. Capotteren, dooden, nederhouwen.
- CAPOTE, Fr., een opperkleed, vrouwenoverrok, mantelkraag.
- CAPRAROLA, prachtig paleis in den kerkelijken staat, hetwelk de kardinaal FARNESE in de 16^e eeuw door den beroemden bouwmeester VIGNOLA liet bouwen.
- CAPRICCIO, Ital., (muz.) een klein, luimig, niet zeer regelmatig muziekstuk.
- CAPRICE, Fr., eigenzinnigheid, luim, hardnekkigheid. Ook een schielijke en bijzondere inval van eenen dichter, schilder, of toonkunstenaar. Capricieux, eigenzinnig, luimig wonderlijk.
- CAPRIFICATIE, kunstmatige bevruchting (van den wilden vijgeboom in Sicilie).

- CAPRIFOLIUM, Lat., geitenblad, kamperfoelie.
- CAPRIOLE, zie cabriole.
- CAPRIZANCIE, een ongelijk slaande pols, die nu sterk dan zwak slaat.
- CAPSULA, Lat., het hulsel, huisje, de schil.
- CAPTATIO BENEVOLENTIAE, Lat., bede om een gunstig gehoor, gunstbejag. Capteren, bejagen, vatten, verstrikken. Captie, bejaging, verstrikking, tegenstribbeling. Captieux, verstrikkend, bedriegelijk.
- CAPTIVEREN, gevangen nemen, gevangen of vasthouden. Captiviteit, gevangenschap, hechtenis.
- CAPTIVERIE, zekere gebouwen in Senegal, waarin de Negers, door de Franschen gekocht, tot de inscheeping toe bewaard werden.
- CAPTUS, Lat., het verstand, bevattingsvermogen; ad captum vulgi, verstaanbaar, zie op Ad. Supra captum vulgi, boven de bevassing van het volk.
- CAPTUUR, eene confederatie in Polen, welke, gedurende eene tusschenregering, op de landdagen gemaakt werd, met magt, om de rustverstoorders in hechtenis te nemen en in gewigtige lijfstraffelijke zaken te vonnissen; Ook in hechtenisneming van eenen schuldenaar op aanzoek van zijnen schuldeischer.
- CAPUCE, of capuchon, kap; kraag- of mantelkap, de kap- of hoofdkraag, die over het hoofd kan getrokken worden. Capucijner, een kap-drager, kapmonnik. Capucinade, kapmonnikerij, kapmonnikenpreek; capucijner streek.
- CAPUCIATEN, aanhangers van eene bijzondere sekte der wiciefiten, welke op het einde der 14^e eeuw dezen naam deswege bekwamen, dat zij het hoofd voor het Sacrament niet ontblootten.

- CAPUDAN-PACHA, zie kapudan-pacha.
- CAPUT, hoofd, hoofdstuk, zie kapittel. Caput mortuum, Lat., doolekop; dood of doof overschot (van, of bij scheikundige bewerkingen, in de kolven).
- CAQUET, de gaaf van te spreken; gezwets. Caqueteren, zwetsen, snoeven. Caqueteur, babbelaar.
- CAQUETOL, plaats, alwaar de vrouwen zamenkomen om te praten of te snappen.
- CARACHE, carage, de schatting, welke de Christenen den Turken moeten betalen.
- CARACKE, kraak, een eenigzins rond, van onderen breed, maar van boven nauw schip, hetwelk het grootste van allen is en voor 2000 menschen of 2000 ton vracht ruimte heeft.
- CARACOLE, Fr., de rondwending van het paard in eenen halven cirkel, voornamelijk plaats hebbende bij eenen aanval der ruitery, om den vijand onzeker te maken, waar de aanval eigenlijk geschieden zal. Caracoleren, snelle wendingen of zwenkingen met het paard maken; fig. eene vrouw bedienen.
- CARACOLI, een metaal, hetwelk uit goud, zilver en koper zamengesteld is, nooit van kleur veranderd, en door de Amerikaansche wilden zeer hoog geschat wordt.
- CARACORE, k o r k o r, een te Borneo gebruikelijk schip met zeilen en riemen.
- CARACTEN, maskers, welke niet in domino, maar in eene nagebootste, gewone kleeding van zekere standen, verschijnen.
- CARAFFE, kara f, eene tafelflesch. Caraffine, kleine tafelflesch, (azijn- en oliëfleschje).
- CARAFFON, bak met water, waarin het kleine drinkgereedschap gezet wordt, om te verkoelen, koelvat.

CARAGI,

- CARAGI, de tol, welke in Turkije voor uit- en inkomende waren (in-en uitgaande regten) betaald moet worden.
- CARAGI-BASCHI, de opperste schatbediende bij de Turken.
- CARAGROUCH, eene turksche munt, omstreeks I rijksdaalder waard.
- CARAITEN, Caraeers, eene sekte, onder de Joden, welke in tegenstelling van de Rabbaniten, menigwerf portugeesche Joden genoemd worden.
- CARAMOUSSAL, een Turksch koopvaardijschip.
- CARAQUES, groote Portugeesche schepen.
- CARAVANSERAIS, Turksche herbergen voor reizigers en voor de karavanen.
- CARAVELLE, eene soort van middelmatig groot schip met driehoekige zeilen, in de Middellandsche zee gebruikt wordende.
- CARBONARI, eigenlijk kolenbranders; naam van een staatkundig genootschap, dat, zoo veel als bekend geworden is, alle Italiaansche staten, in een bondgenootschap, of gemeenebest, of als constitutionele monarchij, trachtte te vereenigen, en van vreemden invloed te bevrijden; dit genootschap was het tegengestelde van dat der Calderani.
- CARBONE, koorstof, voornaamst bestanddeel der kolen.
- CARBONNADE, karbonnade, op den rooster gebraden vleesch.
- CARCINUM, een kreeftgezwel.
- CARDAMOMEN, k a r d a m o m e n (ook malaquette) eene soort van gewas; het zaad van eene met de gember verwantschape plant in Oostindie, paradijskoren.
- CARDEA, eene Godin der Romeinen, welke zorg droeg voor

- voor het sluiten der deuren.
- CARDIACA, hartsterkingen, hartversterkende middelen.
- CARDIALGIE, hartewee, maagkramp.
- CARDIALOGIE, de ontledkunst van het hart en deszelfs deelen.
- CARDIELCOSIS, zweer aan het hart.
- CARDIEURYSMA, ziekelijke verwijding van het hart.
- CARDINAAL, hoofdelijk, dat tot de hoofdzaak behoort. Het cardinale punt, het punt, waarop de zaak eigenlijk nederkomt. Cardinale deugden, hoofddeugden; cardinale getallen, hoofdgetallen.
- CARDINOIDE, in de hoogere meetkunst, eene lijn van hartvormige gedaante.
- CARDIOCELE, hartbreuk.
- CARDIOPERICARDITIS, ontsteking van het hart en den hartzak.
- CARDIORRHEXIS, scheuring van het hart.
- CARDIOTROMUS, eene snelle zwakke hartklopping, harttrilling.
- CARDITIS, hartontsteking.
- CARDOBENEDICTENKRUID, *carduus benedictus*, Lat., de gezegende distel, heil- of bitterdistel.
- CAREBARIA, eene hevige hoofdpijn met een gevoel van zwaarte.
- CARENCE, ontbering, strafvasten.
- CARENS-JAREN, bij de stichts- of domheeren, de eerste twee of drie jaren na hunne in plaats treding, waarin zij nog niet de gansche opbrengst van hunne prebende, maar alleen eene zekere som, bekomen.
- CARESSANT, Fr., vleijend, liefkozend. *Caresse*, liefkozing, vleijerij. *Caresseren*, liefkozen, vleijen.

CARET,

- CARET, Lat., het ontbreekt, mangelt; van *carere*, ontbreken.
- CARETHEN-TOL, eene belasting voor de vergunning om koetsen enz. te mogen houden.
- CARETTE, eene grooteschildpad, reusschildpad.
- CARGA, *cargaison*, *cargo*, de scheepslading, vracht, verkooplijst, factuur der lading. *Cargador*, scheepsmakelaar, scheepsbevrachter.
- CARGILLITEN, eene bijzondere sekte der schotsche Presbyterianen, naar derzelve stichter CARGILL genoemd. Op het einde der 17^e eeuw beweerden zij, dat KAREL II, dewijl hij niet nagekomen had, hetgene hij gezworen had, van de kroon vervallen was.
- CARIANEN, een onschuldig herdersvolk in het Birmanische rijk, in Achterindie.
- CARICATUUR, eene spotprent; eene belagchelijke voorstelling van eene teekening, prent of schilderij; ook fig., overdrijving van het gebrekkelijke. *Caricaturist*, een vervaardiger van spotprenten enz.
- CARICEREN, (bij traites en wissels) zoo veel als belasten.
- CARICO, een gewigt, volgens hetwelk de paarden, ezels en muilieren met waren belast worden.
- CARIEUX, beenbedervend, aangestoken; van *caries*, Lat., *carie*, Fr., beenbederf.
- CARILLON, kariljon, een klokkenspel, een daarvoor vervaardigd muziekstuk.
- CARIOLE, een ligt rijtuig, met twee wielen.
- CARIPI, soort van Turksche ruiters.
- CARL D'OR, Charles d'or, gouden carolus, brunswijksche gouden munt, waarvan er 35 op een mark gaan.

CARLET,

- CARLET**, eene groote driehoekige naald der wondheele-
rs; ook een zinknet.
- CARLINI**, een Sardinisch gouden muntstuk, omtrent 24
guld. in waarde.
- CARLSBADERSTEEN**, een druijsteen, welke zich van
het Carlsbader mineraalwater aanzet.
- CARMAGNOLE**, een (naar de stad Carmagnola, in
Savoyen, benoemde) zangdans, Savoijaardendans.
- CARMELITEN**, monniken, die op den berg Carmel hun
begijn namen, eerst onafhankelijke kluzenaars, maar
in de 13^e eeuw onder ordesregelen gebragt door AL-
BERT, patriarch van Jeruzalem. Men heeft ook Car-
meliten nonnen.
- CARMELITER-WIT**, eene zekere witte verw., welke uit
kalk en berlijnsch blaauw of indigo bereid en tot het
witten van muren gebruikt wordt.
- CARMENEN**, Godinnen der Romeinen, welke ieder men-
sch, zoodra hij geboren werd, zijn toekomstig lot
zongen.
- CARMENTA**, eene romeinsche vrouw, welke voorspelling-
gen in verzen deed, en uit het grieksche alphabeth
het romeinsche vormde, waarvoor zij, na haren dood,
goddelijk vereerd werd.
- CARMINATIVUM**, Lat., carminatief, (geneesk.)
een middel tegen spanningen en winden in het lig-
chaam, gebrand water.
- CARMOSEREN**, car m u s e r e n, rondom een groot edel-
gesteente eenen rand van kleine maken; car m o s-
e e r - g o e d, kleine edelgesteenten, die slechts tot het
carmoseren te gebruiken zijn.
- CARNA**, eene Godin der Romeinen, welke in het bijzon-
der voor den gezonden toestand der grootere ingewan-
den

- den zorgde.
- CARNAGE**, Fr., een bloedbad, slagting.
- CARNATIE**, vleeschkleur, nabootsing van het vleesch (in
de schilderkunst).
- CARNAVAL**, Ital., (van het Lat. caro vale! of van het
Ital. carne vale! Vaar wel vleesch!) de tijd, wan-
neer bij de Roomsche-katholijken het vleescheten op-
houdt; de vastenavondstijd, vastenavondsvreugd.
- CARNEOL**, een helder, meestal doorschijnend, rood-
achtig of vleeschkleurig hard edelgesteente uit het
agaatgeslacht, hetwelk fraai geslepen wordt, trekt het
naar het gele, zoo wordt het sardes of beril ge-
noemd.
- CARNET**, reisboek, schuldregister van een' koopman.
- CARNIFICATIE**, ziekte, in welke de beenderen zoo week
als vleesch worden.
- CARNIOLE**, een Sardonix, een edelgesteente.
- CAROA**, een klein afrikaansch schip.
- CAROBÉ**, het kleinste fransche handelgewicht.
- CAROCHA**, eene spitse, met vlammen en duivels beschild-
erde muts, welke dengenen opgezet werd, die door
de spaansche inquistie veroordeeld waren, wanneer
men hen naar den brandstapel geleidde.
- CAROGNE**, Fr., zie karonje.
- CAROLEN**, kleine venerische builen.
- CAROLIN D'OR**, eene gouden duitse munt.
- CAROLINA**, (regtsgel.) de lijfstraffelijke wetgeving, of
verordening voor het halsregt, van Karel V.
- CAROLINE**, eene Zweedsche zilveren munt.
- CAROLITISCH**, (bouwk.) met loofwerk versierd.
- CAROLUS**, eene oude engelsche geldmunt.
- CAROLUSDAALDER**, zeldzame daalder van Aken, met
de

de beeldtenis van KAREL den Grooten.

CARONADE, een kanon, dat, naar deszelfs uitvinder CARON genoemd, korter dan de gewone is en door middel van eene schroef zeer juist gerigt kan worden, ook zwaarder kogels schiet, met eene, naar evenredigheid ruimere lading.

CAROSIS, verdooving met duizeling en slaapzucht.

CAROSSE, Fr., zie karos.

CAROTICA, middelen, die het hoofd innemen.

CAROTIS, de hoofdslagader.

CAROTTE, Fr., een wortel, peen; desgelijks eene aan beide zijden afgepunte rol tabak, uit gezuiverde bladeren vervaardigd, om snuif van te raspen. Zie karot, kroot.

CARPEREN, *carpere*, Lat., berispen, als beter willen weten.

CARPIE, *charpie*, Fr., pluksel van linnen, enz.

CARPIEUL, bloemkool.

CARPOCRATIANEN, aanhangers eener sekte uit de 2^e eeuw in het Oosten, die naar hunnen stichter CARPOCRATES genoemd werden, de godheid van Christus en de opstanding der dooden ontkenen.

CARPOA, eene soort van dans in Macedonie. Hij stelde eenen loer, met twee ossen ploegende, en dapper met een gewapend roover vechtende, voor.

CARPOLITHEN, vruchtsteenen; ook vruchtversteeningen.

CARPOLOGIE, *carphologie*, (geneesk.) gevaarlijke toestand van zieken, als zij, in ijelhoofdigheid, de veren uit het beddekussen schijnen te plukken, of vliegen te vangen.

CARQUANT, zie karkant.

CARRAGO,

CARRAGO, een wagenburgt der oude volken, waarmede zij de gansche legerplaats omgaven.

CARRE en CARREAU, vierhoek; vierhoekig.

CARREAU, Fr., eene ruit, schuinsche vierhoek, bijzonder op de speelkaarten.

CARRETE, Fr., eene kleine koets, een ligt, slecht (onoverdekt) rijtuig.

CARRIERE, Fr., de loopbaan, loop, renbaan; levensloop, weg, wandel; steengroeve; ook diensttijd. *Carrière-attaque* (krijgsk.), de ruitersstorm, stormende ruitersaanval.

CARROCCIO, heette in de middeleeuwen, bij vele italiaansche volken, de hoofdbanier, welke op eenen wagen, door vier ossen getrokken, geplaatst werd.

CARRO, eene italiaansche koorn- of wijnmaat.

CARROUSSEL, een plegtig ridderspel te paard of met rijtuig, ringloop; rijbaan, rijnschool; ook een zoogende malle molen.

CARRUBA, een gewigt, hetwelk $\frac{1}{2}$ van een grein bedraagt.

CARRUCA, *Carrucha*, een bedekte wagen van ivoor en metaal, dikwerf ook van zilver en goud, waarin zich de voornaamste personen onder de Romeinen door muilieren lieten rijden.

CARSE, eene fransche koornmaat, welke met onze mud overeenstemt.

CARTA BIANCA, *carta blanca*, *carte blanche*, zie blanquet.

CARTECHE, zie kartets en cartouche.

CARTEL, een verdrag, vergelijk, bijzonder uitleverings- of uitwisselingsverdrag; ook de orde, naar welke de strijders in de tournooispeelen zich moesten schikken; desgelijks,

- desgelijks, een uitdaging, of een uitdagingsbrief.
- CARTELLE**, plank onder de molensteenen; ook eene kleine plank van bijzonder hout voor schrijfwerkers; desgelijks een groot stuk parkement, waarvan zich de Componisten in de muziek bedienen.
- CARTHESIAANSCH DUIVEL**, kleine, holle, met eene geringe opening voorziene glazen beeldjes, welke in een vaas met water op- en nedergaan, wanneer men de blaas, waarmede de vaas overdekt moet zijn, hard of zacht met den vinger drukt.
- CARTHUIS**, een klooster te Chartreuse, een woestoord in Delphine, alwaar het eerste klooster van dien naam gesticht is, en van waar alle dergelijke kloosters hunnen naam bekomen hebben. **Cartuizer**, een monnik van de strenge en tot eenzaamheid verpligte orde van den heiligen Bruno.
- CARTON**, Fr., een groot, sterk blad papier, bordpapier; (schilderk.) eene groote teekening op papier; desgelijks een omgedrukt blad van een boek. **Cartonnen**, een boek in bordpapier inbinden.
- CARTOUCHE**, Fr., randversiering; ook patroon, geweerpatroon. Ingelijks draagt het den naam van cartouche, zie kartets.
- CARUCA**, noemen de Portugezen een schip, dat naar eene karacke gelijkt.
- CARUNCULA**, een vleezige, sponsachtige uitwas, welke bij venerische kwalen in de waterbuis of hals der blaas ontstaat; ook een ligchaam, dat uit verscheidene smeerdroesems, in den binnensten ooghoek, tusschen de oogleden zamengesteld is; in het algemeen eene vleezige en droesachtige uitwas.
- CARUS**, doodslaap, **karus**, hooge graad van sopor.

CARYATIDEN,

- CARYATIDEN**, (bouwk.) eene soort van zuilen of pilaren in vrouwelijke gestalte, welke eenen last dragen of ondersteunen.
- CARYATIS**, bijnaam van DIANA.
- CASAMARI**, klooster van de orde van La Trappe, in de pauselijke delegatie Ancona, op dezelfde plaats, waareens het landgoed van C. MARIUS stond.
- CASAQUE**, een kort rijd- of reiskleed. **Caraquin**, een huisrok, overrok.
- CASCADE**, Fr., een waterval.
- CASARILLA**, eene eenigzins grijze boomschors uit Peru en de beide Indien, van bitteren smaak en liefelijken reuk.
- CASCHEES**, koperen of tinnen munten in Japan, welke in het midden een gat hebben.
- CASCO**, de eigenlijke bodem of het ligchaam van een schip; van daar verzekeringen, of assurantien, op casco. Ook het omkeeren eener kaart, op het vertoonen der twee zwarte azen; in het omberspel.
- CASEL**, *casula*, het misgewaad, koorhemd, of dat kledingstuk, hetwelk de Roomsche geestelijken bij ambtsverrigtingen in de kerken op de schouders dragen. Het is een omhangsel, dat achter met een kruis betekend en dikwijls zeer rijk met goud, parelen en edelgesteenten geborduurd is.
- CASEMATTEN**, Ital., (van *casa matta*, een blind huis), walgewelven lagegewelven onder den hoofdwal eener vesting, om deels de gracht daaruit te bestrijken, deels tegenmijnen in denzelfden aan te brengen. **Casematteren**, met walgewelven voorzien.
- CASERNE**, barak, soldatenwoning. **Caserner**, in barakken

- barakken plaatsen. Casernier, de casernewacht, casernemeester.
- CASH, eene koperen munt in Tonquin, waarvan er duizend omtrent eenen rijksdaalder uitmaken.
- CASIMIR, casemir, eigenlijk kachemire, halfflaken, engelsch halfdoek.
- CASINO, Ital., een huisje; naam van zeker speel- en gezelschapshuis voor den adel, in Florence; een lustgezelschap of deszelfs verzamelingsplaats, desgelijks zeker kaartspel.
- CASQUET, Fr., een helm, stormhoed, ijzeren bedekking van het hoofd en den hals, bijzonder tegen sabelhounwen.
- CASSA, de kas, geldkast, geldvoorraad. Cassaboek, bij kooplieden, het boek, waarin de gereede ontvangst en uitgaaf, zonder vermelding van de daarvoor gegevene of verkregene zaken, opgeteekend worden, dienende enkel tot spoedig overzicht van den staat der kas.
- CASSAKI, keizerlijke tuinbedienden in Konstantinopel.
- CASSANDRA, dochter van PRIAM en HECUBA, eene profetes, die na de verovering van Troje aan Agamemnon ten deel viel.
- CASSATEN, zulke boeren, die geene eigenlijke pachtgoederen, maar alleen huizen hebben.
- CASSATIE, vernietiging; ontzetting van een' post. Hof van cassatie, oppergeregtshof, welks vonnis die van andere regtbanken en geregtshoven verwerpt of bevestigt.
- CASSAVA, wortelbrood in Amerika.
- CASSEROLE, casserolle, castrol, kastrol, eene koperen vertinde braadpan, ook lepel om het glas te schuimen

- schuimen in de glasblazerijen.
- CASSEREN, opheffen, afzetten, vernietigen.
- CASSETTE, Ital., een kastje, geldkastje.
- CASSETTO, eene italiaansche munt, omtrent een cent waardig.
- CASSOLETTE, Fr., reukvat, wierookvat.
- CASSONADE, cassonade suiker, in vaten geslagene meelsuiker.
- CASTAGNETTEN, (muz.) klaphoutjes.
- CASTALIA, dochter van CASTILIUS, koning der omstreken van den Parnassus, die, door APOLLO vervolgd, in eene bron veranderd werd, welke de eigenschap bekwam, dat hij, die uit dezelve dronk, de gaaf der voorspelling bekwam. Een andere bron van gelijken naam ontsprong aan den voet van den Parnassus, en had, even als de Hypocrene, de kracht, om door haar water tot het dichten te bezielen. Naar deze bron dragen de zanggodinnen den naam van Castaliden.
- CASTE, familiestam, inzonderheid bij de Indianen.
- CASTEL, een klein maar sterk slot. Castelaan, kastelein, slotbewaarder, burgvoogd. Castelanij, de waardigheid van slotvoogd.
- CASTELLAN, een voornaam beambte in Polen.
- CASTIGATIE, tuchtiging. Castigeren, tuchtigen.
- CASTOR, castoor, een bever. Castoreum, bevergeil. Zie kastoer.
- CASTOR EN POLLUX, de tweelingen, een gesternte in den dierenriem; desgelijks een vurige damp, welke zich, na eenen storm, aan de toppen der mastboomen pleegt te hechten.
- CASTOREUM, een krijgslid der Spartanen, volgens hetwelk

- hetwelk zij den vijand dansend aangrepen.
- CASTRAT**, een gesnedene, ontmande; een gesnedene of ontmande zanger. *Castratie*, en *castrering*, de ontmanning. *Castreren*, ontmannen.
- CASTRAMETATIE**, het afsteken, aanleggen en inrigten van eene legerplaats.
- CASTRUM DOLORIS**, Lat., een smartenleger, eene lijk- of rouwtoerusting, eene lijkbaar. Zie *katafalco*.
- CASU**, Lat., door toeval, toevallig, toevalliger wijze: *casu substrato*, in het voorhanden zijnde, tegenwoordige geval. *Casu quo*, in welk geval ook, in allen gevalle. *Casueel*, toevallig, bij gelegenheid.
- CASUALIA**, Lat., casualien, toevalligheden, toevallige ambtsverrigtingen. *Casualiteit*, toevalligheid.
- CASUIST**, een gewetensleeraar, hij, die, in twijfelachtige gewetensgevallen, oplossing weet te geven. *Casistica*, de gewetensleer.
- CASUS**, toeval, gebeurtenis; ook, in de spraakkunst, de veranderingen der naamwoorden, om derzelver onderscheidene betrekkingen uit te drukken. *Casus reservati*, geloofs- en gewetenszaken, over welke de Paus zich het regt van te oordeelen voorbehouden heeft. *Casuspositie*, eene voorstelling van het geval.
- CATAGE**, Fr., inkeldering, het loon daarvoor; ook kelderhuur.
- CATAPASIS**, was in de grieksche kerken eene plaats onder het altaar, alwaar de reliquien bewaard werden; ook eene harmonische periode, waardoor men iets verachtelijks of laags uitdrukte of voorstelde, b. v. hij is zeer vernederd geworden.

- CATABULENSES**, waren bij de Romeinen kenechts, welke hier en daar, tot algemeen gebruik, gehouden werden.
- CATAFALCO**, een lijktoestel, die in Italie voor voornamelijk personen in de kerken opgericht wordt.
- CATAGMA**, beenbreuk.
- CATALA**, werden in de middeleeuwen de roerende goederen genoemd, en hiervan leiden sommigen het woord kapitaal af.
- CATALOGUS**, zie *kataloog*.
- CATAMARAN**, eene vlotboot in Oostindie.
- CATAMITUS**, een bijnaam van *GANYMEDES*.
- CATARACTEN**, watervallen, zoo natuurlijke als door kunst gemaakte.
- CATASTROPHE**, (van *catastase*, de derde afdeeling van een treurspel der ouden) de uitgang van een treurspel; ieder treurig einde eener zaak.
- CATECHEET**, een in het Christendom onderwezene; ook een jonge geestelijke, die nog geene bijzondere vaste plaats heeft.
- CATEJA**, werpspies, waarvan zich de oude Galliers en Duitschers bedienden. Zij hing aan een kettingje, waarmede zij konde terug getrokken en alzoo meermalen gebruikt worden. Anderen willen, dat het eene konds, aan eene ketting vastgemaakt, geweest is.
- CATHAERESIS**, zuivering van het ligchaam.
- CATHAERESISISCHE** (geneesmiddelen), welke het wilde vleesch wegbiten.
- CATHAREN**, noemden de Novatianen zich, om daarmede aan te toonen, dat zij lieden van groote godsdienstige gestrengheid en heiligheid waren. Dezen naam, welke algemeen gehaat werd, gaf men daarna ook aan de Albigenzen,

Albigenzen, Waldenzen en anderen, en door verbastering van uitspraak, zegt men, dat het woord *ketter* ontstaan is.

CATHARINE-ORDE, orde der heilige CATHARINA op den berg Sinai; ook een geestelijke ridderorde, wier plicht het was, het graf der heilige CATHARINA te bewaken, de wegen van roovers te zuiveren en de pelgrims te herbergen.

CATHARSIS, zuivering (naar beneden).

CATHEDRARIERS, bij de Romeinen, zekere bedienden, die de voorname vrouwen in de draagstoelen droegen.

CATHEDRATICUM, eene zekere som, welke de Diocezanen aan hunnen bisschop of aan hem, die bij hen de visitatie heeft, jaarlijks opbrengen.

CATHETE, de beide regthoeksijden eens regthoekigen driehoeks.

CATHETERISMUS, eene ziekte, waarbij het water, uit hoofde van den steen of andere redenen, niet geloosd kan worden.

CATHIMIA, *Cathimia*, hetgene aan een touw of als een touw in de diepte nedergelaten wordt; ook eene ertsader in de aarde en in ertsgangen.

CATHOCHILON, een mensch met eene dikke onderlip.

CATHODUS, het nederdalen van het bloed naar de baarmoeder of het darmkanaal.

CATHOLICUM, een algemeen geneesmiddel.

CATHYPNIA, een zeer vaste slaap.

CATIMARAN, vlot uit drie stukken hout, waarvan de visschers te Madras zich bedienen.

CATIMARON, eene boot der wilden, welke slechts door een enkel man voortgeroeid wordt.

CATIUS, een God der Romeinen, van wien zij geloofden, dat

dat hij de menschen voorzigtig maakte.

CATOPTRISCHE ANAMORPHOSEN, worden zulke verkeerd geteekende beelden genoemd, die, in kegel-, rol- of zuilvormige spiegels moeten gezien worden, om het ware beeld te vertoonen.

CATORETICA, afdrijvende middelen.

CAULIS, *colis*, de stengel, steel der planten.

CAUMA, verbranding; ook groote hitte.

CAUSA, Lat., zaak, oorzaak, aanleiding, regtzaak, geregelijke handeling. *Causa debendi*, regtsgrond

der schuld. *Ad pias causas*, tot goede oogmerken. *Honoris causa*, eershalve. *Causaal*, redengevend. *Causaliteit*, de oorzakelijkheid, gelegenheid; een verband, uit kracht van hetwelk de eene

der verbondene zaken de oorzaak van de andere is; ook het vermogen om te werken. *Causaal-verband*, verband door oorzaak en werking, dat is, zulk

een, waardoor de verbondene dingen een schakel van oorzaken en werkingen vormen. *Causen*, streken, bedriegerijen. *Causeren*, veroorzaken.

CAUSALIS, de brandblaar.

CAUSIS, het branden.

CAUSODES, heet, brandend.

CAUSOMA, brand, brandende hitte.

CAUTERISATIE, het heilkundige branden met gloeiend ijzer of moxa; ook het zetten van eene fontanel en daardoor voortgebragte werking. — *Canteriseren*, met gloeiend ijzer enz. branden.

CAUSTICA, brandmiddelen. *Causticiteit*, de brandkracht. *Caustisch*, brandend.

CAUTIE, borg, waarborg. *Cautionneren*, borg stellen, voor iemand borg blijven.

CAVADA,

CAVADA, eene portugesche maat van omstreeks vier kannen.

CAVAGNOLE, kansspel, ook biribi genoemd.

CAVALATO, eene munt in Toskane.

CAVALCADE, Fr., plegtige optogt te paard; processie, bij welke een voornaam persoon rondgereden wordt.

CAVALERIE, Fr., de ruitery. Cavalerist, ruitersoldaat te paard. Cavalier, een ridder, edelman, (krijgsk.) een walkat. Cavalierement, ridderlijk; ook vlugtig, lichtzinnig.

CAVALLO, de kleinste napolitaansche koperen munt, waarvan er 12 een grano uitmaken.

CAVALOT, oude kleine fransche munt; ook kanon, hetwelk een pondkogel 1000 tot 1500 passen ver schiet.

CAVALQUET, stuk, hetwelk de trompetters blazen, wanneer de kavallerie eene stad nadert, of dezelve doortrekt.

CAVAMACHIE, de kunst om vlekken uit te maken.

CAVATA, of cavatine, Ital., (muz.) een klein kort gezang, zonder tweede hoofddeel.

CAVATINE, muziekstuk, volgens hetwelk gedanst en tevens gezongen wordt.

CAVEHANE, turksch koffijhuis.

CAVEÇON, capeçon, Fr., neusnijper voor paarden.

CAVENT, borg. Caveren, borg zijn, voor iets aansprakelijk zijn; ook een' schermstoot benedenwaarts afwenden.

CAVETTE, heet in de versterkingskunde, eene kleine natte gracht in het midden van eene groote drooge gracht, om de vijandelijke mijnen te vernielen.

CAVILLATIE, verdraaijing, bespotting, naaping. Cavilleren, verdraaijen, bespotten naapen.

CAVITEIT,

CAVITEIT, holte, holligheid.

CAZAN, voorzanger in de Joodsche Synagogen.

CEBRION, een der reuzen, welke met de Goden strenden, en door VENUS gedood werd.

CEDEL, c e e l, c e d u l a, Lat., een briefje, lijstje.

CEDE MAJORI! Lat., wijk voor den magtigen.

CEDENT, overlater, overhandiger; hij, die afstand doet (bijzonder van eene schuld). Cederen, afstand doen, overlaten.

CEDILLE, een klein haakje onder de letter c. (ç), waardoor dezelve als s. uitgesproken wordt.

CEDMA, gewrichtsgewel, door rheumatismus veroorzaakt, bijzonder in het heupgewricht, koxalgie.

CEDOLA, een credietbriefje (gelijk aan onze banknoten) van de Banco dello spirito santo, gelijk mede aan het huis van leening: Monte di pieta te Rome.

CEDO MULLI, Lat., ik wijk voor niemand (benaming van eene prachtkegelslak, parel-kegelslak).

CEDULA, noemen de Spanjaarden de pas of vergunningsbrief, dien andere volken zich van de spaansche regering moesten verschaffen, om op de amerikaansche plaatsen te kunnen handelen, en schepen derwaarts te mogen zenden.

CEINTRE, de landderboog voor het uitmuren der mijngangen.

CELADON, een smachtend minnaar, getrouwe herder; ook: zeegroen.

CELEBRE, Fr. beroemd. Celebreren, vieren, plegtig of feestelijk gedenken. Celebratie en celebrering, de viering. Celebriteit, vermaardheid, beroemdheid.

CELERITEIT,

CELERITEIT, (*celeritas*, Lat.) snelheid, gezwindheid.

CELIBAAT, de ongehuwde staat, echteloosheid. *Cellibataire*, een ongehuwde, een oude vrijer.

CELLE, cel, kamertje, vertrekje (in kloosters). *Cellebroeder*, een monnik, die zoodanige cel tot zijne woning heeft.

CELLITEN, ordeslieden, die den regel van den heiligen AUGUSTINUS volgen en de zieken verzorgen.

CELLO, (muz.) zie *violoncello*. *Cellist*, een kleine basspeler.

CELOTOMIA, breuksnijding.

CELTEN of KELTEN, een oud noordsch volk.

CEMBAL D' AMOUR, eene soort van klavier, door GODFRIED SILBERMANN uitgevonden.

CEMBALO, Ital. (muz.), zie *clavicembalo*.

CEMENT, metselkalk, voegwerk. *Cementwater*, koper houdend water, in hetwelk koper, door middel van zuren opgelost is. In de Hongaarsche cementbronnen wordt ijzer gecementeerd, dat is verkoperd. *Cementeren*, met deeg of kalk verbinden; veranderen, veredelen.

CENANGIA, *ceneaugia*, *keneangie*, ledigheid der bloedvaten.

CENCHRIAS, hersenvlecht.

CENDRE, aschkleurig, aschgraauw.

CENOBIET, *cenobite*, Fr., een kloostermonnik, kloosterbroeder. *Cenobitisch*, kloosterachtig, kloosterlijk. *Cenobium*, een klooster.

CENOSIS, ontleding.

CENOTAPHIUM, (eig. *kenotaphium*), een ledig grafteeken; praal- of eer-graf voor eenen overledenen,

nen, wiens ligchaam zelfdaar niet begraven is.

CENSEREN, beoordeelen, proeven, berispen. *Censor*, een beoordeelaar, boek- of schriftbeschouwer, boekregter. *Censuur*, beoordeeling, boekenschouw, het schrift- of boekgerigt, tot het al of niet drukken van een werk. *Censura ecclesiastica*, kerkboete, kerkstraf. *Censureren*, in den ban doen, in de kerkelijke gemeenschap sluiten.

CENT, eene nederlandsche koperen munt, bedragende $\frac{1}{100}$ ste gedeelte van eenen gulden. *Centime*, eene fransche koperen munt, ter waarde van $\frac{1}{100}$ ste van eene frank. *Centum*, Lat., honderd. *Procent*, van, of ten honderd, b. v. vijf procent, vijf van het (ten) honderd.

CENTAURUS, (fabelk.) een paardmensch.

CENTENAAR, *centner*, een gewigt van honderd pond. *CENTERHOEK*, middelpuntshoek, is de hoek, welke ontstaat, wanneer uit het middelpunt eens regelmatigen veelhoeks rechte lijnen tot twee naast aangelegene polygonshoeken getrokken worden.

CENTGERIGTEN, hadden in Duitschland aanvankelijk alleen in kleine regtzaken, de regtspreking, in lateren tijd verkregen zij ook ten deele de bloedban of het regt, om diefstal, moord, brand, verkrachting te straffen.

CENTIARE, Fr., de nieuwe fransche vlaktemaat van bijna $9\frac{1}{2}$ parijsche voeten in het vierkant; het $\frac{1}{100}$ ste gedeelte der are. Tien centiaren maken eene deciare, en tien deciare eene are. Zie *Are*.

CENTIFOLIE, *centifolium*, Lat., de honderdbladerige, sterkbebladerde roos.

CENTIGRAMME, $\frac{1}{100}$ gramme, ($\frac{1}{100}$ Nederl. wigtie).
Zie

Zie gramme.

CENTILITRE, $\frac{1}{100}$ litre ($\frac{1}{10}$ maatje nederl. inhoudsmaat). Zie litre.

CENTIMANEN, COTTIS, BRIAREUS en GYGES, zonen van URANUS en GEA (hemel en aarde), reuzen met 100 armen en 50 hoofden, met de Goden verbonden, in den strijd tegen de Titans.

CENTIME, Fr., eigenlijk centieme, $\frac{1}{100}$ ste gedeelte van eenen frank. Zie cent.

CENTIMETRE, $\frac{1}{100}$ metre, (een Nederlandsche duim). Zie metre.

CENTISTERE, $\frac{1}{100}$ stere, (10 cubieke palmen Nederlandsch). Zie stere.

CENTO, lapwerk; een stuk, uit vele lappen zamengevoegd.

CENTRAAL, middelpuntig, in het middelpunt zich bevindende, in het middelpunt werkende; zie centrum. Centrale vergadering, waar de werkzaamheden van andere vergaderingen zich als in een punt vereenigen; centraal-deweging, de kringvormige, zich om het middelpunt draaijende beweging; centraal-kracht, in het middelpunt werkende kracht; centraalorganen, hoofdlevenswerktuigen, b. v. hart, longen, maag; centraalpositie, (krijgsk.) de middelste of hoofdstelling; centraalpunt, het middelpunt; centraalscholen, kreits- of hoofdscholen; centraalvuur, het middelpunts vuur, vermeend vuur in het midden des aardbols. Centralisatie, de vereeniging in een middelpunt, zamentrekking, vereenvoudiging. Centreren, het middelpunt zoeken, vinden, volgens het middelpunt bearbeiten, b. v. holle spiegels. Centrifugaal kracht, de middelpuntschuwende kracht. Centripetaal

petaaalkracht, de naar het middelpuntstrevende kracht. Centrobarisch, op het zwaartepunt betrekking hebbende, of uit de beschouwing daarvan afgeleid wordende.

CENTROSCOPIE, dat gedeelte der meetkunst, hetwelk van het middelpunt der grootheden handelt.

CENTRUM, Lat., het middelpunt, vereenigingspunt; fig. de bijzondere stand, in welken zich iemand bevindt, b. v. hij is niet in zijn centrum, hij is niet in den kring, waarin hij zich wenscht. Centrum gravitatis, het zwaartepunt.

CENTUMVIR, Lat., een honderd man, een der honderd mannen, die, bij de oude Romeinen, medeleden van een gerigt waren. Centumviraat, de waardigheid van honderdman.

CENTIPLEREN, verhonderdvoudigen.

CENTURIE, een honderdtal, getal of schaar van 100 man, of stukken geschut.

CEPHALACA, Gr., (eig. kephalaka) en cephalalgie, (geneesk.) hoofdpijn. Cephalitis, hoofd- of hersenontsteking. Cephalogie, de leer van het hoofd (in de ontledknude). Cephalometer, een hoofdmeter, werktuig om het hoofd te meten (in de verloskunde). Cephalotomie, de hoofdontleding.

CEPHALARTRISCHE, kephalartrische (geneesmiddelen) hoofdreinigende geneesmiddelen.

CEPHALINE, het achterste dikke gedeelte der tong.

CEPHALODESMION, kephalodesmion, hoofdbinzel.

CEPHALOLOXIE, kephaloloxie, het scheef dragen van den hals, scheeve hals.

CEPHALONOSOS, kephalonosos, hoofdziekte.

CEPHA

- CEPHALOPHYMA, *kephalophyma*, hoofdgezwel.
 CEPHALOPONIA, *kephaloponia*, hoofdpijn, aanhoudende hoofdpijn.
 CEPHALOPYOSIS, *kephalopyosis*, verzwering in of nabij het hoofd.
 CEPHALUS, zoon van MERCURIUS en HERSE, echtgenoot van PROCRIUS.
 CERATECTOMIA, hoornhuidsnijding.
 CERATIASIS, het behebt zijn met hoornuitwassen.
 CERATITIS, hoornhuidontsteking.
 CERATOCELE, hoornhuidbreuk.
 CERATOGLOSSI, (*musculi*) de tongbeen-hoornen.
 CERATOPHARYNGEUS, (*musculus*) tongbeen-slokspier.
 CERATUM, *cerotum*, eene zalf (pleister enz.) met was.
 CERBERUS, (fabelk.) de helhond, een driehoofdige hond, welke de poort der hel bewaakte, en ieder naar binnen, maar niemand naar buiten liet gaan.
 CERCHNASMUS, *cerchnon*, *cerchnus*, ruwheid en heerschheid der keel.
 CERCLE, Fr., een gezelschapskring; voorste kring (in schouwburgen).
 CERCOSIS, moederpolyp, een (staartvormige) uitwas aan de vrouwelijke teeldeelen.
 CERCURES, een wijdbuikig schip der oude bewoners van Cyprus.
 CEREALIA, *ceria*, naar honigraten zweemende hoofduitslag.
 CEREALIEN, een feest ter eere van CERES, waarbij de daad, dat CERES met hare nimfen hare geroofde dochter PROSERPINA met toortslicht zocht, dramatisch voorgesteld werd.

CEREATES,

- CEREATES, bijnaam van APOLLO.
 CEREBELLUM, het binnenste der hersens of de kleine hersens, welke door de grootere (*cerebra*) ingesloten en voor den zetel der ziel gehouden wordt.
 CEREBRAALSYSTEMA, leer van de hersens en derzelver zenuwen.
 CEREBROSIS, hersenwoede.
 CEREMONIE, plegtigheid, pligtpleging, gebruik van wellevendheid. Ceremonieel, de wet van het gebruik, of de gewoonte, het gebruikelijke; het innerlijke van plegtige gebruiken; het voorschrift voor plegtigheden en feesten. Ceremonieux, plegtig, feestelijk, wellevend, vol cremonien, lastig. Ceremonie-meester, iemand, die de plegtigheden regelt.
 CERES, (fabelk.) godin van het koren, graangodin. Ceres dienen, veel van eten en drinken houden.
 CERNEREN, (krijgsk.), insluiten, om singelen.
 CERTEPARTIE, chartepartie, chartepartie, Fr., *carta partita*, Ital., (koopk.) een scheepsvrachtbrief, een vrachtcontract.
 CERTIFICAAT, *certificat*, F., getuigschrift, bevestiging. *Certificat d' origine*, zie origine. Certificatie, het bevestigen, voor waarheid verklaren, de verzekering. Certificeren, verzekeren, door een getuigschrift bevestigen.
 CERTIORATIE, de verklaring van het regt, uit krachte waarvan iemand, b. v. vrouwen en onmondigen of geestelijken van de vervulling eener verqligting vrij zijn, wanneer zij van dat regt niet uitdrukkelijk afstand gedaan hebben.
 CERUIS, loodverw, loodwit.
 CERVELADE WORST, eigenlijk hersenworst; anders ook

- ook gerookte en sterk gekruide vleeschworst.
- CESSAT**, Lat., het valt weg, houdt op. *Cessante causa, cessat effectus*, met de oorzaak houdt ook het uitwerksel op. *Cesserem*, ophouden, uitblijven, wegvallen.
- CESSIBEL**, aftreedbaar, waarvan afstand gedaan kan worden. *Cessibiliteit, aftreedbaarheid*. *Cessio*, Lat., *cession*, Fr., afstand, het afstand doen; *cessio bonorum*, de afstand van goederen, van het eigendom aan de schuldeischers. *Cessionaire*, Fr., *cessionarius*, Lat., hij, wien iets afgestaan wordt.
- C'EST TOUT COMME CHEZ NOUS**, Fr., het is juist zoo als bij ons.
- CESTROSPHENDONA**, werppijlen der Romeinen met een' dubbelen weerhaak, die door middel van een' slinger met veel naauwkeurigheid geworpen konden worden.
- CESTUS**, de gordel van Venus; ook bij de Romeinen eene soort van vechthandschoen, van dikke koelederen riemen, om den arm en de vuist gewonden, somtijds ook wel met lood voorzien.
- CESUUR**, *caesura*, Lat., rustpunt in een vers.
- CETERA**, Lat., voor het overige; hetgeen er meer volgt.
- CETETA TEDESCA**, een luitvormig muzikinstrument met 10 snaren voorzien, hetwelk voor het eerst bij de Duitschers in gebruik gekomen is.
- CETRA**, kleine schilden van leer of oliefantenvel, welke de Spanjaarden en Afrikanen aan eenen riem om den hals droegen.
- CEURAFVATH**, eene sekte der Banganen in Indie, die het geloof aan de zielsverhuizing, en de vrees, om

- geen' van hunne gestorvene bloedverwanten te vermoorden, zoo ver drijven, dat zij zelfs het kleinste insekt niet doodden.
- CHABLON**, *chablone*, een toonbord, leerbord, voorbeeldplank.
- CHABRAQUE**, Fr., schabrak, zadeldek.
- CHACABOUT**, Anachoreten onder de Tonquinezen, die zich alle gemakken dezes levens ontzeggen, en aan de zielsverhuizing gelooven.
- CHACO**, zie Tschako.
- CHACONNE**, *ciaconne*, Ital. (muzijk) een edel dansstuk.
- CHAERAPHORSYNE**, de vrolijke krankzinnigheid.
- CHAGRIN**, Fr., verdriet, kommer, droefheid; ook *sagr*, *grin*, *sagrinant*, bedroevend. *Chagrineren*, bedroeven, verdrieten, kwellen.
- CHAINED**, Fr., keten, ketting; de kettingdans; de boeijen, dwang; schering (op het weefgetouw).
- CHAISE**, Fr. eigenlijk een stoel, eene sjees, halfkoets.
- CHAKITICHI**, het zesde hemelsche huis der Astrologen, waaruit zij ziekten en andere onheilen voorspellen.
- CHALAND**, groote schepen met eenen zeer hoogen achtersteven; ook platte vaartuigen van middelmatige grootte, waarvan men zich op de Seine bedient.
- CHALASIE**, eene oogziekte, die in eene slapheid van het hoornvlies bestaat.
- CHALASTISCHE** (geneesmiddelen) weekmakende geneesmiddelen.
- CHALAXOPHYLAX**, een der priesters bij de Grieken, die het weder moesten waarnemen en hagel en onweders voorspellen.
- CHALAZIUM**, *chalaza, chalazosis*, de zoogenaamde

- de hagelkorrels of blaren aan de oogleden; ook vinnen in het gezicht, vinnen in het varkensvleesch.
- CHALCOGRAAPH, Gr., een plaatsnijder, graveur (eigenlijk koper- of metaalsnijder). Chalcographie, plaatsnijkunst.
- CHALCOLITH, de kalksteen, kalkspath.
- CHALDER, eene maat van 20 ton, die in Zweden voor steenkolen gebruikt wordt.
- CHALDRON, zekere Engelsche steenkolenmaat.
- CHALIL, fluiten, welke de Joden, ten tijde van DAVID en SALOMO, uit de schenkels van kraanvogels en ooijveaars vervaardigden, en welke met onze fluiten veel overeenkomst hadden.
- CHALINQUE, een schip der Indiers, hetwelk bijna vierhoekig is.
- CHALON, Fr., een wollen voerdoek (waarschijnlijk naar de plaats der uitvinding, of vervaardiging, chalon genoemd).
- CHALOUPE, Fr., sloep, kleine boot; een loop- of sluipscheepje.
- CHAMADE, Fr., (krijgsk.) de marsch van overgaaf; het teeken tot de overgaaf.
- CHAMARREREN, borduren. Chamarrure, borduur-sel.
- CHAMBELLAN, Fr., kamerdienaar.
- CHAMBRE, Fr., kamer. Chambre garnie, gestoffeerde, gemeubeleerde (van al het noodige huisraad voorzien) kamer. Chambre obscure, zie camera.
- CHAMBRE ARDENTE, was op het einde der 17^e en in het begin der 18^e eeuw, toen het giftmengen in Frankrijk nog zeer in zwang was, een geheim geregtshof

- shof aldaar, hetwelk vergiftigingen onderzocht, en in zulke lijkstraffelijke zaken regt sprak.
- CHAMELEON, zie kameleon.
- CHAMOIS, Fr., gemsenkleurig, zweemende naar de isabellekleur.
- CHAMPANE, een Indiaansch schip, hetwelk 60 tot 80 ton houdt en zonder eenig ijzerwerk gemaakt is.
- CHAMP DE BATAILLE, Fr., het slagveld, de strijdplaats.
- CHAMPIGNON, Fr., een paddestoel, fig. eene plotselings rijk geworden mensch zonder verdienste.
- CHAMPION, Fr., een strijder, een voorvechter. Championne, eene kloekmoedige vrouw.
- CHAN, Kan, een vorst of opperhoofd der Tartaren.
- CHANCELEREN, wankelen, in twijfelstaan.
- CHANCRE, een kankerachtig, wegvretend gezwel; een gezwel in venusziekten.
- CHANDELIER, blinde, een opgeworpen muur, om bij belegeringen de arbeiders tegen het geschut der vijanden te beveiligen.
- CHANGE, Fr., ruiling, verruiling, verwisseling; ook wisselbrief; ruilwaren, bijzonder van boeken. Changeant, veranderlijk; geglansde taf. Changement, verandering. Changeren, veranderen, verwisselen, verkleuren, ontaarden.
- CHANTERELLE, Fr., de zingsnaar, bovenste fijnste snaar.
- CHAOS, de vormelooze klomp, waarin alle hoofdstoffen, voor de schepping der wereld, onder elkander, vermengd waren; fig. wanorde, verwarring. Chaotisch, woest, ongeschikt, verward.
- CHAOURI, eene kleine zilvermunt in Georgie.
- CHAPE, kap, vat, waarin een ander, met kruid gevuld, geplaatst

geplaatst wordt, om het veilig te bewaren; ook de mantel van een kanon of mortievorm, die uit leem, paardemest en scheerwol toebereid wordt; ook de kop (het bovenste) van een' vuuroven; deksel over de orgelpijpen.

CHAPEAU, Fr., een hoed, fig. een manspersoon, heer.

Chapeau-bas, met den hoed onder den arm.

CHAPELET, Fr., een rozenkrans.

CHAPERON, Fr., helmdeksel, kapje, Chaperon rouge, roodkapje.

CHAPPA-DELLALA, de stempel, welke in Golconda op de aldaar bereide waren gedrukt wordt; ook de belasting, welke van deze waren opgebracht moet worden.

CHAPPARS, couriers in Perzie, die in zaken van den koning of van den staat gezonden worden.

CHARACTER, zie karakter.

CHARADG, Charog, een hoofdgeld, hetwelk de Joden en Christenen, die zich in de staten des turkschen keizers ophouden, betalen moeten.

CHARADE, Fr., lettergrepenraadsel.

CHARAVARI, eene overtrekbroek.

CHARGE, Fr., last, lading (bij schietgeweren); bediening, eerepost, pas de charge, stormpas, hulppas. Charge d'affaires, een zaakbezorger. Chargeeren, belasten, bezwaren, overladen (met huisraad en versieringen). Chargering, de last, lastgeving; het afvuren.

CHARIENTISMUS, (redek.) eene soort van spotternij, wanneer iets hard of slechts met verzachtende woorden uitgedrukt wordt. B. v. als men tot een toornig of razend mensch „maar, zacht wat” zegt.

CHARISTICARIERS, waren bij de nieuwere Grieken eene

eene soort van bedelmonniken, die hante verzamelde aalmoezen aan het klooster bragten.

CHARISTICON, Gr., wedervergelding, tegengeschenk.

CHARISTIE, zie eucharistie.

CHARITABLE, Fr., mild, of weldadig. Charitativum, Lat., eene noodbijdrage, welke een bisschop (in dringenden nood) in zijn kerspel, als een vrijwillig geschenk, mag invorderen. Charite, mild- of weldadigheid; ook de naam van een openbaar ziekenhuis te Berlijn.

CHARITE CHRETIENNE, eene orde die door koning HENDRIK III van Frankrijk voor de arme officieren en invaliden ingesteld werd.

CHARITE DE NOTRE DAME, een geestelijke orde van den regel van AUGUSTINUS, welke zich met de verzorging van zieken bezig houdt.

CHARITINNEN. Zie gratien.

CHARIVARI, Fr., een verward geraas, geklink met ketels, enz.; ook geschreeuw, twist; eindelijk een katten-(slechte) muziek.

CHARLATAN, Fr., een kwakzalver; ook een pralhans, snoeshaan, snorker. Charlatanerie, kwakzalverij, snorkerij, snoeverij, pralerij.

CHARLES D'OR, zie Caroline.

CHARMANT, Fr., schoon, bekoorlijk, betooverend, innemend. Charmeren, bekoren, betooveren, verrukken.

CHARON, caron, (fabelk.) de veerman van de hel, die de zielen der afgestorvenen over den Stijx in de benedenwereld bragt.

CHARTA BLANCA. Zie Carte blanche.

CHARTA MAGNA, Lat., een groot papier of blad; eene grondwet,

grondwet, eene hoofdoorkonde der engelsche staatsgesteldheid.

CHARTE PARTIE. Zie Certepartie.

CHARTER, chartre, Fr., oude oorkonde.

CHARTOMANTIE, waarzeggerij uit kaarten.

CHARTOPHYLAX, zegelbewaarder en archivarius van een patriarch van Konstantinopel. Het archief heette Chartophelatum of Chartophilatum.

CHARYBDIS, dochter van NEPTUNUS en de aarde, van eene voorbeeldelooze vraatzucht; zij werd door JUPITER met zijnen bliksem getroffen en in zee gestort, alwaar zij eene draaikolk veroorzaakte, waarin de schepen vervielen. Zie Scylla.

CHASMA, eene wijde opening, de muil.

CHASME, chasmos, het geeuwen.

CHAS-ODA, de laatste en binnenste voorkamer in het Serail te Konstantinopel, waarin zich 40 der voornaamste hofbedienden plegen op te houden.

CHAS-ODA-BASCHI, is aan het hof van den turkschen keizer zoo veel als opperkamerheer.

CHASSEKI, de eerste Sultane, of die vrouw van den Sultan, welke hem den eersten prins geboort heeft.

CHASSE-MAREE, een vischvoerder, of ventjager, een vaartuig, dat spoedig visch aanbrengt.

CHASSEREN, jagen, voort- of weggagen, (dansk.) huppelende en snelle zijdeschreden maken. Chasseur, een jager. Chasseur à cheval, een jager te paard, een rijdend jager.

CHASSIN, de windlade in de orgels.

CHAT, kat, een instrument waarmede kanonnen en mortieren gevisieerd worden; ook een plat schip, van voren spits en van achteren rond, met masten en tot 600

ton

ton voerende.

CHATE, chatte, een schip, dat alleen sloopstoestel voert.

CHATEAU, een slot, kasteel, vesting van allerlei aard, met muren, torens en grachten voorzien.

CHATELET, politie- en lijfstraffelijk gerechtshof voor de stad Parijs, ook zeker pasteitje.

CHATIB, bij de Turken een geestelijke, die in de moskeer predikt.

CHATOULLE, Fr., geld- of juweelkistje; de huisschat of eigene beurs van eenen vorst.

CHAUDEAU, chaud'eau, Fr., warme eijerwijn.

CHAUSSEE, Fr., straatweg, steenweg, kunststraat. Chausseren, met kousen en schoenen kleeden, schoeien; banen, straten, plaveijen. Chaussure, het schoeisel.

CHAUSSENS, eene soort van ligte schoenen van bijzonder week leder, waarvan zich de dansers vooral in balletten bedienen.

CHAVARIGTEN, eene sekte der Mahomedanen, die Mahomeds onfeilbaarheid niet erkent.

CHAVATTE, schawatte, een rolvormig gegoten ijzer, 10 à 11 centenaars zwaar, waarin de aanbeelden vastgezet worden.

CHAZINZAREN, eene bijzondere sekte der Armeniers in de 5e eeuw, welke geen ander beeld dan een kruis vereerde.

CHAZNA, de schatkamer des turkschen keizers.

CHAZNA-AGASI, de gesnedene schatmeester van de moeder des regerenden turkschen keizers.

CHEDA, tinnen munt in het koninkrijk van denzelfden naam in Oostindie. Men heeft eene achthoekige groote van

van 9 penningen, en eene ronde kleine van I penning waarde.

CHEF, Fr., hoofd, aanvoerder, bevelhebber, het opperhoofd, de opperste, voorstander. *Chef d'escadre*, een schout bij nacht. *Chef d'oeuvre*, een meesterwerk, meesterstuk.

CHEILALGIE, *cheilocace*, *cheiloncus*, *cheilophyma*, lipziekte, lipgezwel. *Cheilorrhagie*, lipbloeding, van *Cheilos*, *Chilus*, de lip; ook de opene wond.

CHEIRAPSIA, het aanraken en bijzonder zacht wrijven met de handen, b. v. na het bad, of bij het dierlijk magnetismus.

CHEIRIATER, *chiriater*, wondheeler, operateur.

CHEIRISMA, *cheirismus*, *cheirisis*, chirurgicale ook magnetische behandeling.

CHEKY, een turksch geld- en zilvergewicht van 100 drachmen of 6400 grein, wegende $66\frac{37}{5}$, oud hollandsche azen.

CHELYS, een instrument der Ouden, waarvan de eerste gezegd wordt door MERCURIUS, uit de schaal eener schildpad, vervaardigd te zijn. De meest gewone werden van een geitenkop gemaakt, waaraan zich nog de hoornen bevonden, waarop 7 snaren getrokken werden.

CHEMIE, de scheikunde, oplossings- of ontbindingskunst. *Chemicus* of *chemist*, een scheikundige. *Chemicalia*, scheikundige toebereidselen.

CHEMIN COUVERT, Fr., (krijgsk.) een bedekte weg of gang, voorwal. *Cheminement*, het loopgraven maken. *Chemineren*, loopgraven maken.

CHEMISE, Fr., hemd; een alledaagsch vrouwenkleed.

Che

Chemiseffe, een voor-, half- of kraaghemdje.

CHEMOSIS, Gr., oogontsteking.

CHENILLE, Fr., eene soort van overrok, een vrouwenmantel. En *chenille*, hetzelfde als en *neglige* zie *neglige*. *Chenilles*, fluweelkoorden, boordsels.

CHEQUI, een gewigt te Smirna, omstreeks drie pond zwaar.

CHERUB, de naam van eenen hoogen geest of engel van bijzondere soort, in de heilige schrift. *Cherubim* is het hebreuwsche meervoud.

CHESNEGAR-AGA, een voorname hofbediende des Turkschen Sultans, die al deszelfs spijzen eerst proeven moet; voorproever.

CHEVALERIE, Fr., de ridderschap, het ridderdom. *Chevalier*, een ridder. *Chevalier d'industrie*, een geluksridder, fortunzoeker, reizende goochelaar.

CHEVALET, een schildersezal; ook een rakettenbank, om eene gansche rij raketten in eens te laten opgaan.

CHEVAUX-LEGERS, Fr., ligt paardenvolk, ligte ruiters.

CHEVELURE, het hoofdhaar, de haarwas.

CHIAMATE, heet in de schermkunst een geveinsd bloot geven, waardoor men zijne partij beter nader bij kan komen.

CHIAUSLAR-CHIATIBI, was de schrijver bij eene oda of afdeeling der Janitsaren.

CHICA, gewone drank der Amerikanen, uit gestampte mais toebereid.

CHICANE, Fr., spitsvindigheid, twist. *Chicaneren*, haarkloven, bedillen, twisten. *Chicaneur*, een haarklover, bediller, twister.

CHIE

- CHIENUSSAR-AGA**, een beambte, die het opzigt over het linnengoed des sultans heeft.
- CHIFFONNEREN**, frommelen, in wanorde brengen, kreuken; ontrusten; (eene vrouw) onbetamelijk aantasten. **Chiffonniere**, eene hooge, nieuwerwetsche lade-tafel, voor kleinigheden.
- CHIFFRE**, Fr., het cijfer; geheim schrift, geheim schrijfteeken. **Chiffreur**, een cijferaar, geheim schrift-maker. **Chiffreeren**, met (afgesproken) geheime schrifteekens aanduiden, of voorzien.
- CHIGNON**, Fr., nekhaar, neklok.
- CHILER-BASCHI**, de opperschenker aan het turksche hof. **Chiler-Ogladari**, de hem toegevoegde pages.
- CHILIADÉ**, Gr., *chilias*; een getal of verzameling van 1000, een duizendtal, 1000 jaren. **Chiliarch**, een opperhoofd van 1000, een overste over 1000. **Chiliasmus**, het geloof aan een duizendjarig Christusrijk op de aarde, of deszelfs verwachting. **Chiliaast**, een voorstander der leer van een duizendjarig rijk.
- CHILIOGONE**, een duizendhoek.
- CHILIOMBE**, bij de Grieken en hen, die derzelve godsdienst aannamen, een offer van 1000 ossen.
- CHIMERE**, Fr., een ongerijmd verdrachtsel, gril, hersenschim; eigenlijk een fabelachtig gedrogt. **Chimeriek**, ongerijmd, grilziek, hersenschimmig, gedrogtelijk.
- CHINES**, piramidevormige toren, welken de Chinezen ter eere hunner afgoden, wier beeld zich op deszelfs spits bevindt, bouwen en zeer schoon opsieren.
- CHIOCADAR**, een jonge slaaf, die den turkschen sultan bestendig eene volkomene kleeding achter aan draagt.
- CHIRAGRA,

- CHIRAGRA**, de handjicht, het handeuvél.
- CHIROGRAPHUM**, een handschrift, hetwelk een schuldenaar geeft, zonder daarin een zeker onderpand te verbinden. Hij, die zulk een handschrift bezit, heet *chirographarius*.
- CHIROLOGIE**, hand- of vingerspraak.
- CHIROMANT**, handwaarzegger, waarzegger uit de hand-trekken. **Chiromantie**, handwaarzeggerij, voorzegging uit de handen of de trekken derzelve.
- CHIRON**, een centaur en bekwaam geneesheer en sterrekundige zoon van SATURNUS en PHILYXE, werd onder de benaming van den hoogschutter onder de sterrebeelden geplaatst.
- CHIRONOMIE**, de handbewegingsleer; kunst om de handen, bij het doen van eene redevoering, geschikt te bewegen.
- CHIRONIUM**, eene boosaardige zweer.
- CHIROTONIE**, de plegtigheid van het opleggen der hand eens geestelijken.
- CHIRRHEUMA**, vloeijing (gezwel) aan de hand.
- CHIRURGIE**, de wondheekunde. **Chirurgus**, chirurgijn, wondheeler.
- CHITARONE**, eene soort van citer, met draad- en darmnaren in twee rijen, hebbende er somtijds wel veertig.
- CHITOME**, de opperste geestelijke der Negers, dien zij bijna goddelijk vereeren.
- CHLADNISCHE PROEVEN**. Chladni in Wittenberg heeft over de theorie van het geluid voortreffelijke proeven genomen, dezelve zichtbaar voorgesteld, en 166 onderscheidene soorten van dezelve, in afbeeldingen, medegedeeld.
- CHLAMYS**, een opperkleed der Grieken en Romeinen, hetwelk

- hetwelk zij slechts in het veld plegen te dragen.
- CHLANIDION, een mantel der Grieksche en Babylonsche vrouwen.
- CHLOASMA, (groenachtige enz). huidvlek, levervlek, loofvlek.
- CHLORIET, een look- of preigroene talksteen.
- CHLORINE, in de nieuwste chemie, het hyperoxygeneerde radicaal der zoogenaamde zoutzuren.
- CHLOROSIS, (geneesk.) de bleekzucht (vrijsterziekte).
- CHOANORRHAGIA, bloedvloeijing uit de choanen (achterste neusgaten).
- CHOC, Fr., schok, stoot, slag; aanval, aangreep, bijzonder het instorten der ruitery. Choquant, aanvallend; aanstootelijk, beleedigend. Choqueren, aanvallen, aanstootelijk zijn, beleedigen.
- CHOERAS, koningszeer, scrofulae.
- CHOLAGOGA, Gr., (geneesk.) galverdrijvende middelen.
- CHOLAS, cholix, de plaats der lever; ook de darmen.
- CHOLASMA, choloma, cholosis, cholotes, verlamming.
- CHOLEDOGRAPHIE, verhandeling over de gal; beschrijving van dezelve. Cholelithiasis, galsteenziekte. Cholelithus, de galsteen. Cholemesia, het opgeven van gal. Cholepyretos, galkoorts. Cholerrhagia, cholorrhoea, cholorrhagia, galuitstorting, cholera.
- CHOLEDOLITH, Gr., (geneesk.) galsteen. Cholera, de galzucht. Cholera morbus, de zwarte zucht. Cholericus, een galzuchtig, warmbloedig, vurig, opvliegend mensch. Cholerisch, galzuchtig; vurig, opstuiwend.

- CHOLIAMBUS, ook skazon, een kreupele jambus, die in den laatsten voet een spondeus in plaats van eenen jambus heeft.
- CHOLOMA, cholosis, elke verwrikking of belemmering van de juiste beweging eens lids, bijzonder die van den schenkel, als wanneer zij het hinken veroorzaakt.
- CHONDROCELE, kraakbeenbreuk. Chondrogenesie, de verandering van zekere deelen in kraakbeenen. Chondroglossus (musculus), kraakbeentongspier. Chondropharyngeus (musculus), tongbeenslokspier.
- CHONDROGRAPHIE, Gr., de knokkelbeschrijving. Chondrologie, de knokkelleer, leer van de knokkels (in het menschelijke ligchaam). Chondrotomie, de knokkelontleding.
- CHOR, zie koor. Choro, Ital., een gezang, door al de zangers tegelijk aangeheven. Chorus met iemand maken, met hem instemmen.
- CHOPINE, eene wijnmaat in Frankrijk, welke iets minder dan eene halve kan bevat.
- CHORAAL, koraal, kerkgezag; ook de toon of wijs der kerkliederen. Choralist, een koorzanger.
- CHORAGE, aanvoerder, eigenlijk voorzanger, dansmeester.
- CHORDAPSUS, (werkelijke of vermeende omsnoering der darmen, en daardoor veroorzaakte drekbraking.
- CHORDOMETER, een werktuig, om de sterkte der snaren te meten.
- CHOREA, (geneesk.) de dansziekte. Chorea St. Viti, de sintvritusdans, eene soort van zenuwkramp (in de voeten).

- CHOREGRAPHIE**, Gr., de dansbeschrijving, dansteekening. *Choremanie*, de danswoede.
- CHOR-EPISCOPUS**, een koor- of wijbischop.
- CHOREUS**, (dichtk.) een versvoet van twee lettergrepen, zie *Trochaeus*.
- CHORIAMBUS**, (dichtk.) een vier lettergrepige versvoet, waarvan de twee uiterste lang, en de beide middelste kort zijn; b. v. vogelenzang.
- CHORIODITIS**, ontsteking der vatenhuid.
- CHORIST**, hetzelfde als *Choralist*.
- CHOROBATES**, een waterweger, waarvan zich de Ouden bedienden.
- CHOROGRAPHIE**, Gr., oordbeschrijving. *Chorohydrographie*, oordbeschrijving der wateren, rivieren of zeeën.
- CHOROLITHEN**, boomsteenen, wanneer de teekening met bosschen begroeide heuvels en dalen voorstelt.
- CHOUAN**, Levantsche karmijnkorrels, groene zaadkorrels, die mede tot bereiding van den karmijn gebruikt worden; ook de naam der voormalige opstandelingen en aanhangers der koninklijke partij in het westelijke Frankrijk, van hunnen eersten aanvoerder zoo genoemd.
- CHOUSTAK**, eene Poolse munt, omtrent 2 stuivers waard.
- CHRESTOMATIE**, Gr., uitkiezing, verzameling van voorbeelden, (van de beste stukken uit een of meer boeken), zulk een leerboek.
- CHRIE**, *chria*, eene korte redevoering, schoolrede.
- CHRISAM** en **CHRISMA**, de zalf- of wijolie, gewijde olie, in de katholieke kerken. *Chrisma* beduidt ook de zalving, of het oliesel. *Chriasmatie*, het vormsel.

- sel.
- CHRISTIAN D'OR**, eene deensche goudmunt, welke **CHRISTIAAN VII** sedert 1775 heeft laten slaan, en waarvan er 35 op een ruwe mark gaan.
- CHRISTIANISEREN**, tot een^e Christen maken of bekeeren. *Christianismus*, de christelijke leer, het christelijk geloof, christendom.
- CHRISTIANISSIMUS**, Lat., de allerchristelijkste, een (pauselijke) bijnaam des konings van Frankrijk.
- CHRISTUS**, eigenlijk een gezalfde. Zie *Messias*.
- CHRISTUSDAALDER**, worden die munten en medailles genoemd, waarop de geboorte van **CHRISTUS** voorgesteld is, en deswege vooral tot kersmisgeschenken bestemd werden. De zeldzaamste en gezochtste is van **FERDINAND I**, van het jaar 1500.
- CHRISTUSORDE**, werd in 1394 door **DIONYSIUS**, koning van Portugal, in plaats van de vernietigde tempelorde gesticht.
- CHROM**, een nieuw ontdekt metaal.
- CHROMA DUPLEX**, (muzik) de dubbele noot, de verhoging van den toon met eene halve noot.
- CHROMATISCH**, eigenlijk kleurig, zie *achromatisch*; vervolgens (muz.) halfschredig, of in halve toonen open afklimmende.
- CHRONICA**, eigenlijk de tijdgeschiedenis, zie *kornijk*. *Chronique scandaleuse*, de schand- of ondeugdgeschiedenis; geruchten, uitstrooisels (van enkele plaatsen of landen). *Chronisch*, langdurig; *chronische* ziekten, langdurige en afwisselende ziekten. *Chronodistichon*, *chronogramma* of *chronosticon*, jaartalvers, cijfervers, waarin enkele letters een zeker jaartal beteekenen. *Chronographie*,

- phie, tijdschrijving. Chronologie, tijdrekenkunde, tijdleer. Chronologisch, tijdrekenkundig. Chronologist, chronoloog, een tijdrekenkundige. Chronometer, een tijdmetr, zeeuurwerk, timekeeper, bij de Engelschen.
- CHRYSANTHEMUM, Gr., de goudsbloem, gele woekerbloem.
- CHRYSIET, de goudsteen.
- CHRYSOGRAPHIE, de goudschrijfkunst, kunst om met goudinkt te schrijven, of letters te vergulden.
- CHRYSOLITH, hetzelfde als Chrysopras.
- CHRYSOMANIE, de goudzucht, goudwoede, gouddorst.
- CHRYSOPOEIA, de kunst, om den steen der wijzen en uit onedele metalen goud te vervaardigen.
- CHRYSOPRAS, eene soort van geelgroenen goudsteen.
- CHYLIFICATIE of CHYLOSIS, (geneesk.) de chijlmaking, of bereiding van het voedsel tot een wit vocht; van chylus, chijl.
- CHUPMESSAHITEN, eene sekte, die zich sedert de 17^e eeuw in Turkije in het geheim uitgebreid heeft, en CHRISTUS voor den waren God en Verlosser der wereld houdt.
- CHUPPA, de draaghemel, onder welken bij de Joden het trouwen voltrokken wordt.
- CHYMIATER, een geneesheer, die zich, ter geneezing der ziekten, meerendeels van scheikunstige geneesmiddelen bedient.
- CHYMIE, zie chemie.
- CHYMOSIS, zuivering van het melksap als tweede spijsvertering.
- CHYMUS, de maagbrij, spijsbrij in de maag.
- CIAMBERLOEK, de rok des turkschen keizers, welke, bij

- bij gehoorgevingen, door de voornaamste staatsbeambten gekust wordt.
- CIBEBEN, de naam der beste en grootste rozijnen.
- CIBILLA, eene lange tafel, waaraan de Romeinen, bijzonder te velde, plagten te eten.
- CIBORIE, ciborum, Lat., de ouwelvaas (in de roomsche kerken).
- CICATRICANTIA, epulotica, middelen, welke de heling der wonden bevorderen.
- CICERO, eene meidelmatige schrijfsort in de drukkerijen.
- CICERONE, Ital., een geleider van vreemdelingen, kunsttooner, kunstaanwijzer (wegens hunne gewone bespraaktheid, schertsenderwijze, naar Cicero den redenaar, aldus genoemd).
- CICHOREI, suikerei.
- CICISBEAAT, geleidingsambt, het werk van eenen cicisbeo; huisvriend, vrouwengeleider, bijman (naar Italiaansche zeden).
- CID, Arab., een bevelhebber, of generaal.
- CIDABUS, kleine grieksche munt, omtrent 1½ cent waardig.
- CIDER, ooftwijn, bijzonder appelwijn. Ciderazijn, ooftazijn.
- CIDEVANS, werden in Frankrijk, sedert de omwenteling van 1789, bijzonder de adellijken, somwijlen ook de gewezenen, priesters en rijken genoemd.
- CIDEVANT, Fr., eertijds, voormaals, wijlen.
- CIDORIA, een bijnaam van CERES bij de Arcadiers.
- CIDORIS, eene soort van hoeden der oude Perzische en Parthische koningen.
- CIGAREN, spaansche tabaksrolletjes.
- CILICIUM,

CILICIUM, Lat., cilice, Fr., een ruw haren hemd; een gordel met scherpe stekels, welke ter boetoeffening op het naakte ligchaam gedragen wordt, een boetgordel.

CILINDER, cylindre, Fr., ronde zuil, rolsteen. Cilindrisch, cylindrique, cilindervormig.

CIMBAAL, een snaartuig, min juist klavier genoemd; ook een orgelregister uit zeer kleine pijpjes, tot aanvulling van het grootere werk.

CIMENT, zie cement.

CIMMERISCH, van de Cimmeriers, die aan het noordelijkste gedeelte van Scythie woonden. Van daar cimmeriche, dikke duisternis, bij de dichters.

CINADE, schandjongen, jongeling, die zich tot onnatuurlijke ontucht laat gebruiken. Cinadie, deze ondeugd zelve.

CINCINNATUSORDE, eene militaire orde der Noord-Amerikaansche vrijstaten.

CINCTUCULUM, eene kleeding der jongelingen bij de Romeinen.

CINCTUS, een schort om het onderlijf, ook eene bekleding, welke van het onderlijf tot op de voeten reikt.

CINEFACTIE, verbranding tot asch.

CINELLEN, koperen bekkens, die bij het Turksche veldmuziek gebruikt worden.

CINERARIUM, bewaarplaats van asch; de kruik, waarin de Ouden de asch der verbrande lijken verzamelen; ook het benedenste gedeelte van eenen chemischen oven, waarin de asch valt.

CINERARIUS, een bediende bij de Romeinen, die de vrouwen met een klein ijzer, hetwelk in de asch heet gemaakt werd, het haar krulde.

CINGULUM

CINGULUM PUDICITIAE, kuischheids gordel, een band, dien de Ouden de vrouwen om het onderlijf deden, ten einde zich van hare trouw te verzekeren.

CINGULUM VENERIS, liefdesgordel noemden de Chirurgen omantlen die linie, welke tusschen den wijs- en middelsten vinger begint, en tusschen den ring- en kleinen vinger sluit, somwijlen ook over de vlakke hand uitloopt.

CINQ PREMIERS, Fr., de vijf eersten (kaarttrekken).

CINQUILLE, quintille, vijfspel, eene soort van omberspel met vijf personen. Cinq premiers de vijf trekken des spelers, voor dat een ander er geen gehaald heeft.

CINQUINA, eene Mantuaansche en Korsikaansche kleine zilveren munt, welke 5 soli doet, en daarvan zijnen naam ontleent.

CINQUINO, eene Napolitaansche rekenmunt, die omtrent eenen halven stuiver van ons geld bedraagt.

CINXIA, Juno, als ontbindster van den gordel, onder welchen naam zij door de bruiden vereerd werd.

CIPIER, gevangenbewaarder, stokwachter.

CIRAGE, eene schilderij van roodachtig gele, naar versch was gelijkende, kleur; ook schoenensmeer.

CIRCA, Lat., omstreeks.

CIRCADA, het bijvalletje, dat de bisschoppen en aartsdiakenen in de middeleeuwen voor het bezoeken der kerken genoten.

CIRCATOREN, die monniken, welke in de slaapvertrekken rondgaan, en op het gedrag der overige acht moeten slaan; ook de gevolmagtigden, die, in plaats van den orde-generaal de kerken en kloosters bezoeken.

CIRCE,

CIRCE, eene vermogende tooveres, die bijzonder menschen in dieren veranderde, onder anderen ULYSSES gezellen in varkens.

CIRCENSES, circensische spelen, jaarlijksche spelen bij de oude Romeinen. Panem et circenses, brood en schouwspelen! Wanneer het romeinse volk daaraan geen gebrek had, konden de bestuurders doen, wat zij wilden.

CIRCITOR, een officier bij de legers der Romeinen, die des nachts in de legerplaatsen rond reed, om te zien of de schildwachten niet sliepen.

CIRCULAIR, kringvormig, ringvormig. Circulaire, een rondgaande brief. Circulairvuur, ring- of kringvuur. Circulatie, de kringloop, omloop (van bloed of geld). Circuleren, omlooopen, in omloop zijn; in eenen kring bewegen.

CIRCULATOREN, goochelaars bij de Romeinen, die overal rond zwierven, maar zich bijzonder in den circus ophielden. Circulatoria (chemie) kolven met helmen, wier snavels in de kolven teruggaan.

CIROULUS, zie cirkel.

CIROULUS LOGICUS, eene soort van drogrede, waarbij men datgene, wat nog bewezen moet worden, als bewijs aanbrengt.

CIRCUMCIRCA, Lat., omtrent, bijna.

CIRCUMCENTRISCH, alomzijdig.

CIRCUMCISIE, circumcisio, Lat., de besnijdenis.

CIRCUMDUCTIE, circumductio, Lat., bedrog.

CIRCUMDUCTUS TERMINUS, wanneer op eene dagvaarding noch klager noch beklagde verschijnt en de dagvaarding vernietigd wordt.

CIRCUMFERENTIE, de omvang, omkring; hetzelfde als

als peripherie.

CIRCUMFLEXUS, Lat., (spraakk.) circumflex, het verlengingsteeken, kapje; ook een houw, eene schram.

CIRCUMGYRATIE, eene hevige soort van duizeling, draaiziekte.

CIRCUMCESSIE, hiermede beteekenen de scholastieke theologen, bij de Drieenheid, het bestaan van de eene goddelijke persoon in de andere.

CIRCUMPOTATIE, een gastmaal, hetwelk de Grieken bij de begrafenissen hielden.

CIRCUMSCRIBEREN, omschrijven; iemand beperken. Circumscriptie, omschrijving, bepaling, beperking.

CIRCUMSPECT, omzigtig, voorzigtig, bedachtzaam. Circumspectie, omzigtigheid, behoedzaamheid.

CIRCUMSTANTIE, gesteldheid, omstandigheid, geschapenheid. Circumstantia facti, Lat., eene voorgevallene omstandigheid. Circumstantieel, omstandiglijk. Circumstantieren, met of naar alle omstandigheden voorstellen of verhalen.

CIRCUMVALLATIE, omschansing, insluiting. Circumvallatie linie, de omschansings- of omwallingslinie.

CIRCUMVENIEREN, bedriegen. Circumventie, bedrog.

CIRCUS, een lang rond gebouw bij de Romeinen, waarin hunne onderscheidene soorten van schouwspelen gegeven werden.

CIRKEL, circulus, Lat., kring. Circulus tropicus cancri, de keerkring van den kreeft; circulus capricorni, de keerkring van den steenbok.

- CIRRAGRA**, haarziekte, *plica*.
CIRSOCELE, kramaderbreuk.
CIRSOPHTHALMIE, eene oogziekte, waarbij de vaten der aangewassene huid door het bloed uitgezet worden, zich van de hoeken der oogen naar het hoornvlies heen verspreiden, en het zien verzwaren of beletten.
CIRSOS, bloedaderopening, *varix*, bijzonder in den balzak.
CIRSOTOMIE, uitsnijding of afbinding van een aderkop.
CIS, Lat., aan deze zijde, b. v. *cisalpinisch*, *cisalpijnsch*, aan deze zijde der Alpen.
CISALIEN, (Fr. *cisaille*) afsnoeisels, afval in de munten; gekras.
CISE, de muntstok, of het werktuig, waarmede uit de vrije hand gemunt werd.
CISELEREN, ingraveren, steken, met de graveerstift of den beitel bewerken, zilver drijven; met bloemen versieren.
CISIO JANUS, een almanak in ellendige latijnsche verzen, in de 11-13^e eeuw voor de schooljeugd gemaakt en gebruikt.
CISIUM, een tweewielige gevlochten wagen der Romeinen, die door muilezels getrokken werd.
CISTERCIENSER-ORDE, eene geestelijke orde der Katholijken, uit de Benedictijner-orde oorspronkelijk, maar strengere regels en van het klooster Citeaux, in Frankrijk, haren naam hebbende.
CISTERN, **CISTERNE**, *cisterna*, Lat., waterbak, gotsteen, regenbak onder den grond.
CISTOPHOREN, eene soort van oude munten, ter eere van Bacchus geslagen, waarop korven gemunt zijn.

CITA

- CITADELLE**, kleine vesting, burgt, stadsvest.
CITATA, Lat., aanhalingen, aanmerkingen, aanwijzingen. Citatie, aanwijzing, aanhaling; (regtsg.) oproeping, dagvaarding. Citeren, dagvaarden; aanhalen; geesten citeren, geesten bezweren.
CITHORISTICA, was bij de Ouden eene bijzondere, door AMPHION uitgevondene, dichtkunde, welke voornamelijk tot begeleiding of accompagnement der oiter bestemd was.
CITO, Lat., gezwind, snel, haastig.
CIToyEN, Fr., een burger.
CIVADIER, *civadien*, eene koormaat in Marseille, van omstreeks 8 kannen.
CIVIL, burgerlijk; billijk, matig, (prijs). *Civile post*, een burgerlijk ambt. *Civile staat*, eene kamer of vergadering op het raadhuys, waar aantekening gehouden wordt van alles, wat tot den burgerlijken stand betrekking heeft, als geboorte, huwelijk, afsterven enz. *Civilegium*, een burgerbrief. *Civilisatie*, beschaving. *Civiliseren*, beschaven, verfijnen, de zeden verzachten. *Civiliteit*, wellevendheid. *Civiliter mortuus*, Lat., burgerlijk dood; iemand, die van den regter voor dood verklaard is, schoon hij nog leven kan. *Civile lijst*, de hofhoudingsbehoefte (des konings van Engeland), bepaalde hofhoudingskosten. *Civismus*, *civisme*, de burgerzin, burgerdeugd.
CIVILOQUIUM, de in Lubeck plaatshebbende gewoonte, om de statuten jaarlijks viermaal door den regerenden burgemeester te laten voorlezen.
CIZA, *Cisa*, eene godin der oude Duitschers, welke zij het behoud der veldvruchten en het toezicht over het

- het voedsel toeschreven.
- CLAIRET**, Fr., bleekroode wijn; bleeker.
- CLAIR-OBSCUR**, Fr., (schilderk.) helderdonker, klaar-duister; de juiste verdeling van licht en bruin.
- CLAIR-VOYANT**, Fr., een helderziende, of iemand, die in den magnetischen slaap, met gesloten oogen of in het donker, alle voorwerpen duidelijk ziet en kent.
- CLAM**, een gewigt in Siam, 12 rijstkorrels zwaar.
- CLAMIJS**, eene soort van bij de Ouden gewone krijgslie-deren.
- CLAN**, voornaam, edelman; erf- en leenheer, in Schotland.
- CLANDESTIN**, Fr., clandestinus, Lat., heimelijk, verborgen; clandestina possessio, heimelijk aangematigd bezit; clandestina sponsalia, heimelijke huwelijksverloving; clandestinum conjugium, heimelijk huwelijk.
- CLIQUE-BOIS**, een oudtijds gebruikelijk speeltuig, hetwelk uit 12 tot 17 houten staven, van onderscheidene lengte, bestond, welke met een stokje geslagen werden.
- CLARA-ORDE**, een nonnenorde, welke door den heiligen FRANCISCUS van Assises, gezamenlijk met de heilige CLARA, in het jaar 1212 gesticht werd. De kloostervrouwen heeten Clarisserinnen, en zijn verdeeld in twee soorten, waarvan de eene strengere ordesregelen dan de andere heeft.
- CLARIFICATIE**, verklaring, opheldering, loutering, bewijs. Clarificeren, het heldere afgieten, verklaren, bewijzen.
- CLARINE**, **CLARINO**, een trompet; clarinette, de klarinet, tuitfluit. Clarinettist, een klarinetblazer.

- zer.
- CLASSE**, Fr., classis, Lat., klasse, orde, afdeeling. Classificatie, het afdeelen, de ordening, schikking (invakken). Classificeren, afdeelen, schiften, indeelen. Classisch, klassiek, voortreffelijk, voorbeeldig, voornaamste, als rigtsnoer dienende; classische (klassieke) werken, meesterwerken, meesterlijke schriften; classisch, (klassiek) schrijver, een hoofd- of meesterlijke schrijver.
- CLAUDEREN**, heet bij de boekbinders het zamensluiten der clausuren.
- CLAUDICATIE**, het hinken; ook het regt om van zijne verpligting weder af te gaan.
- CLAUSULA**, clause clause, beding, voorwaarde, bepaling, voorbehouding; slotstelling, aanhangsel. Clausula codicillaris, het bijvoegsel van een testament, hetwelk, schoon niet als wettige laatste wil erkend, echter als codicil gelden moet. Clausuleren, voorbehouden, beperken, bepalen, bedingen.
- CLAUSUUR**, insluiting, opsluiting, de kloosterdwang; ook beslag aan (boeken); desgelijks eene vouw in een boek; eindelijk het geheime archief.
- CLAVECIN ROYAAL**, een speeltuig, waarbij houten hamertjes de toonen opgeven, en door aangebragte pedaal treden veranderingen te weeg gebragt kunnen worden, welke gedeeltelijk den toon van het geheele instrument veranderen, gedeeltelijk denzelfden versterken.
- CLAVES**, Lat., de toetsen op het klavier. Claviatuur, het toetswerk. Clavichord, clavecimbal, clavier, een klavier. Clavis, (muzijk) de sleutel.

CLAVICULA SALOMONIS, een boek, hetwelk zoogenaamd het tooveren en de kunst van goud te maken leert.

CLEISAGRA, jicht aan den hals en het sleutelbeen.

CLEMENTIA, Lat., clemence, Fr., genade, goedertierenheid (van eenen vorst). Clementinae, Lat., een boek, dat pauselijke verordeningen bevat.

CLEPSYDRA, zie klepsydra.

CLERICA, het schedelplat, de geschoren kruin der katholieke geestelijken; de tonsuur. Clerical, tot den priesterstand behoorende. Clericaat, de geestelijke stand. Clerici, de geestelijken. Clericus, een geestelijke priester; clericus clericum non decimat, Lat., de eene geestelijke neemt van den anderen geene tienden (of amtgelden). Clerus, klerizij, de geestelijkheid.

CLEROMANTIE, voorspelling door het lot en de dobbelsteenen; ook eene bijzondere uitrekening van zekere getallen.

CLIDOMANTIE, voorspelling door middel van sleutels.

CLIENT, cliens, Lat., iemand die zich van eenen advocaat, in gerechtszaken, laat bedienen.

CLIENTELA, bescherming, de diensten, welke voor een leen verrigt moeten worden; de leeneed.

CLIMAAT, zie klimaat.

CLIMACTERISCH JAAR, trapjaar.

CLIMAX, (redek.) opklimming, wanneer het volgende woord het denkbeeld altijd sterker uitdrukt, dan het voorgaande.

CLINAMEN, neiging van eene zaak.

CLINCAILLE, Fr., allerhande metalen; ratelende waren.

Clincaillerie, allerlei kleine, zoogenoemde Neuren

renberger waren.
CLINICUM, kliniek, onderrigt en oefening in de heekunde. Clinisch, bedlegerig, ziek; clinisch instituut, een ziekenhuis, eene heekundige inrigting tot onderwijs van aankomende geneesheeren.

CLINQUANT, klatergoud; vandaar ook, valsche luister.

CLIO, eene der negen zanggodinnen.

CLIQUE, Fr., vereeniging van verscheidene personen tot zeker einde; bende, rot.

CLISEOMETER, een werktuig, naar een quadrat gelijkende en door den beroemden vroedmeester STEIN uitgevonden, ter naauwkeurige bepaling van de helling des vrouwelijken bekkens.

CLOAC, eene plaats, waarheen, zoowel in huizen als steden, de vuilnis afgeleid wordt. De Romeinen, die voor alles goden hadden, vereerden ook eene godin Cloacina, een naam, welke ook aan Venus als bijnaam gegeven werd, en diende, om alleen, wellustige of onreine liefde te beteekenen.

CLOSET, waarmede iets gesloten wordt, als een mondslot enz.; een klein vertrek.

CLOTHO, eene der drie Parken of schikgodinnen, welke over het menschelijke leven gesteld waren. Zij spon den levensdraad; terwijl Lachesis het spinrok hield en Atropos den levensdraad afsneed.

CLYTEMNESTRA, tweelingszuster van Helena, eene dochter van Leda en Jupiter, terwijl de vader der andere Tyndarus heette. Met Agamemnon gehuwd, werd zij hem, gedurende zijne afwezigheid voor Troje, ontrouw, en, geholpen door haren boel Aegisthus, vermoordde zij hem.

CLUBB, club, klub, Eng., eene geslotene vereeniging of een.

- een besloten gezelschap, waarvan de medeleden clubbisten, d. i. klubgenooten, genoemd worden. Club macconique, vrijmetselaarsklub.
- CLYSSUS, zamengestelde minerale spiritus.
- CLYSTOREL, (verachtelijk) een klisteerzetter; apothekersjongen.
- CNEPH, het zinnebeeld der eeuwigheid, en een bijnaam van den Phthas of Vulkaan der Egyptenaren.
- CNIDOSIS, eene stekende jeuking.
- CNISSOREGMIA (Cnissorrhœgmia), het garstige opbreken, de zoogenaamde Sode.
- COACERVATIE, zamenhooping, op elkander hooping. Coacerveren, ophoopen.
- COACLIVISCH, wat dwingen kan.
- COACTIE, dwang, gewelddadige aanhouding. Vi coactus, met geweld gedwongen.
- COADJUTOR, coadjuteur, Fr., bijgeschikte en (bepaalde) navolger van eenen geestelijken vorst, aartsbisshop.
- COAGULATIE, stremming, het stollen. Coaguleren, stollen.
- COALESCEREN, zich innig verbinden of vereenigen, zamenwassen, inwortelen.
- COALISEREN, verbinden. Coalitie, verbond vereeniging.
- COAETANEUS, coaetaan, tijdgenoot.
- COAGIS, commissionairs der kooplieden in de Levant.
- COARCTATIO ANI, vernauwing van den mestdarm, zoodat de ontlasting verhinderd wordt.
- COARCTEREN, drukken, persen, dwingen, noodzaken.
- COARGUEREN, schelden, straffen, wederleggen, overtuigen.

COBIDO,

- COBIDO, eene portugese el, die eene gelijke lengte met de amsterdamsche heeft.
- COBRA, eene lengtemaat in China van 16 duimen.
- COCA, een amerikaansch gewas, welks loof aldaar in plaats van tabak gebruikt wordt. Van deszelfs gedroogde beziën bedient men zich in Peru en Mexiko als klein geld.
- COCAGNE, eene, door de regering van Napels, eenmaal 's jaars, gegevene vermakelijkheid, bij welke aan het gemeen allerlei eetwaren prijs gegeven worden. Land van Cocagne, luilekkerland. Cocagnemast, kokanje most, een opgerigte mast of paal, aan wiens top een prijs in zilver enz. vastgemaakt is, en het eigendom wordt van dengenen, die langs den paal, gemeenlijk met zeep gesmeerd, opklimt, en den opgehangen prijs daarvan afhaalt.
- COCARDE, Fr., kokarde, een hoedstrik, veldteeken.
- COCAS, de geledigde en uitgedroogde kokosnoot, welke men in Azie, en bijzonder in Siam, als maat gebruikt.
- COCHENILLE, de scharlaken luis, (eene roode westindische schildluis); ook de daarvan bereide verw.
- COCHLITHEN, versteende slakkehuisjes of wurmschalen, of een afdruksel er van.
- COCON, Fr., een zijdentonnetje; spinsel of huisje van den zijde worm.
- COCYTUS, (fabelk.) een der vier helrivieren.
- CODE, Fr., codex, Lat., een oud handschrift; een wetboek: code Napoleon, een wetboek van Napoleon; codex chartaceus, een handschrift op papier; codex membranaceus, een handschrift op parkement of andere dierhuid; codex Alexandrinus, zie Alexandrijnsche versie. Codex argen

- genteus, oud afschrift van eene gottische overzetting der vier evangelisten, door bisschop Ulphilas of Wolf, in de vierde eeuw vervaardigd; *codex diplomaticus*, verzameling van oude oorkonden.
- CODICIL, bijdrage of bijvoegsel tot een testament of uitersten wil.
- CODILLE, Fr., de dubbele inzet (in het spel); het dubbel verlies, dewijl de tegenspeler meer trekken heeft, dan de speler.
- COEFFEREN en COIFFEREN, het hoofd tooijen, het haar krullen. *Coeffeur*, haarkruller, hoofdtoojer. *Coeffeuse*, haarkrulster, hoofdopmaakster. *Coeffure*, hoofdtooisel.
- COELIBAAT, zie *celibaat*.
- COENACULUM, Lat., de eetkamer, eetzaal (in klooster).
- COENOBIARCH, de opperste van een monnikenklooster.
- COENOBITEN, monniken, die in kloosters onder een' abt leven, ter onderscheiding van de kluizenaars.
- COENOLOGIE, het zamenkomen en onderling spreken (der geneesheeren). Hetzelfde als *Consult*; *Consultatio (medica)*.
- COERCEREN, in toom houden, bedwingen. *Coercende middelen*, dwangmiddelen. *Coertie*, bedwang, beperking.
- COERCITIE, noodzaak, dwang, dwangregt. *Coercitief*, dwingend, wat een dwangregt bevat.
- COETERNEL, mede- of gelijkeeuwig. *Coeterniteit*, de mede-eeuwigheid.
- COETUS, zamenkomst, vereeniging, verzameling.
- COEUR, Fr., het hart; het roode harte-teeken op speelkaarten.
- COEXISTENTIE, het medezaanwezen, medebestaan. *Co-*

- xistenen*, tegelijk of nevens elkander zijn, gelijktijdig leven.
- COFFILLA, een gewigt in Arabie, iets minder dan bij ons Engels.
- COFFLE, heet in Afrika eene karavaan.
- COFFRAGE, Fr., (krijgsk.) het uitholen van mijnen of aardgroeven. *Coffreren*, uitholen.
- COGITATIE, overweging, overdenking. *Cogiteren*, denken, overdenken, overwegen.
- COGNAAT, een bloedverwant van moeders zijde. *Cognatie*, de bloedverwantschap van moeders zijde.
- COGNITIE, *cognitio*, Lat., de kennis, het onderzoek van eene zaak: *absque causae cognitione*, zie *Absque*. *Cognoscere*, geregteijk onderzoeken, erkennen.
- COGNOSCEMENT, zie *connoissabel*.
- COHABITATIE, Lat., de bijwoning, het zamenwonen. *Cohabiteren*, zamenwonen.
- COHAERENTIE en COHAESIE, zamenhang, verbinding, aankleving. *Cohaereren*, zamenhangen, zamenhouden, aaneenklevan.
- COHIBEREN, terughouden, beperken, zich matigen. *Cohibitie*, matiging, terughouding.
- COHIER, schatlijst, schattingboek.
- COHONESTEREN, vereeren (eenen overledenen), b. v. de eer bewijzen van het lijk naar het grag te vergezellen.
- COHORTE, eene afdeeling der Romeinsche soldaten, welke aanvankelijk uit 120 man bestond, maar langzamerhand tot op 1000 man vermeerderd werd. Eigenlijk was het voetvolk, echter bevond zich somtijds er ook ruitery onder. — Ook werden sommige troepen in

Frankrijk, onder NAPOLEON, cohorten genoemd.
COHUE, een hoop volks, dat zonder orde onder elkander spreekt; figuurlijk, geraas, getier.

COIFFEREN, zie coëfferen.

COIN, Fr., *Conio*, Ital., de stempel voor de munten, zoo als ook voor de stukjes lood, welke aan de lakens en stoffen gehangen worden. Eigenlijk hoek; ook wigge.

COINCIDENT, in elkander vallende, op hetzelfde nederkomende. *Coïncidentie*, het zamentreffen, zamenvallen. *Coïncideren*, in elkander vallen, zamentreffen, op hetzelfde uitkomen.

COINDICANTIA, Lat., (geneesk.) medeaanwijzingen, die met de reeds gedane waarnemingen overeenstemmen en het gemaakte besluit versterken. *Coïndicatie*, de mede- of nevenaanzijzing.

COINSPECTOR, Lat., medeopziener. *Coïnspectoraat*, het mede-opzienersambt, het medeopzigt. *Coïnspicieren*, mede opzigt houden.

COITUS, Lat., bijslap, vleeschelijke vermenging; *coitus illicitus*, een ongeoorloofde bijslap; *coitus damnatus*, bloedschande, echtbreuk.

COLASCIONE, een speeltuig, hetwelk naar eene luit gelijk, met eenen hals, die 6 voet lang is.

COLATORIUM, Lat., (geneesk.) een zijgdoek. *Colatur*, de doorzijing, het doorzigen. *Coleren*, doorzigen.

COLCOTHAR, wat van het bezinksel, dat uit vitrioolzuur en een metaal bestaat, en aan het vuur blootgesteld is, overig blijft; doodenkop.

COLEOPTERA, zie koleoptera.

COLICA, Lat., *colique*, Fr., kolijk, darmkramp, darmpijn.

pijn.
COLERE, Fr., toorn, oploependheid. *Colérique*, toornig, opvliegend.

COLIFICHET, Fr., beuzelkraam, beuzelarij.

COLISEUM (Kolossus paleis), ontzaggeijk groot gebouw in Rome, van 1612 voet in omvang, hetwelk zich tot in de 16e eeuw staande heeft gehouden; een voor schouwspelen en diereengevechten bestemd amphitheater.

COLLABORATOR, Lat., mede-arbeider. *Collaboreren*, mede-arbeiden, gemeenschappelijk werken.

COL'ARCO, Ital. (muz.) met den boog, gestreken.

COLLATERAALVERWANTEN, neven- of zijverwanten.

Collaterale successie, zijdelingsche erving.

COLLATIO, Lat., *collation*, Fr., het houden van het eene ding tegen het andere, om die met elkander te vergelijken, inzonderheid geschriften. *Collatio*

honorum, (regtsg.) toebrenging van goederen; *collatio dotis*, het geven van het huwelijksgoed in onderlinge gemeenschap. *Collation* wordt ook ge-

bruikt voor eene opdissching van koud vleesch, gebak enz., onderscheiden van een gewoon maal. *Collationeren*, (schriften of boeken) doorzien, vergelijken.

COLLATIE, regt om (eene predikantsplaats enz.) te be-
 geven, te verleenen, te bezetten. *Collator*, vergever, bezetter (van een predik- of schoolambt).

COLLE, Fr., gelijmd, geplakt; ook digt onder den band of rand (in het biljartspel). *Collebal*, een randbal.

Colle stoot, stoot van onder den band.

COLLECTANEA, schriftelijke verzamelingen, verzamelde berigten, aanmerkingen, enz.

COLLECTANT, een verzamelaar, bijzonder een inzamelaar van aelmoezen. *Collecte*, eene inzameling, geld

geldzameling; het verzamelde geld; ook altaargebed, altaargezang. *Collecteren*, verzamelen. *Collecteur*, Fr., *collector*, Lat., een verzamelaar, lot- of inlegzamelaar. *Collectie*, *Collection*, Fr., verzameling, aantal, menigte.

COLLECTIEF, gezameld, verzameld; *collectief-glas*, een vereenigings-, verzamel- of brandglas. *Collectivum*, of *nomen collectivum*, (sprak.) een verzamelenlevend woord, b. v. *leger*, *volk*, *bosch*, enz.

COLLEGA, een ambtgenoot, medearbeider, medeleeraar, medeonderwijzer.

COLLEGIA, *collegien*, voorlezingen. *Collegiaat*, een stiftslid, stiftsheer; een stift. *Collegie*, *collegium*, Lat., eene verzameling van verscheidene personen tot zekere oogmerken; ook derzelver verzamelings- of zittingsplaats; desgelijks eene voorlezing op hoogeschole. *Collegium privatum*, bijzondere (bijzonder betaalde) voorlezing; *collegium publicum*, openbare voorlezing. *Collegialisch*, *collegialiter*, ambtsbroederlijk, eenstemming, (dienst, leven).

COLLET, een kraag, kolder, rijdrok.

COLLI, pak, stuk; zie *collo*.

COLLIDEREN, botsen, zoowel in het natuurlijke als zedelijke gebruikelijk.

COLLIER, Fr., een halsband, halssnoer.

COLLIGEREN, inzamelen, verzamelen, te weeg brengen; ook zich verhalen.

COLLIMEREN, zijn uitzigt ergens op vestigen, op een doel oogen.

COLLIS, baal, vat, kist met waren.

COLLISIE,

COLLISIE, zamenstooting, aanraking, botsing; oneenigheid, tegenstrijdigheid. In *collisie* komen of geraken, in aanraking komen, botsen, in twist of oneenigheid komen. *Collisie van pligten*, wanneer de eene pligt de vervulling van den anderen in den weg is.

COLLO, Ital., (koop.) baal, pak, stuk, vat.

COLLOCATIE, *collocatio*, Lat., de stelling, plaatsing; (in regten) de rangschikking der schuldeischers; de uithuwelijking. *Colloceren*, stellen; uitzetten, uithuwelijken; ook (de schuldeischers) rangschikken.

COLLONNES, *colloannes*, heetten, in Spaansch-Amerika, de in Polosia geslagene piasters.

COLLOQUEREN, bespreken, zamenspreken; een onderzoek doen. *Colloquium*, Lat., gesprek, zamenspraak, godsdienstig onderhoud.

COLLORATUREN, versieringen in het algemeen, bijzonder echter diegene, welke bij de koraalgezangen tusschen de verzen gebruikelijk zijn. — Voornamelijk bekomen dezen naam de uitlatingen van eenige vokaal uit een woord.

COLLUDEREN, den ~~Lat~~ toekaatsen; (regtsg.) in verstandhouding zijn, heimelijke verstandhouding hebben, onder eenen deken steken. *Collusie*, eene geheime, bedriegelijke verstandhouding. *Collusorisch*, heimelijk afgesproken, geknoeid.

COLLUTORIUM, mondwater.

COLLYBUS, opgeld, opwissel.

COLLYRIDIANEN, eene Christelijke sekte in het Oosten, op het einde der 4^e eeuw, welke de maagd *MARIA* als eene godin vereerde.

COLOMBIN of *colombinkleurig*, duivenharskleurig.

- COLON, (:) het dubbele punt, teeken van zinscheiding; ook de kronkeldarm.
- COLONEL, Fr., kolonel, overste.
- COLONIE, Fr., kolonie, volkplanting, aanbouw; gezelschap of gemeenschap der volkplanters. Coloniseren, eene volkplanting oprigten. Colonist, een planter.
- COLONNADE, eene zamenstelling, reeks van zuilen, rond gebouw op zuilen rustende. Colonne, kolom, zuil, pilaar; legerafdeeling; ook eene dansfiguur.
- COLONNARO, eene spaansche zilvermunt van de grootte eens daalders; ook hoekige, ter grootte van eenen gulden. Het zijn Pesos de Plata, mexikaansche piasters of 8 reaalstukken, voor Peru en in Peru zelve geslagen. Aan de eene zijde ziet men de gekroonde Herkuleszuilen, door golven bespoeld, met het opschrift: Plus ultra.
- COLOPHOLIUM, kolopholium, vioolhars, spiegelhars; ook erts, eene min roodachtige, dan zwartachtige stof, welke behalve onzuiver goud ook zilver bevat.
- COLOQUINTE, kolokwint, wilde kauwoerdappel, bitterappel.
- COLORATUREN, (muz.) kunstige toonwendingen, door loopen; trillers, tremulanten, enz.
- COLOREREN, verwen, kleuren; eenen schijn geven. De possessie coloreren, het bezit doen blijken. Eene zaak coloreren, fraai voordoen, verbloemen.
- COLORIET, chromatiek, het koloriet, de kleurgeving (in de schilderkunst) het voorstellen van de natuurlijke kleur der voorwerpen, door middel van kunstig gemengde verwen.

COLOSSE,

- COLOSSE, colossus, kolossusbeeld, een beeld van eene bovenmatige grootte; fig. reus. Colossaal, kolossaal, reusachtig.
- COLOSTRUM, de moedermelk kort na de geboorte.
- COLPOCELE, moederscheede breuk.
- COLPOPTOSIS, moederscheevoorval.
- COLPORRHEXIS, Colporrhagie, bloedvloeijing uit de moederscheede.
- COLPORTEUR, Fr., een marskramer, last- en waterdrager; koopman van oude boeken; iemand, die de loterijbriefjes voor een' collecteur rondbrengt.
- COLPOSTEGNOSIS, vergroeiing der moederscheede.
- COLUM, zeef, filtreerdoek, vilt.
- COLUMBIUM, een nieuw ontdekt metaal.
- COLUREN, twee middagcirkels, waarvan de eene, colure der nachteveningen, door de beide punten der nachteveningen, en de andere, colure der zonnestanden, door de beide punten der zonnestanden gaat.
- COLVETI, eene bijzondere orde van Dervischen, verbiedende dagelijks meer dan 8 oncen te eten. Een hunner voornaamste godsvereeringen bestaat daarin, dat zij zich alle dingsdagen, des nachts, naar het geluid eenes trommels, zoo lang in eenen kring ronddraaijen, tot zij magteloos of bewusteloos neder storten.
- COMA, koma, groote slaapzucht.
- COMARCAS, de provinciale geregtsdistricten in de portugese landschappen.
- COMB, eene engelsche maat voor drooge waren, waarvan de 20 omtrent een last uitmaken.
- COMBABUSEREN, in scherts, zich uit kuisheid zelf ont-
mannen

- mannen (van *Combabus*, volgens *Wieland*).
COMBAT, strijd, slag, gevecht, duel. *Combattant*-
 en, strijders, kampers; weerbare of strijdbare mannen.
COMBINATIE, samenhouding, vergelijking, vergelijkende
 berekening; vereeniging. *Combineren*, verbind-
 den, vereenigen, vergelijken, berekenen.
COMBUSTIBEL, *combustible*, Fr., brandbaar. *Com-*
combustibiliteit, brand- of verbrandbaarheid. *Com-*
combustie, verbranding; opschudding, oproer.
COMEDIANT, tooneelspeler. *Comediante*, tooneel-
 speelster. *Comedie*, de schouwburg; ook een tooneel-
 stuk, bijzonder een blijspel.
COMEDONES, Lat., mede-eters; ophooping van geoxy-
 deerde vochten in het celweefsel der huid.
COMES PALATINUS, paltsgraaf, hof- en paltsgraaf, was
 oorspronkelijk een voornaam hof- en gerigtsambt aan
 de palts of het hof des keizers.
COMESTIBEL, eetbaar. *Comestibelen*, eetwaren;
 suikergoed.
COMETA, zie *komeet*.
COMETITEN, zijn onder de steenen, welke men astroi-
 ten of sterresteenen noemt, dezulke, welke van stra-
 len voorzien zijn, waardoor zij een naar kometen
 zweemend voorkomen verkrijgen.
COMIQUE, Fr., *comisch*, komiek, lustig, grappig,
 aardig.
COMITAAT, vergezelling, gevolg; ook een district, kre-
 its in Hongarijen.
COMITE, bevelhebber der roeiknechten op de galeijen.
COMITE, Fr., eene verzameling van beraadslagende per-
 sonen, vergadering van onderzoekers.
COMITIA, rijks- of volksvergaderingen, rijksdagen.
 COMMA,

- COMMA, zie *komma*.
COMMANDANT, kommandant, bevelhebber, bijzonder van
 eene stad of vesting. *Commande*, (krijgsk.) een
 nevenwerk, bijwerk bij vestingen. *Commande-*
ment, bevel, gebod; de bestrijking, het beheer, bij
 vestingwerken. *Commanderen*, bevelen, gebie-
 den, aanvoeren. *Commandeur*, aanvoerder, bevel-
 hebber. *Commando*, het gebod, bevel, de aanvoe-
 ring; een troep afgezondene soldaten; staf van
commando, veldheerstaf.
COMMANDITE, (koop.) een heimelijke *handelgenoot*.
Societe en commandite, eene handelsver-
 eeniging, waarbij een het fonds aanbrengt en gelijke
 voordeelen geniet, doch wiens naam verholten blijft.
COMME IL FAUT, Fr., wel, rigtig, zoo als het behoort,
 of zijn moet; meesterlijk.
COMMÉMOREREN, verhalen, opzeggen, melden; ook zich
 bezinnen, gedenken.
COMMENDAMUS, Lat., bisschoppelijk verlof, ter kiezing
 van eenen geestelijken kandidaat.
COMMENDE, geestelijke prebende of goed *Commende-*
derie, het gebied eener ridderorde.
COMMENSAAL, *commensalis*, Lat., een dischge-
 noot.
COMMENSURABEL, *commensurable*, Fr., meet-
 baar. *Commensurabele*, grootheid, die eene ge-
 meene maat hebben. *Commensurabiliteit*,
 meetbaarheid.
COMMENTAIRE, Fr., *commentarius*, Lat., *com-*
mentarie, uitlegging, verklaring. *Commenta-*
teur, Fr., *commentator*, Lat., een uitlegger,
 verklaarder. *Commenteren*, uitleggen, ophelde-
 ren,

ren, verklaren.

- COMMENTUM, eene verdichte zaak, onwaarheid, leugen.
 COMMERCE, Fr., commercium, Lat., commercie, handel; ook zeker kaartspel. Commerceren, handelen, koophandel drijven. Commercietractaat, een handelverdrag of verbond.
 COMMIES, commiss, Fr., factor, handelbediende, schrijver op een bureau, zaakbezorger. Commiesbrood, soldatenbrood.
 COMMILITONEN, commilitones, Lat., medestrijders, wapen- of spitsbroeders; medeleerlingen.
 COMMINATIE, bedreiging. Commineren, bedreigen.
 COMMINUEREN, verminderen, versnipperen.
 COMMISCEREN, vermengen. Commissibel, vermengbaar.
 COMMISERATIE, erbarming, ontferming; medelijden.
 COMMISSARIAAT, het ambt van eenen verzorger. Commissaris, een gevolmagtigde, gelastigde; hij, wiens de uitvoering van zekeren last opgedragen wordt.
 COMMISSIE, volmagt, iast; eene vergadering tot onderzoek. Comissionair, een gelastigde, zaakwaarnemer, (bijzonder in den koophandel). Commissoriaal, belast, aan eene commissie tot onderzoek overgegeven. Committent, committens, Lat., lastgever, die eene volmagt aan een' ander geeft. Committeren, last geven, iemand iets opdragen.
 COMMITTIMUS, Lat., een regt (in Frankrijk) volgens hetwelk zekere personen in civile zaken niet voor de lagere regtbanken kunnen getrokken worden.
 COMMODA, belooningen bij de Romeinen, welke de soldaten,

- daten, die lang gediend hadden, verwierven; ook verkregene voordeelen.
 COMMODAAT, een verdrag, waarbij aan iemand iets, voor eenen tijd, zonder geld, geleend wordt, ook het zonder interest geleende.
 COMMODE, bekwaam, gemakkelijk; eene commode, eene gemakslaadtafel. Commodo, Ital., (muz.) bekwaam, gemakkelijk. Commodite, commoditeit, gemakkelijheid; het geheim gemak. Commodieux, commodieus, gemakkelijk, geschikt.
 COMMODORE, op schepen of bij eene vloot, zoo veel als brigadier bij een leger.
 COMMONS, Eng., de gemeenen, leden van het lager huis des parlaments.
 COMMOREREN, vertoeven, zich ophouden (in eene plaats.)
 COMMOTJE, beweging; getroffenheid, gemoedsbeweging.
 COMMOVEREN, bewegen, aandrijven, vertoornen.
 COMMUN, Fr., gemeen, gemeenschappelijk. Communie, communiteit, gemeente, verzameling. Communicabel, communicable, Fr., mededeelbaar. Communicant, deelnemer, bijzonder aan het heilige avondmaal, avondmaalganger. Communicatief, mededeelend, gemeenzaam. Communicatie, vereeniging, verbinding; gemeenmaking, mededeeling. Communiceren, mededeelen; het heilige avondmaal vieren.
 COMMUNIO, Lat., communion, Fr., communie, gemeenschap, gezelschap; het heilige nachtmaal. Communio bonorum, gemeenschap van goederen.
 COMMUTATIE, verwisseling, verruiling. Commuteren, verwisselen, verruilen.

COMPACISCENT, iemand, die tot een vergelijk komt, een verdrag aangaat. *Compaciscenten*, verdrag- of vredesluiters. *Compacisceren*, vrede sluiten, zich onderling verdragen.

COMPACT, digt, vast, ineengedrongen.

COMPAGNE, Fr., gezellin, helpster, vriendin, echtgenoot, gemalin. *Compagnie*, gezelschap; vereeniging van onderscheidene personen (koop.); eene bende soldaten. *Compagnon*, gezel, hulp, medgezel, handelgenoot, deelgenoot.

COMPAN, *Compang*, eene zilveren munt in Patona en eenige andere Oostindische kantoren, omtrent 2 stuivers waardig.

COMPARABEL, vergelijkbaar, vergelijkelijk. *Comparison*, Fr., *comparatie*, *comparatio*, Lat., vergelijking, gelijkenis. *Comparatio literarum*, (regtsg.) vergelijking der schrifttrekken; en *comparaison*, *par comparaison*, in vergelijking, bij vergelijking; *sans comparaison*, zonder vergelijking, zonder misbruik van de vergelijking. *Comparativus*, Lat., de trap van vergelijking, vergelijkende trap, (spraak.).

COMPARANT, (regtsg.) de aanwezende, verschijnende. *Compareren*, vergelijken; verschijnen, zich voor het regt stellen. *Comparitie*, samenkomst, verschijning.

COMPAREN, de zwijgende personen in een toneelspel, ook figuranten en statisten genoemd; alsmede symmetrieke rangschikking ter plaatsing van zwijgende personen, dieren enz.

COMPASCUI JUS, driftregt, regt om op eens anders grond vee te drijven.

COMP

COMPASSIE, *compassion*, Fr., het medegevoel, medelijden, mededoogen. *Compatisant*, medelijdend, deelnemend.

COMPASTOR, een medeprediker.

COMPATIBEL, *compatible*, Fr., vereenbaar, zamenpassend, geschikt, gevoegelijk. *Compatibiliteit*, de vereenbaarheid, zamenpassing.

COMPATRIOT, een landman, landgenoot, medevaderlander.

COMPELLE, het *compelle* gebruiken, een drijf- of dwangmiddel aanwenden. *Compelleren*, aandrijven, noodzaken dwingen.

COMPENDIEUX, *compendieus*, zamengevat, kort in elkander gedrongen, digt. *Compendium*, een beknopt uittreksel van eene wetenschap of leer; handleiding, bekorting.

COMPENSATIE, vergoeding, vereffening, schadeloosstelling. *Compensatis expensis*, op gelijke, wederzijdsche kosten. *Compenseren*, vergoeden, vereffenen, zamen betalen.

COMPETENT, bevoegd, regtmatig, geldig, passend, behoorlijk; desgelijks een medeaanzoeker, (om een ambt). *Competentie*, bevoegdheid, regt, regtmatigheid, gepastheid, geldigheid; medeaanzoek (om een ambt). *Competentia reserveren*, zich het noodige onderhoud voorbehouden. *Competeren*, toekomen, voegen, toebehooren.

COMPIACEVOLE, Ital., (muz.) bevallig, aangenaam (voordragen).

COMPILATIE, het verzamelen, zamenbrengen; een zamengeraapt stuk. *Compilateur*, Fr., *compilator*, Lat., een verzamelaar, (zamenraper uit boeken).

Com

- Compileren, verzamelen, zamenbrengen, zamenrapen, zamenflansen.
- COMPLAISANCE, Fr., dienstwilligheid, bereidwilligheid, dienstvaardigheid, wellevendheid. *Complaisant*, dienstwillig, bereidwillig, dienstvaardig, bereidvaardig.
- COMPLECTEREN, zamenvatten, omvatten, bevatten, omvangen; in zich besluiten; ook verstaan, begrijpen, bevatten.
- COMPLEET, *complet*, Fr., voltallig, voleindigd, volkomen. *Completen*, het laatste biduur in een klooster, (na de avondkerk). *Completeren*, voltallig of volkomen maken, tot een geheel brengen.
- COMPLEMENT, Fr., *complementum*, Lat., een aanvulsel, aanvullingsstuk tot een geheel; geheelmaking, voleinding. *Complementair* of *complementarius*, beheerder, plaatsbekleeder of gevolmagtigde van een handelshuis; *complementair-dag*, de aanvullingsdag (in Februarij, van een schrikkeljaar).
- COMPLEXIE, de lichaamsgesteldheid, aanleg tot gezondheid, temperament, gemoedsgesteldheid. *Complexus*, Lat., de omvatting, het grondbegrip, begrip van vele zaken.
- COMPLICATIE, ingewikkeldheid, inwikkeling, invlechting.
- COMPLICE, Fr., medeschuldige, helper, medemisdadiger; *complices delicti*, medeboosdoeners. *Compliciteit*, medeschuldigheid.
- COMPLIMENT, Fr., groet, buiging; wellevendheidsbetuiging, eerbetuiging, iets vleijends, een vleijende lof. *Complimentarius*, een complimentenmaker, hoveling, vleijer. *Complimenteren*, begroeten, verwelkomen, pligtplegingen maken.

- COMPLIQUE, Fr., verward, uit verschillende dingen zamengesteld. *Complicueren*, *complicuer*, Fr., verwarren, invlechten, verscheidene dingen bij elkander voegen.
- COMPLOT, Fr., een geheim, of sluipverbond, eene benede, een rot, eene zamenspanning. *Complotteur*, een mouter. *Complotteren*, muiten, zamenrotten, in het geheim zich verbinden.
- COMPONEREN, *componere*, Lat., *composer*, Fr., vereenigen, zamenstellen, mengen; ook op noten brengen. *Componist*, iemand, die muziekstukken vervaardigt.
- COMPORTABEL, *comportable*, Fr., schikkelijk, geschikt. *Comportement*, Fr., gedrag, houding, levenswijs. *Comporteren*, zich gedragen.
- COMPOSITEUR, de zetter van een te drukken boek. Zie voorts componeren, compositie, *compositio*, Lat., *composition*, Fr., zamenstelling, vergelijk, verdrag; vervaardiging, van een muziekstuk; *compositio amicabilis*, een vergelijk in der minne. *Compositum*, Lat., *compose*, Fr., een zamengesteld ding, mengsel.
- COMPOS MENTIS, zijns verstands magtig.
- COMPOST, zie *kompost*.
- COMPOSTE, Ital., (muz.) gesteld, vervaardigd.
- COMPOTE, Fr., ooftmoes, ingelegde of ingemaakte vruchten; ook het glaswerk, waarin die vruchten op de tafel gebracht worden.
- COMPREHENDEREN, zamenvatten, begrijpen; in hechtenis nemen. *Comprehensibel*, begrijpelijk, bevatteijk. *Comprehensie*, het begrip, vermogen om te begrijpen of te bevatten.

- COMPRES, dicht tezamen gedrongen; ook een wiek, drukklapje (op wonden) Fr., *compresse*. *Compressibel*, zamendrukbaar. *Compressibiliteit*, de zamendruk- of persbaarheid (van lichamen). *Compressie*, zamendrukking, persing, samenpersing (der lucht). *Comprimeren*, zamendrukken, persen; betoomen, beteugelen.
- COMPROBEREN, *compromeren*, medebillijken, goedkeuren. *Comprobatio*, goedkeuring, medebillijking.
- COMPROMIS, minnelijke schikking, overeenkomst door de beslissing van scheidslieden.
- COMPROMITTEREN, tot scheidsman kiezen, mede inwikkelen, in het spel trekken of verantwoordelijk maken. Zich of zijne eer compromitteren, bloot stellen, in gevaar brengen, op het spel zetten.
- COMPTABEL, *comptable*, Fr., tot rekenschap verplicht, verantwoordelijk. *Comptabiliteit*, verplichting tot rekenschap, verantwoordelijkheid; de rekenkamer.
- COMPTANT, Fr., (kooph.) contant, gereed (geld).
- COMPTOIR, Fr., kantoor, schrijfkamer, handelshuis. *Comptorist*, kantorist, kantoorbediende, boekhouder, schrijver.
- COMPULSOREN, Romeinsche geregtsdienaars, die het volk, bij openbare werkzaamheden, en tot betaling der belastingen, aanzetten moesten; ook zij, die in de kloosters de horae bekend maakten en de nalatigen aandreven.
- COMPULSORIALES, Lat., *compulsorien*, dwangbrieven, aandrijvingschriften (van een hooger geregts-hof aan een lager, om de beslissing eener zaak te bes-

- poedigen). *Compulsorium*, een maanbrief, aanmaningsbevel, dwangbrief, dwangbevel.
- COMPUNCTIE, *Componction*, Fr., de vermurwing van het hart.
- COMPURGATORES, personen, die zweerden, dat een ander, welke eenen eed gedaan had, de waarheid gezegd had.
- COMPUTATIE, uitrekening, berekening, overslag. *Computeren*, uitrekenen, samenstellen, een overslag maken.
- COMTOROTUNDO, de opperkeukenmeester aan het Portugesche hof.
- COMUS, (fabelk.) de god der gastmalen; aan *Comus* offeren, een gastmaal houden, brassen, slempen.
- CON AFFETTO, Ital., (muz.) aandoenlijk, roerend. Zie *affettuoso*.
- CON AFFLIZIONE, Ital., (muz.) droevig, zwaarmoedig.
- CON AGITATIONE, zie *agitato*.
- CON ALLEGREZZA, Ital., (muz.) vrolijk, zie *allegro*.
- CON AMORE, Ital., met liefde, met lust.
- CON BRIO, Ital., (muz.) met gedruisch, druischend.
- CONCAAF, uitgehoold, hol. *Concaaf-concaaf*, dubbel hol, aan beide zijden hol. *Concaviteit*, holte, holligheid, holrondding.
- CONCATINATIE, aaneenschakeling, samenstrengeling.
- CONCEDEREN, inwilligen, toestaan. *Concedo*, ik geef toe, stem toe, ben er mede te vreden.
- CONCENTRATIE of concentrering, de naauwkeurigste zamendringing, vereeniging, zamentrekking, versterking. *Concentreren*, zamendringen, in een punt vereenigen, verdikken, versterken. *Concentriciteit*, middelpunts-gemeenschap. *Con-*
cen

- centrisch**, eenmiddelpuntig, gelijkmiddelpuntig, uit een en hetzelfde middelpunt getrokken.
- CONCEPT**, ontwerp, plan; ook begrip; van een ander concept zijn. **Conceptpapier**, ontwerppapier, gemeen, slecht schrijfpapier. **Conceptie**, ontvangst.
- CONCERNEREN**, betreffen, aangaan.
- CONCERT**, het zamenspelen van verscheidene toonkunstenaars; de **concert**, eenstemmig, eensgezind. **Concetteren**, wedijveren, in het spelen, zingen; bespreken, afspreken. **Concetterend**, (muz.) uittekipt, uitstekend; wedijverend in de muziek. **Concertist**, die in een concert mede zingen of spelen kan. **Concert spirituel**, geestelijk muziekstuk.
- CONCERTATO** (muziek), wanneer alle stemmen iets te doen hebben, en elk derzelve zich somtijds boven de andere laat hooren.
- CONCESSIBEL**, toelatend. **Concessie**, toelating, toestemming, vergunning, voorregt. **Concessionair** of **concessionarius**, een begunstigde, een bevoorregte. **Concessioneren**, vergunnen, inwilligen, toestaan, bevoorregten.
- CONCETTI**, Ital., gekunsteld vernuft; klatergoud.
- CONCHIN**, een klein zilvergewigt der Chinezen, omtrent 1 grein zwaar.
- CONCHOIDE** (meetk.) de slakkenlijn, halvemaanslijn.
- CONCHYLIEN**, schulpen, horens, schaaldieren. **Conchylien kabinet**, verzameling van horens en schulpen. **Conchyliologie**, de kennis daarvan.
- CONCIERGE**, Fr., bewaarder of opziener van een slot of gevangenis.
- CONCILIABULUM**, Lat., eene vergadering, wier medeleden

- den van dwaalleeringen beschuldigd worden.
- CONCILIEREN**, vereenigen.
- CONCILIE**, concilium, Lat., eene vergadering, bijzonder eene kerkvergadering.
- CONCIPIENT**, ontwerper, maker, schrijver. **Concipieren**, ontwerpen, opstellen, maken, schrijven; ontvangen. Zie voorts op **Concept**.
- CONCIS**, concise, kort, bondig, gedrongen, zamengedrongen. **Concisie**, bondigheid, beknoptheid; ineen-gedrongenheid.
- CONCITATIE**, opwekking, aanzetting, aanhitsing. **Conciteren**, aanzetten, aanhitsen, opruijen.
- CONCLAVE**, conclaaf, een besloten vertrek; vergadering der kardinalen ter verkiezing van eenen paus; de plaats, waar zulks geschiedt. **Conclaviste**, bediende van eenen kardinaal in het conclave.
- CONCLUDEREN**, besluiten, beslissen. **Conclusie**, het besluit. **Conclusum**, het slot, het beslotene. **Conclusum in senatu**, Lat., besloten in of door den raad.
- CONCOCTIE**, de spijsvertering.
- CONCOMITANCE**, Fr., concomitantie, vergezeling, handbieding, zamewang.
- CONCOMMISSARIUS**, was, op de Duitsche rijksdagen, de keizerlijke zaakgelastigde, en hulp van den principalen commissarius.
- CONCORDANTEN**, de claves van een orgel, welke samenstemmen en een accoord uitdrukken.
- CONCORDANTIE**, bijbelspraakregister; een boek, waarin alle woorden van den bijbel voorkomen, met aanwijzing van de plaatsen, waar zij gevonden worden. **Concordaat**, overeenkomst, vergelijk, verdrag van wereldlijke vorsten

vorsten met den paus; de overeenkomst van eenen schuldenaar met zijnen schuldeischer. **CONCORDE**ren, overeenstemmen, zamenstemmen, zamentreffen. **CONCORDIA**, Lat., eendragt, overeenstemming. *Formula concordiae*, een van de symbolische boeken der Protestanten, hetwelk de keurvorst August van Saksen (in het jaar 1580) liet drukken, om de in de Protestantsche kerk gerezen geschillen bij te leggen. *Concordia res parvae crescunt*, door eendragt worden kleine zaken groot, of eendragt maakt magt.

CONCOURS, Fr., zamenloop, zamenkomst van schuldeischers tot het indienen hunner vorderingen; een wedstrijd (naar eenen prijs).

CONCRESCEREN, zamengroeijen, aanwassen, vermeerderen; woordverlengen.

CONCREET, vereenigd, ingelijfd, met eigenschappen begaafd, zie abstract. *Concretie*, de vereeniging; het stollen of verdikken.

CONCUBINAAT, het bijslapen, natuurlijke echt, hoererij. *Concubine*, bijzit, boel, bijwif. *Concubitus*, de bijslap.

CONCUPISCENTIE, begeerlijkheid, begeerte; vleesche-lijke lusten.

CONCURRENS, Lat., concurrent, een mededinger, medeschuldeischer, medeefgenaam. *Concurrentie*, mededinging, medewerking; wedstrijd, wedijver. *Concurreren*, zamenloopen, mededingen, wedijveren; bijdragen. *Concursus*, zie concours.

CONCUSSIE, het zamenstooten, verschrikken; de daardoor bewerkte geldafpersing of beurzensnijderij. *Concuteren*, bewegen, afschrikken.

CONDEMNATIE, veroordeeling, verdoeming. *Condemneren*, veroordeelen.

CONDENSATIE, verdikking. *Condensator*, Lat., een werktuig ter vereeniging der verstrooide elektrische stof. *Condenseren*, verdikken, zamenpersen.

CONDESCENDENCE, condescendentie, toegevendheid, welwillendheid, toegenegenheid. *Condescenderen*; genegen zijn, toegeven.

CONDICEREN, toezeggen; geregteijk klagen, terugvorderen. *Condictio*, Lat., toezegging, belofte; terugvordering, aanklagt.

CONDIRECTOR, condirecteur, zie conrector.

CONDITIE, *conditio*, Lat., *condition*, Fr., voorwaarde, beding; bediening, dienst, post; — *conditio sine qua non*, eene onvermijdelijke voorwaarde. *Conditionaliter*, conditioneel, voorwaardelijk, voorwaardelijkerwijze. *Conditioneren*, bedingen; bedienen, in dienst staan.

CONDITIONARIUS, bij de astrologen die planeet, welke zich aan den gezigteinder bevindt, hetzij bij dag of bij nacht, al naardat zij de planeten ingedeeld hebben. — De zon, Jupiter en Saturnus zijn bij hen planeten des dags, de maan, Mars en Venus planeten van den nacht. De eersten heeten alzoo: *Conditione*le, wanneer zij des daags, de laatsten wanneer zij des nachts aan den hemel staan.

CONDITOR, van het Lat. en Ital. *condire*, inmaken, inleggen; iemand die allerhande dingen, als vruchten enz. inlegt; een suikerbakker.

CONDOLEANTIE, *condoleance*, Fr., rouwbeklag. *Condoleren*, beklagen, betreuren, rouwbeklagen.

CONDOMINIUM, mede-eigendom.

- CONDONATIE, afstand, vergiffenis, ontslag, kwijtschelding. Condoneren, schenken, vereeren, vergiffenis schenken, kwijtschelden.
- CONDOR, een Amerikaansche vogel, de grootste van alle vogelen.
- CONDORIN, een klein zilvergewigt der Chinezen, omstreeks zoo veel als een grein.
- CONDOTTA, Ital., (kooph.) de vracht, het vrachtloon, geleide.
- CONDUCTEREN, medevoeren, toe- of zamenbrengen; pachten, huren, dingen; begeleiden, het geleide geven, gezelschap medegeven. Conduct, geleide, geleiding, lijkstaatsie. Conducteur, Fr., een leidsman, opziener, voerman van eenen postwagen (diligence), opziener bij waterwerken. Conductor, een geleider (aan elektriseermachines); pachter, huurder. Conductio, Lat., conduction, Fr., conductie, huur, pacht.
- CONDUISEREN, zich gedragen, handelen. Conduite, Fr., het gedrag, de handelwijs, levenswijs. Conduitenlijst, gedragslijst.
- CONDURI, kleine erwten, waarvan de Malayen en Javanen zich bij het wegen van goud en zilver bedienen. Vijf van dezelve maken een grein.
- CONDYLE, een klein, na verwondingen spoedig ontstaand, gezwel aan het hoofd, bijzonder bij kinderen.
- CONDYLOMA, harde huiduitwas van venerischen oorsprong.
- CON ESPREZZIONE, Ital., (muz.) met uitdrukking, nadrukkelijk.
- CONFARREATIE, eene plegtigheid bij de oude Romeinen, wanneer de opperpriester die echte lieden, welke

- hunne kinderen aan den priesterstand toewijdden, van een tarwenbrood lieten eten. — In het algemeen priesterlijke inzegening van echte lieden.
- CONFECT, confituren, suikergebak, ingelegde zaken.
- CONFECTIE, confectio, Lat., confection, Fr., voleinding, voltrekking, volvoering, voltooiing. Confectio inventarii, de vervaardiging van den inventaris (boedellijst) eener nalatenschap.
- CONFECTOR, bij de Romeinen, een vechter met wilde dieren.
- CONFEDERATIE, een verbond, eene verbindtenis. Confedereren, verbinden, een verbond maken of aangaan.
- CONFERENTIE, beraadslaging, zamenkomst en onderhoud wegens zaken. Confereren, vergelijken, beraadslagen, verhandelen.
- CONFESSIE, confessio, Lat., confession, Fr., bekentenis, biecht, geloofsbeijdenis. Confesseren, belijden, bekennen, biechten. Confessionarius, biechtvader. Confessus et convictus, bekend hebbende en overtuigd zijnde.
- CONFIANCE, Fr., vertrouwen, toevorzigt.
- CONFICEREN, voleinden, tot stand brengen, verrigten, voltooijen.
- CONFIDENCE, Fr., confidentie, vrijmoedigheid, vertrouwen. Confident, een vertrouwde, vertrouweling, boezemvriend. Confidentarius, Lat., een kerkelijke, die zijn inkomen afstaan moet. Confidentieel, vertrouwd, vertrouwelijk.
- CONFIE, Fr., een vertrouwde. Confieren, vertrouwen, toe- of aanvertrouwen.
- CONFIGEREN, aan elkander of zamenhechten, aanspijken, ren,

- ren, aannagelen, aan- of samenplakken.
- CONFIGURATIE, de gestalte, vorming. **Configureren**, vormen.
- CONFIJT, gesuikerde schil eener vrucht, suikerooft. **Confijten**, met suiker inmaken.
- CONFINATIE, huis- of stadsarrest, hechtenis, gevangenschap. **Confineren**, huis- of stadsarrest geven, gevangen zetten; grensweer houden.
- CONFINEN, grenzen, grenslanden.
- CONFIRMAND, iemand, die (bij de Rooms-katholijken) belijdenis doet; een vormkind, hetwelk tot de eerste avondmaalsviering wordt toegelaten. **Confirmatie**, bevestiging, bekrachtiging; doopsbevestiging. **Confirmeren**, bevestigen, bekrachtigen, inzegenen.
- CONFISCABEL, *confiscable*, Fr., verbeurdverklaarbaar; wat ingetrokken kan worden, verboden. **Confiscatie**, verbeurdverklaring, intrekking. **Confisceren**. **Confisqueren**, intrekken, geregteijk in beslag nemen, verbeurd verklaren, wegnemen.
- CONFITENT, een biechtkind, biechteling. **Confiteren**, zie *confessie*.
- CONFITUREN, Fr., ingemaakt suikergoed. **Confiturier**, een suiker- of banketbakker.
- CONFLICT, zamenstooting, botsing, gedrang, strijd, gevecht. **Conflicteren**, tegen elkander stooten of botsen; strijden.
- CONFLUENTIE, Fr., *confluxus*, Lat., zamenvloeiing, zamenloop, zamenkomst. **Conflueren**, zamenvloei-jen, zamenstroomen.
- CONFOIR, Fr., zie *komfoor*.
- CONFORM, overeenstemmend, overeenkomstig, eenstemmig. **Conformatie**, overeenstemming, gelijkvormigheid,

- igheid, overeenkomst, schikking, toestemming. **Conformeren**, overeenkomen, overeenstemmen, schikken, toestemmen. **Conformist**, een overeenstemmende, een aanhanger der heerschende bisschoppelijke kerk (in Engeland). **Conformiteit**, gelijkheid, overeenstemming, gepastheid.
- CONFORTANTIA, (geneesk.) versterkende middelen. **Confortatie**, versterking; troost. **Confortativum**, versterkend geneesmiddel. **Conforteren**, oprigten, versterken, vertroosten.
- CONFRATER, Lat., medebroeder, ambtgenoot, ordesgezel. **Confraterniseren**, verbroederen. **Confraterniteit**, broederschap, bijzondere ambtsbroederschap.
- CONFRONTATIE, (regtsg.) vergelijking van getuigen. **Confronteren**, tegen elkander overstellen, getuigen hooren, vergelijken. **Confrontist**, zeker ambtenaar op Batavia.
- CONFUNDEREN, *confondere*, vermengen, verwis-selen, verruilen; verwarren, in verwarring brengen, schaamtrood maken, verbluffen.
- CONFUOCO, Ital., (muz.) met vuur, levendig.
- CONFUTATIE, wederlegging. **Confuteren**, wederleggen.
- CONFUUS, Fr., *confus*, verward, onordelijk, verlegen, verbluft. **Confusie**, verwarring, onorde, beschaming, bedeesdheid.
- CONGE, Fr., afscheid; iemand zijn *conge*, zijn afscheid, geven, afdanken, uit zijnen dienst laten gaan. **P. P. C. pour prendre conge**, (op visitekaartjes) om afscheid te nemen.
- CONGEDIEREN, iemand zijn afscheid geven, bedanken, weg

- wegzenden.
- CONGELATIE, bevroezing, verdikking door koude, stolling.
- CONGEREREN, zamendragen, ophoopen.
- CONGESTIE, congestio, Lat., ophooping, aandrang; verstopping; zamenvloeiing van kwade vochten aan een edel deel.
- CONGLOBATIE (Redek.), eene figuur, waarbij bewijzen opeen gestapeld worden.
- CONGLUTINAAT, het zamengelijmde. Conglutinatie, conglutinatio, Lat., samenlijming, het samenkleven. Conglutineren, samenlijmen, samenkleven.
- CONGRATULATIE, begroeting, gelukwensching. Congratuleren, begroeten, gelukwenschen.
- CON GRAVITA, Ital., (muz.) met waardigheid.
- CON GRAZIA, Ital., (muz.) met bevalligheid, zie GRAZIOSO.
- CONGREGATIE, vergadering, bijzonder geestelijke verbroedering. Congregatio de propaganda fide, Lat., een gezelschap ter verbreiding van de Rooms-katholieke eeredienst, bekeeringsgezelschap (te Rome). Congrègeren, vereenigen, verbroederen.
- CONGRES, zamenkomst, vereeniging (van ministers en gezanten van onderscheidene vorsten, ter inordebren- ging van gemeenschappelijke aangelegenheden); des- gelijks de wetgevende magt der vereenigde Staten van Noord-Amerika.
- CONGREVISCHÉ VUURPIJLEN, raketten, zie vuur- pijlen.
- CONGRUENT, overeenstemmend, passend, gelijk en ge-
lijk

- lijkvormig, elkander bedekkende, (in de meetkunst).
- Congruentie, congruïteit, overeenstemming, overeenkomst, gelijk- en gelijkvormigheid. Congru-
leren, overeenstemmen, samenpassen, gelijk en ge-
lijkvormig zijn, elkander volkomen bedekken.
- CONGUSTO, gustoso (Toonk.), met smaak.
- CONJECTUREREN, vermoeden, wanen. Conjectuur, vermoeden, argwaan; vermoedelijke leeswijs. Conji-
ceren, samenwerpen; vermoeden, wanen.
- CONISCH, kegelvormig.
- CONJUGAAL, echtelijk. Conjugium, de echt, het hu-
welijk.
- CONJUGATIE, vervoeging, tijdvoeging, verandering der
werkwoorden. Conjugeren, vervoegen, veranderen
van de werkwoorden, (in de spraakkunst).
- CONJUNCTIE, vereeniging, zamenkomst (van onderschei-
dene dwaalsterren); het voegwoord, (in de spraakk.)
Conjunctim of conjunctus viribus, Lat.,
met vereenigde krachten. Conjunctief, (spraak.)
de aanvoegende of bijvoegende wijs; ook verbindend.
- CONJUNCTARUM, naam, dien het tetrachord van het
grieksche toonstelsel in het latijnsche droeg.
- CONJUNCTUUR, de tijdsomstandigheid; de omstandigheid
in het algemeen.
- CONJUNGEREN, verbinden, vereenigen.
- CONJURANT en CONJURAAT, een zaamgezworene.
Conjuratie, zamenzwering. Conjureren, za-
menzweren.
- CON MOTO, Ital., (muz.) met beweging, levendig, tre-
ffend.
- CONNECTEREN, verbinden, knoopen, aanknoopen. Con-
nex, verbonden, verknocht, zamenhangend. Conne-
xa,

xa, zamenhangende dingen. *Connexie*, verbinding, zamenhang.

CONNETABLE, Fr., een fransche kroonveldheer.

CONNETABLERIE, eertijds een hoog gerechtshof van den *Connetable*, en daarna van de maarschalken van Frankrijk, door hetwelk niet alleen over de misdaden der soldaten, maar ook over de twisten van den adel, in zaken van eer, uitspraak gedaan werd.

CONNIVENTIE, oogluiking, begunstiging, toegeefelijkheid. *Conniveren*, door de vingers zien, toegeven.

CONNOISSABEL, *connoissable*, Fr., kenbaar, kennelijk. *Connoissance*, kennis, bekende. *Connoissement*, *cognoscement*, een zeevrachtbrief.

CONODIS, eene munt in Goa en Cochin, omtrent eenen halven stuiver waard.

CONQUE, koornmaat te Bayonne, het 30ste deel van eene Nanteseer ton inhoudende.

CONQUEREREN, veroveren. *Conquete*, *conquest*, verovering, buit.

CONQUIREREN, vlijtig navorschen, tezamen zoeken.

CONRECTOR, Lat., medevoorstander, medebestuurder; tweede leeraar op geleerde scholen. *Conrectoraat*, het ambt van *conrector*.

CONSANGUINITEIT, bloedverwantschap, maagschap.

CONSCIENTIE, *conscientia*, Lat., het geweten. *Casus conscientia*, eene gewetenszaak. *Conscientieux*, Fr., *conscientiens*, gemoedelijk.

CONSCINDEREN, in vele stukken scheuren, snijden.

CONSCISCEREN, besluiten, voornemen.

CONSCRIBEREN, opschrijven; manschap ligten. *Conscriptie*, opschrijving, ligting; bankeur.

CONSECRATIE, inwijding, inzegening. *Consecreren*,

ren, inwijden, inzegenen, heiligen.

CONSECUTIE, de tijdsruimte tusschen twee zamenkomsten der maan met de zon, of van de eene nieuwe maan tot de andere.

CONSEIL, Fr., de raad, raadsvergadering, raadgeving.

Conseiller, een staatsraad, raadsman.

CONSENT, *consensus*, Lat., toestemming, verlof, inwilliging; *consensus coactus*, gedwongene toestemming. *Consentement*, Fr., toestemming.

Consenteren, inwilligen.

CONSENTUS, een algemeene naam van de 12 groote godheden der Romeinen (tempelgoden), van welke ieder aan een der 12 teekens van den dierenriem gewijd was. Ook regeerden zij, in de volgende orde, de maanden des jaars, van Januarij tot December: Juno, Neptunus, Minerva, Venus, Apollo, Mercurius, Jupiter, Ceres, Vulcanus, Mars, Diana, Vesta.

CONSEQUENCE, Fr., het gevolg, gewigt, (meer van zaken dan van personen). *Consequent*, gevolgelijk, besluitelijk, met zich zelve en zijne grondstellingen overeenstemmend. *Consequentie*, gevolgtrekking, besluit; *consequentiemaker*, gevolgtrekkingmaker.

CONSERF, *conserven*, inmaking, afkooksel.

CONSERVATEUR, Fr., behouder, bewaarder. *Conservatie*, bewaring. *Conservatoire*, Fr., *conservatorium*, Lat., zing- en muzikschool (in Frankrijk en Italie); onderhoudsinrigting. *Conserveren*, bewaren, behouden.

CONSERVATOR, in vele Staten van Italie en Frankrijk een overheidspersoon, die in de eerste met onzen burgemeester overeenkomt. *Conservatoria*, zeke-

re inrigtingen in Italie, in welke weezen en kinderen van arme lieden, bijzonder van het vrouwelijk geslacht, opgevoed worden.

CONSESSUS, vergadering van zittende personen.

CONSIDERABEL, considerable, Fr., aanzienlijk, aanmerkelijk, achtbaar. Consideratie, beschouwing, overweging; achting, het gewigt. Considereren, beschouwen, overwegen, achten, hoogschatten.

CONSIGLIETTO, de signoria, of hoogste raad eertijds te Venetie, uit den Doge en de zes voornaamste raden bestaande.

CONSIGLIO DI COLLOQUIO, de conferentieraad te Lucca, die over de gewigtigste staatszaken beraadslaagt. Consiglio di Dieci, eertijds eene criminele regtbank, voor hetwelk openbare misdaden, als: oproer, verraad en dergelijke behoorden, en op welks dagvaarding de Doge zelf verschijnen moest. — Consiglio di Discoli, een collegie te Lucca, hetwelk op hen, die een onordelijk leven leiden, acht geeft, en hen deswege tot verantwoording roept. Consiglio di Ruota, een geregtshof te Genua, hetwelk zich met zaken van politie, voogdijschappen en geschillen tusschen bloedverwanten en arme lieden, onledig hield.

CONSIGNATIE, opteekening, beteekening, verzegeling, terhandstelling, overlevering. Consigneren, teekenen, opteekenen; regelen, verzegelen; ook aan iemand opdragen, overleveren.

CONSILIARIUS, Lat., een raadgever, raad, raadsheer. Consilium, raad, raadsbesluit, voorslag; ook goede raad; consilium abeundi, Lat., de raad om weg te gaan, dewijl men daartoe anders zou genoodzaakt worden; de wegzending van de hoogeschool.

CONSISTENT, digt, duurzaam, bestand, vast. Consistentie, digtheid, vastheid, duurzaamheid.

CONSISTORIAAL, wat den kerkeraad, of het kerkelijke gerigt aangaat; consistoriaalsraad. Consistorie, consistorium, Lat., kerkeraad, geestelijk gerigt.

CONSOLAAT, troostelijk, geruststellend. Consolatie, troost, bevrediging. Consoleren, troosten, vertroosten.

CONSOLE, Fr., (bouwk.) een muursteen, uitstekende steen. Consolotafeltje, een muur- of pilaartafeltje; ook onder eenen spiegel, anders penanttafel.

CONSOLIDATIE, gronding, bevestiging (van uitgezette gelden). Consolideren, gronden, begronden, verzekeren, dekken. Geconsolideerde schulden of fondsen zijn dezulke, voor welke interessen zekere staatsinkomsten aangewezen zijn; bij gevolg, gedekte schulden.

CONSONANT, (spraak.) medeklinker. Consonante, (muz.) eene stand- of spitsharp. Consonantia, consonancen, gelijkklanken, samenstemmingen. Consoneren, gelijk klinken of luiden, zamenklinken, overeenstemmen, zamenstemmen.

CONSONANTE, een muzikspeeltuig, hetwelk aan beide zijden met snaren bespannen is, en als eene harp behandeld wordt.

CON SORDINO, Ital., (muz.) gedempt. Zie sordine.

CONSORTEN, deelnemers, aanhangers, medewerkers.

CONSPECTUS, Lat., een overzigt; aanschouwing; lijst.

CONSPIRATIE, zamenzwering, mouterij. Conspireren,

ren, zamenzweren, zamenspannen.
CON SPIRITO, Ital., (muz.) met geest of vuur, zie *spirituoso*.
CONSTABEL, *constabularius*; Lat., *connétable*, Fr., konstabel, een vuurwerker; stukmeester op schepen; engelsche politiedienaar.
CONSTABULAREN, was eertijds in Italië de naam der bevelhebbers over de legers van enkele steden of kleine staten, alsmede van de oppersten der lijfwacht van den Griekschen keizer.
CONSTANT, standvastig, bestendig, voortdurend, volhardend.
CONSTANTIA, de bestendigheid, als Romeinsche godin vereerd.
CONSTATEREN, bevestigen, bekrachtigen, klaar of zeker maken, bewijzen.
CONSTELLATIE, een sterrebeeld, de onderlinge plaatsing der sterren.
CONSTERNATIE, verlegenheid, vervaardheid, ontsteltenis. **Consterner**, in verlegenheid brengen, verbazen.
CONSTEREN, Lat., *constare*, bestaan; op een gevoel blijven staan; ook openbaar en aan iedereen bekend zijn.
CONSTIPATIE, verstopping des lichaams.
CONSTITUENT, een volmagtgever. **Constitueren**, vaststellen; aanstellen. **Constituerend**, vaststellend, staatsregelend. **Constituerende vergadering**, eene vergadering ter ontwerping eener staatswet verzameld; de vergadering heeft zich geconstitueerd, de vergadering heeft zich voor voltaallig en wettig verklaard. **Constitutie**, de staats-

ges

gesteldheid, staatsregeling, verordening, vaststelling; lichaamsgesteldheid. **Constitutief**, vaststellend, bepalend. **Constitutioneel**, wat de constitutie betreft, of daartoe behoort. **Constitutionisten** waren, in vorige tijden, in Frankrijk, diegenen, welke de bulle *Unigenitus* aannamen, en voor geldig verklaarden.
CONSTOFLERS, de 10 adellijke personen, welke in Straatsburg, voor de fransche omwenteling, mede in den hoogen raad zaten.
CONSTRICITIE, zamentrekking der deelen eens lichaams. **Constringent**, zamentrekkend. **Constringentia**, zamentrekkende geneesmiddelen. **Constringeren**, zamentrekken; dwingen.
CONSTRUCTEUR, Fr., een samensteller, bouwmeester; ook van schepen. **Constructie**, samenstelling, bewerking, bouworde, werkstuk, schikking en verbinding, woordvoeging. **Construeren**, opbouwen, samenstellen; woorden zamenvoegen.
CONSUADEREN, raden, aanraden.
CONSUBSTANTIALITEIT, eenheid van bestaan of wezen in de leer der Drieeenheid.
CONSUBSTANTIATIE, de medetegenwoordigheid des lichaams en bloeds van Christus, in het heilige avondmaal. **Consubstantieel**, gelijkwezig, medebestaande, van hetzelfde of van een gelijk wezen.
CONSUL, burgemeester; handelregter of opzigter, die door eenen handeldrijvenden staat buiten 's lands gezonden wordt, om deszelfs koophandel te bevorderen en voor te staan; ook het opperhoofd van den staat in het oude Rome, en onder het laatste tijdperk des bestuurders van de fransche republiek. **Consulaat**, het

bur

burgemeesterschap; ook het bureau eens Consuls, of de regten, welke aan eenen Handelconsul betaald worden. Consuleren, om raad vragen, raadplegen, be- raadslagen. Consulent, raadgever, advocaat. Consulta, (Spaansch) benaming eener raadsvergadering in Spanje. Consultatie, raadpleging, raadgeving van eenen advocaat. Consulteren, om raad vragen, raadplegen, zie consuleren. Consultis- simus, zeer hoog geleerde, (eertitel, aan uitmuntende regtsgeleerden gegeven). Consultus, Lat., consult, berading, overleg, raadgeving; ook raadgever. Senatus consultum, raadsbesluit, vonnis, decreet. Juris consultus, een regtsgeleerde, regtskundige, advocaat.

CONSULADO, het Westindische handelcollegie te Kadix. CONSULAIRE MEDAILLE, eene fransche zilveren medaille, welke de wetgevende vergadering in het jaar 1802 ter eere der drie Consuls liet slaan. Op de keerzijde bevonden zich derzelver borstbeelden.

CONSUMEREN, verteren, verzwakken; ook verkoopen, aan den man helpen, verspillen. Consumtibiliën, bruikbare waren, levensmiddelen. Consumtie, vertering, vertier, verkoop.

CONSUMMATIE, voleinding, volbrenging; ook verzame- ling, opmaking van de rekening. Consummeren, voleinden, volbrengen, beslissen.

CONSUMO, verbruik, verkoop, vertier van koopwaren.

CONSUS, bij de Romeinen de god der beraadslagingen.

CONTACT, het aanraken, onderlinge raking van twee lig- chamen, botsing.

CONTAGIEUX, Fr., contagieus, aanstekend, besmettend (in ziekten).

CONTAMINATIE, bevlekking. Contamineren, bev- lekken, bezoedelen.

CONTANT, zie comptant.

CONTEMNEREN, vrachten. — Per contentum, ver- achtelijker, versmadenderwijze.

CONTEMPLATIE, beschouwing, bespiegeling. Contem- platief, beschouwelijk, bespiegelend. Contem- pleren, beschouwen, nadenken.

CONTEMPORAIR, Fr., contemporanius, Lat., ge- lijkijdig.

CONTENANCE, Fr., standvastigheid, tegenwoordigheid van geest; houding; matigheid. Contenanceren, standvastig zijn, zich beteugelen. Decontenance- ren, in verlegenheid brengen, beschaamd maken.

CONTENEREZZA, (muziek), teeder, zacht treffend.

CONTENT, tevreden, vergenoegd. Contenteren, bevredigen, tevreden stellen, betalen. Contenten noncontent, twee woorden, gebruikelijk bij de hoofdelijke stemming in het hoogerhuis van het En- gelsche Parlement, welke het gewone ja en neen be- teekenen. Contentement, Fr., tevredenheid; ook: wel moog het u bekomen, of God zegen u! Contenten, (in handelszaken) de gedrukte lijsten, die in zeesteden gebruikelijk zijn, om de ladingen der aangekomene schepen ten verkoop aan te bieden, car- galijsten. Contentum, contenta, Lat., inhoud of grootte eener zaak, of van eenig ligchaam.

CONTENTIEUX, Fr., twistziek, kiffachtig.

CONTERFEIT, contereitsel, beeldschilderij. Con- terfeiten, afbeelden, uitschilderen.

CONTERIE, Fr., grof Venetiaansch glaswerk.

CONTESTABEL, Fr., strijdig, betwistbaar.

CHO

CONTESTATIE, twist, strijd, betwisten. *Contestare*, betwisten, bestrijden.

CONTEXT, inhoud, samenhang, redekoppeling.

CONTIGNATIE, het gebindte, getimmer, verband.

CONTIGUITEIT, de aanpaling van grensscheidingen, aanraking; de gemeenschappelijke grenzen van twee ruimten.

CONTINENS, Lat., *continent*, in zich bevattend, inhoudend; ook ingetogen, matig, kuisch. *Continent*, het vaste land, in tegenoverstelling van eiland.

Continentaal, hetgeen tot het vaste land behoort.

Continentaal systeem of *stelsel*, of Napoleons maatregelen om Engeland uit te sluiten van den koophandel met het overige Europa; bepaling der Mogendheden van het vaste land van Europa, zoo omtrent hunne onderlinge vereeniging, als ook ten aanzien der sluiting hunner zeehavens voor engelsche en koloniale waren, ten tijde der fransche overheersching. *Continentalen troepen*, militaire korpsen, bestemd tot den dienst op het vaste land.

CONTINGENS, Lat., iets toevalligs, toevallige eigenschap.

Contingent, onderstand, pligtmatig aandeel; het voor de duitsche bondsvergadering bepaalde getal troepen, door elken der duitsche vorsten aan de rijksarmee te leveren; onderstand van krijgsbenden. *Contingeren*, bijdragen, zijn aandeel in natura leveren.

CONTINEREN, houden, behouden, bevatten, beteugelen, behelzen.

CONTINUATIE, voortdoring, voortzetting; *pro continuatione*, Lat., ter voortzetting, of als voortzetting (in den boekhandel). *Continueel*, gedurig, voortdurend, onophoudelijk, bestendig, voortlopend.

Con

CIII

Continueren, voortvaren, voortzetten, voortduren.

Continuiteit, vastheid, onverdeeldheid. *Continuo*, Ital., (muz.) aanhoudend, voortdurend. *Continuus*: *bassa continuus*, (muz.) de voortdurende, doorlopende bas.

CONTO, Ital., (koopk.) rekening; ook gewin, voordeel.

A conto, op rekening. *Conto a meta*, rekening ter helft, op winst en verlies. *Conto corrente*,

Ital., *courant*, Fr., de loopende rekening. *Conto di tempo*,

rekening op tijd. *Conto finto*,

waarschijnlijke berekening van bate en schade. *Conto nuovo*,

nieuwe rekening. *Conto vecchio*,

oude rekening.

CONTORQUEREN, buigen, krommen, verdraaijen, verwringen, verwrikken. *Contorsie*, verdraaijing, verrekking, verwrikking.

CONTOUCHE, een kort vrouwen opperkleed.

CONTOUR, Fr., omtrek, kring. *Contoureren*, *contourneren*,

omtrekken, eenen omtrek maken. *Gecontourneerd*,

verdraaid; (in de wapenkunde) links gekeerd.

CONTRA, Lat., *contre*, Fr., tegen. *Contraire*, Fr.,

tegen, tegengesteld, tegenstrijdig; *au contraire*,

integendeel, veelmeer. *Contrapart*, het tegendeel.

Contraria, tegenstellingen. *Contrariieren*, tegenstreven,

weerstreven. *Contrarieteit*, oneensstemmigheid.

CONTRABANDE, Fr., *contrabando*, Ital., *contrebande*,

verbodene waren; sluikhandel, smokkelhandel. *Contrebanderen*,

smokkelen, smokkelhandel drijven.

Contrebandier, een smokkelaar, sluiker.

CONTRABAS, zie *contrebas*.

CON

CONTRA-BOEK, boek, waarin de controleur de rekeningen, door den boekhouder opgeschreven, overbrengt.

CONTRA CAMBIO, Ital., tegenwissel, herwissel.

CONTRACT, contractus, Lat., een verdrag, vergelijk; contractus bilateralis, een wederzijdsch verdrag; contractus emti et venditi, een koopen verkoop-contract; contractus bonae fidei, een verdrag ter goeder trouw; contractus feudalis, een leencontract; contractus locati et conducti, een huur- en pacht-contract; contract nuptiaal, huwelijkscontract; contractus simulatus, een schijnverdrag; contractus stricti juris, een volkomen wettig verdrag; contractus unilateralis, een verdrag, waarbij zich slechts eene partij verbindt; contractus usurarius, een interestverdrag. Contract, zamengetrokken, verlamd, lam. Contractant, zie contrahent. Contracteren, een verdrag sluiten. Contractie, zamentrekking, verlamming.

CONTRADICENT, (regtsgr.) beantwoorder, tegenpartij, partij. Contradiceren, beantwoorden, tegenspreken. Contradictie, tegenspraak, tegenstrijdigheid; contradictio in adjecto, eene tegenstrijdigheid in zich zelve, b. v. een gouden ijzer, drooge tranen. Contradictorisch, tegensprekend, wedersprekend.

CONTRA-FISSUUR, tegensplijting, eene verwonding aan de hersenpan, wanneer deze eenen slag of stoot bekomen heeft, doch niet aan de plaats, alwaar dezelve getroffen, maar aan eene tegenovergestelde gespleten is.

CONTRAHENT, contractant, een verdragsluiter, een verbondene. Contrahenten, verdragsluiters, over-

een

eeengekomenen. Contraheren, zamentrekken; overeenkomen.

CONTRAÏNTE, Fr., dwang.

CONTRA-INDICANS, Lat., (geneesk.) tegenteeken, tegenkenmerk, wanneer zich in eene ziekte toevallen voordoen, welke de verandering der geneesmiddelen noodzakelijk maken. Contra-indicatie, de tegenaanwijzing.

CONTRAÏRE, contrarie, zie contra.

CONTRALTO of Haute contre (muzijk), de alt, de tweede stem, de hooge vrouwenstem; ook de altist, altzanger.

CONTRAMANDEREN, zie contremanderen.

CONTRAMINEREN, zie contremineren.

CONTRAPONEREN, (koopph.) af- of bijschrijven; (in het boekhouden) eenen bij het overdragen beganen mislag, door af- en bijschrijven, verbeteren. Contrapositie, tegenstelling; bestrijding of dekking eener wisselschuld; verbetering van eenen misslag in het boekhouden.

CONTRAPROTEST, zie protest.

CONTRAPUNT, Ital. contrapunto, (muz.) de kunst van de toonplaatsing, bijzonder van de stemwisseling.

CONTRASCHEPEN, noemt men gewoonlijk de Europeische schepen, welke tusschen Indie en China heen en weer zeilen.

CONTRASIGNATUUR, tegenteekening, medeonderschrift. Contrasigneren, mede onderteekenen, tegenteekenen, met eene tegenonderteekening voorzien.

CONTRAST, tegenstelling; de hoogste trap van onderscheid. Contrasteren, afsteken, tegenstellen.

CONTRASUBJECT (Muz.), de tweede partij in een stuk, welke

- welke met de eerste hoofdpartij verbonden is.
- CONTRATOONEN, (muz.) de zwaarste toonen van den bas onder groote C.
- CONTRAVALLATIE, zie *Contrevallatie*.
- CONTRAVENIENT, overtreder (eener wet. *Contravenieren*, overtreden. *Contraventie*, overtreding.
- CONTRAVIOLON, (muz.) de grootste basviool.
- CONTRAVOTEREN, tegenstemmen.
- CONTRE, zie *contra*.
- CONTREADMIRAAL, een schout bij nacht, onderadmiraal, ondervlootvoogd.
- CONTREAPPROCHES, Fr., (krijgsk.) tegenloopgraven.
- CONTREBALANCE, het tegenwigt. *Contrebalanceren*, tegenwigt maken.
- CONTREBAS, de groote bas, tegenbas, groote basviool, zie *contraviolon*.
- CONTREBATTERIJ, de tegengeschtbedding, de tegengeschtwal.
- CONTREBAZUIN, eene diepe basstem in het orgel.
- CONTRECARREREN, wederstreven, tegenstand bieden, tegenstellen.
- CONTRECOEUR, Fr., tegenzin; à *contrecœur*, tegen zijn hart, met tegenzin, met weerzin, ongaarne.
- CONTRECOUP, Fr., tegenslag, tegenstoot, terugstooting; fig. tegenspoed, ongeluk.
- CONTREDANS, (Eng. *contrydance*) een landelijke of velddans, tegen- of reidans.
- CONTREFAIT, zie *conterfeit*.
- CONTREFORT, Fr., (krijgsk.) een steunpilaar; eene tegenlaag, een beer.
- CONTREGARDE, (krijgsk.) beschermwal, voorband.

- CONTREJOUR, Fr., tegenlicht, terugkaatsing van het licht.
- CONTRE-LECON (Schermk.), elk voordeel, waardoor het oogmerk der tegenpartij verijdeld wordt.
- CONTREMANDAAT, tegenbevel. *Contremanderen*, afzeggen, een tegenbevel geven.
- CONTREMARCHE, Fr., tegenmarsch.
- CONTREMARQUE, Fr., tegenteeken.
- CONTREMINEREN, tegennijn; figuurl. tegenlist. *Contremineren*, tegennijnen aanleggen; fig. tegenlist gebruiken, tegenwerken.
- CONTREORDRE, Fr., tegenbevel.
- CONTREPARADE, (schermk.) de verwering, afwering. *Contrepareren*, afweren, afschermen.
- CONTREPART, de tegenpartij, of het tegendeel. *Contrepartie*, (muz.) de tegenstem; (koop.) het tegenboek.
- CONTREPAS, Fr., eene tegenschrede, valsche danspas.
- CONTRE-PETTERIE, Fr., een woordspel, in hetwelk men door verplaatsing der letters iets oneerbaars of ontuchtigs poogt te verbergen.
- CONTREREVOLUTIE, Fr., tegenomwenteling. *Contrerevolutionair*, tegenomwentelingsgezind.
- CONTREROLE, zie *controle*.
- CONTRERONDE, Fr., (krijgsk.) de tegenronde.
- CONTRESCARPE, Fr., (krijgsk.) tegenwal, bolwerk; uiterste rand of uiterste helling der gracht; ook somwijlen de bedekte weg zelf met het *glacis*.
- CONTRESIGNAAL, *contresignal*, een tegenteeken, ter aanduiding, dat men het signaal verstaan heeft. *Contresignaleren*, een tegenteeken geven. *Contresigne*, Fr., de leus, het veldgeschrei. *Contresig*

resigneren, zie *contrasigneren*.
CONTRETEMPS, Fr., een ongeval, ontijdig of ongelegen voorval, hindernis; ook in de danskunst, als men den eenen voet in de vrije lucht heeft, en eer men dien weder neerzet, met dien, welke op den grond staat, eenen geschikten sprong doet, zoo dat de andere voet, in een goed tempo, wederom op den grond komt; ook (muz.) eene vertraging. *A contretemps*, ontijdig, *mal-à-propos*.
CONTREVALLATIE, tegenwal, tegenschans; eene opgeworpene gracht rondom eene belegerde vesting, om de uitvallen der belegerden af te keerden.
CONTREVENIEREN, zie *contravenieren*.
CONTREVISITE, Fr., tegenbezoek.
CONTRIBUABEL, *contribuable*, Fr., schatplichtig, belastingschuldig. *Contribuant*, een bijdrager, opbrenger. *Contribueren*, bijdragen, opbrengen, medewerken, bevorderen. *Contributie*, schatting, opbrengst, belasting, bijdrage, brandschatting.
CONTRITIE, knaging, verbrijzeling des harten, diepgevoeld berouw.
CONTROLE, tegenrekening. *Controleren*, de tegenrekening houden, nagaan. *Controleur*, een tegenrekenaar; ambtenaar, die een tegenboek houdt.
CONTROVERS, eene geleerde twistrede. *Controverseren*, geleerde twistschriften wisselen. *Controvertist*, een twister, geloofstwister; twistschrijver, twistredenaar.
CONTUBERNAAL, een samenwonende, hij die met een' ander kamers in hetzelfde huis bewoont, kamergenoot. *Contubernaliteit*, kamergezelschap, kamergenootschap. *Contubernium*, het samenwonen.

CONTUMACIE, *contumacia*, Lat., weerstreving, of weerspannigheid; het wegblijven of niet verschijnen (voor het gerecht). In *contumaciam condemnieren*, in contumacie vonnissen, wegens niet verschijning veroordeelen. *Contumax*, iemand, die, op eene geregtelijke dagvaarding, niet verschijnt.
CONTURBEREN, verwarren, in verwarring brengen.
CONTUSIE, kwetsing, kneuzing, ligte verwonding.
CONTYEN, dus worden in Ierland de graafschappen genoemd.
CONUS, Lat., een kegel, een rondachtig spits toeloopend ligchaam. *Conisch*, kegelvormig, b. v. *conische spiegels*, waarin de voorwerpen in geheel andere gedaanten verschijnen.
CONVALESCENT, hij, die van eene ziekte herstelt, een beterende, herstellende, genezende. *Convalescence*, genezing, herstelling. *Convalesceren*, beter worden, genezen, herstellen.
CON VARIAZIONE, Ital., (muz.) met veranderingen of afwisselingen (der hoofdwijzen).
CONVENABEL, *convenable*, Fr., passend, gepast, welvoegelijk, raadzaam, behoorlijk, geschikt.
CONVENANT, verbond, verdrag, in Grootbritannienje, door de Schotten, onder Karel I, gemeenschappelijk opgericht, ten einde zich tegen alle nieuwigheden in hunnen godsdienst en hunne kerkelijke inrigtingen te verzekeren. *Convenants*, medeleden, verbondenen, aanhangers van het *convenant*; desgelijks eene soort van dweepers.
CONVENATIE, de koppeljagt.
CONVENIENCE, Fr., *convenientie*, de overeenstemming eener zaak met onze bedoelingen; geschiktheid,

- heid, gepastheid, welvoegelijkheid, overeenkomst. **Convenieren**, overeenkomen, passen, geschikt zijn.
- CONVENT**, conventus, Lat., vereeniging, zamenkomst, bijzonder rijks- of staatsvergadering; ook een klooster. **Conventiculum**, conventikel, eene geheime, verboden zamenkomst, sluipvergadering. **Conventuaal**, medelid van zulk eene zamenkomst; kloosterbroeder; stiftsheer.
- CONVENTBROEDERS**, kloostermunniken, die nog geen paters zijn.
- CONVENTIE**, overeenkomst, verdrag; vergadering; nationale conventie, de vergadering van de afgevaardigden des volks. **Conventioneel**, overeenstemmend, overeenkomstig; waaromtrent men overeengekomen is. **Conventionsgeld**, overeenkomstgeld, die muntsoorten, welke, volgens eene overeenkomst (conventie), sedert 1750 door onderscheidene duitse rijksstenden gesloten, naar het nieuwe Weener muntstelsel gemunt worden.
- CONVERGEREN**, (wisk.) hoe langer hoe meer naderen. Het tegengestelde van **divergeren**.
- CONVERSATIE**, onderhoud, gesprek, omgang, verkeer. **Conversatorium**, een spreekgezelschap, vereeniging of ook kamer tot gezellig onderhoud. **Converseren**, zich onderling onderhouden, omgaan, verkeer.
- CONVERSIE**, verwisseling, verandering; ook bekeering. **Converteren**, veranderen, verwisselen; desgelijks bekeeren.
- CONVEX**, bol, rondverheven, gewelfd. **Convex-concaaf**, bol- en holrond (namelijk bol aan de eene en hol aan de andere zijde). **Convex-convex**, dubbel bolrond

- bolrond (aan beide zijden). **Convex** is het tegendeel van **concaaf**. **Convexiteit**, de bolrondheid.
- CONVICTIE**, overtuiging.
- CONVICTORIST**, een vrije kostganger; van het Lat. **convictorium**, eene vrijtafel (op hoogeschoolen, in Duitschland).
- CONVICTUS**, zie **confessus**.
- CONVINCEREN**, overtuigen; overreden.
- CON VIVEZZA**, Ital., (muz.) met levendigheid, levendig.
- CONVIVIAM**, gastmaal.
- CONVOCATIE**, zamenroeping. **Convoceren**, zamenroepen.
- CONVOI**, Fr., **condotta**, Ital., convooi, bezending, geleide, bedekking. **Convoyer**, een geleider; schip, dat andere schepen **convoyeert**. **Convoyeren**, begeleiden, vergezellen, met bedekking voorzien.
- CONVOITISE**, begeerlijkheid, begeerte.
- CONVOLUUT**, een pak zamengebundene schriften, of brieven.
- CONVOLVULUS**, de verwikkeling of in elkanderschuiving der darmen.
- CONVULSIE**, het krampachtig zamentrekken der spieren; stuiptrekking, stuip. **Convulsief**, stuipachtig, krampachtig. **Convulsionaires**, met stuipen behete personen; desgelijks de kwakers in Engeland.
- CON ZELO**, Ital. (muz.) met ijver, ijverig, vlijtig.
- COOPERATIE**, medewerking. **Coöperateur**, een medearbeider, ambtshelper. **Coöpereren**, medearbeiden, helpen.
- COOPTEREN**, aannemen, uitkiezen. **Coöptatie**, uitkiezing, aanneming.
- COORDINATEN**, (wisk.) zamengeschikten. **Coördinatie**,
tie,

- tie, de bijplaatsing, gelijkstelling. **Coördineren**, bijplaatsen, gelijkstellen, zamen rangschikken.
- COPAAL**, Mexik., eene harde, eenigzins gele, doorzigtige hars, welke uit Zuid-Amerika aangebragt wordt. Men maakt er vernis van.
- COPEK**, russische zilveren munt, waarvan 100 stuks in eenen roebel gaan.
- COPELLO**, een Turijnsche koornmaat, omstreeks 8 kannen.
- COPERTO**, Ital., (muz.) gedekt of bedekt, toegedekt (van gedempte pauken).
- COPHOS**, zeer zwaar hoorend, bijna doof, in het algemeen zwak, stomp, bijna blind, afgeleefd, lam, zwak van verstand. **Cophosis**, zeer zwaar gehoor, bijna volkomene doofheid.
- COPHTEN**, Copten, eene oude Christelijke sekte in het Oosten en bijzonder in Egypte.
- COPIA**, Lat., copie, kopij, afschrift, nateekening; **pro copia**, voor afschrift. **Copialien**, kosten voor het afschrijven. **Copieren**, afschrijven, nateekenen. **Copiist**, **copist**, een afschrijver, nateekenaar, namaker. **Copieux**, copieus, talrijk, overvloedig, rijkelijk. **Copia**, (Myth.) werd bij de ouden als eene dochter der Fortuin goddelijk vereerd.
- COPORRHOEA**, overdadige ontlasting van vloeibare darmstoffen.
- COPOS**, groote vermoeidheid, gevoel van neerslagtigheid.
- COPPO**, eene oliemaat te Livorno en Lucca, omstreeks 195 pond.
- COPREMESIS**, drekbraking.
- COPULA**, Lat., koppeling, zamenvoeging, koppelwoord. **Copulatie**, verbinding, verbindtenis, de huwelijksver

- verbindtenis**, het trouwen. **Copuleren**, zamenbinden, zamenvoegen; trouwen, uithuwelijken.
- COQ à L'ANE**, verbinding van tegenstrijdige dingen. Verbinding van woorden, bij welke het predicaat door het onderwerp wordt opgehoven, b. v. een lederen slijpsteen, een houten dieplood, een virgilius door Horatius geschreven. **Faire des coqs à l'ane**, van den hak op den tak, van den os op den ezel springen.
- COQUET**, Fr., behaagziek, ligtvaardig, pronkend, klein vaartuig in Normandie. **Coquette**, eene behaagzuchtige, lokster. **Coquetterie**, eigenlijk de handeling van den verliefden haan, wanneer hij om de hen hoog rond treedt; ook van de hen, in dat geval, om hare genegenheid jegens den haan uit te drukken; fig. van menschen, die op dergelijke wijze den haan en de hen spelen; de zucht om te behagen; veroveringskunst, boeleerkunst. **Coquetteren**, behaagzuchtig zijn, of zich toonen, verliefd zijn, boeleren.
- COQUILLON**, zilver, hetwelk zich aan het einde van eene ijzeren pijp, waarmede men het uit den proeftegel trekt, in de gedaante van eene mossel vasthecht.
- COQUIN**, schelm, schurk, deugniet, nietswaardige vent. **Coquine**, slecht vrouwmensch, heks. **Coquinerie**, slechte daad, gemeene handelwijze, liederlijk leven.
- CORAM**, Lat., voor, in tegenwoordigheid; ook mondeling. **Coram nemen**, voor zich laten komen, ter rede stellen; uitschelden. **Coram notario et testibus**, in het bijzijn van notaris en getuigen. **Coram senatu**, voor den raad of de raadsvergadering.
- CORBA**, eene maat voor drooge waren te Bologna, overeenkomende met ons schepel.

- CORBAU**, heet in het arabisch en hebreewsch een offer; bij de Mohamedanen in het bijzonder die offerande, waarbij zij aan het gebergte Ararat, niet ver van Mekka, op de bedevaart derwaarts, eene menigte schapen slagten, en het vleesch onder de armen verdeelden.
- CORBELLES**, kleine schanskorven, welke van boven breeder dan van onderen zijn.
- CORDAAT**, hartelijk, braaf, opregt, ongekunsteld.
- CORDAR**, een wellistige dans, die op het grieksch toneel gebruikelijk was.
- COR DE CHASSE**, de jagt- of waldhoorn.
- CORDELIER**, Fr., een strikmonnik, Franciscaner monnik (wegens den strikgordel). *Cordeleren*, twijnen (b. v. zijde).
- CORDIAAL**, hartelijk, vertrouwd, getrouw. *Cordialiteit*, hartelijkheid, vertrouwelijheid, goedhartigheid.
- CORDON**, band, snoer; grensketen, grensbezetting; weerlinie. *Cordonist*, een grensbezetter, grenssol-
daat.
- CORDUAAN**, leder van Cordua, hetwelk, voornamelijk in de spaansche stad Cordova, door de Arabieren of Mooren, uit bokken- of geiten- vellen bereid werd.
- CORGE**, **CORSE**, **COURGE**, een aantal van 20 stuks, waarbij men in Oostindie, even als bij ons met dozijen, handelt.
- CORINTHISCHE ORDE**, zie kolommen.
- CORINTHISCH METAAL**, een bij de ouden gebruikelijk, maar nu onbekend mengsel van onderscheidene metalen.
- CORMORAN**, de zeeraaf, zwarte pelikaan, of zwarte kroegans.

- CORNAGIUM**, *bovagiūm*, eene belasting in hoornvee der grondbezitters aan hunnen landsheer.
- CORNAMUSA**, *Cornemuse*, Fr., een doedelzak.
- CORNARD**, eene fransche gouden spotmunt op **LODEWIJK XVI**, in 1786, die daarop met eenen hoorn afgebeeld was.
- CORNET**, *kornet*, ruitervaandrig, standaarddrager, vlaggejonker. *Cornette*, ruitervaan, standaard; ook eene vrouwenmuts.
- CORNETTE**, eene vierkante witte vlag, aan de groote mast van het schip, op hetwelk de bevelhebber eener vloot zich bevindt, en welke zijnen rang aanduidt.
- CORNETTI**, een orgelregister van drie pijpen, hetwelk als een achtvoetig snaarwerk klinkt.
- CORNETTO**, Ital., (muz.) een kromhoorn. *Cornettino*, een kleine kromhoorn.
- CORNICHE**, de kroonlijst, dat is het bovenste vooruitstekende deel aan het kroonwerk eener kolom.
- CORNO**, Ital., de staatsmuts van den Doge te Venetie, welke naar eenen horen gelijkt. *Corno di caccia*, Ital., *cor de chasse*, Fr., een waldhoorn. *Cornucopiae*, de hoorn des overvloeds.
- CORNO BASSETTO**, een vergroot klarinet.
- CORNO DI CACCIA**, de jagt- of waldhoorn.
- CORNO INGLESE**, vergroote hautbois, bijna in de gedaante van 2 halve cirkels gekromd.
- CORNUT**, *cornutus*, Lat., een gehoornde of hoorndrager; een leerling bij de boekdrukkers.
- CORNUTE**, eene aarden, glazen of ijzeren retort.
- CORO**, eene belasting aan den koning van Spanje, van de opbrengst der bergwerken in Chili en Peru.
- COROLITISCH**, (bouwk.) met loof- of lofwerk versierd.

COROLLARIUM, Lat., Corollaire, Fr., gevolg, gevolgtrekking, toegift.

CORONER, Eng., een beambte in Engeland, die met 12 assistenten de gevondene lijken bezigtigt, om te bepalen welken dood zij gestorven zijn, en, in geval van verwonding, den dader op te sporen.

CORPORALE, het lijnwaad, waarop de roomsche geestelijken den kelk, bij het doen van de mis, plegen te zetten.

CORPORATIE, gezelschapsligchaam, eene verzameling. Corporeel, lichamenlijk. Corporificatie, of corporisatie, de verlichamenlijking, verandering van eene vloeistof in een ligchaam. Corporificeren, of corporiseren, in een ligchaam veranderen; digter maken.

CORPS, Fr., korps, legerafdeeling, legerbende; verzameling, gemeente, gilde; ook dat wat in zekere zaken het hoogste, grootste en voornaamste is, corps d'armée, het hoofdleger, corps de bataille, het middelste gedeelte eener slagorde. Corps de garde, een wachthuis of uitgezette wacht. Corps de logis, het hoofd- of middengebouw, zonder de vleugels. Corps de reserve, eene teruggehouden legerbende, een noodkorps. Corps diplomatique, de gezamenlijke vreemde gezanten aan een hof; de gezantschappen.

CORPULENT, zwaarlijvig, dik. Corpulentie, zwaarlijvigheid, dikte.

CORPUS, Lat., het ligchaam; eene soort van letterdruk. Corpus delicti, het zichtbare voorwerp eener misdaad. Corpus juris, eigenlijk het regtsligchaam, Justiniaans, (romeinsch) wetboek. Corpus juris

cano

canonici, het kerkelijk wetboek.

CORPUSCULAIR-PHILOSOPHIE, de leer der samenstelling van lichamenlijk zaken uit stofdeeltjes; Athomistiek.

CORPUSCULUM, een lichaampje, in het bijzonder dat luchtige ligchaam, waarvan eenige theologanten gelooven, dat de ziel buiten het grovere aardsche ligchaam omgeven werd, en waarin de oorspronkelijke stof tot het fijnere aetherische ligchaam bevat was, die de ziel na de opstanding zoude bekomen.

CORRECT, naauwkeurig, zonder fouten of gebreken. Correctheid, naauwkeurigheid. Correctie, verbetering, teregtwijzing; tuchtiging: huis van correctie, verbeter- of tuchthuis. Corrector, een verbeteraar, bijzonder van letterproeven. Correctorium, kloosterstraflijst. Correctuur, teregtwijzing, verbetering; drukproef.

CORREGIDOR, politieregter, in Spanje en Portugal.

CORREFERENT, iemand die aan den gewonen referent toegevoegd is, om uit de acten een tegenrelaas op te maken. Correfereren, zulk een tegenrelaas opmaken.

CORRELAAT, correlatie, wederkeerige betrekking van twee zaken op elkander; tegenberigt. Correlatief, wederkeurig betrekkelijk; tegenberigt behelzend.

CORREPETITEUR, muzikdirecteur bij een gezelschap van tooneelspelers.

CORRESPONDANCE, Fr., correspondentie, briefwisseling, schriftelijke verkeer van afwezigen; verbindtenis van verscheidene personen onder elkander.

Correspondent, een briefwisselaar, medeonderhandelaar. Corresponderen, briefwisseling houden;

- den; betrekking hebben, overeenstemmen.
- CORRIDOR**, (bouwk.) een voor- of tusschengang; voor of tusschenkamers.
- CORRIGENDA**, Lat., verbeteringen, drukfouten. **Corrigentia**, (geneesk.) verbeterende, onschadelijk makende bijvoegselen. **Corrigeren**, verbeteren, naauwkeurig maken; berispen. **Corrigible**, Fr., verbeterlijk, berispelijk.
- CORRIPIEREN**, aangrijpen, vatten.
- CORROBORANS**, Lat. (geneesk.) een hartsterkend middel. **Corroborantia**, versterkende middelen. **Corroboreren**, versterken, krachtig maken.
- CORRODENTIA**, Lat., ets- of bijtmiddelen. **Corroderen**, wegknagen, uitbijten. **Corrosief**, knagend, bijtend, wegvretend.
- CORROSIE**, het etsen, inbijten, de ingebetene plaats; ook, in de scheikunde, verkalking. — Hetzelfde als calcinatie.
- CORRUMPEREN**, verderven, vervalschen; omkopen, verleiden. **Corrupt**, verdorven, vervalscht; slecht, liederlijk. **Corruptela**, verderf, verwoesting, verleiding, omkoopig. **Corruptibel**, corruptible, Fr., verderfelijk; omkoopbaar. **Corruptie**, verderf, verwoesting, verleiding.
- CORRUSCATIE**, schemering, lichtglans, het stralen.
- CORSAIRE**, Fr., corsar, kaper, zeeroover.
- CORSELET**, corset, Fr., een rijglijf; borstharnas; wambuis.
- CORSINI**, eene Romeinsche gouden munt, omtrent 4 gulden waard, die paus CLEMENS XII. liet slaan, maar die, benevens de oude, voor 1757 geslagene pauselijke munten, buiten gebruik is gesteld.

CORSO,

- CORSO**, eene der schoonste en laagste straten te Rome, alwaar de wedloopen te paard gehouden worden; in het algemeen eene plaats, die tot wedloop bestemd is.
- CORTEGE**, Fr., stoet, gevolg. **Cortejo**, een spaansche cicisbeo. Zie Cicisbeo.
- CORTES**, de landstenden in Spanje, als die wegens gewichtige aangelegenheden vergaderd zijn.
- CORUZEN**, kruisbroeders, de naam, dien zich de ontevreden in Hongarije, gedurende den opstand tegen keizer JOZEF I., gaven.
- CORVETTE**, Fr., korvet, een snelzeilend oorlogsvaartuig, met drie masten en geboord voor 18 tot 24 stukken geschut; ook advijsjagt.
- CORYBANTEN**, priesters van Cybele, die zich wild en uitgelaten aanstelden. **Corybantisch**, wild en uitgelaten. **Corybantismus**, (geneesk.) slaap met opene oogen.
- CORYPHAEUS**, een voordanser en voorzanger; koor- of reiaanvoerder; raddrijver; opperhoofd, stichter of voornaamste eener secte.
- COSCINOMANTIE**, zeefwaarzeggerij; voorspelling uit het loopen van zeven.
- COSECANS**, (Meetk.), de medesnijliza.
- COSELGULDEN**, saksische gulden, welke koning AUGUSTUS de sterke in 1706 en 1707 liet slaan.
- COSME**, de harlekijn op het spaansche tooneel.
- COSMETISCH**, wat den opschik betreft; ook tot het blanketsel behorende. **Cosmetiker**, een opsierder.
- COSMOS**, een uit merriemelk bereide drank der Tartaren.
- COSMUS**, de naam van eenen heiligen, den patroon der wondhealers.

COSSA

- COSSADEN**, *Cossaten*, *Coslieden*, lijfeigenen bij de Franken, die een huis met de daartoe behorende landerijen in eigendom bekomen hadden.
- COSSE**, een indiaansche ellemaat, het $\frac{1}{6}$ van eene Duitsehe mijl bedragende.
- COSTA**, Ital., ginds, daar; van de plaats waar men naar toe schrijft. *Costi*, of *a costi*, ginds bij u, ter plaatse, alwaar de brief naar toe bestemd is.
- COSTUUM**, *costume*, Fr., de naar den tijd gebruikelijke dragt. *Costumeren*, kleeden, inrigten, overeenkomstig met den tijd of de omstandigheden kleeden of opsieren.
- COTANGENS**, (Meetk.), de mederaaklijn.
- COTELETTEN**, op den rooster gebradene ribbetjes van lamsvleesch.
- COTERIE**, kranse, vrolijk en besloten gezelschap.
- COTHURNEN**, eene soort van laarsjes, waarvan zich de ouden bij hunne treurspelen bedienden, tooneellaarzen; ook hoogdravende voordragt in woorden en daden.
- COTIMO**, *Cottimo*, eene belasting, welke in de Levantische handelplaatsen door de consuls aan de schepen hunner natie mag opgelegd worden, om voor dringende behoeften een fonds te bekomen.
- COTISATIE**, schatting, aanslag. *Cotiseren*, aanslaan, schatten (wat ieder van zijn aandeel betalen moet).
- COTOJEREN**, Fr., *cotoyer*, langs den oever of de kusten heenvaren of heenzeilen; iemand altijd op zijde zijn, hem, als zijne schaduw overal vergezellen.
- COTTA**, *Cotta*, eene maat, welke 12000 cauris of kleine horentjes bevat, die op de Maldivische eilanden, en de meeste Afrikaansche kusten, als klein geld gebruikt worden.

- COTTILLON**, een engelsche en fransche dans, waarbij de dansers eene rondte maken.
- COTYLISOUS**, een aan Bacchus gewijd drinkvat met eenen naauwen hals, wijden buik en ooren.
- COTYS**, *Cotutto*, eene godin der ontucht, welke de Grieken vereerden, en in hare tempels aan de ontucht offers bragten.
- COUAC**, *Couae*, meel, dat in de Westindie uit den monchowortel bereid wordt.
- COUCHE**, Fr., bedstede; *couches*, kraambed. Tegen eenen hond zegt men ook *couche!* lig stil! *Coucheren*, nederstellen, nederschrijven; doen liggen.
- COUJON**, nietswaardige vent, deugniet, schurk, schelm. *Coujonaden*, scheld- of schimpwoorden. *Coujoneren*, verachtelijk behandelen; kwellen, plagen. *Coujonerie*, schelmstuk, schurkenstreek, verachtelijke behandeling.
- COULAGE**, Fr., (koopk.) het verlies van vloeistoffen; door uit- of wegvloeiing.
- COULANT**, Fr., vlietend, vloeijend, bijzonder van schrift en schrijfstijl.
- COULE**, de met het woord *Schleifer* beteekende speellieden.
- COULEUR**, Fr., kleur, verw; *couleur de rose*, rozenrood; en *quatre couleurs*, b. v. eene doos met goud versierd, dat onderscheidene kleuren heeft; (in het kaartspel) de troefkleur.
- COULEVRINE**, Fr., eene veldslang, bijzondere soort van lange kanonnen.
- COULIS**, een doorgezigt krachtig nat van hoenders, kalfvleesch, kreeften enz.
- COULISSE**, Fr., schuif- of tooneelziescherm; een blind; de

- de plaats zelve, alwaar de schermen angebragt zijn.
- COUP, Fr., slag; coup de main, verrassing, overrompeling; coup de theatre, tooneelstreek; coup d'oeil, oogmaat, oogopslag. Couperen, afzonderen, verdeelen, voorkomen, ook afsnijden, bekorten, (in het kaartspel) de kaart afnemen.
- COUPANG, Couban, eene Japansche munt, van zilver omtrent 8 stuivers, in goud bijna 14 rijksdaalders waardig.
- COUPANT, in Borneo gebruikelijk gewigt voor diamanten, iets meer dan 3 karaten zwaar.
- COUPLET, eene afsnijding, of vers van een lied of aria; ook hengsel of duim van eene deur.
- COUPON, een afgesneden stukje papier, snippertje. Dit woord wordt in het bijzonder gebruikt, bij de intrestbiljetten, gehecht aan de obligatiën ten laste van eenig Gouvernement, welke coupons als dan, op den vervaltermijn der interesten, worden afgesneden en waarop de betaling geschiedt.
- COUR, het hof, de hofplaats; het hof of de woning van den vorst en van zijnen hofstoet; ook de vorst en zijne hofhouding. Cour d'assises, zie Assises. Faire la cour, (à une dame etc.) Fr., zijn hof maken, zijne opwachting maken. Cour d'amour, Fr., een geregtshof, in de middeleeuwen in Frankrijk aanwezig, hetwelk in liefdeszaken of minnehandel besliste.
- COURAGE, dapperheid, kloekmoedigheid. Courageren, moed geven. Courageux, moedig.
- COURANT, loopend, gangbaar; ook grove zilvermunt. Krant, nieuwspapier; courantier, nieuwstijdingschrijver.
- COURANTE, een niet meer in zwang zijnde dans; ook kleine

- kleine ernstige muziekstukken.
- COURBE, een kniegezwel bij paarden; ook rondgebogene bindten aan dakzuilen.
- COURBETTEN, zie croupaden; zekere korte sprongen der paarden in de rijbaan. Courbetteren, kunstsprongen maken.
- COURIER, een renbode, postlooper.
- COURONNE, kroon, koninklijke waardigheid; ook eene fransche zilveren munt, 54 stuivers waard.
- COUROUK, een verbod in Perzie, hetwelk, wanneer de vrouwen des konings uitgaan, aan alle mannen op doodstraf verbiedt, zich op den weg te laten vinden, of zelfs uit het venster te zien.
- COURS, Fr., koers, loop, weg; ook de prijs van geldspecie, wissels of koopmansgoederen. Courseren, in den handel ontvangen en geleverd worden. Coursabel, gangbaar.
- COURSIER, een stuk zwaar geschut, dat op de voorzijde der galeijen, op den gang tusschen de roeibanken, welke Coursis heet, geplant is.
- COURT, de Engelsche court, kooplieden uit Engeland, die zich in Hamburg nedergezet hebben, en eene afzonderlijke maatschappij uitmaken.
- COURTAGE, makelaarsloon, provisie. Courtier, Fr., makelaar, wisselaar, bankhouder.
- COURTIGE, heet in Marseille en de Levant datgene, wat den sloopstuijgen aan de gewone lengte ontbreekt.
- COURTINE, Fr., gordijn, of dat gedeelte eener vesting, hetwelk twee bolwerken met elkander verbindt.
- COURTISAN, Fr., een hoveling, ook een minnaar der schoone sekse. Courtisaneën, vrouwen welke geene openbare hoererij plegen, maar alleen van voorname heeren

- heeren bezoeken ontvangen.
- COURTOISIE, wellevendheid, behagelijk en innemend gedrag, liefde- en minnehandel.
- COURTS JOURS, Fr., *breve vista*, Itsl., kortzigt, is alleen op wisselbrieven enz. gebruikelijk.
- COUSIN, Fr., neef; *cousine*, nicht; ook een titel, welken keizers en koningen aan mindere vorsten, kardinalen enz. geven.
- COUTEAU DE CHASSE, Fr., een hartsvanger, jagt- of wijmes, kort zijdgeweel.
- COUTE QUI COUTE, het koste wat het wil, volstrekt, zonder iets te ontzien.
- COUTTENEREN, de lakens kaarden.
- COUVERT, omslag (om eenen brief), deksel; ook het dekken der tafel met messen, vorken, lepels en servetten; bij voorb., eene tafel van 12 couverts, voor 12 personen. *Couvertieren*, insluiten, inwikkelen.
- COVENANT, Eng., een verdrag, overeenkomst, contract.
- COVIELLO, een der komische personen op het Italiaansch tooneel, die een' lompen kerel uit Kalabrie voorstelt.
- COWPANS, eene munt in Sumatra, omtrent 3 stuivers waard.
- COXAGRA, heupwee.
- COYON, Fr., zie *coujon*.
- CRAINTIF, Fr., vreesachtig, beschroomd, bloed.
- CRAK, eene soort van Zweedsche en Deensche schepen, welke 3 masten hebben.
- CRAMBE BIS COCTA, Lat., tweemaal gekookte kool, opgewarmde kost; fig. onnutte herhaling.
- CRANIOCITEN, steenen, die het bovenste deel van eenen schedel gelijken.
- CRANIOLOGIE, de schedelleer, waardoor Dr. Gall zich

weleer

- weleer zoo beroemd gemaakt heeft.
- CRANIOMANTIE, schedelkijkerij, waarzeggen uit den schedel.
- CRAPULE, lage zwelgerij, roes, hoofdpijn na de dronkenschap.
- CRAPULEUX, Fr., aan den drank verslaafd, verzopen.
- CRASIS, Lat., vermenging der sappen in het menschelijke ligchaam; ook de koppeling van twee syllaben in eene.
- CRASSANE (*bergamotta crassane*), eene soort van kruidige peren, in gedaante en kleur de bergamotpeer gelijkende.
- CRATER, de trechtervormige opening van eenen vuurspuwend berg.
- CRAVATTE, een mans halsdoek, das; ook een lange riem, welke al te vurige honden aan den hals wordt vastgemaakt, ten einde hen te beletten al te snel te loopen. *Cravatje*, een stijf kraagje in de das.
- CRAYON, Fr., elke stift, waarmede men teekent; van verw gemaakte teekenpen; drooge verw, waarmede men, in allerhande kleuren op papier teekent; *crayonieren*, met zoodanige stift of pen teekenen.
- CRAZI, eene florentijnsche munt, omtrent eenen halven stuiver waard.
- CREANCE, *lettre de creance*, kredietbrief.
- CREAS, lederlijwaad of dubbellinnen (in den spaanschen koophandel).
- CREATURE, *creatuur*, een schepsel; ook een begunstigde, welke door weldaden en bewezene diensten afhankelijk gemaakt wordt; dit woord wordt insgelijks als een schimpwoord gebruikt.
- CREDAT JUDAEUS APPELLA, Lat., dit of zulks moge

de

de Jood Apella gelooven; een, ten tijde van Horatius, in Rome levende, zeer bijgeloovige Jood.

CREDENTIALEN, papieren, inhoudende het bewijs van den rang of de zending van den persoon, die dezelve overhandigt, hetwelk vooral aan Ambassadeurs, bij vreemde hoven, den toegang verschaft, en door welke meestal dusdanige *credentialen*, met vele plegtigheid, bij openbare audientie, overhandigd worden. *Credentzen*, Ital. *credenzare*, voorproeven. *Credentzer*, voorproever.

CREDIET, *credit*, trouw en geloof; de goede naam, waarin iemand staat, ten opzichte van eerlijkheid, middelen, en den roem van goed te betalen, weshalve een ieder zulk eenen gaarne borgt; ook de toevertrouwde zaak, uitstaande schuld; ook het aanzien en het vermogen van iemand aan het hof of in den staat. *Credietbrief*, waarin aan den correspondent verzocht wordt, den daarin beteekenden met geld, enz. te ondersteunen. *Crediteren*, op crediet geven, borgen. *Crediteur*, schuldeischer, het tegenovergestelde van *debiteur*.

CREDIT, (waarvan de toon op de eerste syllabe valt), is in het koopmansboek de regterbladzijde, waarop men aantekent, wat men ontvangen heeft; daarentegen bevat de andere zijde het *debit*, of het geen men uitgegeven heeft.

CREEREN, maken, voortbrengen; verkiezen, aanstellen.

CREMASTER, KREMASTER, hefspier der teelballen.

CREMER, eene in Hongarije zeer gewone ziekte, waarmede voornamelijk vreemdelingen bezocht worden, en die in kwalijkheid en walging van spijsen bestaat.

CREMNONCUS, gezwel der schaamlippen.

CREMO

CREMOR TARTARI, room van wijnsteen.

CREOLEN, inboorlingen van Amerika en elders, voortgekomen uit ouders, niet uit deze landstreek afkomstig; inboorling.

CREOPHAAG, in de grieksche kerk de laatste zondag voor de vasten, wanneer er voor de laatstemaal vleesch mag gegeten worden; ook de tijd van kersmis tot aan de vasten.

CREPEREN, verrekken; sterven; ook van bomben, als zij springen.

CREPIDA, bij de Romeinen eene soort van ligte schoenen, die geen opperleder hadden, en met banden aan den voet werden vastgemaakt.

CREPIE, ligte pleisterkalk, op eenen muur, het bestrijksel, waarmede een muur overdekt wordt, eer hij beschilderd kan worden.

CREPON, krip, kripfloers.

CREPUNDIA, de kleinodien, welke de Grieken gewoon waren bij de kinderen neder te leggen, welke zij uit armoede of om derzelver geboorte te verbergen, te vondeling leiden, eensdeels opdat dezelve daardoor eens weder herkend zouden worden, anderdeels opdat zij door den opnemer der kinderen tot hun onderhoud konden besteed worden.

CRESCENDO, (muz.) stijgende, toenemende, trapsgewijze sterker wordende toonen.

CRETICUS, (Muz.), eene voetmaat van eene lange, korte en weder daarop volgende noot.

CRETINS, Fr., krommenschen, welke bijzonder in de alpine gebergten, en vooral in het Walliser- en Graauw-bunderland gevonden worden. Het zonderlinge van deze schepsels is, dat zij groote kropgezwellea, dikke hoof

hoofden, en sterke ledematen hebben; echter zijn hunne zielsvermogens daarentegen zoo zwak, dat zij tot op hun 10 ja 12 jaar moeten gevoerd worden, als kinderen, en ongevoelig zijn voor hitte, koude, en voor de hardste slagen.

CREUSA, de vrouw van ENEAS, die bij den brand van Troje om het leven kwam.

CREVE-COEUR, Fr., diep verdriet, knagend hartzeer.

CRiant, Fr., schreeuwend.

CRIBRUM, (Muz.), de zeef of grondplank, is het deksel der concellen op die windpijpen, welke men springpijpen noemt; ook de smalle strepen in het clavecin, waarin zich de zoogenoemde springers moeten bewegen, opdat zij niet van hunne rigting zouden kunnen afwijken.

CRIMEN, Lat., misdaad; *crimen falsi*, misdaad des bedrogs, wanneer men valsche schriften of handteekeningen maakt, of dezelve uitgeeft. *Crimen laesae majestatis*, of *perduellionis*, hoog verraad, misdaad van gekwetste majsteit. *Criminaal* of *crimineel*, lijfstraffelijk, op lijf en leven. *Crimineel gerechtshof*, lijfstraffelijk gerechtshof hals- of bloedgerecht. *Criminalist*, onderwijzer, professor in het lijfstraffelijke regt. *Crimineel proces*, lijfstraffelijk regtsgeding.

CRINONES, *Comedones*, medeeters; eene ziekte der kinderen, waarbij kleine, naar wormpjes zweemende, draden uit de porien der huid gedrukt kunnen worden.

CRIBOLIUM, het offer van een' ram, dat bij bijzonder gewigtige en plegtige gelegenheden plaats had.

CRISIS, het beslissend oogenblik, waarin eene zaak op het punt staat om te verbeteren of te verslimmen; beden

bedenklijke staat van zaken; ziektehoogte, toestand des lijders, waarvan de beslissing, ten goede of ten kwade, afhangt.

CRISPATUUR, *Crispation*, Fr., kronkeling, ineenkrimping door hette; ook eene soort van gekruid gebak.

CRISPINADEN, zijn handelingen, waardoor men aan vreemde menschen, op kosten van andere lieden, iets te goed doet. *Crispijn*, zoo als bekend is, stal het leer, en schonk de daaruit gemaakte schoenen aan de arme menschen.

CRISTALLISATIE, kristalschieting; wanneer zelfstandigheden, uit haren vloeibaren toestand, zoo tezamen trekken, dat zij door de vereeniging van hare deelen, eene harde massa of klomp maken, welke eenen regelmatigigen vorm aanneemt, zoo ontstaan er kristallen. *Cristalliseren*, laten aanschieten, tot kristal worden. Zie verder op kristal.

CRISTALLOMANTIE, waarzegging uit spiegels, spiegelkijkerij.

CRITERIUM, Lat., onderscheidingsteeken, kenteeken, kenmerk van het ware of valsche.

CRITIEK, kritiek, beoordeeling, toetsing: *beneden alle kritiek*; niet waardig beoordeeld te worden. Ook kunstregterlijk; bedenkelijk, zorgelijk: *kritieke dagen*, wanneer de ziekte eene andere wending neemt. *Criticus*, Lat., critiker, een beoordeelaar, recensent, kunstregter. *Critisch*, dat tot de kritiek behoort. *Critisieren*, kunstmatig beoordeelen; al schertsende vitten, bedillen. *Critomanie*, bedilzucht, buitensporige neiging om te kritisieren.

CRITHIASIS, dampigheid (van de paarden).

CRITICASTER, een berisper; waanwijze kunstregter, die de

de regels der kunst niet verstaat, maar alleen naar luim en uit partijdigheid en andere bijongmerken oordeelt.

CRITOMANTIE, voorspelling uit het beschouwen van de offerkoek, of van het over het slagtoffer gestrooide meel, zoo als ook uit de wijze, waarop de hoenders of ander gevogelte de gestrooide garstekorrels wegvreten.

CROASODE, Croassat, Genuesche gouden munt, omstreeks zes gulden waard.

CROCHETS (Krijgsk.), haken, die bij het zikzak gemaakt worden, om hen, die in de trancheen uit- en ingaan, te ontwijken; ook aan den rand gemaakte haakjes, wanneer iemand sprekend ingevoerd, of eene plaats uit een ander werk aangehaald wordt; anders ook *G u i l l e m i n e t s* genoemd.

CROCIAAT, eene oude Spaansche gouden munt, bijna een dukaat waard.

CRODO, een afgod der oude Duitschers, waaronder zij den tijd vereerden. Aan denzelfden werden menschen geofferd, en de zaterdag was voornamelijk aan zijne dienst gewijd.

CROESUS, koning van Lydien, welke in de oude geschiedenis als zeer rijk bekend was; (fig.) een schatrijk man.

CROLLES, de vrijwillige inzamelingen, welke landpredikers op vele plaatsen bij hunne leeken, van vrijwillige geschenken in levensmiddelen plagten te doen.

ROMA of *C h r o m a* (Muz.), de Italiaansche naam der $\frac{1}{2}$ noot.

CROMORNE, de basson; ook een naar dezelve zweemend orgelregister in de bas.

CROPS,

CROPS, naam der vaten, waarin de tabak van Virginie gepakt en verzonden wordt; zoodanig vat houdt gewoonlijk 1250 pond. *C r o p s n o t e n*, de getuigschriften welke de kwaliteit en kwantiteit van den tabak vermelden.

CROQUANTE, Fr., eene soort van gebak, hetwelk tusschen de tanden kraakt.

CROQUE NOTE, *c r o q u e s o l*, een spotnaam, slechte muzikant.

CROQUIS, het eerste ruwe ontwerp van een schilderstuk, schets.

CROSS-READINGS, (Eng.) zoo noemt men het, wanneer men in nieuwspapieren, of boeken, die in klommen gedrukt zijn, zonder de afscheiding in aanmerking te nemen, van de eene kolom in de andere doorleest, waardoor men somtijds den aardigsten volzin ontmoet.

CROTALUM, eene soort van klapper, waarnaar dansers aan de tafels van voornamelijk Grieken en Romeinen dansten.

CROUP, Eng., de huidbruinheid, of veeleer de luchtpijpontsteking.

CROUPADEN, korte lichtsprongen van een paard, waarbij het den rug en de achterpooten intrekt, zoodat men de hoefijzers niet kan zien.

CROUPE, Fr., het kruis of de stuit eens paards. *C r o u p i e r*, een bedrieger; ook een bediende, die den bankier bij hazardspelen, voornamelijk bij het Faro, helpt; eindelijk een geheime deelnemer aan eenig werk.

CROUPIER, oppasser bij het faro, of andere openlijke speeltafels, vooral in de baden, waar hij achter de spelers rondgaat, om op te passen; ook stille compagnon of deelhebber in een handelshuis, of gezelschap.

CRO

CROWN-GLASS, Engl., kroonglas, eene soort van glas, hetwelk in Engeland meestal tot glasruiten gebruikt, echter in verband met kristalglas zeer voordeelig in de samenstelling der verrekijkers aangewend wordt.

CRUBEKI, eene sekte onder de Turken, die de noodzakelijkheid der bedevaart naar Mekka ontkent.

CRUCIFIX, het beeld van Christus aan het kruis.

CRUDITEIT, een rauw wezen, hardheid, verstoptheid der maag.

CRUDO-ZILVER, het ongezuiverde en nog met geen koper vermengde zilver.

CRUEL, Fr., gruwzaam.

CRUPECIEN, met ijzer verzoalde schoenen, die de muzikanten der Ouden aan hadden om de maat daarmede te stampen.

CRUSADE, Portugeesche zilvermunt; de nieuwe heeft eene waarde van 16 gl., de oude daarentegen van 2 1/2 gl.

CRUSADOS, **CRUSAAD**, eene Portugesche munt, waarvan er drierlei soort is, de eene 12, de andere 14 en de laatste 15 stuivers waard.

CRUSCA, Academia della crusca, een geleerd genootschap, hetwelk zich toelagde op taalverbetering en taalzuivering.

CRYMODES (febris), eigenlijk koorts met hevige koude, ijskoorts (febris aligada); ook koorts met longontsteking en geweldige koude, alzoo eenigzins: *Pneumonia typhodes*.

CRYPTO, geheim. **Crypto-katholijk**, een geheime Roomschegezinde. **Cryptocephalus**, een valkever, wiens kop zoo verborgen is, dat men denzelven nauwelijks gewaar worden kan. **Cryptogama**, of **cryptogamisten**, planten, welker teelorganen

verbor

verborgen of onbekend zijn; **cryptogamie**, heimelijk, verborgen huwelijk. **Cryptographie**, geheime schrijfkunst. **Cryptocatholicismus**, **cryptojesuitismus**, de in het verborgene rondsluipende leer der Jezuiten en Priesters. **Cryptonimus**, Lat., geheimnamig, een die zijnen naam geheim houdt.

C SOL FA, is in de oude Solmisatie de naam van de dubbel gestreepte c; dewijl op deze noot in de zangoefeningen nu sol, dan weder fa moest gezongen worden.

CUBA, was eene godin der Romeinen, aan welke zij de zorg voor het goede leger der zieken en der kinderen opdroegen.

CUBEPE, Cubepe-peper, eene naar de peper zweemende specerijvrucht uit Java, Malabar enz.; ook de groote rozijnen.

CUBO, **CUBE**, de wereldlijke keizer in Japan.

CUBUS, een teerling, of dobbelsteen, een ding van zes gelijke zijden. **Cubiec-** of **cubiek wortel**, de maat of grootte van eene dezer zijden. **Cubiekgetal**; de formlijke inhoud van iederen teerling ontstaat, wanneer men de grootte van eene zijde tweemaal met zichzelf multiplicceert. **Cuberen**, den inhoud van een ligchaam berekenen. **Cubatuur** der ligchamen, berekening der lichamen.

CUCUL, **GUGEL-KAP**, eene kap, welke eertijds, door zeer arme lieden, op het hoofd gedragen werd. De monniken kozen dezelve deswege, om hunnen ootmoed aan te toonen. Het onderscheid tusschen dezelve en de karmoetskap bestaat hierin, dat de laatste aan den rok vast is, maar de eerste niet.

CUDBEAR, ook persien en roode indigo, een uit onderscheidene vlechten of mossen vervaardigde roode verw,
bij

bijzonder tot het verwen van wol en zijde.

CUI BONO? Lat., waartoe moet of zal zulks dienen? wat zal of wil men daarmee beginnen?

CUILLAGE, CUISSAGE, *praelibatio*; *jus primae noctis*; *jus cunnagi*, Lat., het regt van den eersten nacht; dat hadden, in verscheidene landen van Europa, de koningen en landheeren. Naderhand werd dit regt afgekocht, door geld of geldswaarde, hetwelk schortgeld, of in het hoogduitsch Punzengeld werd genoemd.

CULASSE, het onderste, niet zichtbare, deel van een² gezetten diamant.

CULBUTEREN, Fr., buitelen, overbuitelen, eenen lichtsprong maken; den vleugel eener armee overhoop werpen. *Culbuté*, het overbuitelen; overhoopwerping.

CUL DE PARIS, Fr., een valsche stuit, voormalige mode dragt. *Cul de sac*, eene naauw straat zonder uitgang.

CULMINATIE, (sterrek.) de doorgang der sterren, door den middagkring. *Culmineren*, de zon culmineert, wanneer zij haar grootste hoogte bereikt, en in het zenith, of om 12 uren des middags, staat. Op dezelfde wijze culmineert de maan, wanneer zij zich op de middaglijn bevindt.

CULPA, Lat., schuld, dwaling; in *culpa*, schuldig. *Culperen*, beschuldigen. *Culpabel*, schuldig.

CULTIVEREN, bebouwen, aanbouwen; ook vormen, verbeteren. *Culte*, *cultus*, Lat., openbare Godsvereering, ook uiterlijke kerkgebruiken. *Cultuur*, bouwing der velden, het planten van boomen enz.; veredeling en verlijning van geest en levenskracht, bij den mensch, of bij eene geheele natie; zoo dat dit woord zowel de beschaving, de verlichting van het verstand, door het afleggen der vooroordeelen, als ook, de zedelijke verbetering van volk of mensch uitdrukt.

CUM,

CUM, Lat., met. *Cum grano salis*, Lat., met een weinig zout, dat is, met verstand en overleg. *Cum spe succedendi*, op hoop van opvolging in het een of ander ambt.

CUMINA, CUNIA, eene godin der Romeinen, die zij als eene beschermster der kleine kinderen in de wieg vereerden.

CUMULATIO ACTIONUM, wanneer in een klaagschrift twee of meer zaken te zamen genoemd worden.

CUMULEREN, ophoopen, opstapelen.

CUNABULA, Lat., de wieg; ook het begin van een ding; *cunabulis*, van kindsbeen af, van der jeugd af.

CUNCTATOR, een talmer, sammelaar, draler.

CUNCTEREN, talmen, sammelen, dralen.

CUPELLEREN, edele metalen door lood proeven of zuiveren.

CUPIDO, de god der liefde, minnegod; ook groote begeerte, trek.

CUPOLA, koepel.

CURA, de godin der zorg en onrust, waarvan een Mythos zegt, dat zij den mensch het eerst geschapen heeft, en zijne bestendige gezellin blijft.

CURAE, de wraakgodinnen, die haren zetel aan den ingang der hel hadden.

CURANT, die onder voogdijschap staat.

CURANTEN, eene vrouw, die of haren eigenen of eenen anderen man tot haren plaatsvervanger in geregtelijke zaken gekozen heeft.

CURAS, borstharnas. *Curassier*, geharnaste ruiter.

CURAT CLERUS, dat gedeelte der Katholijke geestelijkheid, wier pligt de zielverzorging is; in tegenstelling van die kloostergeestelijken, welke daarmee niets te doen

- doen hebben.
- CURATELA**, Lat., curatele, voogdijschap, momberschap. Curator, curateur, voogd, een persoon, welke gesteld is, om voor iemands best te zorgen.
- CURABEL**, geneesbaar. Cureren, verzorgen, genezen. Cure, zie kuur.
- CURATORIUM**, de bevestiging van een' curator door de overheid.
- CURDEN**, Manicheers in onderscheidene provincien van Azie. In hunne godsdienst zijn wel vele leerstellingen en gebruiken der Christenen, maar zij bidden benevens God ook den duivel aan, opdat hij hun geen kwaad moge doen.
- CUREE MAKEN**, op groote jagten een hert vangen, uitsnijden en vervolgens aan de honden prijs geven.
- CURIALIEN**, woorden, titels en andere erbewijzen, zoo als bij de hoven, volgens ieders stand en waardigheid, gebruikelijk zijn.
- CURIALISTEN**, Romeinsche staatsbeambten, of leden der Romeinsche gerechtshoven.
- CURIATIS**, eene plegtigheid der oude Grieken, waarbij zij de haren der jongens, zoodra zij manbaar waren, in den tempel van dien God, wien zij dezelve gewijd hadden, plegtig lieten afscheren; waarop de jongens in den mannelijken stand opgenomen werden.
- CURIE**, het hof; ook een domhuis. Curiaalstijl, kanselarijstijl, bureaustijl.
- CURIEUS**, curieux, Fr., nieuwsgierig; ook zeldzaam, zonderling. Curiosa, zeldzaamheden. Curieusiteit, nieuwsgierigheid; ook merkwaardigheid, zeldzaamheid.
- CURIS**, een bijnaam van JUNO, omdat zij somwijlen met eene

- eene lans afgebeeld werd. Onder dezen naam werd zij ook als schutsgodin der gehuwden vereerd, en bruiden lieten zich op haren bruiloftsdag, ter harer eere, de haren hoven eene lans branden, die in het ligchaam van eenen strijder gestoken had.
- CURRENT**, zie courant.
- CURRENTE**, een loopend zangkoor, tot inzameling van aalmoezen.
- CURRENTIS**, (anni, mensis) van hetzelfde, loopende jaar, of maand.
- CURROTREPANUS**, een met vele zeissen voorziene strijdwagen der Ouden, die onder de vijanden gedreven werd.
- CURSIEF**, loopend schrift, schuins liggende letter, onderscheidingsbrief.
- CURSORIE**, cursorisch, overlopend, spoedig na elkander voort.
- CURSUS**, loop, loopbaan. Zie Cours.
- CUSCUS**, CUSCUSO, koeskoes, de gewone spijs der goede Afrikanen, bestaande uit een deeg van fijn meel, waarop gekookt vleesch met het nat er van gegeten wordt.
- CUSI**, groote messen, die de keizerlijke Hatschieren, even als hellebaarden, aan een' langen stok dragen; ook een groote Spaansche maat voor drooge waren, omstreeks 60 schepels bevattende.
- CUSTODIE**, bewaring, gevangenis.
- CUSTOM HOUSE**, tolhuis, in Engeland.
- CUSTOS**, wachter, oppasser, voorstander; ook vervolgteeken, of merkteeken onder aan eene bladzijde, waarbij het begin der volgende wordt aangeduid.
- CUSTOUS-PENNY**, inkomend tolregt in Engeland voor vreemde manufacturen; ook de weder teruggegevene tol,

tol, bij het weder uitvoeren dezer waren.
CUTTER, Eng., zie kotter.
CYANE, blaauwe korenbloem.
CYANOMETER, **KYANOMETER**, blaauwmeter, een toestel, door **DE LA SAUSSURE**, om den graad of nuance van de blaauwe kleur der lucht met juistheid te bepalen. **Cyanosis**, blaauwzucht.
CYBELE, heidensche godin, de moeder der heidensche goden.
CYCCON, een voedzame drank der Ouden, welke tevens in plaats van spijsen diende, en bijzonder bij de Eleusinische geheimen gedronken werd.
CYCLOIDE, radlinie; eene kromme linie, welke van een, in den omtrek van eenen cirkel aangenomen punt, getrokken wordt, terwijl de cirkel op eene regte lijn, als een rad voortloopt. **Cyclometrie**, onderwijs in de meting van ronde vlakten, of cirkels. **Cyclopedie**, kort begrip van alle wetenschappen. Zie **Encyclopedie**. **Cyclus**, tijdkring, begrip van een tijdperk, hetwelk, wanneer zekere jaren verlopen zijn, wederom van voren af begint; b. v. **Cyclus solaris**, de zonnecirkel, een tijdvak van 28 jaren, na afloop van hetwelk, de zondagsletter weder van voren af begint. **Cyclus lunaris**, de maancirkel, of het guldengetal, een tijdvak van 19 jaren, na hetwelk de maan weder haren loop begint. **Cyclus indictionis**, indictie-cirkel; schattingstijdkring, eene reeks van 15 jaren, na verloop van welke, onder de regering der Roomsche keizers, de schattingen werden uitgeschreven.
CYCLOOP, cyclops, in de fabelleer, een der reusachtige smidsknechts van Vulkaan, met een enkel rond oog in het midden van het voorhoofd.
CYCLOPEA, een bij de Romeinen gebruikelijke dans, waarin

waarin de danser, die zich blind en dronken hield, den Cycloop **POLYPHEMUS** zocht voor te stellen.
CYDER, Eng., appelwijn.
CYESIOLOGIE, **KYESIOLOGIE**, leer der zwangerschap.
Cyesis, zwangerschap.
CYMATIE, golfachtig kolomsieraad.
CYNANCHE, groote dorst, met belemmering van den adem, zoodat dikwijls de tong, even als bij verhitte honden, uit den mond hangt.
CYNANTHROPIE, razernij, die van den beet eens dollen honds voortkomt.
CYNICUS, een wijsgeer eener sekte der oudheid, welke door **ANTISTHENES** gesticht, en bijzonder door **DIOGENES** verder uitgebreid werd. Zij leerden onverschilligheid omtrent de wereldsche goederen, welke hen dikwijls tot onreinheid bragt, waardoor zij zich bij anderen verachtelijk maakten, zoodat een cynicus weldra met een onrein of zedeloos mensch voor gelijk van beteekenis gold. — **Cyniek**; **Cynisch**, onrein, vuil, zedeloos, zwijnachtig.
CYNOCEPHALUS, eene aapsoort met eene hondenbek; ook een fabelachtig dier met eenen hondenkop, hetwelk de Egyptenaars vereerden, de anubis.
CYNOLISSA, de hondswode. **Cynorexie**, eene ziekte, welke ook de hondshonger heet.
CYNOSURE, de kleine beer, een sterrebeeld aan den hemel, nabij de noordpool; de poolster, noordster. En, daar deze helderschijnende ster de zeelieden, des nachts, ten wegwijzer dient en hen geleidt, zoo noemt men haar ook liedster, en wordt **Cynosure** vervolgens in eenen figuurlijken zin, voor regel en rigtsnoer genomen.
CYNTHIA, bijnaam der godin Diana.
CYOPHORIA, de zwangerschap eigenlijk de duur derzelve.
CYP

CYPHOSIS, die soort van bogchel, waarbij de ruggegraat gekromd is.

CYPRIS, cypria, de Cyprische Venus. Cyprisboom, de aan de godin Venus gewijde mirtboom.

CYPRUS, eene Cyprische maat, welke omstreeks het vierde deel van een schepel bedraagt.

CYRILLISCHE LETTERS, Slavische, door den heiligen CYRILLUS uitgevondene soort van schrift, bij de Russen in gebruik.

CRYSTALGIA, pijn in de blaas. Cystauchenotomia, halssnede der blaas. Cysthaemorrhoides, blaashaemorrhoiden. Cystocele, blaasbreuk. Cystolithus, blaassteen. Cystoparalysis, cystoplegia, blaasverlamming. Cystopasmus, blaaskramp. Cystoptosis, blaasvulling. Cystorrhagia, bloeding uit de waterblaas. Cystotomie, blaassnijding.

CYSTHEPATHOLITHUS, galsteen in de lever.

CYSTHITIS, ontsteking der vrouwelijke geslachtsdeelen, der waterblaas, bijzonder der moederscheede.

CYSTIDOTOMUS, een mes, dat bij de operatie van den steen gebruikt wordt.

CYSTIS, een gezwel, dat een vocht, hetwelk in eenen bijzonderen zak besloten is, bevat.

CYSTITOMUS, een tot de staaroperatie behoorend instrument.

CY THERE, bijnaam van Venus; ook de naam van het eiland aan deze godin toegewijd, en nu Cerigo geheeten. Cytheriaden, de drie gratien.

CZAAR, keizer, titel der voormalige beheerschers van Rusland. Czarowitz, de zoon van den Czaar.

CZETWER, eene Russische koormaat, iets meer dan 2 schepels. — Czetic, het achtste deel van dezelve.

CZETWERTINA, eene Poolse maat van 56 kannen.

D. en DR., doctor.

D. en DS., dominus, heer.

D. en DIV., divus, heilige.

D., als een Romeensch getal, beteekent 500. DC. is 900; D̄. met eene streep daardoven, 5000. Bij de chemisten beteekent het vitriool.

D. C., DA CAPO, van het hoofd, van het begin af, nog eenmaal; een da capo, eene herhaling.

D. D., DE DATO, van of op (den dag van) de uitgifte.

DEC., DECEMBER, wintermaand.

DECL. en DECLIN., declinatie, de verbuiging.

DEL., DELINEAVIT, hij heeft het geteekend (op kunstplaten).

DEUT., Deuteronomium.

D. G., Dei gratia, door Gods genade.

D. I., dat is.

D. H., doorluchtige hoogheid.

D. J. U., doctor juris utriusque, doctor in de beide regten.

D. M., doctor medicinae, doctor in de geneeskunde.

D. L. C. D. J., de la compagnie de Jesus, een Jezuit.

D. TH., doctor theologiae, doctor in de godgeleerdheid.

D. S., del segno, Ital., (muz.) van het teeken af.

D. O. M., Deo optimo maximo, aan den weldadigsten en hoogsten God.

DA CAPO, Ital., zie D. C.

D' ACCORD, Fr., toegestaan; eenstemmig, overeenstemmend.

mend.

DACRYOPS, gezwel der traanwegen; eigenlijk traanoog.

DACRYOPYORRHOEA, tranenettervloeiing.

DACRYORRHOEA, *Dacryrhoea*, traanvloeiing.

DACRYOSYRINX, traanfistel.

DACTYLIOGLYPHICA, Gr., de steensnijkunst. *Dactylogologie*, vingerspraak, kunst, om met de vingers te spreken. *Dactylomantie*, de vingerwaarzeggerij, waarzegging uit de vingers of ringen derzelve. *Dactylonomie*, de vingerrekening. *Dactylus*, vinger; (Dichtk.) drie lettergrepige versvoet, uit twee korte en eene lange lettergreep bestaande, b.v. prachtige.

DACTYLIOTHECA, eigenlijk een ringbewaarpplaats; ook eene verzameling van gesnedene steenen, of van afdrucken derzelve.

DACTYLITIS, zoogenaamde worm aan den vinger, eigenlijk vingerontsteking.

DACTYLONOMIE, de kunst om, in plaats van met getallen, met de vingers te rekenen.

DACTYLOSMILEUSIS, afknipping van de nagels der vingers of der teenen.

DADIAN, heer van het gerigt, de titel der vorsten van Mingrelie.

DADIR, eene Egiptische maat voor vloeistoffen, van omstreeks 12 kannen.

DAEDALUS, een beroemd kunstenaar bij de oude Grieken, die men onder anderen houdt voor den vervaardiger van den labirint op het eiland Creta.

DAEMOGORGON, was in de Mythologie der Grieken en Romeinen de verpersoonlijkte natuur, en volgens sommigen de vader van alle goden, volgens anderen echter

ter slechts de vader van Pan en de Parcen.

DAEMON, Gr., goede of booze geest. *Daemoniacus*, een bezetene, waanzinnige. *Daemonisch*, bezeten, waanzinnig. *Daemonolatrie*, de geesten- of duivelsverreering, duivelsdienst. *Daemonologie*, geestenkunde, leer van de geesten.

DAEMONOMANIE, een melancholische toestand, waarbij de zieken gelooven van den duivel bezeten te zijn.

DAEZAJIE, eene zilvermunt in Perzie.

DAG, een kort, dik touw, waarmede de matrozen gestraft worden, gemeenlijk een eindje dag genoemd.

DAGON, eigenlijk visch; ook een afgod der Philistijnen, wiens beeld half visch en half mensch was.

DAIRE, een kleine halve trommel, aan welke schellen hangen, en die bij de Turksche muziek gebruikelijk is.

DAIRO, opperpriester in Japan.

DALAILAMA, Tartaarsche opperpriester in het Oostindische rijk Thibet, die godsdienstig vereerd wordt.

DALMATICA, een misgewaad, priesterlijk opperkleed.

DAMASCEREN, staal en ijzer, bijzonder degen-en sabelklingen, een vlamig aanzien geven; ook met goud en zilver versieren, zoo als bijzonder te Damascus plaats heeft.

DAMASIPPUS, een rijk Romein, die voor antieken groote sommen besteedde.

DAMAST, gebloemde wollen, linnen en zijden stof.

Damassin, geringe soort van damast.

DAME, voorname vrouw; vrouw (in het kaartspel); dam (in het damspel). *Dames d'atour*, Fr., tooi- of opschik-vrouwen bij eene vorstin. *Dames d'honneur*, *Dames du palais*, Fr., paleis-staat- of hofdames.

DAMENISATIE, daaronder verstaat men het solfeggeren, door middel der lettergrepen *d a, m e, n i, p o, t u, l a, b e*, door den kapelmeester GRAUN uitgevonden.

DAMIA, een feest, dat bij de Grieken en Romeinen ter eere der Bona Dea, door de vrouwen gevierd, en waarbij voor het welzijn des volks geofferd werd.

DAMLOOPER, een zeker Nederlandsch vaarttuig.

DAMNATIE, verdoeming, veroordeeling.

DAMOISEAU, Fr., een jufferknecht, pronker.

DAMON EN PHYTIAS, twee boezemvrienden uit den ouden tijd, van welken de een, voor de ombrenging van den anderen, bij Dionysius, koning van Syracuse, borg bleef.

DAMPBAD, stoombad; wanneer men den damp of de uitwaseming van warme geneesmiddelen naar het een of ander gebrekkig of ziekelijk deel des ligchaams leidt, dan noemt men dit een dampbad.

DAN, eene Chinesche koornmaat, iets meer dan een schepel.

DANABROGS-ORDE, eene Deensche ridderorde, die ook de lagere adel en niet-adellijken bekomen. WALDEMAR II. stelde dezelve ten jare 1219 in, en CHRISTIAAN V. vernieuwde dezelve in 1612.

DANACE, eene kleine wisselmunt der Ouden.

DANAE, eene dochter des konings ACRIUS van Argos, en de moeder van PERSEUS, dien JUPITER in de gedaante van eenen gouden regen bij haar verwekte; ook, in de Scheikunde, *aqua mercurii*.

DANAIDEN, vijftig dochters van Danaus, welke hij aan de vijftig zonen zijns broeders uithuwelijkte, terwijl hij iedere van haar een' dolk gaf, waarmee zij (eene

uit

DA uitgezonderd), op den bruiloftsnacht, hare mans vermoordden. Volgens de fabelleer zou hare straf geweest zijn, om in de hel water in vaten met gaten te voorzien, te dragen; een werk der danaïden, zwaren vergeefschen arbeid verrigten.

DANDIN, een eenvoudig, onnoozel mensch. Dandiniseren, zich onnoozel en belagchelijk aanstellen; zijn ligchaam op eene onnoozele en belagchelijke wijze heen en weer bewegen; zich op zijnen stoel heen en weer schommelen.

DANDY, Eng., een pronkertje, een fat in Engeland.

DANICH, een Arabisch gewigt, de zwaarte van een derde gedeelte eenes scrupels hebbende.

DANIEMES, eene rekenmunt te Bassora in Arabie, omtrent 2 stuivers waard.

DANISCH-MEND, een Turksche geestelijke van lagen rang, die in eene Dsikami de dienst verrigt.

DANNO, Ital., (koopph.) schade, verlies.

DANTES, speel-of rekenpenningen.

DANZIG D'OR, eene Danziger zilvermunt, omtrent 3½ stuiver waard.

DAPHNE, dochter van den stroom peneus, werd, voor APOLLO vlugtende, in eenen laurierboom veranderd.

DAPHNITEN, eene soort van Dendriten, waarvan de figuren naar laurierbladen gelijken.

DAPHROMANTIE, bijgeloovige waarzeggerij, door middel van eenen laurierstruik en deszelfs geruisch of geknap, als die in het vuur gehouden wordt.

DAPIFER, eene zekere waardigheid en ambt bij de voormalige keizers te Konstantinopel; *archi-dapifer*, de schildknaap of rijks-aartsschildknaap. Onder KAREL den Grooten was *dapifer* de opper

per

- perhofmaarschalk.
- DARAPTI, een syllogismus in de derde figuur.
- DARCHINI, een Arabisch gewigt, omtrent eene drachme.
- DARDANARIUS, Lat., de naam van eenen beruchten koopkoop. *Dardaniat*, koornwoeker.
- DARG, darje, eene uit grovere gewassen ontstane sponsachtige, of van water doordrongene, moerassige en tot dijkadjen onbruikbare aarde.
- DARICUS, eene Oud-Perzische munt, die 20 drachmen gold.
- DARII, zie *barbara*.
- DARINI, eene Venetiaansche munt, wat meer dan 5 stuiv. waard.
- DARMBEEN, *Ossiliu*m, het benedenste gedeelte van het heupbeen, waaraan de kromme darm is. *Darmbekeleedsel*, darmvel, de dunne, weeke huid, welke alle inwendige deelen van het onderlijf om geeft. — *Darmhaspel*, waarop de snarenmakers, voor het inbijten met sterk water, de darmen afhaspelen. — *Darmsnaarraam*, eene raam van latten, waarop de schoon-gemaakte darmen gespannen worden om te droogen. *Darmstaart*, *darmstreng*, het wormvormige aanhangsel van den blinden darm. *Darmpijn*, hevige pijn in de darmen, kolijk.
- DARSIS, het verlies der opperhuid, de toestand van verwonding.
- DARTRE, dauwworm, ook eene zweer aan het kruis, den hars of kop der paarden.
- DARUGA, een regter; ook een ontvanger der tollén, in Perzie.
- DASIUS, een vijtlettergrepige versvoet, met drie korte en twee lange lettergrepen.

- DASYMA, *Dasytes*, ruwheid, bijzonder van de oogleden.
- DASYMETER, een werktuig om de digtheid der lucht te meten, digtheidsmeter.
- DAT., DATUM, gegeven, uitgevaardigd. *Dat.*, *dativus*, de derde naamval.
- DATA, Lat., daadzaken; de gegevene inhoud. *Dataria*, de pauselijke prebendenkamer. *Datarius*, een pauselijke kamerbeambte.
- DATAGRA, Gr., *Odontagra*, de tandpijn, het tandtrekken.
- DAT CUI VULT, een Zweedsche dukaat, door ERIK XIV. in 1665 geslagen.
- DATEREN, den dag opgeven, het jaartal en den dag der maand benevens de plaats vermelden. *Dato*, op den gezegden dag.
- DATISI, eene sluitrede in drie figuren.
- DATIVUS, (sprakk.) zie DAT.
- DATO, heden, de dag van de uitgifte eens wissels. — *Datum*, de dagteekening, aanwijzing van de plaats en voornamelijk van den tijd der uitgifte van brieven en handschriften.
- DATURA, een steekappel (giftplant).
- DAUPHIN, Fr., de (eertijds zoobenoemde) kroonprins van Frankrijk. Deze naam is ontleend van de provincie Dauphine, welke Humbert II, in het jaar 1343 aan koning Philippus van Valois ten geschenke gaf, onder beding, dat de kroonprinsen van Frankrijk naar deze provincie moesten genoemd worden.
- DAVID, was bij het gild der meesterzangers te Neurenberg eene zilveren ketting met drie vergulde schouwstukken, waarvan het middelste koning DAVID met de

de harp voorstelde. Zij diende tot een eereteken, hetwelk hij, die in de wedzangen den prijs wegdroeg, omhangen mogt.

DAVIDSHARP, eene spitsharp.

DAVUS SUM, NON OEDIPUS, ik ben Davus, maar niet Oedipus, dat is, ik ben geen meester in het raden.

DE, Fr., van, uit.

DEBALLEREN, Fr., uit-of ontpakken.

DEBANDADE, Fr., (krijgsk.) het onordelijk uit elkander loopen der soldaten: à la debandade, in de grootste wanorde. Debandement, het wegvlugten der soldaten, het uitrusten van dezelve in verstrooide hoopen. Debanderen, uit elkander loopen, zich verstrooijen.

DEBANQUEREN, (in gelukspelen) de bank doen springen, alles winnen.

DEBARQUEMENT, Fr., de ontscheping, ontlading, landing. Debarqueren, ontschepen, aan land zetten of gaan, landen.

DEBARRASSEREN, losmaken, ontwarren; zich van den hals schuiven; (krijgsk.) zich er door houwen.

DEBATTEN, twistredenen, twistgesprekken, woordwisselingen, strijdigheden. Debatteren, verhandelen, woorden wisselen, mondeling twisten.

DEBAUCHANT en DEBAUCHE, een wellusteling, zwelger, losbol, liederlijk mensch. Debauche, uitspatting, buitensporigheid, losse levenswijs, ontucht, liederlijkheid. Debauches, uitspattingen, buitensporigheden. Debauchereren, zwelgen, los leven, liederlijk zijn; iemand van iets aftrekken, verleiden.

DEBELLEREN, bestrijden, bedwingen, overwinnen.

DEBENTURE, Eng., debentuur, de obligatie van het bet

betalde tolvoorschot, dat daarna weder terug gegeven wordt. Debentuurkosten, in engelsche factuurlijsten, tolvoorschot.

DEBET, Lat., hij is schuldig, moet betalen; het debet, de schuld, die iemand heeft.

DEBIET, aftrek, verkoop, atlevering. Debiteren, verkoopen, atleveren. Debiteur, een schuldenaar; principale debiteur, hoofdschuldenaar.

DEBIL, debiel, zwak, slap. Debiliteit, zwakte, krachteloosheid. Debiliteren, verzwakken, zwak of krachteloos maken.

DEBITUM, schuld.

DEBLOQUEREN, ontzetten; (krijgsk.) de insluiting of belegering van eene haven of andere plaats opheffen; verkeerde drukletters regt zetten.

DEBONNAIRE, goed, zachtmoedig, geduldig.

DEBORDEMENT, Fr., overstroming, het buiten de oevers treden eener rivier of van een ander water; uitstorting der gal. Deborderen, buiten de oevers treden, de bepaalde grenzen overschrijden; (krijgsk.) overvleugelen.

DEBOTTEREN, ontlaarzen, de laarzen uittrekken.

DEBOUCHE, Fr., engte, bergpas, mond, uitgang; (koopph.) eene gelegenheid, om zijne waren met voordeel kwijt te raken. Deboucheren, (koopph.) gelegenheid tot goed vertier vinden; (krijgsk.) uit eenen engten pas te voorschijn rakken.

DEBOURS, DEBOURSES, Fr., onkosten, voorschotten, uitschotten. Deboursement, de uitbetaling, uitgave, het voorschot. Debourseren, betalen, voorschieten, uitschieten; vrijhouden.

DEBRAILLEREN, den hals en de borst verder, dan het de

DIO

- de welvoegelijkheid veroorlooft, ontblooten.
- DEBRIS, Fr., stukken, overblijfselen; (krijgsk.) overgeblevene manschap.
- DEBROUILLEREN, ontwarren, iets verwards weder in orde brengen.
- DEBUSQUEMENT, het verdrijven van den vijand uit eene voordeelige stelling. *Debasqueren*, uit eene voordeelige stelling verdrijven.
- DEBUT, Fr., het begin, de aanvang, de eerste optreding (in den schouwburg); de eerste rol, eerste redevoering. *Debutant*, *debutante*, hij, of zij, die iets voor het eerst doet. *Debuteren*, het begin maken, zich voor het eerst laten hooren; voor het eerst spelen of eene redevoering houden.
- DE BUT EN BLANC, onbedacht, roekeloos.
- DECACHORD, tiensnarig, of een muzikinstrument met tien snaren.
- DECADE, Gr., de tiende, het tiental (boeken, dagen, jaren enz.). Bij de Franschen, na de omwenteling, tien dagen of eene week, welke door den *decadendag*, of *decadi*, besloten werd. *Decadica*, wijs van rekenen, bij welke men tot tien telt.
- DECADENCE, Fr., afneming, verval, val, verergering.
- DECADRIEN, de fransche almanak, na de omwenteling.
- DECAGOON, een tienhoek (in de meetkunst).
- DECAGRAMME, tien grammes of nederlandsche wig-tjes, of een nederlandsch lood.
- DECALOGUS, de tien geboden.
- DECAMERONE, een werk van tien dagen; eene geschiedenis van tien dagen (opschrift eener bekende verzameling van Italiaansche verhalen van Boccaccio.)
- DECAMPEMENT, Fr., (krijgsk.) het opbreken van een leg

DII

- leger. *Decamperen*, uit de legerplaats opbreken, het leger opbreken, aftrekken; de vlugt nemen, of het hazenpad kiezen; zich uit de voeten maken.
- DECANDRIA, tienmannige planten, welke bloemen met 10 stuifdraden voorzien zijn.
- DECANISSIN, is in vrouwelijke stiften, wat in mannelijke *decaanis*.
- DECANUS, een deken, oppergeestelijke; in een stift de naaste aan den bisschop; op hoogeschole de voorstander van eene geleerde broederschap. *Decanaat*, het ambt of de waardigheid, ook het district of het gebied eens dekens. *Decaniseren*, de plaats van eenen deken bekleeden.
- DECANTATIE, afzinging, uitroeping; (geneesk.) het langzaam afgieten van het heldere vocht (bij eene vloeistof), de heldermaking. *Decanteren*, uitroepen, prijzen; helder maken, het heldere vocht van boven afgieten.
- DECAPITATIE, onthoofding, onthalzing. *Decapiteren*, onthoofden, onthalzen.
- DECARBONISATIE, de ontkoling, bevrijding van koolstof. *Decarboniseren*, ontkolen, van koolstof bevrijden.
- DECA-STERE, in het metriek stelsel, eene lichaamsmaat van 10 steres of 10 cubieke Nederlandsche ellen.
- DECATISEREN, het laken zoo bereiden, dat de glans er op blijft.
- DECATONISEREN, een gemelijk mensch vervrolijken, hem vriendelijker maken.
- DECEDEREN, weggaan, wijken; overlijden.
- DECEMBER, Lat., de tiende maand (in den oudromeinschen almanak), wintermaand.

- DECEMVIR, Lat., een tien man (in het oude Rome). Decemviraal, tot het tienmanschap behorende. Decemviraat, het tienmanschap.
- DECENCE, Fr., betamelijkheid, welvoegelijkheid, eerbhaarheid, zedigheid. Decent, geschikt, eerbaar, zedig, betamelijk, welvoegelijk.
- DECENDIUM, een tiental dagen; een uitstel van tien dagen. Decennaal, tienjarig. Decennium, een tijd van tien jaren.
- DECENNALIA, feesten, welke in Rome gevierd werden, wanneer een keizer 10 jaren geregeerd had.
- DECEPTIE, deceptio, Lat., bedrog, misleiding.
- DECERNEREN, geregteijk erkennen, besluiten, een oordeel of vonnis vellen.
- DECESSOR, Lat., die een ambt nedergelegd heeft.
- DECEVANT, bedriegelijk, misleidend, b. v. hoop, woorden, enz.
- DECHALANDEREN, de kalanten afkeerig maken, de kalanten benemen.
- DECHANT, deken, de opperste domheer; ook oppertoeziener, hoofd van een protestantsch, geestelijk district.
- DECHARGE, Fr., de ontlading, lossing, verligting; kwitantie, kwijting, getuigenis van goed bevondene rekening; (krijgsk.) afvaring. Dechargeren, af- of ontladen, lossen, afvaren; verligten, ontbinden, vrijspreeken.
- DECHIFFRABEL, dechiffirable, Fr., ontcijferbaar; wat gelezen, verstaan en verklaard kan worden. Dechiffrement, de ontcijfering, verklaring van een geheim geschrift. Dechiffren, ontcijferen, ontraadselen. Dechiffreur, ontcijferaar, verklaarder

- der van een geheim geschrift.
- DECIDEREN, beslissen, uitspraak doen, beslechten. Decisie, beslissing, uitspraak. Decisief, beslissend, stellig.
- DECIGRAMME, $\frac{1}{10}$ gramme, gewigt van eene nederlandsche korrel.
- DECIMAAL, tiendeelig; decimaal-rekening, tientallige rekening. Decimatie, heffing der tienden; uitkiezing van den tienden man. Decime, $\frac{1}{10}$ van eenen frank. Decimeren, het tiende deel heffen, eischen; den tienden man uitkiezen (bij straffen).
- DECIMETRE, $\frac{1}{10}$ meter, een nederlandsche palm.
- DECIMOLE, eene figuur, die uit 10 noten bestaat, welke gezwinder gespeeld moeten worden, dan de overige, dewijl er, volgens de maat van het stuk, in plaats van deze 10 noten, eigenlijk maar acht moesten staan.
- DECIPIEREN, bedriegen, misleiden, om den tuin leiden.
- DECLAMATIE, declamatio, Lat., uitgalming, mondelijke voordragt eener redevoering; pronkrede, woordenpraal. Declamator, kunst- of pronkredenaar. Declamatorica, de kunst van wel mondeling voor te dragen of te lezen. Declamatorisch, pronkredekanstig, wat de aiterlijke voordragt betreft. Declamatorium, eene kunstvoorlezing. Declameren, voordragen naar de regelen van goede uitspraak en gebaren; tegen iets uitvaren, daarop smalen.
- DECLARATIE, declaratio, Lat., verklaring, bekendmaking. Declaratio sententiae, verklaring of bekendmaking van een vonnis. Declareren, verklaren, openbaren, doen weten, bekend maken.
- DECLINABEL, declinable, Fr., buigbaar, veranderlijk

lijk, verbaigbaar, (in de spraakkunst). *Declinatie*, (in de sterrekunde), de afwijking eener ster van den evenachtscirkel naar de polen; ook de afwijking der magneetnaald van de noordpool; (in de spraakk.) de verbuiging der naamwoorden. *Declinatorisch*, afwijkend, afkeerend. *Declineren*, afwijken; afwenden, van zichafkeeren; (spraak.) verbuigen.

DECOCTUM, Lat., een afkooksel; (geneesk.) een kruidendrank. *Decoctie*, de afkoking.

DECOLLATIE, *decollatio*, Lat., de onthaling, onthoofding. *Decolleren*, onthalzen, onthoofden; (scheik.) met eene brandende wavelont, of eenen gloeijen den ijzeren ring, den hals van eenen glazen retort doen afspringen.

DECOMFITURE, tegenspoed, onheil.

DECOMPONEREN, ontbinden, oplossen, ontleden, uit elkander nemen. *Decompositie*, ontbinding, oplossing eens ligchaams. *Decompositum*, een ontbonden of opgelost ding; een woord dat uit onderscheidene woorden is zamengesteld, b.v. opper-jagermeester.

DECOMPTE, de aftrek eener rekening of som, tegenrekening. *Decompteren*, af-of tegenrekenen, in aftrek van de rekening brengen.

DE CONCERT, eensgezindheid, eenstemmig. *Decoconcerteren*, (iemand's voornemen) verijdelen, dwarsboomen; ook even als *decontenanceren*, uit zijne stemming brengen, bedremmelen, verbluffen.

DECONTENANCEREN, zie de concert.

DECORATEUR, versierder, sieraad-of tooneelschilder. *Decoratie*, versiering, eereteeken, ridderorde; tooneelchem, tooneelkleeding. *Decoreren*,

ver

verzieren, opschikken, opsmukken; met ordeteekens begiftigen.

DECORUM, Lat., het welvoegelijke, geschikte, betamelijke, passende.

DECOUPEREN, afhouden, ontleden, in stukken snijden, uitsnijden, uitknippen; ook voorsnijden; (fig.) kwaadspreken, lasteren.

DECOURAGEMENT, Fr., ontmoediging; kleinmoedigheid, versaagdheid, moedeloosheid. *Decourageren*, moedeloos maken, neerslagtig maken.

DECOURT, Fr., aftrekking. *Decourteren*, aftrekken, afdingen; afbreken, verkorten.

DECOUVERTE, Fr., ontdekking. *Decouvreren*, ontdekken, openen, openbaren, te kennen geven.

DECREDITEREN, iemands vertrouwen, aanzien (crediet) ondermijnen, vernietigen, verminderen; in eenen kwaden reuk brengen.

DECREET, *decretum*, Lat., besluit, raadsbesluit; uitspraak of bevel der overheid of van eenen vorst.

Decretalen, pauselijke besluiten, kerkelijke wetten. *Decreteren*, besluiten, vaststellen, bevelen.

Decretist, een leeraar van het kerkelijk regt.

Decretum in senatu, in den raad besloten.

DECREMENT, *decrementum*, de vermindering eener grootheid; van daar ook elk afnemen, elk achteruit raken.

DECREPITATIE, verkalking. *Decrepiteren*, verkalken. *Decrepitude*, afgeleefdheid.

DECREPITUS, een afgeleefde, wiens ligchaams- en geestkrachten heel afgesleten zijn.

DECRESCENDO, Ital., (muz.) afnemend, wanneer de toonen immer zwakker worden. *Decresceren*, afnemen.

nemen.

DECRETALLEN, verordeningen en besluiten van den paus op aanvragen. door de bisschoppen aan hem gedaan, welke het tweede deel van het corpus juris Canonici uitmaken.

DECRETORIUS ANNUS, het jaar 1614; dewijl in het westfaalsche vredesverdrag bepaald werd, dat allen, die met 1°. Januarij de Evangelische godsdienst beleden of in bezit van wereldsch gemaakte geestelijke stiftten geweest waren, in dezelve voortaan niet gestoord moesten worden.

DECRIEREN, uitkrijten.

DECROTTEUR, Fr., een schoenpoetser. Decrotteren, afborstelen, zuiveren, (schoenen) poetsen.

DECUBATIO, bij de Romeinen, het naar huis voeren der bruid in het huis des schoonvaders, hetwelk op den bruiloftsdag plaats had.

DECURIA, eigenlijk een getal van tien; ook bij de Romeinen een aanvoerder van 10 ruiters, en eene matrikel, waarin de namen der soldaten geschreven werden; eindelijk een grensteeken, dat in de middeleeuwen in de bosschen gesteld werd en de gedaante van een x had.

DECURIONEN, de raadsheeren in de Romeinsche kolonien.

DECURSIO, eene plegtigheid bij de begrafeniszen der Grieken en Romeinen, wanneer de rouwdragenden driemaal den brandstapel rondgingen.

DECUSSATIE, het punt, waar twee lijnen elkander doorsnijden; de liniedoorsnijding, of doorkruising.

DECUSSORIUM, een instrument, waarmede de wondhealers het gekwetste hersenvlies weder aan de hersensdruk

drukken.

DEDAIGNEREN, *dedaigner*, Fr., *dedigneren*, verachten, versmaden. *Dedain*, Fr., verachting, versmading.

DEDALUS, zie *daedalus*.

DEDECORATIE, ontsiering, onteering. *Decoreeren*, ontsieren, onteeren, schandvlekken, smaden, eerloos verklaren. *Dedecus*, Lat., schande, oneer, beschimping.

DEDEREN, in een schuldboek iets uitdoen; het *ddt.*, dat is *dedit*, of hij heeft betaald, er voorzetten; eene schuld uitdoen.

DEDICATIE, opdracht, toeëigening, toewijding. *Dediceren*, opdragen, toewijden, toeëigenen.

DEDIGNATIE, verachting, versmading. *Dedigneren*, zie *dedaigneren*.

DEDITIE, overgave, overlevering.

DEDO, eene spaansche lengtemaat, iets meer dan $\frac{1}{2}$ duim.

DEDOMMAGEMENT, Fr., schadeloosstelling, schadelooshouding. *Dedommageren*, schadeloos stellen, schadeloos houden.

DEDOUBLEREN, (krijgsk.) afvallen, afbreken.

DEDUCEREN, atleiden, betoogen, bewijzen. *Deductie*, bewijs, betoog, bewijsschrift, verweerschrift.

Deductio innocentiae, Lat., het bewijs van onschuld.

DEDUCTIS DEDUCENDIS, nadat uitgevoerd is, wat uit te voeren was, of afgetrokken, wat afgetrokken moest worden.

DEDUR, eene der bekendste van de 24 toonsoorten onzer nieuwere muziek, waarin de toonen *f* en *c* in *f*is en *c*is gewijzigd moeten worden.

- DE FACTO, Lat., met de daad, eigenmagtig. De facto et absque jure, uit eigene magt en zonder regt, eigendunkelijk en wederregtelijk.
- DEFAILLANCE, mangel, ontbreking; verduistering (sterrek.) Defaillant, verzuimer; hij, die zijne civile zaken laat beoordeelen bij default. Defailleren, missen, in gebreke blijven; den bepaalden termijn verzuimen.
- DEFAITE, Fr., de nederlaag, vernietiging, het verslaan van een leger.
- DEFALCATIE, de afmaaijing; het aftrekken, wegnemen. Defalqueren, aftrekken, afkorten; voor eenen erfgenaam, wanneer er wegens vele legaten niets voor hem overig blijft, het vierde deel der nalatenschap aftrekken. zie Falcidia.
- DEFATIGATIE, vermoeijenis, afmatting. Defatigeren, vermoeijen, afmatten.
- DEFAULT, eigenlijk gebrek, mangel; (regtsgel.) een regtelijk verzuim; ook het oordeel van den regter in dezen.
- DEFAVEUR, Fr., ongenade, wangunst, wantrouwen; ongunstige prijs eener koopwaar. Defavoriseren, in ongunst, ongenade brengen.
- DEFECT, gebrek, mangel; defect, defectief, gebrekkig, onvoltallig, onvolledig, onvolkomen, beschadigd. Defecteren, als ontbrekend aanmerken; gebreken, bijzonder in rekeningen of betalingen, verhelpen. Deficiëren, ontbreken, niet toereikend zijn.
- DEFENDENS, Lat., defendent, een verdediger, zie defensor. Defenderen, verdedigen. Defensie, de verdediging, een verdedigingsgeschrift. Defensief, verdedigend: defensive alliantie,

ver

- verdedigend verbond (tegen offensive alliantie overstaande); defensive, verdedigingswijze, verdedigend, afwerend. Defensivum, Lat., (geneesk.) anders defensief, eene zalf, om de pijn te verminderen, en het indringen der lucht te beletten.
- Defensor, verdediger beschermer, zaakbehartiger, advocaat; defensor fidei, geloofsverdediger (bijnaam van den koning van Grootbritannienje, sedert HENDRIK VIII., 1521).
- DEFERENTIE, deference, Fr., goedwilligheid, toegewendheid, ontzagbetoon; ook aanbrengring, opdraging.
- Defereren, den voorrang geven, uit bescheidenheid toegeven, opvolgen; ook aangeven, aantoonen, overdragen; op eenen eed vorderen.
- DEFI, eene uitdaging tot een tweegevecht. — DEFIENCE, mistrouwen, wantrouwen, argwaan.
- DEFICIT, Lat., er ontbreekt; ook het ontbrekende, het te kort, of te kort schietende. Deficiëren, ontbreken, niet hebben.
- DEFIEREN, wantrouwen; ook trotseren, uitdagen.
- DEFIGURATIE, mismaking, wanstaltigheid. Defigureren, mismaken, wanstaltig maken.
- DEFILE, engte, holle weg, pas, wegingte. Defileren, eene engte of eenen hollen weg doortrekken; in smalle rijen of gelederen, (ook wel man voor man, als door enge passen) trekken (van soldaten).
- DEFILEMENT, (vestingb), de bepaling van de ligging en hoogte eener verschaning, met betrekking tot de nabijgelegene hoogten, om de binnenste ruimte van dezelfde aan het gezicht des vijands te onttrekken.
- DEFINIEREN, naauwkeurig bepalen; duidelijk verklaren. Definitie, bepaling, duidelijke omschrijving. Defini

- finitive, definitief, bepaald, beslissend. Definitieve, vrede, volkomen vrede; definitief vonnis, een eindvonnis. Definitor, een opperste ordegeestelijke, medevoorzitter van een klooster. Definitum, iets bestemd, een nauwkeurig bepaald begrip.
- DEFLAGRATIE, (scheik.), wanneer geneesmiddelen door het vuurspoedig gezuiverd worden; verbranding. Van gelijke beteekenis met *apirexie*.
- DEFLECTEREN, afwijken, zich afwenden. Deflectie, afwending, afwijking.
- DEFLOERATIE, verwelking; onteering, (van eene maagd). Defloeren, verwelken; onteeren, verkrachten.
- DEFOEDERALISEREN, van een verbond aftrekken, afbrengen.
- DEFORM, misvormd, wanstaltig. Deformeren, misvormen, wanstaltig maken. Deformiteit, wanstaltigheid.
- DEFRAUDANT, een bedrieger, een belastingontduiker, smokkelaar. Defraudatie, ontduiking der belasting, smokkelhandel. Defrauderen, heimelijk bedriegen, smokkelen zich aan de delasting onttrekken.
- DEFRAIJEREN, vrijhouden, het gelag betalen, de kosten van iets betalen.
- DEFRICHEREN, woeste gronden of braakland ontginnen, bebouwbaar maken.
- DEFRUGEREN, verbraiken, uitmergelen (b.v. den grond).
- DEFRUTUM, wijn of most, welke tot op de helft ingekookt is.
- DEFTER-CHANE, de rent-of schatkamer des Turkschen keizers. Defter-dar, de grootschatmeester. Defter-emir, een Turksch ambtenaar, die de land- en leen

- leengoederen beheert. Defter-krone, de rentkamer des konings van Perzie, uit welke de bezoldingen in aanwijzingen betaald worden, op eene of andere plaats, alwaar zij in geld kunnen omgezet worden. Defteroda-Kiatibları, de schrijvers bij die rentkamer.
- DEFUNCTUS, defuncta, overledene.
- DEGAGE, en degageant, ongedwongen, vrij, los. Degagement, dwangeloosheid, losheid, ongedwongenheid; terugneming van eene belofte. Degageren; bevrijden, los-of vrijmaken, er uit helpen.
- DEGARNEREN, ontblooten, de versiering afdoen of aftorren.
- DEGENERATIE, degeneratio, Lat., ontarding. Degenereren, ontaarden, slechter worden, verwilderen.
- DEGLUTITIO IMPEDITA, het belette nederslokken, wanneer iets op den weg naar de maag blijft steken.
- DEGOUT, Fr., walging, tegenzin. Degoutant, walge-lijk. Degouteren, walgen, afschrikken, tegenzin of walging inboezemen.
- DEGRADATIE, degradatio, Lat., afzetting, vernedering, verlaging, berooving van eene waardigheid. Degraderen, afzetten, vernederen, verlagen, iemand van zijnen post berooven.
- DE GUSTIBUS NON EST DISPUTANDUM, Lat., over den smaak is niet te oordeelen.
- DEHONESTEREN, beschimpen, de eer ontnemen.
- DEHORS, Fr., de buitenkant, buitenzijde, het buitenste; (krijgsk.) de buitenwerken van vestingen.
- DEHORTATIE, dehortatio, Lat., afrading. Dehortatorium, afradingsgeschift. Dehorteren, afraden

- raden, ontraden.
- DEHORTATORIUM, waarschuwing, afrading.
- DEJANIRA, dochter van OENEUS en echtgenoot van HERKULES, die hij aan den stroomgod ACHELOUS in een gevecht ontroofde.
- DEJECTIE, (regtsg.) uitstooting, verstooting.
- DEJEUNE, Fr., het ontbijt. Dejeune dansant, een ontbijt met dans. Dejeune dinatoire, of dejeune à la fourchette, een middagsontbijt, een voormiddagsmaal.
- DEIFICATIE, de vergoding. Deificeren, vergoden.
- DEI GRATIA, Lat., door Gods genade (voor vorstelijke titels).
- DEINZEN, (zeev.) terugwijken, wanneer namelijk een schip bij een gevecht, slecht toegerust en genoodzaakt is uit de vloot te wijken.
- DEICEREN, af-of nederwerpen, uit het bezit drijven.
- DEIPHOBIE, eene der Sibyllen, die zich in een hol bij Cuma ophield. Even zoo heette een zoon van PRIAMUS, die, na den dood van PARIS, de echtgenoot van HELENA werd, welke hem aan MENELAUS verraadde, ten einde zich met dezen laatsten te verzoenen.
- DEIPHON, de zoon van TRIPTOLEMUS en MEGANIRE, volgens anderen de zoon van HIPPOTHONOS. Door CERES zoo innig bemind, dat zij hem de onsterfelijkheid verleen wilde, werd hij een offer der vlammen, waardoor hij gezuiverd zoude worden; dewijl zijne moeder, door de vlammen, waarin zij haren zoon zag, verschrikt, door haar geschreeuw de mysterien verstoorde en de godin verjaagde.
- DEIRONCUS, krop, hals.
- DEISIDEMONIE, heilige schroom, bijgeloof, misbruik van gods

- godsdienst; ook godsdienst.
- DEISMUS, het Godsgeloof, de Godsleer, zonder geloof aan openbaring. Deïst, een aanhanger van het deïsmus. Deïstisch; het deïsmus toegedean of betreffende.
- DE JURE, Lat., van regtswege.
- DELABREMENT, Fr., het verval. Delabrereren, vervallen, doen vervallen. Gedelabreerd, vervallen, verwoest.
- DELAI, Fr., (regtsg.) opschorting, uitstel. Delayer, delayeren, opschorten, uitstellen; ook talmen, tot geen besluit kunnen komen.
- DELAISSEMENT, Fr., overlating, aftreding.
- DE LANA CAPRINA, om geitenwol, d. i. om eene nietsbeduidende zaak (twisten).
- DELATIE, delatio, Lat., aanbrengeing, aangifte, aanwijzing; zwartmaking, verklikking. Delatio haereditatis, de toewijzing, overdracht der nalatenschap. Delatio juramenti, het opdragen van den eed. Delateur, delator, Lat., een aangever, overbrenger, verklikker, lasteraar.
- DEL CREDERE, Ital., (kooph.) op trouw en geloof, op crediet.
- DELEATUR, DELE, men wische uit, veeg weg.
- DELECTATIE, delectatio, Lat., laving, verkwikking, verlustiging. Delecteren, vermaken, verlustigen.
- DELEGATIE, (regtsg.) afvaardiging, afzending, aanwijzing. Delegeren, afzenden, afvaardigen. Gedelegeerden, (bijzonder aangestelde, ter beoordeeling van zekere zaak gekozene) regters.
- DELEEN, DELIHN, vrome Turksche vrouwen, schijnheilige

- lige wijven, fijnen.
- DELETERIUS, verwoestend, beschadigend.
- DELI, de lijfwacht, van den grootvizier. In het meervoud worden de Turksche vrijwilligers te paard zoo genoemd, en derzelve aanvoerder heet deli-Baschi.
- DELIBERATIE, deliberatio, Lat., beraadslaging, overleg. Ad deliberandum, ter overlegging of beraadslaging (overnemen). Delibereren, beraadslagen, overleggen.
- DELICAAT, teeder, teergevoelig, kleinzeerig; welsmakend; een delicaat mensch, een wittebroodskind, kleinzeerig menschje; eene delicate materie, eene moeilijke, netelige zaak. Delicatesse; teederheid, fijnheid, teergevoeligheid, lekkernij, lekkerbeetje.
- DELICE, Fr., verlustiging, vermaak, heerlijkheid; iets welsmakends, lekkers. Delicieux, welsmakend, heerlijk.
- DELICTA, Lat., (van delictum, misdaad, vergrijp), misdaden, overtredingen. Corpus delicti, het overtuigend bewijs eener misdaad, wanneer men, b.v. bij eenen dief het gestolene nog vindt.
- DELIGATIE, (heelk.) de omzwachteling, verbinding, afbinding.
- DELINEATIE, afteekening, ontwerp, grondteekening, schets. Delineeren, teekenen, ontwerpen.
- DELINIMENTA, Lat., vleijende woorden, liefkozingen; verzachtings-of pijnstillende middelen.
- DELINQUANT, delinquent, een misdadiger, overtreder. Delinqueren, eene misdaad begaan, zondigen.
- DELIQUEREN, vervloeijen, vergaan. Deliquescentie,

- tie, vervloeibaarheid, verdampbaarheid. Deliquium animi, onmagt.
- DELIREREN, waan- of onzinnig zijn, ijlen, raaskallen. Deliratie, delirium, Lat., waan- of onzinnigheid, raaskalling.
- DELITESCENS, verharding.
- DELIVRANCE, Fr., delivrance, verlossing, bevrijding, redding. Delivrereren, bevrijden, verlossen, redden.
- DELOGEREN, verhuizen, verdrijven, verdringen. Delogering, verhuizing, verdrijving, verdringing.
- DELPHIN, een scheepswerktuig der Ouden, hetwelk aan den mastboom hing, en op vijandelijke schepen nedergelaten werd, om dezelve zoo diep nederte drukken, dat zij water moesten scheppen.
- DELPHINEN, dolfijnen, zeevarkens; handvatsels aan kanonnen. In usum delphini, tot gebruik van den (voormaligen) kroonprins van Frankrijk; ook uitgaven van oude classische schrijvers tot dit gebruik.
- DELPHYS, baarmoeder.
- DELTA, een eiland in Egypte, hetwelk de gedaante van eene Grieksche (Δ) delta heeft; en van daar zijnen naam ontving.
- DELTOIDES, deltavormig, de gedaante van Δ of eene Grieksche D hebbende.
- DELUEREN, misleiden, bespotten, den gek scheren. Delusie, bespottung, misleiding.
- DEMAGOOG, demagogue, Fr., volksleider; aanvoerder van het zamengerotte volk.
- DEMANDEREN, iemand iets aanbevelen, aanvertrouwen.
- DEMANTELEREN, demanteler, Fr., (krijgsk.) ontmantelen, onthullen, openen, doen springen.
- DEMAR

- DEMARCATIE, begrenzing, afpaling, afperking. Demarcatie cordon, —linie van demarcatie, grens- of scheidslinie. Demarqueren, afperken, afpalen, afbakenen.
- DEMARCHE, gang, tred; gedrag, wandel, handeling. Demarches, maatregelen.
- DEMARQUEREN, zie demarcatie.
- DEMASQUEREN, het mom afnemen; (krijgsk.) ontblooten, zich vertoonen.
- DEMAT, di mat, eene veldmaat in Noord-Duitschland, naar de verschillende landstreken van 180 tot 400 vierkante roeden bevattende.
- DEMECHIN, Turksche sabel van bijzondere deugdzaamheid.
- DEMELE, Fr., twist, oneenigheid. Demeleren, ontwarren, onderscheiden, afzonderen.
- DEMEMBREREN, ontleden, in stukken breken.
- DEMENTI, Fr., tegenspraak, overtuiging van onwaarheid, logenstraffing. Zich eenementi geven, zich tegenspreken, of tegensprekend handelen. Anderen eenementi geven, anderen tegenspreken, heeten liegen, logenstraffen. Dementeren, wegens onwaarheid bestraffen, of gispn, logenstraffen.
- DEMERENT, hij, die zich verdienstelijk gemaakt heeft. Demereren, zich verdienstelijk maken; verdienen.
- DEMETER, de Grieksche naam van CERES.
- DEMEUBLEMENT, het wegruimen van het huisraad uit eene woning. Demeubleren, eene woning van huisraad ontblooten.
- DEMIBASTION, Fr., (krijgsk.) een half bastion (zeker bol

- bolwerk).
- DEMILUNE, Fr., (krijgsk.) eene halve maan; maansehans.
- DEMIR-KAPI, een wachttoren in Konstantinopel.
- DEMISSIE, ontslag, afstand. Demitteren, ontslaan, wegzenden.
- DEMOBILISEREN, ontwapenen (van soldaten); op den voet van vrede brengen.
- DEMOISELLE, Fr., eene juffer, jufvrouw, jonkvrouw.
- DEMOCRAAT, demokraat, Gr., een volksvriend, vrijburger. Democratie, de volksheerschappij, volksregering. Democratisch, tot de volksheerschappij behorende, vrijburgerlijk. Democratiseren, vrijburgerlijke gezindheden ademen, of koesteren en inboezemen. Democratismus, de vrijburgerzin.
- DEMOCRITUS, Democriet, een oud wijsgeer, die altijd om de daden der menschen lachte.
- DEMOLIEREN, nederwerpen, slechten, slopen. Demoliering of demolitie, sloping, ontwalling, nederwerping.
- DEMONETISATIE, de ontmunting, verwerping of afschaffing (eener munt). Demonetiseren, ontmuntten, eene munt afschaffen of afkeuren.
- DEMONSTRABEL, bewijsbaar, betoogbaar. Demonstratie, het bewijs. Demonstratief, bewijzend, overtuigend, aanwijzend. Demonstreren, bewijzen, betoogen.
- DEMONTEREN, (krijgsk.) afzetten, uit het zadelligten; het geschut bederven, onbruikbaar maken, tot zwijgen brengen.
- DE MORTUIS NIL NISI BENE (LOQUENDUM), Lat., van de dooden moet men niets dan goed spreken.
- DENA

- DENATUREREN, van natuur doen veranderen.
- DENDRAGAAT, boomagaat.
- DENDRITEN, boomsteenen, waarop de natuur boomen en bosschen afgeteekend heeft.
- DENDROIDES, dendritisch, boomvormig.
- DENDROMETER, boommeter, een, door den heer van Kregting, nieuw uitgevonden werktuig voor de houten boschopzieners.
- DENE, een zijdegewigt, dat niet zwaarder dan een aas goudgewigt is. Eene streng van 360 el der fijnste zijde weegt niet meer dan 20 denen.
- DENEGATIE, denegatio, Lat., weigering, Denegeren, weigeren, iemand iets afslaan.
- DENGA, denya, deniske, denuschke, de oudste Russische kleine munt, halve kopek, meerendeels van koper; de oudste wazen van zilver, en wegens den daarop afgebeelden ridder GEORGE, Moskowska genoemd. Van de denga doen de 200 of 100 kopeken eenen Russischen roebel.
- DENIDOR, een kortelings uitgevonden speeltuig, dat tien geheel verschillende speeltuigen in zich vereenigt, ijzeren snaren en veertien registers heeft.
- DENIER, eene oude Romeinsche munt.
- DENIGRATIE, het zwart worden van eenig lid, door stremming van het bloed; ook laster. Denigreren, zwart of gehaat maken, lasteren.
- DENIZEREN, aan eenen vreemdeling, die zich in Engeland wil vestigen, zekere voorregten schenken, waardoor zulk een gemakkelijker genaturaliseerd kan worden. Denizatie is de eerste stap tot naturalisatie.
- DENOBILITEREN, ontadelen.

DENO

- DENOMINATIE, denominatio, Lat., benoeming, aanstelling. Denomineren, benoemen, aanstellen, tot een ambt voordragen.
- DENOTATIE, denotatio, Lat., aanwijzing, aanduiding. Denoteren, aanwijzen, te kennen geven.
- DE NOVO, op nieuw, van voren af aan.
- DENSITEIT, dikheid. Dinsitude, digtheid, ineengedrongenheid.
- DENTISCALPIUM, een werktuig tot het schoonmaken der tanden.
- DENTIST, tandmeester. Dentifriche, Fr., dentrificum, Lat., tandmiddel, als tandpoeder, tandwater, enz.
- DENUDATIE, ontblooting, het ontblooten. Denuderen, ontblooten.
- DENUNCEREN, denoncer, Fr., denuncieren, aangeven, aanklagen. Denunciaat, de aangegevene; denunciant, de aangever. Denunciatie, aangeving, aangifte.
- DENUNCIATORIALES, voormalige kamergeregtelijke dagvaarding van eenen denunciant.
- DEODAND, Eng., al wat den dood van een' mensch veroorzaakt, moet aan God gegeven worden, (omnia quae movent ad mortem sunt Deo danda) om hem eenigermate te bevredigen: b. v. het paard, eenen man doodslaande, de wagen, waarvan iemand afvalt, en aldus sterft, behoorde voorheen aan de kerk, thans aan den koning, als het opperhoofd der Engelsche kerk.
- D. V., Deo volente, zoo God wil.
- DEPARTEMENT, afdeeling, omtrek; ook werkkring.
- DEPARTEREN, afdeelen. — Departissement, afdeeling.

- deeling.
- DEPECHEREN, afvaardigen, bespoedigen, dringen. *Depeches*, Fr., afvaardigingen; brieven van aangelegenheid, gouvernementszaken.
- DEPELLEREN, verdrijven.
- DEPENDEREN, van iets afhangen, afhankelijk zijn. *Dependent*, afhankelijk, ondergeschikt, onderworpen. *Dependentie*, afhankelijkheid.
- DEPENNEREN, weder afschrijven, uitwisselen, iets dat aangeschreven is weder doorhalen.
- DEPENSE, Fr., vertering, uitgaaf, onkosten. *Depenser*, *depenseren*, verteren, doorbrengen.
- DEPEUPLEREN, ontvolken, verwoesten.
- DEPHLEGMEREN (scheik.), aan een ligchaam de overige waterige deelen ontnemen. — *DEPHLEGMATIE*, vochtontneming.
- DEPHLOGISTICATIE, de afscheiding van het brandbare van eenig ligchaam. *Dephlogistiseren*, van de brandbare deelen berooven of zuiveren.
- DEPILATORIUM, een middel, waardoor de haren weggenomen kunnen worden, zonder de huid te beschadigen.
- DEPINGEREN, afteekenen, beschrijven.
- DEPIT, verdriet, tegenzin, spijt.
- DEPLACEREN, verplaatsen, verdrijven, verdringen.
- DEPLAISANCE, mishagen, weerzin. *Deplaisant*, onaangenaam, verdrietig.
- DE PLANO, Lat., slechtweg, zonder vele omstandigheden.
- DEPLETIE, ruiming, ledigmaking.
- DEPLORABEL, *deplorable*, Fr., betreurenswaardig, bejammerenswaardig. *Deploreren*, bejammeren, bek

- beklagen.
- DEPLOYEREN, uit elkander leggen, ontwinden, uitspreiden, ontvouwen, b. v. vlaggen, zeilen, enz.; ook militaire divisien en vleugels eener armee ontwikkelen.
- DEPOLEREN, een gepolijst ding den glans benemen.
- DEPONEREN, nederleggen; toevertrouwen, in bewaring stellen; getuigenis afleggen; (op hoogeschole) eenen nieuweling ontgroenen.
- DEPOPULARISEREN, aan de gunst van het volk onttrekken. *Depopulatie*, ontvolking. *Depopuleren*, zie *depeupleren*.
- DEPORTATIE, verbanning, wegvoering. *Deporteren*, verbannen, uit het land jagen; ook uitvoeren of vervoeren (van koopwaren).
- DEPOSITAIRE, Fr., *depositarius*, Lat., een vertrouwd persoon, bij wien goederen in bewaring worden gegeven. *Depositie*, *depositio*, Lat., getuigenis: *depositio testium*, verklaring der getuigen, ook de afzetting. *Deposit-bank*, leenbank, welke de ingeleigde kapitalen, tegen uitkeering van eenen geringen interest, aanneemt; terwijl daarentegen de giro-bank in het geheel geenen interest geeft. *Gelden a deposito*, ter leen. *Deposito-gelden* zijn, in den handel, zoodanige gelden, welke de kooplieden, tegen betaling van interest, opnemen tegen eenen deposito-wissel, welke tot verzekering in handen van eenen notaris wordt gesteld en neergelegd. *Depositeur*, *depositor*, Lat., *deponens*, die iets aanvertrouwt; een beeedigde getuige. *Depositum*, nedergelegd, in bewaring gegeven goed, onderpand.
- DEPOSSIDEREN, verstooten, uitdrijven, uit have en goed zetten.

zitten.

DEPOT, zoo veel als *depositum*; ook aanvullingsmanschappen, aanvullingsmagazijn; ook het depot van een regiment of korps, waaruit hetzelfde van manschappen, kleeding enz. voorzien wordt: en depot geven, in bewaring geven, nederleggen.

DEPOUILLEREN, *depouiller*, Fr., berooven, uitkleeden.

DEPRAEDATIE, *depraedatio*, Lat., berooving, plundering. *Depraedatieoorlog*, waarbij het enkel en alleen op roof en plundering gemunt is.

DEPRAVATIE, *depravatio*, Lat., bederving, verslechtering. *Depraveren*, bederven, slechter maken.

DEPRECATIE, *deprecatio*, Lat., afbedding. *Deprecieren*, afbidden, verontschuldigen; onttrekken, afwenden.

DEPRECIATIE, *depreciatio*, Lat., verkleining of vermindering van de waarde eener zaak, b. v. van de waarde van het geld, enz. *Deprecieren*, de waarde verminderen; verlagen, verachten.

DEPREHENDEREN, op de daad betrappen, vatten. *Deprehensie*, betraping, verrassing.

DEPRESSIE, onder- of nederdrukking. *Deprimeren*, nederdrukken.

DEPURATIE, reiniging, zuivering. *Depureren*, reinigen.

DEPUTATIE, gezantschap, zending. *Deputeren*, afvaardigen, zenden. *Depute*, Fr., gedeputeerde, afgevaardigde.

DERAISON, Fr., onverstand, eene dwaze wijs van denken. *Deraisonnabel*, onbillijk, onberedeneerd. *Deraisonnement*, een onverstandig oordeel.

Derai

Deraisonneren, slecht redeneren, ongerijmd oordeelen.

DERANGEMENT, Fr., wanorde, verwarring, verontrusting. *Derangeren*, verbijsteren, in de war brengen, storen.

DERELICTA, Lat., onbeheerde dingen, welke geenen meester hebben. *Derelictie*, *derelictio*, Lat., verlating b. v. van zijn eigendom. *Derelinqueren*, het weggeworpen of verstooten eigendom van iemand voor verloren of verlaten verklaren.

DERHEM, een Perziaansch gewigt, omtrent $\frac{2}{3}$ lood zwaar.

DERIDEREN, bespotten; uitlagchen. *Derisie*, *derisio*, Lat., bespotting, uitlagching. *Derisorisch*, bespottend, beschimpend.

DERIMHER, een groote tempel der Parsen.

DERIVATIE, *derivatio*, Lat., de afleiding, afkomst; de afgeleide woorden (*derivata*) worden tegen de grondwoorden (*primitiva*) overgesteld. *Deriveren*, afleiden.

DERMATITIS, huidontsteking. — *Dermatotylus*, huidwrat.

DEROGATIE, afbreuk, nadeel; opheffing van wetten of verordeningen. *Derogeren*, iemand afbreuk doen, benadeelen; afschaffen, gedeeltelijk vernietigen of verzwakken.

DEROUTE, Fr., het tegenovergestelde van vooruitkomen, het teruggaan; wanorde, verwarring; eene verwarde vlugt; overhoopwerping. *Derouteren*, iemand van den weg afhelen, iemand doen verdwalen, verstrooijen.

DERWENTI, Turksche wegberijders, die zoowel op de veilig

veiligheid als op het onderhoud der wegen acht moeten geven. — Der wenti-Baschi, hun bevelhebber.

DERWISCH, een turksche monnik.

DES, tweede snaar der diatonischchromatische klankladder, wanneer zij de kleine terts tot toon *b* en de quint tot *a* s maakt. — Des dur, die van de 24 klanksoorten der hedendaagsche muziek, waarbij de toon *d*, door eene *b* verlaagd zijnde, tot grondtoon voor de harde toonsoorten aangenomen wordt. — Des mol, een der 12 zachte toonen van de hedendaagsche muziek.

DESABUSEREN, iemand ten beste onderrigten, uit zijne dwaling helpen.

DESACCORDEREN, niet overeenstemmen.

DESAGREABEL, *desagréable*, Fr., onaangenaam. Desagreeren, afkeuren; verwerpen. Desagrement, onaangenaamheid.

DESANIMEREN, ontmoedigen; afraden.

DESAPPROBATIOE, *desapprobation*, Fr., afkeuring. Desapproberen, desapprouver, Fr., wraken, afkeuren.

DESARCUEREN, verloochenen, niet erkennen.

DESARMEREN, ontwapenen. Desarming, ontwapening.

DESASTER, *desastre*, Fr., rampspoed, onheil, noodlot, ongeval.

DESAVANTAGE, Fr., nadeel. Desavantageux, nadeelig.

DESAVOUER, Fr., desavoueren, ontkennen, het tegendeel beweren, loochenen.

DESCENDENTEN, afstammelingen, kinderen en kindskinderen, nakomelingen. Descendentie, afkomst, afstam

afstamming.

DESCENSIE, *descensio*, Lat., *descension*, Fr., de af- of nederdaling. *Descensio recta*, de rechte daling; boog der evenachtslijn, tusschen het lentepunt en den afwijkingskring van eenig gesternte. *Descensio obliqua*, de schuinsche daling, boog des evenaars, begrepen tusschen het lentepunt en het punt van denzelfden, dat met een gesternte tegelijk ondergaat. *Descente*, nederdaling; verdedte weg, in eene vesting, landing.

DESCEVEREN, of deceveren, bedriegen, om den tuin leiden.

DESCRIBEREN, beschrijven. *Descriptie*, *descriptio*, Lat., beschrijving, opteekening, schildering. *Descriptief*, schriftelijk, beschrijvend.

DESENNUIJEREN, den tijd verdrijven.

DESEREREN, verlaten. *Desert*, woest, onbebouwd, onbewoond.

DESERTEREN, zich wegpakken, wegloopen. *Desertio*, Lat., *desertie*, weglooping, verlating, overlooping; verzuim. *Deserteur*, weglooper, overlooper.

DESERVIT, het loon van eenen zaakbezorger bij een proces.

DESESPEREREN, wanhopen, vertwijfelen. *Desesperir*, Fr., wanhoop, vertwijfeling.

DESETIN, DESSATINE, eene Russische veldmaat van 420 vierkante Rijnlandsche roeden.

DESHABILLE, Fr., ongekleeed; ook een huiskleed, nachtgewaad.

DESHONNEUR, Fr., oneer, schande. *Deshonorable*, *deshonorable*, Fr., zonder eer, eerloos, schandelijk, oonteerd. *Deshonoreren*, oonteeren, schand

- schandvlekken.
- DESICCATIE**, *desiccatio*, Lat., uitdrooging, het uitdroogen.
- DESIDERIUM**, Lat., begeerte, wensch, verlangen. *Pia desideria*, vrome wenschen; vermaningen, welke weinig invloed hebben.
- DESIGNATIE**, *designatio*, Lat., aanteekening, aanwijzing, opgaaf, benoeming; opgaaf van waren enz.; voorloopige benoeming. *Designeren*, beteekenen, aanwijzen, opgeven; voorloopig benoemen.
- DESIR**, Fr., zie *desiderium*. *Desireren*, verlangen, wenschen, begeeren.
- DESISTEREN**, afstaan, afzien van iets.
- DESMA**, de band, gewrichtsband, bindsel. — *Desmologie*, de leer der banden of zenuwen, vlechten enz. *Desmophlogosis*, ontsteking van een of meer gewrichtsbanden. — *Desmorrhæxis*, verscheuring van een of meer gewrichtsbanden. — *Desmurgia*, het werken of heelen door binden, inwikkeling enz.; ook de leer van deze geneeswijze.
- DESMOLOGIE**, (ontleedk.) de bandenleer, de leer der zenuwen en vlechten.
- DESOBEDIËREN**, ongehoorzaam zijn. *Desobediënt*, ongehoorzaam. *Desobedientie*, *desobeissance*, Fr., ongehoorzaamheid.
- DESOBLIGEANT**, onbeleefd, onvriendelijk. *Desobligeren*, iemand onbeleefd, onvriendelijk, norsch behandelen.
- DESŒUVRE**, ledig, werkeloos, zonder bezigheid; iemand, die niets te doen heeft, ledigganger, rentenier. — *Desœuvrement*, werkeloosheid, toestand, dat men vrij van bezigheden is, het oude Hollandse

- landsche rentenieren.
- DESOLAAT**, troosteloos, verlegen, bedorven, hulpeloos, ellendig. *Desolatie*, verwoesting. *Desoleren*, verwoesten, verderven, troosteloos maken.
- DESORDRE**, Fr., *desordre*, wanorde, verwarring.
- DESORGANISATIE**, ontbinding van alle geregelde rangschikking, verwarring, oplossing, misvorming. *Desorganiseren*, wanorde veroorzaken, ontbinden, oplossen; ontstemmen.
- DESORIENTEREN**, in de war brengen, van den weg afhelpen; ook doen ontstellen.
- DESOXYDEREN**, van zuurstoffen ontdoen, zie *Oxyderen*.
- DESPECT**, de verachting, onteering, — *Despicieren*, op iemand het oog slaan, iemand uitkiezen, bestemmen.
- DESPERAAT**, wanhopend, vertwijfelend. *Desperatie*, wanhoop. *Despereren*, wanhopen, vertwijfelen.
- DESPOOT**, een willekeurig vorst; eigendunkelijk heerscher; een heerszuchtig man; ook de titel der vorsten van Moldavie, Wallachije, enz. *Despotismus*, eigenmatige, onbepaalde, meestal strenge heerschappij. *Despotisch*, *despotiek*, willekeurig, eigenmagtig. *Despotiseren*, willekeurig heerschen.
- DESPOTI**, een titel der vorsten van Moldavie en Wallachije, ook van de Grieksche bisschoppen in Turkije.
- DESPUMATIE**, *despumatio*, Lat., de afschuiming. *Despumeren*, het schuim afnemen.
- DESSEIN**, Fr., voornemen, oogmerk; monster of staal van b. v. laken, enz. *A dessein*, met oogmerk, met opzet, voorbedachtelijk.

- DESSEKT, Fr., nageregt, laatste geregt, meestal in vruchten, gebak en suikergoed bestaande.
- DESSIN, teekening, schets, ontwerp.
- DESUESCEREN, ontwennen, afwennen, in onbruik raken.
- DESTILLATEUR, Fr., stoker van sterke dranken of waten. Destillatie, de afdruppeling, aftrekking, stoking van sterken drank. Destilleren, aftrekken, stoken, overhalen door den helm. Zie distilleren.
- DESTIN, destinee, Fr., noodlot, beschikking besturing van God. Destinatio, bestemming, verordening. Destineren, bestemmen, verordineren, toeschikken.
- DESTITUEREN, berooven, afzetten, ontzetten, verlaten, overgeven. Destitutie, afzetting, ontzetting; ook verlating.
- DESTRUCTIE, verwoesting. Destructeur, verwoester. Destrueren, omverhalen, verwoesten, vernielen.
- DESULTORISCH, afspringend, onbestendig.
- DESUNIE, oneenigheid, tweedragt, tweespalt, scheiding.
- DETACHER, Fr., detacheren, losmaken; wegzen-den. Detachement, een afgezondene troep solda-ten. Detache, Fr., gedetacheerd, losgemaakt, afgezonderd.
- DETAIL, Fr., het kleine, enkele; en detail, in het klein (b. v. verkoopen); het bijzondere en omstandi-ge van een verhaal. Detailleren, ontleden, in kleine en enkele deelen verdeelen; omstandig of breed-voerig verhalen.
- DETEGEREN, ontdekken, ontblooten, aan het licht bren-gen.

- DE TEMPORE, te regter tijd.
- DETENEREN, terughouden, vasthouden. Detentie, terughouding, onthouding.
- DETERGENTIA, zuiveringsmiddelen voor wonden. Detergeren, afwisschen, reinigen, b. v. wonden, zweren enz.
- DETERIORATIE, bederving, verergering. Deteriore-ren, verslimmeren, verergeren, bederven. Deteri-oris conditionis, in verslimmerde omstandig-heden.
- DETERMINABEL, determinable, Fr., bestembaar, betaalbaar. Determinabiliteit, bestembaarheid. Determinatie, determinatio, Lat., bepa-ling, bestemming, beschikking. Determinatief, nader bestemmend. Determineren, bestemmen, bepalen, besluiten. Determinismus, de leer der voorbeschikking, welke behelst, dat al wat geschiedt, te voren bepaald geweest is, of noodzakelijk zoo en niet anders moet plaats hebben. Determinist, een aanhanger dezer leer.
- DETERMINISMUS, geloof, dat alles in de wereld naar vast bepaalde gronden en oorzaken geschiedt, en dat alles, wat gebeurt, het onvermijdelijk gevolg van iets anders is, of als oorzaak der toekomstige gevolgen ge-schieden moet.
- DETERREREN, wederopgraven, opkrabben, (fig.) iets uitvorschen, of achter het geheim zoeken te komen.
- DETESTABLE, Fr., detestabel, afschuwelijk, verfoe-ijenswaardig. Detestatie, afschuw. Deteste-ren, verfoeijen.
- DETREMPE, waterverw. — A la detrempe, met waterverw.

- DETRIMENT**, schade, verlies, vermindering.
- DETHRONISATIE**, ontrooning, het stooten van den troon; **detroniseren**, van den troon stooten, van de koninklijke waardigheid berooven.
- DETINEREN**, terughouden, onthouden.
- DETONATIE**, kraking der metalen in de smeltkroezen; ook de plotselinge, met gekraak gepaard gaande ontbranding, ontploffing. **Detoneren**, ontploffen.
- DETORQUEREN**, buigen, krommen; ook de schuld op een' ander werpen; ook eene andere meening aan iets geven, eene zaak verdraaijen.
- DETOUR**, Fr., omweg, omschrijving, ook in het meervoud **detours**, uitvlugten. **Detourneren**, afwenden, afleiden.
- DETRAHEREN**, aftrekken, afkorten, verwoesten; ook achterklappen, lasteren. **Detracteur**, lasteraar, kwaadspreker. **Detractis detrahendis**, na aftrek van hetgene afgetrokken moest worden.
- DETRESSE**, Fr., nood, verlegenheid; angst.
- DETRROMPEREN**, iemand van zijne dwaling terug brengen.
- DETTO**, zooveel als *dito*. Zie op dit woord.
- DEUS EX MACHINA**, eene godheid, welke als geroepen komt, om den dichter uit den nood te helpen; een romanwonder.
- DEUTEROCANONIEK**, boeken van den bijbel, welke later dan de andere onder de canonieke boeken zijn opgenomen.
- DEUTERO JUBILON**, of het boek *Anonymi*, eene, in den stijl des ouden testaments, geestige beschrijving van het tweede eeuwfeest der Leidsche akademie.

- DEUTERONOMIUM**, de herhaling der wet; het vijfde boek van Mozes.
- DEVALVEREN**, verminderen, lager stellen, minder waarden. **Devaluatie**, verlaging, vermindering der waarde.
- DEVASTATIE**, vernieling, verwoesting. **Devasteren**, verwoesten, vernielen.
- DEVELOPPEMENT**, Fr., ontwikkeling, ontvouwing. **Developeeren**, ontwikkelen, oplossen.
- DE VERBO AD VERBUM**, Lat., van woord tot woord.
- DEVERRA**, eene van de lagere godinnen der Romeinen, in wier bescherming zich de kraamvrouwen bevolen, en die tevens over het schoonmaken der huizen gesteld was.
- DEVERRONA**, eene godin der Romeinen, welke over het inzamelen der vruchten gesteld was.
- DEVIATIE**, afdwaling van den regten weg; verzeiling, afdwaling van een schip van den bepaalden koers, waardoor de polis van assurantie zijne kracht verliest.
- DEVISE**, toepasselijk zinnebeeld, met een kort doelmatig opschrift; ook zinspreuk, gedenkspreuk, symbool.
- DEVOIR**, Fr., pligt, schuld.
- DEVOLUTIEREGT**, een regt, waarbij al het vermogen, bij den dood van eenen der echtgenooten, op de kinderen valt, en waarvan de overblijvende vader of moeder alleen het vruchtgebruik heeft of geniet. **Devolutie**, verval van iets aan een' ander. **Devolveren**, afwentelen, iets een' ander toe- of aanbrengen; aan een' ander vervallen.
- DEVOT**, devoot, aandachtig. **Devotie**, devotieon, Fr., aandacht, godsvrucht, gelofte; ook onderdanigheid,

- heid, eerbied.
- DEVTEROPATHIE, zulk eene ziekte, welke het gevolg van eene andere is.
- DEXTANS, een gewigt van 10 oncen.
- DEXTERITEIT, behendigheid, handigheid.
- DEXTRAHERIUM, een band, die in de middeleeuwen aan den rechterarm gedragen werd.
- DEY, eigenlijk neef; de titel van het opperhoofd in de roofstaten Tunis, Algiers en Tripoli.
- DHULSEKAR, Mohamed's heilig zwaard.
- DIA, het voornaamste bestanddeel van een geneesmiddel, hetwelk daarvan deszelfs naam ontleent; ook eene godin der Romeinen, die dezelfde als RHEA of OPS schijnt te zijn, volgens anderen HEBE.
- DIABETES, een waterbouwkundig werktuig, in de gedaante van eenen beker, waaraan zich een hevel bevindt, die het water in den beker brengt; ook de pisvloeiing.
- DIABOLUS ATTICUS. Zie DIOBOLUS ATTICUS.
- DIABOLISEREN, den duivel altoos in den mond hebben; leven maken, razen, beduivelen. Diabolisch, duivelsch. Diabologie, duivelsleer.
- DIABROSIS, oplossing, afbijting van eenig deel des lichaams, welke door middel van scherpe sappen plaats heeft.
- DIACAUSTIEK, eene kromme lijn, ontstaande, wanneer gebrokene stralen elkander doorsnijden.
- DIACEMORON, een middel tot verlenging van het leven.
- DIACHALASIS, het uit elkander gaan (van voegen enz.), bijzonder de naden des schedels. Diachis, Diaschisis, Diaschisma, geheele scheuring, splinging,
b. v.

- b. v. van een been, van de lippen en het verhemelte bij den wolfsmuil enz. *Diacinema*, eene beschadiging der beenen, wanneer zij niet geheel uitgevallen, maar slechts een weinig van hunne plaats geweken zijn.
- DIACHERESIS, elke lediging, bijzonder die des onderlijfs.
- DIACLISMA, een tot uitspoeling van den mond bestemd afkooksel; gorgelwater.
- DIACO, een Maltheser ridder van de tweede klasse, welke de kerkdienst bezorgt; ook een huisgeestelijke bij de Grieken.
- DIACONYON, een borstsiroop uit slaapbollen, enz.
- DIACONICON, heet in de Grieksche kerk de collecte, welke de diaken zingt; ook het boek, waarin de verordeningen daarvan staan; alsmede de plaats, waar hij in de kerk zit; eindelijk de sacristij, hospitaalkerk.
- DIACONISSA, in de oudste tijden der Christelijke kerk eene vrouw, welke in menigerlei aangelegenheden der vrouwen tot kerkdiensten gebruikt werd.
- DIACONUS, diaken, armbezorger, kapellaan, tweede predikant.
- DIACOPE, de scheeve hersenschaalsnede, wanneer een houw, die de hersenschedel trof, scheef ingedrongen is, en de eene rand daarvan zich binnenwaarts en de andere buitenwaarts bevindt.
- DIACRYISIS, (geneesk.) de onderscheiding en beoordeeling der ziekten en toevallen. Diacritiek, wat deze kenteekenen aanwijst.
- DIACTORUS, een bijnaam van MERCURIUS, als tolk van den wil der goden.
- DIACYDONIUM, een geneesmiddel, welks voornaamste bes

- bestanddeel uit twee peren of twee appelen bestaat.
- DIADAPHNIDON, eene pleister, uit laurier vervaardigd.
- DIADEEM, koninklijk hoofdsieraad; ook vrouwelijk haartooisel.
- DIADELPHIA, tweelingsplanten.
- DIADOSIS, de verdeeling van het voedsel door alle deelen des lichaams.
- DIADROMUS, de trilling der muziksnaren.
- DIAERESIS, Gr., spraakkunstige figuur, volgens welke eene lettergreep in twee andere gedeeld wordt, ook dialysis; voorts chirurgicale operatie, om twee onnatuurlijk verbondene deelen af te scheiden.
- DIAETA, Lat., diete, Fr., dieet, levensregel. *Diaetetica*, de hiervan handelende wetenschap. *Diaetisch*, volgens den levensregel.
- DIAETEN, daggelden, aan ambtenaren buiten 's lands, boven hunne gewone jaarwedde toegelegd.
- DIAGNOSIS, *diagnostica*, onderzoek en kennis der ziekten en hare eigenschappen.
- DIAGONAAL, de hoekpuntslijn, de lijn, welke de hoekpunten van twee hoeken eens veelhoeks vereenigt en in den tegenoverstaanden hoek getrokken wordt.
- DIAGRAMMA, een ontwerp, schets; het opschrift van een boek; ook in de muziek, de schaal van vijf lijnen, waarop de noten geschreven worden; ook de partituur.
- DIAKOUSTIEK, de leer van den weergalm of echo.
- DIAKRISIS, Gr., de onderscheiding, bijzonder van den staat eener ziekte.
- DIALECT, tongval, uitspraak van verschillende bewoners van een land. *Dialectica*, de redenleer, wetenschappelijke strijdkunst, de kunst om, bij het gebruik van sluitredenen, een twistgeding te voeren, voorheen
- topica,

- topica*, geheeten. *Dialecticus*, een twistredenkundige.
- DIALEMMA, de afbreking, of van ziekte vrije tusschentijd, bijzonder tusschen de enkele aanvallen der afwisselende koorts, vallende ziekte enz.
- DIALIA, het offer en de dienst van JUPITER.
- DIALIS FLAMEN, priester van JUPITER, die groote voorregten had. Hij reed in eenen eigenen staatsiewagen, voorafgegaan door eenen licitor, en moest de grootste ingetogenheid in acht nemen. Op sommige tijden had hij het regt, om boeijen te slaken, kerkers te openen en veroordeelden te bevrijden.
- DIALLELE, eene soort van verborgene drogrede, of zogenaamde cirkel in het betoogen, waarbij men uit eene nog onbewezene stelling eene andere wil bewijzen; zoo zegt men, b. v. de helsche straffen zijn eeuwig, naardien de schuld des zondaars eeuwig is; en de schuld des zondaars is eeuwig, aangezien de helsche straffen eeuwig duren.
- DIALOOG, *dialogue*, Fr., gesprek; zamenspraak. *Dialogisch*, gesprekswijze, of in de manier van zamenspraken. *Dialogiseren*, zamenspraken houden, vervaardigen.
- DIALYPOSIS, (redek.) eene figuur, volgens welke eene zaak zoo duidelijk en omstandig als mogelijk is, voorgesteld wordt.
- DIALYSIS, oplossing (bijzonder van den bewerktuigden zamenhang), afneming der krachten.
- DIAMANT, de vurig schitterendste en hardste onder de edele steenen; ook de juist niet zeer gewone naam van eene kleine afzonderlijke gracht in de drooge grachten der vestingen, om de werken tegen eenen onverwachten
- wachten

- wachten aanval te verzekeren.
- DIAMARGARITON, een geneesmiddel, waarin zich paarlen bevinden.
- DIAMASTIGOSIS, Lacedemonsch feest, waarvan de plegtigheid in zware geeseling van teedere kinderen bestond, ten einde dezelve te harden, maar die daaronder dikwerf het leven lieten.
- DIAMETRAAL, regt tegen over; twee regt tegen elkander overstaande punten op de oppervlakte onzes aardbols. Diameter, lijn, welke van den eenen kant des omtreks, door het middenpunt, tot aan de andere zijde van den omtrek des cirkels getrokken wordt; e diameter, regelregt, regt tegenovergesteld.
- DIANA, godin der jagt, en als godin van de maan bij de ouden vereerd; ook in de scheikunde, het zilver.
- DIANDRIA, Gr., tweemannelijke planten, welke bloemen met twee stofdraden hebben.
- DIANENBOOM, de figuur, welke naar eenen boom zweemt en ontstaat door zilver, hetwelk de chimisten ook Diana of maan noemen, in een glas op te lossen.
- DIAPAESON, alles overtreffende; (muz.) de harmonie en accoorden der octaven; ook de maatstaf van de orgelpijpen, trompetten enz.
- DIAPASMA, poeder, hetwelk op de wonden en zweren gestrooid wordt; ook welriekend poeder, hetwelk men tusschen de kleederen enz. strooit.
- DIAPEDESIS, het uitbreken van het bloed door de porien der bloedvaten.
- DIAPENTE, (muz.) de rechte kwint.
- DIAPHAAN, doorschijnend.
- DIAPHOENICON, elk geneesmiddel, waarvan de hoofdbestanddeelen dadeels zijn,

- DIAPHONIE, volstemmige muziek.
- DIAPHORA, uitbreiding en opheldering eener stelling, door zaken, welke aan diegenen, waarvan eigenlijk gesproken wordt, ongelijk zijn.
- DIAPHORESIS, uitdamping, zweetmaking. — Diaphoretisch, de zweetdrijvende en verdeelende geneesmiddelen.
- DIAPHRAGMA, (ontleedk.) het middenrif.
- DIAPHRAGMATOCELE, middenribsbreuk.
- DIAPHRATTONTES, vliezen, welke het inwendige van de borst bekleeden.
- DIAPHRYGES, hetgene aan den bodem van den oven blijft, wanneer koper gesmolten wordt.
- DIAPHTHORA, bederf van een gedeelte des ligchaams.
- DIAPHYSIS, dat gedeelte van het gebeente, hetwelk bij kinderen het eerste hard wordt.
- DIAPLASIS, de wederherstelling van een bedorven lid.
- DIAPLASMA, zalving, smering of stoving van het ligchaam.
- DIAPNOE, zwakke uitdamping.
- DIAPROSE, (muz.), een tusschenval.
- DIAPYEMA, een borstzweer.
- DIAPYETISCH, den etter matigende (van geneesmiddelen).
- DIARCHIE, de heerschappij over een land, welke zich twee, die met elkander strijden, te gelijk aanmatigen.
- DIARIUM, Lat., een dagboek.
- DIARRHEA, de loop, buikloop.
- DIARTHROSIS, (natuurk.) de zamenvoeging der ledematen.
- DIAS, het getal twee. Zie Dias.
- DIASCHIS, diaschisis, diaschisma, splijting, b. v.,

- b. v., van de lippen, van het gehemelte.
- DIASMYRNON, elk geneesmiddel, waarvan myrrhe het voornaamste bestanddeel is.
- DIASOSTIEK, behoedmiddel, voorzorg, praeservatief. *Diasostisch*, behoedend, behoudend, versterkend.
- DIASPASMA, (muz.), het ophouden tusschen twee verzen.
- DIASPHEMENDANESIS, de verscheuring eens misdadigers door twee boomen.
- DIASTALTISCH, werd bij de Grieken eene melodie genoemd, aan welke het karakter van verhevene gevoelens eigen was.
- DIASTEMA, (muz.), heette bij de Grieken, wat bij ons tusschenpoozing (intervalle) heet.
- DIASTOLE, de verlenging eener korte lettergreep.
- DIASTROPHE, verdraaijing, vertrekking; b. v., van de gezigtspieren door kramp, van een uiterst deel door verrekking.
- DIASTYLE, een gebouw, waar de pilaren wijder uit elkander staan, dan driemaal hunne dikte.
- DIASYRME, *diasyrmus*, (redk.), vergrooting eener zaak, voornamelijk bovenmatige verheffing van eene geringe zaak.
- DIATESSARON, was bij de Grieken hetgene wij quarte noemen.
- DIATHESIS, de lichaamsheerigheid, ten aanzien der gewone natuurverrigtingen in den mensch.
- DIATONISCH, (muz.) den muziksleutel volgende, naar den klankladder.
- DIATOSTOR, de twaalfde of laatste ribbe.
- DIATRESIS, doorboring, bijzonder van den mestdarm als geneeswijze van den achterfistel.

- DIATRIBE, Gr., zooveel als dissertatie, verhandeling.
- DIATYPOSIS, verklaring door beelden, die van de zaak zelve genomen zijn.
- DIAULION, heette bij de Ouden een stilzwijgen van alle tooneelspelers, gedurende hetwelk zich in het binneste van het tooneel een fluitspeler hooren liet.
- DIAULOTROMEN, loopers, die bij de gymnastische spelen der Ouden het wedrennen uitoefenden.
- DIB-OLAI, bij de Turken het voornaamste gedeelte des legers, het centrum.
- DICASTERIAAL-TAFEL, eene regterlijke plaats in Hongarije, waarop zich het Comitaat beroept (appelleert).—*Dicasterium*, een gerechtshof.
- DIC CUR HIC (SIS), zeg, waarom gij hier zijt; (fig.) gedenk aan uwe bestemming, o mensch!
- DICE, eene der drie Horen (Horae), welke over de regtbanken gesteld was.
- DICELIEN, zekere vrij en gemakkelijke tooneelen, in de schouwspelen der ouden. *Dicelisten*, acteurs of schouwspelers, welke bij de ouden rollen uit het hoofd speelden, zonder een vervaardigd stuk te volgen.
- DICENTES, nuttelooze woorden, gesnap, gebabbel.
- DICHE-KIRASI, geschenken, welke de voornamen Turken aan de minderen, die bij hen gegeten hebben, geven.
- DICHOTOMIE, Gr., de verdeeling in tweeen, halvering; elk in tabellen vervat onderwijs; voordragt in den vorm van tabellen; halve maan, stand van de maan, als zij maar half te zien is. *Dichotomisch*, tweedeelig, tweeledig; half zichtbaar; alles waarvan maar de helft te zien of voorhanden is.
- DICHOPHIE, een gebrek der haren, wanneer zij zich splitten.

- lijten.
- DICHORDIUM, een speeltaig der Ouden met 2 snaren, die met den strijkstok gestreken werden.
- DICLINIA, die planten, waarbij de mannelijke en vrouwelijke geslachtsdeelen zich in bijzondere bloemen bevinden.
- DICOLON, dikolon, een gedicht, dat uit tweederlei verssoort bestaat.
- DICOTYLETONES, planten, welke bij het opgroeijen twee zaadbehouders hebben.
- DICROTUM, een schip, bij de Romeinen, dat twee roebanken had. *Dicrotus*, een tweemaal slaande pols.
- DICTA SPONSA, eene verloofde bruid.
- DICTATA, Lat., het tot naschrijving voorgezegde, op het hooren nageschrevene stukken. *Dicteren*, voorzeggen, om na te schrijven.
- DICTATOR, oppergezaghebber bij de Romeinen, ten tijde der consuls, door dezen benoemd, wanneer de republiek in gevaar was. *Dictatorisch*, de magt van eenen alleenbevelhebber uitoefenende. *Dictatuur*, de waardigheid van eenen dictator of alleengebieder.
- DICTERIUM, bijtende scherps, bonmot.
- DICTION, Fr., een gezegde; de schrijftrant, wijs van zich uit te drukken; de spraak. *Dictionaire*, Fr., *dictionary*, Lat., woordenboek. *Dictum, factum*, zoo gezegd, zoo gedaan.
- DICTYNNA, een bijnaam van DIANA, onder welke zij, door eenige volkeren, als eene bevrijster van de pest vereerd werd. *Dictynnia*, een Diana'sfeest in Creta.
- DIDACTIEK, de leerkunst, onderwijskunde. *Didactisch*, onderwijzend, alles wat tot het leeren behoort,

- of wat het onderwijs bevordert. *Didactische boeken*, gedichten, verhandelingen, leerboeken, waarin gemeene waarheden worden voorgedragen.
- DIDASKALIEN, teekens, bewijzen, merkteekens.
- DIDRACHMUS, een Joodsche munt ten tijde der Romeinsche heerschappij, $\frac{1}{2}$ sikkels of 6 stuivers waard; ook eene Grieksche munt van iets meerder waarde.
- DIDYMUS, de stofbuidel of zaadhuisjes, die uit 2 aan elkander gelegde knoppen bestaan.
- DIDYNAMISCH, die planten, welke twee lange en twee korte stofdraden hebben.
- DIEFSDUIM, (de) duim van eenen gehangenen dief, welke, volgens de verbeelding van het gemeen, geluk aanbrengt.
- DIEPLOOD, een looden gewigt van verschillende grootte, waarmede men de diepte der zee enz. peilt.
- DIES DIEM DOCET, de eene dag leert den anderen; komt er tijd, zoo komt er raad.
- DIESPITER, Jupiter als vader der goden.
- DIETARIUS, (*diaetarius*), een staatsdienaar, welke bij ambtsreizen enz. daggelden bekomt; ook een kerkdienaar, die de morgendienst verrigt.
- DIFFAMATORISCH, eerroovend, schendend, lasterend. *Diffameren*, eerrooven, belasteren, schandvleken. *Diffamatie*, *diffamie*, Fr., belastering.
- DIFFERENTIAAL REKENING, rekening, welke leert, uit eene opgegevene eindige grootte, eene oneindig kleine grootte te vinden, welke, oneindig malen genomen, gelijk is aan de gevevene grootte. Wanneer de oneindig kleine grootte, als het onderscheid tusschen twee eindige groottheden beschouwd wordt, noemt men dezelve differentiaal. *Differeren*

ferentieren heet, de differentiaal vinden. Different, onderscheiden, ongelijk, verschillend, strijdig; ook een kleine twist. Differentie, verschil, onderscheid, oneenigheid. Differenteren, afwijken, onderscheiden zijn; uitstellen, op de lange baan schuiven.

DIFFESSIE, eene geregtelijke ontkenning onder eede, of loochening van een handschrift. Diffidatie, loochening, bestrijding. Diffideren, loochenen.

DIFFICIEL, zwaar, moeilijk, onuitvoerbaar; een difficiël mensch, een knorrepot, zuurmuil, d. i. een mensch, met wien men niet wel omgaan kan. Difficile est, satiram non scribere, Lat., het valt moeilijk den spotlust te onderdrukken. Difficulteit, zwaarigheid, hindernis. Difficulteren, een ding moeilijk maken; allerlei tegenwerpingen tegen de uitvoering van een voorneemen in te brengen hebben.

DIFFRACTIE, (gezigtk.), de breking der lichtstralen, wanneer zij scheef op een ligchaam vallen.

DIFFIDENTIE, wantrouwen, mistrouwen. Diffideren, wantrouwen koesteren.

DIFFORM, wanstaltig, mismaakt. Difformiteit, wanstaltigheid, mismaaktheid.

DIFFUNDEREN, zich uitbreiden, wijloopig zijn, ook verkwisten, storten; ook aftappen, als wijn, enz.

DIFFUSIBEL, snel, maar niet aanhoudend werkzaam. Diffusie, wijloopigheid.

DIGAMIE, tweede huwelijk na den dood der eerste vrouw.

DIGASTRISCH, (ontleedk.) tweebuikig; eene tweebuikige spier, wier beide vleezige deelen, als ware het, twee

twee van elkander afgezonderde buiken gelijken.

DIGEREREN, oplossen, verdeelen, verdunnen; ook als kunstwoord in de chemie, door gematigde, en gestadige warmte iets doen koken. Digesta, Lat., ophelderingen, verklaringen; de oude romeinsche wetten, en de te dien tijde gedane uitspraken, welke door keizer JUSTINIAAN in orde zijn gebragt; zij maken het tweede deel van het romeinsche corpus juris uit, en bestaan uit 50 boeken, welke men ook de Pandecten noemt. Digestie, de oplossing, koking; ook spijsvertering; ettering. Digestief, de spijsvertering, of de ettering bevorderende.

DIGITATIE, het vingervormige ingrijpen van twee spieren in elkander.

DIGLYPHE, (bouwk.) dubbelkloof, tweegroevig deel van de fries met twee verdiepingen.

DIGNITEIT, waardigheid, eerepost.

DIGRESSIE, de afwijking, uitspatting, buitensporigheid; uitwijding, wanneer men bij vertellingen van het een op het ander springt, zonder het eerste geeindigd te hebben; ook tusschenspel.

DIJAMBUS, (dichtk.) maat van vier lettergrepen, waarvan de eerste en derde kort, en de tweede en vierde lang is, b. v. gelegenheid, tevredenheid.

DII MAJORUM GENTIUM, de oppergoden; (fig.) voorname personen van den eenen of anderen stand. Dii minorum gentium, de ondergoden; de voorname personen eener geringere klasse.

DIJUDICATUUR, de beslissing. Dijudiceren, beslissen.

DIKDAALDER, eene spaansche zilvermunt, van 40 tot 45 hollandsche stuivers waarde.

- DILACERATIE**, verscheuring. **Dilacereren**, met geweld in stukken scheuren.
- DILAPIDATIE**, verkwisting; verstrooijing. **Dilapideren**, verkwisten, verspillen, doorbrengen.
- DILATATIE**, uitspanning, verwijdering. **Dilatatorium**, een chirurgicaal werktuig, om wonden verder uit te breiden, of er iets uit te trekken.
- DILATEREN**, verwijden, uitzetten; uitstellen, verdragen. **Dilatatie**, **dilatatio**, Lat., vertoeving, verlenging van tijd, uitstel, verwijdering.
- DILEMMA**, een dubbelbewijs, wisselsluitrede, veronderstellende sluitrede, waarin men zijne tegenpartij, door eene disjunctive stelling, aan beide kanten zoo aanvat, dat hij geenen uitweg heeft. Men noemt dergelijk voorstel ook **sylogismus cornutus**, **crocodilunus**. Men vindt b. v. in den bijbel Joh. 18 v. 23 een waar dilemma, als Christus zegt: Indien ik kwalijk gesproken hebbe, overtuig mij van het kwade; ende indien wel, waarom slaat gij mij?
- DILETTANT**, een kunstvriend, kunstliefhebber, kunstverzamelaar, liefhebber van kunstige dingen.
- DILIGENCE**, **diligentia**, Lat., naarstigheid, zorgvuldigheid, stiptheid, naauwkeurigheid; ook de postwagen, postkoets.
- DIALOGIE**, Gr., dubbelzinnigheid. **Dilogisch**, dubbelzinnig.
- DILUCIDATIE**, verklaring, opheldering; verlichting, opklaring.
- DILUENDO**, Ital., (muz.) wegs meltend, verdwijnend.
- DILUENTIA**, verdunnende geneesmiddelen. **Dilueren**, afspoelen, verdunnen, oplossen; ook van zich afschuiven,

- schuiven, zich verontschuldigen. **Dilutie**, **dilutio**, Lat., vloeistof, als water, lucht, licht, enz.
- DIMACHAE**, ligte ruiters der Ouden, die ook, in geval van nood, te voet dienden.
- DIMACHERUS**, een vechter bij de Ouden, die zich van 2 dolken tevens bediende.
- DIMENSIE**, afmeting, afstand; uitgebreidheid van een lichaam, in de lengte, zoo wel als in de breedte en dikte.
- DIMES**, eene zilvermunt der Noord-Amerikaansche vrijstaten, waarvan 10 eenen dollar uitmaken.
- DIMETER**, een dubbelmeter of vierlettergrepig jambisch vers; ook **Quaternarius**, viervoeter.
- DIMETICUS**, zoo veel als **diameter**, middellijn.
- DIMETRIA**, dubbele baarmoeder (dubbele scheede).
- DIMIDIA PARS**, **dimidium**, Lat., de helft.
- DIMINUENDO**, (muz.) langzamerhand afnemend, wanneer de harde toonen al zwakker en zwakker worden. **Diminueren**, verminderen, kleiner maken. **Diminutie**, vermindering, verkleining. **Diminitivum**, een verkleinwoordje, b. v. **houtje**, van **hout**.
- DIMISSORIAAL-ACTE**, is de vergunningsacte, waarbij in sommige protestantsche kerken, een bruidspaar verlof krijgt, zich buiten zijne gemeente in eene andere plaats, te laten trouwen. **Dimissoriae litterae**, bij de roomschkatholijken, het bisschoppelijk consent, dat een geestelijke door eenen anderen bisschop mag worden geordineerd. **Dimissorium**, ontslagbrief; schriftelijk afscheid. **Dimitteren**, afscheid geven, ontslaan.
- DIMPE**, eene munt in Polen, Pruisen en voornamelijk in Danzig, omstreeks 4 stuivers waard.

DINANDERIE, (van Dinan, eene stad in Bretagne), in den Franschen handel de koperen ketels en bekkens, welke ook batterie of chaudièronnerie genoemd worden.

DINAR, een Arabisch gewigt, iets meer dan een aas; ook eene algemeene naam voor munten in Perzie en Arabie; in het bijzonder eene kleine rekenmunt, waarvan de 10 eenen dinar best maken, omstreeks een cent waard.

DINAER-CHERAY, eene rekenmunt in Arabie en Perzie, ter waarde van eenen dukaat.

DINE, het middageten, de middagmaartijd. **Dinere**n, het middageten gebruiken, het middagmaal houden.

DINHEIRO, een Portugeesch zilvergewigt, hetwelk het 12de deel van een mark bedraagt.

DINS BEGLERBEG, de bevelhebber over de Turksche zeevloot.

DIOBOLUS ATTICUS, eene Atheensche munt, omtrent 1 stuiver waard.

DIOCES, *diocesis*, kerspel, parochie.

DIOECIA, eene klasse van planten, wier geslachten niet in een voorwerp te zamen zijn.

DIODES, een der grieksche wijsgeeren, van de sekte der Stoicijnen, welke zeer eenvoudig leefden, en noch op gemak, noch op uiterlijke welvoegelijkheid achtgaven.

DIONAEA, *dione*, bijnaam der godin Venus.

DIJONYSIEN, zekere aan **DIONYSUS**, of **BACCHUS**, toegewijde feestdagen, bij de oude Grieken.

DIONYSUS, een der gewoonste bijnamen van **BACCHUS**.

DIOPHANTUS VAN ALEXANDRIE, schrijver van het oudste

ste tot op ons gekomen werk over de Algebra.

DIOPHTHALMUS, een Oniks, die twee oogen heeft.

DIOPTRER, het visier; kijkgaatjes, op het astrolabium, de twee kleine gaatjes in het plaatje, hetwelk op het eene einde van dit instrument aangebragt is. **Dioptrica**, leer der gezigtkunde, in het bijzonder die der gebrokene lichtstralen, wanneer dezelve door doorschijnende lichamen dringen, als door water, glas, lucht, enz.

DIORTHOSIS, het zetten of weder inbrengen van ontwrichte ledematen.

DIOSCUREN, (fabelk.) de tweelingszonen van **JUPITER**, **CASTOR** en **POLLUX** geheeten; na hunnen dood werden zij onder de twaalf hemelteekens van den zodiak verplaatst, waar dezelve onder den naam van de tweelingen bekend zijn. De oude zeelieden baden dezelve om redding en hulp aan, wanneer zij in gevaar waren, en op hunne verschijning aan den hemel, zou het gevaar ook geweken zijn.

DIPHRYGES, *diphryx*, het grove gedeelte der ertsen, dat niet tot eenen vloeijenden staat gebragt kan worden.

DIPHTERA, eigenlijk een vel; de agenda in de eerste tijden der Christelijke kerk.

DIPHTHONGUS, tweeklank, een uit twee vokalen of klinkletters zamengestelde, of zamengetrokkene dubbele klinkletter.

DIPHYT, eene soort van versteening, welke de teeldeelen van beide seksen tegelijk voorstelt.

DIPLASIASMUS, verdubbeling; verdubbeling van eene letter in de dichtkunst. Zie *diplosis*.

DIPLOMA, vrijheidsbrief; acte van aanstelling; oorkonde.

Diplo

Diplomaat, een oorkonden-kenner, een gezantschapskundige. *Diplomatica*, diplomatie, de oorkondenleer, gezantschapskunst. *Corps diplomatique* (Fr.) de leden van het staatsbestuur, ministers en hooge ambtenaren, welke aan het hoofd der landsregering staan, of als afgezanten van andere mogendheden aan het hof resideren. *Diplomatisch*, uit oorkonden afgeleid, ook het gene tot het ambt en tot de werkzaamheden van eenen afgezant behoort.

DIPLOMATARIUM, eene verzameling van afschriften der oorkonden.

DIPLOPIA, het dubbelzien.

DIPLOSIS, verdubbeling der ziekten, b. v. de derdendaagsche koorts.

DIPLOÏE, eene oogziekte, waarbij de zieke een voorwerp dubbel of veelvoudig ziet.

DIPNOMANIE, razende neiging tot eten. *Dipnosophist*, (bij de oude Grieken) een tafelredenaar, een geleerde, die, gedurende den maaltijd, over verschillende onderwerpen redeneerde.

DIPODIE of *Syzygie*, in de metriek, eene afsnijding van het metrum, hetwelk eene verbinding van twee voeten bevat, b. v. een dijambus.

DIPTARON, een gebouw van 2 vleugels, of met 2 rijen zuilen, welke 2 gangen vormen.

DIPTERA, insekten met twee vleugelen. *Dipterus*, met twee vleugels voorzien.

DIPTYCHE, naamregister, doopboek, doopregister.

DIPYRAMO-DODECAEDRON, eene twaalfzijdige dubbelpiramide.

DIRAB, een bijnaam der Furien, dien zij voornamelijk bekomen, wanneer zij in den hemel gedacht worden.

DIRE

DIRECT, *directe*, Fr., regtstreeks, regelregt, onmiddellijk. *Directie*, oppertoezicht, uitvoering, of uitvoerende magt. *Directielinie*, de rigtlijn. *Director*, *directeur*, bewindsman, opperopziener. *Directoriaal*, hetgeen tot het *directorium* behoort, of daarop betrekking heeft. *Directoriaat*, *directorium*, het ambt van een opperbewindsman, het oppertoezigtcollege. *Directrice*, bestuurster, opperopzigteres. *Dirigeren*, leiden, voeren, besturen, onder opzigt hebben, in orde brengen.

DIRHEM, een Arabisch gewigt, waarvan er zes een lood wegen; ook eene kleine Arabische kopermunt.

DIRIBITOREN, waren, ten tijde der Republiek, staatsdienaars in Rome, die, wanneer er eene verkiezing zou plaats hebben, aan de kiezers tafeltjes uitdeelden, waarop ieder den naam van hem, voor wien hij stemde, schreef. *Diribitorium*, een openbaar gebouw in Rome, waarin de stemmen of stemtafels afgegeven werden.

DIRIMATIE, verdeling, scheiding, afzondering. *Dirimeren*, beslissen, vergelijken, verdeelen, oplossen, scheiden.

DIS, een der gewone bijnamen van PLUTO, dien hij als een beheerscher der benedenwereld en der dooden draagt.

DIS, met deze lettergreep is men gewoon de 4de snaaf van onze Diatonisch-chromatische klankladder te doen kennen, in geval zij voor den toon *h*, de groote ters, of voor *gis*, de quint maakt.

DISAMIS, een scholastiek woord, tot uitdrukking van eene syllogismus.

DISBORSO, Ital., (koop.) uitleg, voorschot; in *disbor-*

- so staan, te goed hebben voor uitgeschoten gelden.
- DISCANT, de eerste zangstem. Discantist, soprano, die de eerste stem zingt.
- DISCEDEREN, afwijken, afstaan.
- DISCEPTATIE, strijd over eene vraag, die men onderzoekt; opheldering. Discepteren, strijden, twisten, onderzoeken.
- DISCERNEMENT, onderscheiding, oordeeling. Discernereren, onderscheiden.
- DISCESSIE, de aftogt, het weggaan.
- DISCIPEL, een scholier, leerling. Discipline, de tucht. Disciplineren, in bedwang houden, aan tucht en orde gewennen.
- DISCOBOLUS, een Grieksche en Romeinsche schijfwerper.
- DISCOIDES, discoides, schijfvormig.
- DISCONTEREN, aftrekken, afrekenen. Disconto, aftrek van op eene somma te veel betaalde gelden; ook het aftrekken van provisiegelden; zie rabat; ook wisselhandel, wisseldiscont, met aftrek van zekere procenten.
- DISCONVENIENTIE, disconvenance, Fr., ongepastheid, strijdigheid, verschil. Disconvenieren, niet overeenstemmen, van een ander gevoelen zijn, loochenen.
- DISCORDANCE, (muz.) verstemming, wanluidendheid; ook oneenigheid. Discorderen, wangeluid geven, ongelijk luiden; oneenig zijn.
- DISCORDIA, de godin der tweedragt, eene dochter van den Erebus en de Nox.
- DISCOUREREN, spreken, in gesprek zijn, zich onderhouden. Discours, gesprek, zamenpraak; redevoering.

ring.

- DISCREET, bedachtzaam, bescheiden, voorzigtig, stilzwijgend. Discrete grootheid, eene veranderlijke grootheid, die uit onderscheidene afzonderlijke deelen zamengesteld is, in tegenoverstelling van eene onafgebrokene, aan elkander hangende, doorlopende grootheid. Discretie, bescheidenheid, erkentelijkheid, ingetogenheid; stilzwijgendheid; ook genade en ongenade.
- DISCREPANT, afwijkend, oneenig, strijdend; van verschillende klank. Discrepance, Fr., verscheidenheid, geschil. Discreperen, verschillen, onderscheiden, strijdig zijn.
- DISCRIMEN, onderscheid; gevaar.
- DISCURSIVE, discursivisch, verhaalswijze, in het voorbijgaan, bij manier van spreken.
- DISCUS, eene vlak uitgeholde schijf van steen of metaal. De kunst van die te werpen, was een der gymnastieke spelen; ook het bord, waarop de hostien bij de consecratie liggen; ook het middelste deel van eenen bloesem; eindelijk de schijfvormige gedaante, waarin zich de hemelsche lichamen aan het oog vertoonen.
- DISCUSSIE, onderzoeking, wederlegging; uitelkanderzetting, overweging. Discutieren, overwegen, navorschen, doorgronden, uitpluizen.
- DISDIAPASON, was bij de Grieken hetgeen bij ons dubbel-octaaf heet.
- DISERT, duidelijk, klaar; ook welsprekend, bespreekt.
- DISETTE, gebrek, behoefte.
- DISGRACE, Fr., disgratie, ongenade.
- DISGUSTEREN, walgen, tegenzijn, afschrikken, voor den kop stooten, beleedigen. Disgusto, verdriet, tegenzin,

- zin, walging.
- DISHARMONIE**, wangeluid, wanklank, wantoon; oneenigheid, tweedragt.
- DISJECT**, disjectus, Lat., verworpen, uit elkander gesmeten, verstrooid; disjecti membra poetæ, kleine gedichten, van verschillenden aard en zonder samenhang; poetische mengelingen.
- DISJUNCTIE**, disjunctio, Lat., afzondering, scheidend; disjunctive, onderscheiden, afgezonderd, scheidend; disjunctive, syllogismus, scheidende sluitrede, logische positie, van twee tegenstrijdige (door het woordje of — of verbonden) denkbeelden, waar men het tegendeel van het eene de gevolgtrekking maakt tot het andere. **Disjungere**, afzonderen, scheiden, verdeelen.
- DISJUSTEREN**, beleedigen, krenken.
- DISLEYS**, de stommen in het serail van den Turkschen keizer.
- DISLOCATIE**, verstuiking, verzwikking; ook uiteenlegging, verdeling der troepen in de cantonnementen. **Disloceren**, verzwikken; verleggen.
- DISMEMBRATIE**, verminking der leden van het ligchaam; ook verdeling of vervreemding van bij elkander behoorende goederen. **Dismembreren**, verdeelen, in stukken scheuren ontleden.
- DISPACHE**, de overeenkomst tusschen twee personen, wegens gelede zeeschade. **Dispacheur**, de persoon, welke deze overeenkomst en berekening maakt.
- DISPARAAT**, van elkander onderscheiden, echter niet tegenstrijdig, b. v. hout en steen, regtvaardig en geleerd. **Despariteit**, ongelijkheid, verscheidenheid.
- DISPARAGIUM**, Lat., huwelijk van den hoogen adel met

eenen

- eenen persoon van minderen rang uit den kleinen adel, burger- of boerenstand.
- DISPAREREN**, Fr., disparaitre, verdwijnen, onzichtbaar worden.
- DISPATHIE**, verscheidenheid, ongelijkheid van gevoelens of zeden.
- DISPECEREN**, eene, aan verschil onderhevige, koopmansrekening vereffenen, en aan ieder der partijen zijn geregt aandeel toewijzen.
- DISPENDIEUX**, Fr., duur, dat veel geld kost, kostbaar.
- DISPENSABEL**, dispensable, Fr., vergefelijk; geschikt, om vrijgesproken, vrijgesteld te worden. **Dispensatie**, verschooning, vrijstelling; vrijstelling van het vasten, in de roomsch-katholieke kerk, ook voor eenig geld. **Dispensatorium**, dispensaire, Fr., apothekersboek, receptenboek, pharmacopeia, volgens hetwelk de geneesmiddelen in de apotheken moeten worden toebeleid. **Dispenseren**, uitdeelen; vrijspreken, vrijheid geven, ontbinden.
- DISPENSATORIUM**, een apothekersboek, waarin de bereiding en samenstelling der geneesmiddelen geleerd wordt.
- DISPERGEREN**, verstrooijen. **Dispersie**, verstrooijing.
- DISPERMUS**, tweezadig, dat twee zaden heeft.
- DISPESCEREN**, een rekeningsverschil vereffenen, en aan de twistende partijen ieder het zijne toewijzen.
- DISPICIEREN**, beschouwen, overwegen, naar alles omzien.
- DISPLICEREN**, mishagen.
- DISPONDEUS**, (dichtk.) maat van vier lange lettergrepen, als onherstelbaar.
- DISPONENT**, een met volmagt voorziene zaakgelastigde,

in

in afwezendheid van den principaal, beschikker, be-
 heerder. **DISPONEREN**, regelen, gebieden, beschik-
 ken. **DISPONIBEL**, beschikbaar, waarover beschikt
 kan worden. **DISPOSITIE**, inrigting, aanleg, gesteld-
 heid, willekeur, uitdeeling, beschikking, rangschik-
 king; testament. **DISPOSITIEF**, voorbereidend.
DISPOOST, Lat., *dispositus*, vaardig, welgesteld, ge-
 zond, wel te pas.
DISPROPORTIE, onevenredigheid. **DISPROPORTIO-
 NEREN**, onregelmatig, onevenredig of ongelijk maken.
DISPUUT, woordenwisseling, woordenstrijd, verschil.
DISPUTABEL, strijdig, betwistbaar. **DISPUTAILLE-
 RIE**, Fr., krakeelzucht. **DISPUTATIE**, twistrede, twi-
 st; ook zamenspraak, voordragt. **DISPUTEREN**, strij-
 den, twisten, woorden wisselen.
DISQUIREREN, met moeite onderzoeken, navorschen,
 doorgronden. **DISQUISITIE**, onderzoek, navor-
 sching, doorgronding.
DISRECOMMANDEREN, iemand slecht aanbevelen.
DISREFORM, slechte of verkeerde verbetering.
DISRENOMMEE, Fr., kwade naam, kwaad gerucht.
DISREPUTATIE, slechte naam, verachting, oneer, schan-
 de.
DISRESPECT, verachting, minachting.
DISSECATIE, of **DISSECTIE**, de ontleding, opensnijding,
 vaneensnijding. **DISSEQUEREN**, ontleden, anatomi-
 sche kunstbewerkingen verrigten.
DISSENTIEREN, anders denken, oneens zijn. **DISSEN-
 SUS**, **dissensie**, tweespalt, verschil van gevoelens,
 tegengestelde denkwijz. **DISSENTERS**, in Euge-
 land, die van de gebruiken der engelsche of episcopaal-
 sche kerk afwijken, presbyterianen, nonconformisten.

DISSERTATIE, *dissertatio*, Lat., eene geleerde ver-
 handeling; ook dezelfde beteekenis als *disputatie*.
DISSERTEREN, volgens de kunst eene geleerde ver-
 handeling voordragen, over eenig onderwerp redene-
 ren, eene verhandeling doen.
DISSIDENT, een afwijker, iemand die anders denkt; ge-
 wone naam, dien men, in Polen, aan de onroomsche
 christenen geeft. **DISSIDEREN**, anders denken, van
 eene andere gezindheid zijn, van de heerschende kerk
 afwijken. **DISSIDIE**, **dissidium**, Lat., twist, on-
 eenigheid.
DISSIMILITUDE, ongelijkheid.
DISSIMULEREN, veinzen, zich vermommen, zijne ware
 meening verbergen. **DISSIMULATIE**, vermomming,
 veinzing; **dissimule**, Fr., gedissimuleerd, geve-
 insd.
DISSIPATIE, verstrooiing, verkwisting, doorbrenging.
DISSIPEREN, verstrooijen, verkwisten, doorbrengen.
DISSOCIEREN, scheiden, afzonderen, verdeelen, van el-
 kander scheiden.
DISSOLUBEL, *dissoluble*, Fr., oplosbaar. **DISSO-
 LUBILITEIT**, oplosbaarheid. **DISSOLUUT**, opgelost,
 liederlijk, losbandig. **DISSOLUTIE**, oplossing, scheid-
 ding, losbandigheid.
DISSOLVENTIA, Lat., oplossingsmiddelen. **DISSOLVE-
 REN**, oplossen, ontbinden.
DISSONANT, wanluidend. **DISSONANTIE**, wanklank,
 valsche toon, wangeluid. **DISSONEREN**, valsche toon-
 nen voortbrengen, wangeluid maken.
DISSUADEREN, afraden; **dissuasie**, afrading.
DISTANTIE, verwijdering, afstand, verheid. **DISTEN-
 DEREN**, uitdijen, uitspannen. **DISTENSIE**, uitdijing,
 uitspanning.

uitspanning.

DISTELORDE, door **LODEWIJK XI**, hertog van Bourbon, in 1405 gesticht, is weder vervallen; ook een door **JACOB V** van Schotland, in het jaar 1542, gestichte orde, welke 200 jaren daarna door koning **GEORGE II**. van Engeland vernieuwd is geworden.

DISTENTIMENTO, (muz.), pathetisch, vol nadruk, nadrukkelijk; wanneer een toon lang volgehouden en vele lettergrepen er onder gevoegd worden.

DISTICHON, Gr., gedicht, hetwelk uit twee regels bestaat, eenen volledigen zin heeft, en als een op zich zelf staand geheel kan beschouwd worden.

DISTILLEREN, ligchamen, of derzelve deelen, door vuur tot wasem oplossen, dezelve in eene koude ruimte verkoelen en verdikken, en in een ander vat in eene vloeibare gedaante weder opvangen. Zie verder de stilleren.

DISTINCT, onderscheiden, afgedeeld, duidelijk, verstaanbaar. **Distinctie**, onderscheiding, afzondering, uitmuntung, eer, aanzien, eereteken; een man van **distinctie**, die door stand en verdienste eenen voorrang boven anderen verdient. **Distinctief**, onderscheidend, uitmuntend, uitstekend. **Distingeren**, onderscheiden, uitsteken, met achtung bejegenen; **zich distingeren**, zich onderscheiden, uitmunten.

DISTOCIA, het tweemaal baren; ook tweelingsgeboorte. Velen willen daarmede eene moeilijke geboorte uitdrukken; maar dan moet het **dystocia** heeten.

DISTONEREN, van den regten toon afwijken, den toon te hoog of te laag nemen, valsche toonen geven, wange-luid maken.

DISTORQUEREN, omdraaijen, verdraaijen, verwringen, beder

bederven. **Distorsie**, verwringing, verdraaijing.

DISTRACTIE, *distractio*, Lat., aftrekking, verstrooiing, onachtzaamheid, vervreemding, ontneming; de verkoop. **Distraheren**, verstrooijen, de opmerkzaamheid aftrekken; verkoopen, vervreemden; **distract**, **distract**, Fr., afgetrokken, onachtzaam, verstrooid, in gedachten verzonken, mijmerend.

DISTRIBUEREN, verdeelen, uitdeelen. **Distributeur**, Fr., **distribuant**, uitdeeler, verdeeler. **Distributie**, de uitdeeling, verdeling; oplossing van een begrip of denkbeeld (in de redekunst). **Distributief**, uit- of toedeelend. **Distributrice**, Fr., eene uitdeelster, verdeelster.

DISTRICHIASIS, tweevoudige rij van haren aan de oogleden.

DISTRICT, omtrek, regtsgebied.

DISTURBATIE, verhindering, beletting, rustverstoring, dwarsbooming, vernieling, verwoesting. **Disturberen**, verhinderen, dwarsboomen, storen, vernielen, verwoesten.

DITA, Ital., de firma van een huis van negotie.

DITHYRAMBUS, een uit verschillende soorten van versen zamengesteld onregelmatig gedicht, ter eere van **BACCHUS**. **Dithyrambisch**, van verwilderde ongeregelde gemoedsdrift, razend; in de hoogste dichtsterlijke geestvervoering.

DITO, **DETTO**, Ital., wat reeds gezegd is, het gezegde; het gelijke.

DITONUS, (muz.) een interval van twee geheele, groote toonen, in plaats van de zuivere groote ters.

DITRIGLYPH, (bouwk.) ruimte aan eene dorische fries of lijst, waaraan twee driekloven tusschen twee zuilen

- len aangebragt zijn; de ruimte van twee triglijphen, op eene tusschenpilaar.
- DITROCHEUS**, (dichtk.) een woord van vier lettergrepen, van welke de eerste en derde lang, en de tweede en vierde kort zijn, als b. v. luchtbewoner.
- DITTA**, Ital., in handelzaken, de naam van een negotie-huis, b. v. mijne ditte draagt den naam van Stormer & comp.
- DITTANACLASIS**, een nieuw, door Muller in Weenen (1800) uitgevonden muzikinstrument.
- DIURNAL**, diurnaal, het gebedenboek der roomsche geestelijken, getijdenboek, hetwelk hunne dagelijksche gebeden bevat. **Diurnalist**, een dagloonschrijver.
- DIURETISCH**, pisdrijvend.
- DIUS FIDIUS**, een afgod der Sabijnen, dien zij als een' God van waarheid en trouw, en als een' wreker van den valschen eed vereerden.
- DIVAGATIE**, omwijking, afwijking van het hoofddoel. **Divageren**, uitwijken; in de rede van zijn hoofddoel afwijken.
- DIVAN**, diwan, turksche staatsraad.
- DIVAN-BEGUI**, de oppertoezigtter van eene regtbank in Perzie, aan wien de Chans en andere voornamen onderworpen zijn.
- DIVANS KIETIBLARI**, de schrijvers in den Divan.
- DIVELLEREN**, uit malkander scheuren, van een trekken.
- DIVERGEREN**, uitspreiden, als de licht- of zonnestralen; zich van elkander meer en meer verwijderen. Het tegengestelde is **convergeren**. **Divergentie**, uitspreiding, verwijdering van twee lijnen, welke hoe langer hoe verder uiteen loopen.
- DIVERS**, diverse, Fr., verscheiden, onderscheiden, meniger

- menigerlei**; diverse goederen, verscheidene goederen. **Diversie**, **diversio**, Lat., eene in den oorlog gemaakte onverwachte afwending, door eenen aanval, waarop men de aandacht des vijands tracht te vestigen, om hem van het hoofdpunt af te trekken, en te verdeelen; ook afkeering; verstrooiing, verlustiging; teleurstelling van zeker oogmerk. **Diversiteit**, verscheidenheid. **Diversum quid?** Lat., wat anders?
- DIVERTEREN**, afleiden, afwenden; vermaken, verlustigen, den tijd korten. **Divertimento**, Ital., **divertissement**, Fr., (muz.) een muzikstuk, of dansstuk, tot verlustiging, een vrolijk tijdkortend tusschenspel; ook vermaak, verlustiging. **Divertissant**, aangenaam, verlustigend.
- DIVIDE ET IMPERA**, zaai verdeeldheid onder uwe vijanden, en gij zult heerschen.
- DIVIDENDE**, Fr., de deelingsom, de winst, welke onder een gezelschap verdeeld moet worden, buit; overschot, profijt eener actie of aandeel in een huis van negotie.
- Dividendum**, (rekenk.) wat gedeeld moet worden, het deeltal. **Divideren**, deelen.
- DIVIN**, Fr., **divinus**, Lat., goddelijk. **Divinatie**, de gave der voorzegging, bekwaanheid in het raden, voorzeggingsgeest. **Divineren**, raden, vooruitzien, waarzeggen. **Divinum ingenium**, Lat., een uitmuntend verstand.
- DIVISARUM**, de Latijnsche naam van de vierde Tetrachorda in het Grieksche toonstelsel. **Divisarum extenta**, de derde snaar van die Tetrachorda. Zij is gelijk aan onze eengestreepte *d*.
- DIVISIBEL**, **divisible**, Fr., deelbaar. **Divisibiliteit**,

- teit, deelbaarheid. *Divisie*, deeling, bijzonder in de rekenkunde; ook afdeeling, voornamelijk eene legerafdeeling. *Divisor*, de deeler in de rekenkunde, waarmede men het deeltal (*dividendum*) deelt of *divideert*. *Divisorium*, een verdeelings-werktuig, de deelingschijf der uurwerkmakers, deelingsgaffel of klemmer (in boekdrukkerijen).
- DIVISOREN*, waren in Rome diegenen, welke in naam van hen, die een ambt wenschten te bekomen, geld uitdeelden, opdat zij gekozen zouden worden.
- DIVORTIE*, *divortium*, Lat., de echtscheiding.
- DIVRETICA*, pisdrijvende middelen.
- DIVULGATIE*, *divulgatio*, Lat., *divulgation*, Fr., verspreiding, uitbreiding, ruchtbaarmaking. *Divulgeren*, verspreiden, ruchtbaar maken, onder de menschen brengen. Zie *Spargeren*.
- DIVULSIE*, verscheuring.
- DIVUS*, Lat., *divin*, Fr., goddelijk, goddelijke eer waardig, vergoed, zalig. *Divae memoriae*, zaliger gedachtenis.
- DIWIT-DAR*, die schrijver van den Turkschen keizer, welke deszelfs schrijftuig in bewaring heeft, en voor hem de pennen vermaakt.
- DIXI*, Lat., (aan het slot eener latijnsche redevoering), ik heb gezegd; dit is mijne meening, welke ik des noods tegen alle bestrijding kan verdedigen.
- DIZAINÉ*, *DIXANÉ*, is bij de wevers eene ruimte van 20 vierkanten op het geteekende en met lijnen betrokken papier.
- DIZEUGMENON*, heette bij de Grieken onder de vijf tetrachorden de tweede van boven af.
- D LA SOL*, is in het toonstelsel van *GUIDO VAN AREZZO*

- ZZO* de tweegestreepte *d*.
- D LA SOL RE*, in de oude solmisatie de eengestreepte *d*.
- D MOL*, een van onze 24 klanksoorten, waarin, om de aan de zachte toonsoort eigenaardige kleine zesde trap te bekomen, de toon *h* in *b* moet veranderd worden.
- DOARIUM*. Zie *Doarie*.
- DOBLAS*, eene Portugesche gouden munt, omstreeks 8 gulden waard.
- DOBLON*, eene Spaansche gouden munt van omstreeks 5 gulden. *Doblon-Fencillo* zijn er van 2, van 4 en van 8 escudos, ter waarde van omtrent $9\frac{1}{2}$, 19 en 38 gulden.
- DOBRA*, eene Portugesche gouden munt van omtrent 40 gulden.
- DOBRAON*, eene Portugesche gouden munt, ter waarde van omtrent 80 gulden.
- DOCENDO DISCIMUS*, Lat., al leerende leert men; of door iemand te leeren, leert men zelf. *Doceren*, leerende, onderwijzen. *Docile*, leerzaam. *Dociliteit*, leerzaamheid, eigenschap om iets ligt te vatten.
- DOCIMASIE*, proef der ertsen in kleine stukken, om derzelve gehalte te onderzoeken.
- DOCIMASTICA*, het toetsen, of de proef, welke de mijnwerkers aan kleine stukjes metaal nemen, om het allooï te onderzoeken. De *metallurgie* oefent in het groot uit, wat de *docimastica* in het klein doet.
- DOCTOR*, Lat., een leeraar, geleerde, meester; geneesheer. *Doctorand*, *doctorandus*, Lat., die op het punt staat om doctor te worden. *Doctoraat*, de waardigheid of het ambt van doctor. *Doctrina*, Lat., *doctrine*, Fr., leer, geleerdheid, wetenschap. *Doctrinaal*, geleerd, wetenschappelijk.
- DOCU

- DOCUMENT**, bewijs, oorkonde. **Documenteren**, bewijzen, met oorkonden staven.
- DODARIUM**, Lat., tegenmedegift, welke de man aan zijne vrouw bij geschrifte toelegt, in vergoeding van het door haar ten huwelijk aangebrachte vermogen.
- DODECADACTILUM**, de twaalfvingerige darm.
- DODECACHORD**, twaalfsnarig.
- DODECAEDRUM**, een ligchaam, dat in twaalf regelmatige vijfhoeken ingesloten is.
- DODECAGONUM**, een twaalfhoek.
- DODECATEMERION**, in het algemeen het twaalfde deel van eenen cirkel, maar in het bijzonder het twaalfde deel van den dierenriem.
- DODRA**, een bij de Romeinen gebruikelijke drank uit velerlei bestanddeelen.
- DODRANS**, eene lengtemaat, iets minder dan een voet; ook een gewigt van 9 oncen; eindelijk 9 gelijke deelen van een geheel.
- DOELCHLEIN**. Zie **Dolchen**.
- DOELPEL**, eene Genuesche zilvermunt van omstreeks 4 gulden.
- DOG**, **dogge**, Eng., eene soort van groote honden in Engeland en Ierland.
- DOGALE**, een staatskleed der Venetiaansche edelen.
- DOGAND** of **DOGANDCHI-BASCHI**, de grootvalkenier van den Turkschen keizer.
- DOGBOOT**, **DOGGERBOOT**, een klein vaartuig, bij de vischvangst op de Doggersbank.
- DOGE**, de hertog van Venetie, of Genua.
- DOGMA**, leerpunt, leerstelling, leerstuk, geloofsartikel. **Dogmatisch**, leerstellig, de geloofsleer, bijzonder de christelijke, betreffende. **Dogmatiek**, **dogmatika**,

- tica**, christelijke geloofsleer, naar het stelsel der oude kerkvaders. **Dogmatiseren**, leerstelsels voordragen, bepalen, geloofsleer verspreiden.
- DOK**, scheepstimmerwerf, waar geschikte kommen zijn, om schepen te kalefateren. Een droog dok, waar het water afgelaten kan worden, en de kiel van het schip droog kan vallen, zonder krenge of overhalen.
- Dokken**, kleine pilaren op eene plint met eene lijst gedekt, waardoor zij eene leuning of galerij vormen.
- DOKIMASTIE**, **Dokimastiek**, proefkunst, de kunst, om metalen in kleine stukken te beproeven, ten einde derzelver gehalte te bepalen.
- DOLABRA**, een bij verrekkingen gebruikelijk bindsel of bandage.
- DOLCAN**, **Dulkan**, **Dulzain**, is eene oude orgelstem van 8 of 4 voet, die onder de fluitsoorten behoort, en bij welke de pijpen van boven wijder zijn dan onder bij het labium. Men moet dit register niet met die stem verwisselen, welke men **Dulciaan** noemt.
- DOLCE**, Ital., (muz.) liefelijk. Het **dolce Farniente**, het aangename nietsdoen. De godin **Farniente** in den leuningstoel dienen, ledig zitten, niets verrigten.
- DOLCHEN**, **Doelchlein**, eene oude hertogelijk Lottharingsche zilvermunt, omstreeks het jaar 1550 gangbaar, had haren naam van den stempel, welke eenen uit de wolken te voorschijn komenden dolk voorstelde.
- DOLCIAAN**, **Dulciaan**, houten blaasinstrument, onder den naam van **Fagot** bekend.
- DOLDE**, een uit vele bloemen, die zich aan eenen gemeenschappelijken stengel bevinden, bestaande bloesem.
- DOLEANTIE**, **doleances**, Fr., klagt, beklaging, bezwaar. **Dolent**, **trouig**, klagend. **Doleren**, klagen, klag

- klagten inbrengen. *Doleur*, droefheid.
- DOLIMAN, eene soort van turksche kleeding, op het toneel gebruikelijk.
- DOLIUM, een Poolsch gewigt van iets meer dan II¹/₄ centenaar; ook eene maat voor natte waren, iets meer dan 2¹/₂ emmer bedragende. Bij de oude Romeinen en eertijds in Frankrijk, was het desgelijks eene maat, welker inhoud echter verschillend opgegeven wordt.
- DOLCEFLUIT, eene soort van verouderde dwarsfluit; ook draagt dezen naam eene fluitstem der orgels van liefelijke mensuur.
- DOLLAR, eene munt der Amerikaansche staten.
- DOLMAN, hongaarsch kort, meest met bontwerk bezet, bovenkleed, bij de huzaren in gebruik.
- DOLLOND, of d'ollondsche verrekijkers, achromatische verrekijkers, door DOLLOND uitgevonden.
- DOLOROSUS, Lat., douloureux, Fr., smartelijk, jammerlijk, beklagelijk.
- DOLOSE, Lat., bedriegelijk. *Dolositeit*, bedriegelijkheid. *Dolus*, bedrog; *dolus bonus*, misleiding, ter bereiking van een goed oogmerk; *dolus malus*, booze, schadelijke misleiding, arglistigheid.
- DOM, een hoog, rond dak, hetwelk doorgaans eene koepel genoemd wordt; van daar *dom* of *domkerk*, (van het Lat. *domus*, huis, of van D. O. M., d. i. De o *optimo maximo*, hetwelk men als een woord, *dom*, gelezen heeft), eene bisschoppelijke, kathedrale, of hoofdkerk, dewijl eertijds alleen zoodanige kerken dergelijke daken mogten hebben.
- DOMBAK. Zie *Tombak*.
- DOMEINEN, goederen van den landheer, of van het rijk: vorstelijke goederen; lands-inkosten.

- DOMESTICATIE, *domesticatio*, Lat., temming van een dier, of verandering van een wild dier in een huisdier. *Domestique*, een huisgenoot; huisbediende, dienstbode, knecht of meid.
- DOMICELLI, jonge stiftsheeren, die nog geene zitting of stem in het kapittel hebben.
- DOMICILIEREN, met de woon vestigen. *Domicilium*, Lat., verblijf, huisvesting, woonplaats; *domicilium citandi et executandi*, vaste woonplaats, alwaar men zijn beroep oefent.
- DOMINANT, heerschend, overtreffend. *Dominante*, (muz.) de groote kwint; ook de heerschende of hoofdtoon in de kerk- of koraalmuziek. *Dominatie*, *dominatio*, Lat., heerschappij, oppermagt.
- DOMINE! Lat., heer, mijnheer!
- DOMINEREN, heerschen, den baas spelen, vooruitkomen, overtreffen. *Dominica*, (te weten dies), de dag des Heeren, zondag; *dominica in albis*, de eerste zondag, die op paschen volgt. *Domino*, maskeradekleeding, of mantel.
- DOMVROUW, zoo veel als kanunnikes of koorvrouw.
- DOMGRAAF, een domheer van het aartsstift te Keulen, waarin zich alleen graven en vorsten, maar geene personen van den lageren adel bevonden.
- DOMHEER. Zie *Kanunnik*.
- DOMIDUCA, een bijnaam van JUNO, waaronder de bruiden haar vereerden, en om haren zegen tot overbrenging in het huis van den man baden. *Domiducus*, een God, die met hetzelfde oogmerk door de bruiden vereerd werd.
- DOMINICALE, een witte doek, waarmede de vrouwen uit denouden tijd, bij het gebruiken van het avondmaal,

maal, het hoofd bedekten.

- DOMINIKANEN**, monniken, naar hunnen stichter, den heiligen **DOMINICUS**, genoemd, werden in 1215 door paus **HONORIUS III** bevestigd. Zij volgden meeren-deels de regelen van **AUGUSTINUS**; echter zijn de hunne strenger en verbieden hun elk eigendomsbezit, het vleescheten, en op sommige tijden ook het spreken. Een hunner voornaamste pligten is de bekeering der ketters, vanwaar hunne orde ook predikorde heet en de inquisiteurs uit dezelve genomen worden.
- DOMINOTERIE**, heet in Frankrijk de handel in Turksch of gekleurd papier, alsmede in behangspapier.
- DOMITIANA QUAESTIO**, eene eenvoudige of belagchelijke vraag, die den regtsgeleerden bij het examen somtijds uit scherts gedaan wordt.
- DOMITIUS**, een God der Romeinen, dien zij aanriepen, opdat de pas getrouwde vrouw in haars mans huis mogt blijven.
- DOMPROOST**, de voornaamste onder de domheeren, en over de overigen het gezag hebbende.
- DOMSTIFT**, eene domkerk met haar gezamenlijk toebehooren; ook zoo veel als domkapittel.
- DOMUS COELESTIS**, een hemelsch huis, bij de Astrologen het twaalfde deel van de vlakke des hemelbols.
- DOMUZ-TSCHOBANLARI**, eigenlijk zwijnenhoeder; spotnaam der Janitsaren, die bij de Christen afgezanten de wacht houden.
- DON**, een heer, voornaam man (in Portugal en Spanje). **Donna**, vrouw, meesteres, eene eernaam der spaansche en portugeesche vrouwen van adel. **Prima donna**, de eerste zangeres in de opera.
- DONAAT**, zoo noemde men de latijnsche spraak-kunst, afkoms

- afkomstig van **Aelius Donatus**, een' schoolonderwijzer uit de vierde eeuw, welke vele jaren op de scholen in gebruik gebleven, maar in de laatste eeuw geheel vervallen is.
- DONANMA**, **Donalma**, openbare feesten, welke in Turkije tot viering van gelukkige gebeurtenissen gegeven worden.
- DONARIA**, geschenken, welke de Ouden aan hunne goden pligten te doen.
- DONATIVUM**, een geschenk, dat de Roomsche keizers aan de soldaten, boven derzelve gewone bezoldiging, lieten geven.
- DONATRIUS**, de begiftigde. **Donatio**, eene schenking; **donatio inter vivos**, eene schenking onder levenden: — **ad pias causas**, tot weldadige stichtingen.
- DONATISTEN**, aanhangers eener sekte, welke omtrent de leer der genade, met de algemeene leerstellingen verschilt.
- DON GRATUIT**, Fr., **donum gratuitum**, Lat., eene vrijwillige gift.
- DONSON**, een toren of verhevene plaats eener vesting, waarin men, in geval van nood, de wijk nam; ook gevangenis.
- DON QUIXOTE**, eigennaam van den dolenden ridder van **La Mancha**; een zeer beroemde roman van den beroemdsten spaanschen schrijver, **Miguel de Cervantes Saavedra**, in de zestiende eeuw, waarin hij de toenmalige ridderschap even zoo zeer, als de zucht naar ridderromans belagchelijk maakt; een werk, dat door waarheid, diepe menschenkennis en geestrijke luis, volstrekt algemeene goedkeuring heeft

- heeft weggedragen. — Voorts wordt het ook gebezigd voor eenen zwervenden ridder, voor eenen gelukzoeker.
- DOPLON DE PLATA, eene Spaansche rekenmunt, omstreeks 7 gulden waard.
- DOPPE, de koperen bus der diamantslijpers, waarin de steen gevat wordt, die geslepen moet worden.
- DOPPIA, Italiaansche gouden munt, van vijf tot zes gulden aan waarde.
- DOPPIETTA, eene voormalige koninklijk Sardinische gouden munt, bijna van de grootte eens dukaats, en in Turin 5 lires doende.
- DOPPIO, Ital., (muz.) dubbel.
- DOPPIOR, eene Keurpaltzische gouden munt, welke de keurvorst KAREL THEODORUS in 1748 liet slaan, ter waarde van omtrent 6 gulden.
- DORACH, eene Arabische maat van omtrent 31 kannen.
- DORADEN, Fr., goudvisschen.
- DORADO, zie El-dorado.
- DORAGE, het vergulden; bij de hoedenmakers, het overtrekken van een vilt met fijne haren. Doreren, vergulden; ook be mantelen; desgelijks het gebak met den dojer van een ei overstrijken.
- DORBAR, de staatsraad in Indie.
- DORIDEN, de Nereiden, uit hoofde van hare moeder DORIS.
- DORIS, eene dochter van den oceaan en Thetis, die met haren broeder NEREUS huwde. Haar naam drukt bij de oude dichters somwijlen de zee uit.
- DORISCHE ORDE, in de bouwkunde. Zie zuilenorde.
- DORMANT, een geregt, dat bij feestmaaltijden alleen tot pronk op de tafel staat, en gewoontlijk slechts met citroenen

- roenen en oranjeappelen versierd is.
- DORMEUSE, Fr., eene slaap- of nachtkap. Dormitorium, Lat., de slaapcel der monniken en nonnen.
- DOROPHAGUS, een die van geschenken leeft.
- DORSUM, de rug; in dorso, op den rug, op de omgekeerde zijde; fig. op de laatste bladzijde.
- DORYPHOREN, de soldaten, die bij de oude Romeinsche keizers tot lijfwachten dienden.
- DOS à DOS, (in de danskunst), rug aan rug. Dos à ane, (bouwk.) ezelsrug, een spits toeloopende, in de gothische manier gevormde boog.
- DOSIS, Gr., dose, Fr., eene op eenmaal intenemen hoeveelheid geneesmiddelen; ook zegt men fig.: hij heeft eene goede dosis verwaandheid enz.
- DOSONISCH, naar de wijze van Doston, eenen bijnaam van den Macedonischen koning, Antigonus; veel beloven en niets nakomen.
- DOSSERING, hetzelfde als Talus. Zie dat woord.
- DOTATES, lijfeigene boeren, die aan een geestelijk stift geschonken en aan hetzelfde dienstpligtig zijn.
- DOTATIE, dotation, Fr., uitzet. Doteren, een uitzet geven, ten huwelijk medegeven, begiftigen, met zekere inkomsten voorzien. Dotering, begiftiging.
- DOTTORE, een der komische personen op het Italiaansch tooneel, die de kleeding van een doctor der akademie te Bologna heeft, een ondragelijk babbelaar is, en altijd met spreekwoorden en Latijnsche gezegden schermt.
- DOUANE, het tolhuis, konvooi, de tol. Douaniers, tolbedienden, oppassers. Douanenlinie, tolgrens.
- DOUARIE, Fr., douaire, de bezitting eener weduwe,
- of

of hetgeen aan eene weduwe gemaakt is. Douariere, Fr., Douairiere, weduwe van eenen voornamen man, koning, prins, graaf, enz., inzonderheid zulk eene, die eene douarie bezit.

DOUBLA, double, eene rekenmunt te Algiers, omtrent $2\frac{1}{2}$ gulden waard; ook eene zilvermunt te Tunis, ter waarde van iets meer dan een halven gulden.

DOUBLE HENRY, eene oude Fransche gouden munt van omtrent 3 gulden. Double Louis, eene Fransche gouden munt; de oude gelden 10, de nieuwe 11 gulden. Double Tournois, eene oude Fransche koperen munt, omstreeks een halve cent waardig.

DOUBLETTE, Fr., een dubbel stuk, eene dubbele munt; een dubbelboek; iets dat tweemaal voorhanden is; twee aaneengeschakelde edelgesteenten.

DOUBLEREN, verdubbelen, bij het biljartspel, den bal overhalen tegen den tegengestelden band van het biljart; scheepsterm: omzeilen. Doublonen, dubbele dukaten; ook eene gouden munt, in Portugal en Spanje gangbaar, houdende 34 à 35 gulden aan waarde. Doublure, voering en opslagen (aan soldaten klederen).

DOUCEMENT, Fr., zacht, zoetjes, zonder leven maken. Douceur, zoetigheid, zachtheid; ook drinkgeld; geschenk. Douceurs, zoetigheden, vleijerijen.

DOUDOU, eene munt in Oost-Indie, bijzonder in de Fransche bezittingen, ter waarde van omtrent een cent.

DOUILLARD, eene maat te Bordeaux, waarvan de 4 omtrent 3 van onze schepels uitmaken.

DOURAIN, eene Fransche zilveren munt, omtrent twee cent waardig.

DOXOLOGIE, Gr., lofprijzing, vereering van God; het

het slot van het gebed des Heeren. Doxomanie, roemzucht.

DRAAK, (de omgekeerde en nedergeworpene), was eene ridderorde, die keizer SIGISMUNDUS, nadat JOHANNES HUSS te Kostnitz verbrand was geworden, stichtte, maar die spoedig weder te niet ging.

DRACHMA, zilvermunt bij de oude Grieken. Honderd zulke drachmen maakten eene mine; ook als gewigt, een vierde gedeelte van een lood.

DRACO, in de scheikunde wordt het kwikzilver alzoo genoemd; velen gebruiken het ook voor salpeter.

DRACONES, draken, van doek en lijnwaad gemaakt, welke de Romeinen, alsmede andere oude en latere volken, in plaats van vanen bezigden.

DRAG, eene soort van zware eggen.

DRAGEES, confituren, die uit, met suiker overtrokkene, korrels, wortels, schorsen en kleine vruchten bestaan.

DRAGOMAN, een tolk, aan het Turksche hof; ook bij de Turksche gezanten en kooplieden. Dragomannen, vertalen, vertolken.

DRAGONDER, ligte ruiter, welke, naar gelang der omstandigheden, te voet en te paard dient.

DRAKENBLOED, eene hoogroode hars van den drakenboom, die op de Kanarische eilanden, aan de Kaap de Goede Hoop en in Oostindie wast.

DRAKENHOOFD, het punt, alwaar de maan in haren loop de ecliptica doorsnijdt, wanneer zij noorderbreedte bekومت. Drakenstaart, hetzelfde punt voor de zuiderbreedte.

DRAMA, een schouwspel, tooneelspel, eene middelsoort tus

tusschen treuren blijspel, wel treffend en roerend, maar niet eindigend als een treurspel. **Dramatisch**, tooneelkunstig, tooneelmatig, de tooneelkunde betreffend. **Dramatiseren**, tooneelmatig voorstellen, opstellen, inkleeden.

DRAMATURGIE, leer of voordragt van de regels der kunst, om een tooneelspel te maken en voor te stellen.

DRAP D'ARGENT, zilverlaken; drap d'or, goudlaken; drap de dames, vrouwenlaken, ligt, fijn, halflaken.

DRAPERIE, alles wat tot bekleedsel van eene figuur, van een huis, van huisraad enz. behoort; ook eene lakenfabriek; lakenhandel. **Draperen**, bekleeden; de kleeding in schilderijen nabootsen.

DRASTICA, sterk buikzuiverende middelen.

DRASTISCH, sterk, krachtig werkend, aangrijpend. (van geneesmiddelen).

DRAWBACK, eene tol van teruggaaf, die in Engeland aan de kooplieden en fabrikanten, en door deze aan de vreemden in de facturen op verscheidene waren (katoen enz.) goed gedaan wordt.

DREG, een klein anker met drie en vier haken, dienende, om iets, dat in het water gevallen is, daarmede van den grond op te halen.

DRESSEREN, afregten, tot het werk bekwaam maken (bijzonder honden en paarden); het haar opmaken.

DREIJER, eene kleine munt, waarvan de 4 eenen stuiver uitmaken; ook, op eenige plaatsen, de leen- of geregtsdiensten.

DRIEBAND, ruw en ongehekeld vlas, hetwelk met drie banden zamengebonden uit Riga komt.

DRIEDEKKER, een oorlogschip van den eersten rang, met

met drie dekken en drie lagen geschut; spotswijze, een grof, sterk en stout handelend mensch.

DRILBOOR, eene boor, welke, door middel van een koord en eene klos, grootere kracht en eene snelle cirkelvormige beweging bekomt.

DRILLEN, eigenlijk ronddraaijen; vervolgens een gat boren, bij de smeden en andere werklieden gebruikelijk; fig., in den wapenhandel oefenen: het krijgsvolk drillen.

DRITTURA, zie *A drittura*.

DROEMT, eene koornmaat in Stettin, omtrent 4 schepe-
ls groot.

DROES, **DROMMEL**, verzachtingswoordje voor duivel; ook zekere ziekte der paarden.

DROGUET, eene soort van gewevene stoffen, uit wol en linnen gemaakt.

DROIT D'AUBAINE, zie *Albinagii jus*.

DROITURE, Fr., opregtheid, redelijkheid.

DROLERIE, snakerij, koddigheid.

DROMEDARIS, eene soort van kameel met twee bulten op den rug; de andere met eenen bult wordt enkel kameel genoemd.

DROOGERIJ, droogerijen, gedroogde kruiden, planten, en andere tot geneesmiddelen dienende drooge waren. **Droogist**, Fr., droguiste, een koopman in droogerijen.

DROPACISMUS, *dropax*, pikpleister.

DROSCHKE, een Russisch rijtuig, hetwelk uit eene bank en 4 raders bestaat.

DROSOMETER, dauwmeter, een werktuig om de hoeveelheid van dauw, die gevallen is, te meten.

DROST, een overheidspersoon in eenige streken van het noordelijk Duitschland, die over een landsdistrikt gesteld is. Bestaat zijn gebied uit meer dan een distrikt, zoo heet hij *landdrost*. Ook in de Nederlanden had men, onder de regering van **LODEWIJK NAPOLEON**, *landdrosten*, die daarna door *prefecten* vervangen en eindelijk door de tegenwoordige gouverneurs der provincien opgevolgd werden.

DRUD, **DRUDE**, heksenmeester, heks, spook.

DRUIDEN, *druïdes*, Lat., priesters, leeraars, artsen, regters en tovenaars der oude Celten en Galliers.

DRUKKINGSPOMP, eene pomp, die niet, zoo als de gewone, door zuigers, maar door drukking werkt.

DRYADEN, boschnimfen.

DSCHAMI, de groote, door de Turksche keizers en keizerinnen gebouwde tempels.

DSCHANDALA RISCHA, eigenlijk de verachtelijken, onreinen; de geringste kaste der Hindoes, waartoe behooren: de visschers, waterdragers, vilders, barbiers, geneesheeren, bedelmonniken, pottbakkers en slaven.

DSCHELEBKACHAN, eene staatsbelasting der Turken, welke eertijds daarin bestond, dat zij, wanneer de sultan reisde, of het leger zich in het veld bevond, levensmiddelen en andere noodwendigheden achteraan moesten voeren. Onder **SOLIMAN I** werd zij echter in geld veranderd.

DSHELLAT-ODASSI, het verblijf der geregtsdienaars en beulsknechten in het serail.

DSCHERRAH, de opperste wondheeler bij het Turksche leger, maar die slechts met den sultan te velde trekt.

DSCHJEBEHDSCHJY, was eertijds bij de Turken een klein

klein korps, dat uit wapensmeden en geweermakers bestond; thans is het echter een korps zware ruitery van 18 tot 30,000 man, en even zoo als de spahis gewapend.

DSCHIHERDSCHIS, Albaniers, die in Konstantinopel levers verkoopen, waarmede de vromen onder de Turken de rondlopende katten voeren.

DSCHIRI, bij de Turken eene werpspies, welke eenhunner voornaamste wapens is.

DU, eene Chinesche graanmaat 100 handen vol.

DUALIS, het tweetal, tweevoud, (in de Grieksche taal- en spraakkunst), wanneer van twee gelijke dingen gesproken wordt.

DUALIST, diegene, welke aan eenige uitverkorenen de zaligheid, aan de overigen de eeuwige verdoemenis toekent; ook in de zuivere zielkunde, diegene, welke de mogelijke zekerheid van voorwerpen, door de uitwendige zinnen waargenomen wordende, beweert; alzoo er, deze stelregel als waarheid aangenomen zijnde, tweederlei in derzelver eigenschappen verschillende wezens erkennende en erkende, bestaan. Deze stelregel zelf heet *dualismus*.

DUASCHI, personen, die voor den Turkschen keizer bidden.

DUBIA, bij de Romeinen een bijnaam van **FORTUNA**.

DUBITATIE, *dubitatio*, Lat., *dubitation*, Fr., twijfeling. *Dubiteren*, twijfelen. *Dubieus*, twijfelachtig. In *dubio*, in twijfel. *Dubium*, twijfel.

DUCADO DI CAMPIO, eene Spaansche rekenmunt in Navarra, omtrent 25 stuivers waard. **Ducado de Navarra**, eene rekenmunt in Navarra, omtrent 30 stui

stuivers waard. Ducado de Plata en de Vellon, is gelijk aan de ducado di Campio.

DUCANUS, eene kleine tinnen of koperen munt in Bombay.

DUCATELLO, eene zilveren munt, omtrent 5 stuivers waard.

DUCTIEL, ductil, ductilis, Lat., rekbaar, lenig. Ductiliteit, rekbaarheid (van metalen).

DUC, Fr., hertog. Duchesse, hertogin.

DUDU, eene kleine munt, op de kust van Coromandel; bijna 1 cent waard.

DUEDU, eene vrucht, ter grootte eener peer, in Indie groeiende, en, geroosterd, in plaats van brood gegeten wordende, waarmede zij ook in smaak veel overeenkomt.

DUEGNA, Sp., eene bejaarde vrouw, wie het opzigt over eene jonge juffer toevertrouwd is; eene oude knorrighe gouvernante; kuisheidbewaakster.

DUEKLA, een gewigt der Grieken en Romeinen, hetwelk het derde deel van eene once bedraagt.

DUEL, Fr., een tweegevecht. Duellant, of duellist, hij, die een tweegevecht aangaat. Duelleren, een tweegevecht aangaan, vechten.

DUELLE, een Fransch apothekersgewigt, waarvan er 3 eene once uitmaken.

DUERNE, bij het boekdrukken, eene katern, waarbij twee vellen in elkander gestoken en beide met eene en dezelfde letter van het alphabet geteekend worden. Vergelijk Trierne.

DUET, duetto, duo, een dubbel- of tweespel; muziek met twee speeltuigen; aria van twee stemmen.

DUI

DUIKER, eene onderaardsche kleine waterleiding, welke dwars door eene andere benen geleid wordt, zonder dat zij zich met elkander vermengen.

DUINEN, de zandheuveld langs de zee-kusten, door de natuur zelve opgeworpen, om het overstroomden der zee te beletten.

DUINS, oord langs de oostkust van het graafschap Kent, in Engeland, en de Hollandsche en Vlaamsche kusten desgelijks.

DUITSCHER ORDE, eene geestelijke ridderorde, die ook Mariane-orde of orde der broeders van het Duitsche huis Onzer Lieve Vrouw van Jeruzalem heet, werd in het jaar 1191 ingesteld, zijnde daarvan de voornaamste gelofte, oorlog tegen de ongeloovigen. De zetel der orde was aanvankelijk te Acra in Syrie; dan, nadat de orde uit het Oosten verdreven was, werd die naar Marienburg in Pruissen verlegd. Zweden, Rusland en Polen bemagtigden allengs de landen der orde in Lijf-land, Esthland en Pruissen, welke de ridders te voren in hunne beoorloging der Heidenen in die landen bekomen hadden, en de heerschappij der orde hield eindelijk geheel en al op, toen de grootmeester, Markgraaf ALBRECHT, te Brandenburg de Evangelische godsdienst aannam en in 1525 door den koning van Polen de bezittingen der orde alleen in eenige landerijen, in onderscheidene kreitzen van Duitschland verspreid, bestaande, onder den titel van hertogdom, als erfelijk leen ontving.

DUKDALF, een paal in het water, waaraan men schepen vastlegt.

DULCIFICATIE, dulcificatio, Lat., (geneesk.) verzoeting.

- zoeting. **Dulcificeren**, verzoeten, zoet maken.
- DULCINEA**, een zoetertje, liefje, beminde; de naam der geliefde van Don Quichot.
- DULIA**, Gr., beteekent iets slaafsch. In de roomsche kerk heet de vereering der heilige maagd **Hyperdulia**, en de vereering van God **Latria**.
- DULT**, heet op vele plaatsen in Duitschland de jaarmarkt, hetwelk gedeeltelijk daaruit ontstaan is, dat kooplieden en kramers de zamenvloeiing van menschen, bij de kerken, welke de paus met **Indulten** of aflaten voorzien had, ten nutte maakten, om hunne waren uit te venten.
- DULZE FLUIT**, eene fluit, welke zachter klinkt dan de bokspijp en waarschijnlijk hetzelfde is als **dulciaan**.
- DUM SPIRO, SPERO**, zoo lang ik adem, heb ik nog hoop van te leven; zoo lang er leven is, is er hoop.
- DUNALMA**, een feest, dat door de Turken, bij gelukkige staatsgebeurtenissen, 7 dagen lang met velerhande vermakelijkheden gevierd wordt.
- DUNDARS**, heet bij de Turken de achterhoede van een leger, hetwelk de vlgtende gelederen weder tegen de vijanden terug moet drijven.
- DUNG**, een Perzisch gewigt, 4 greip zwaar; ook eene kleine Perzische zilvermunt, omtrent een halven stuiver waard.
- DUNSIADÉ**, een Satyrisch heldendicht van **POPE**.
- DUODECIMAAL**, twaalfdeelig, twaalfvallig.
- DUODECAGONUM**, **duodekagoon**, een **twaalfhoek**, in de meetkunde.
- DUODECIMO**, zeker klein formaat van gedrukte bladen, anders in 12°.

- DUODECIMOLE**, (muz.), eene tremalant-figuur van 12 noten, welke maar zoo veel als acht gelden.
- DUODENUM**, hetzelfde als **dodecadactylum**.
- DUODI**, volgens den franschrepublikeinschen almanak, de tweede dag in de week.
- DUODRAMA**, tooneelspel, waarin slechts twee personen optreden.
- DUORAMNI**, Russische edellieden.
- DUPE**, Fr., een bedrogene; hij die zich voor den gek laat houden. **Duperen**, bedriegen, voor den gek houden, misleiden.
- DUPE-HEBREN**, heeten in Hamburg de beide jongste senatoren, welke het bijzonder opzigt over de havens en kanalen hebben.
- DUPLIEC**, dupliek, (regtsgel.) een beantwoordings- of verweerschrift. **Dupliceren**, tweede antwoord geven, op de repliek antwoorden. **Duplicatie**, verdubbeling. **Duplicatum**, duplicaat, een dubbelgeschrift; het tweede stuk, wanneer er reeds een bestaat. **Dupleren**, verdubbelen. **Duplum**, het dubbel, nog eenmaal zoo veel, in **duplo**, dubbel.
- DUPONDIUS**, eene kleine Romeinsche munt, ter waarde van omtrent eenen halven stuiver. Spottenderwijze wordt ook een aankomend student zoo genoemd.
- DUR**, (muz.) **duur**, de harde toon.
- DURABEL**, **durable**, Fr., duurzaam.
- DURA MATER**, Lat., (ontleedk.) de harde hersenhuid onder de hersenpan.
- DURANTE**, gedurende, b. v. **durante lite**, of hangende het regtsgeding; **durante vita**, gedurende het

- het leven.
- DURE SEL**, in de schilderkunst, wanneer de voorwerpen zeer sterk gemarqueerd of aangewezen zijn.
- DURETE**, Fr., hardheid; in de muziek, is het gelijk van beteekenis met *dissonance*.
- DUSAK**, tu sak, te sak, thie sak, een kort, breed en eenigzins gekromd zwaard, dat in plaats van het hecht eene greep aan de kling of eene oovormige opening als handvat sel heeft. Het was eertijds een zwaard der vechters.
- DUSIANEN**, fabelachtige wezens bij de oude Galliers, die met de Faunen en Saters der Romeinen overeenkwamen.
- DUTCHEN**, eene rekenmunt, welke in Bremen 1 grosche 6 pfenn., te Koningsberg 9 pf. en te Dantzig 7 pfenn. geldt.
- DUUMVIR**, Lat., tweeman. **Duumviraat**, tweemanschap.
- DWO**, **DWOOG**, eene vette kleiachtige aarde, welke niet met steenen vermengd, maar, gedroogd zijnde, zeer vast is.
- DYADIEK**, verdeeling der getallen in klassen, van tweevoudig opklimmende collective eenheden, en waarvan elke klasse er twee bevat; zoodat twee eenheden van eene klasse eene eenheid van de naast hoogere bepalen. Voor praktische berekeningen dient de dyadische vorm niet; maar hij verligt het inzicht in de theorie der samenstelling en ontbinding der getallen.
- DYARCHIE**, Gr., regering van twee bestuurders.
- DYAS**, de tweeheid.
- DYASYRMUS**, (redek.) bovenmatige verheffing van eene geringe

- geringe en belagchelijke zaak, om daaruit, schertsenderwijze, iets groots te maken, b. v. wanneer men eene voordragt, die men niet beantwoorden kan of wil, belagchelijk maakt.
- DYNAMICA**, Gr., leer der werkende krachten. **Dynamologie**, (geneesk.) de heelkrachtsleer, kennis van de kracht der geneesmiddelen. **Dynamisch**, wat de leer der krachten aangaat, krachtig werkend. **Dynamisten**, die wijsgeeren, welke alle levensverschijnsels, uit eigene inwendige kracht (levens-principe) afleiden. **Dynamometer**, de kracht-of krachtenmeter. **Dynamometrie**, de krachtmeting.
- DYNAST**, Gr., een magthebber, regeerder, heerscher. **Dynastie**, eene rij van regerende vorsten uit eene en dezelfde familie; het regerende huis.
- DYPTISCH**, dyptische registers, registers der consuls en andere magistraatspersonen bij de ouden; ook van de bisschoppen bij de oude christelijke kerken.
- DYSAEMIA**, ziekelijk gesteldheid van het bloed.
- DYSAESTHESIE**, een gebrek der zintuigen, dat zoo veel als zwaar gevoelen of gewaarworden beteekent. **Dysaesthesia**, ziekelijke toestand van een of meer zintuigen.
- DYSBLEUNIA**, ziekelijke slijmvorming.
- DYSCATABROSIS**, het moeilijke of bezwaarlijke slikken.
- DYSCRASIE**, dyskrasie, Gr., (geneeskunde) de slechte vermenging der vochten, zwaar- of dikbloedigheid.
- DYSCHEZIA**, moeilijke en pijnlijke stoelgang.
- DYS
- DYS

- DYSCHOLIA, slechte gesteldheid der gal of afzondering van dezelve, enz.
- DYSCHROEA, slechte huidkleur.
- DYSCHYLIA, ziekelijke gesteldheid van de chyl.
- DYSCHYMIA, ziekelijke gesteldheid van de chymus of maagbrij, maar tevens van de organieke sappen in het algemeen.
- DYSCINESIA, beperking van het bewegingsvermogen, bijzonder uit hoofde van rhumatische typhose en dergelijke ongesteldheid der spieren.
- DYSCOELIA, een eigen geworden lijden van het onderlijf, zoo als hypochondrieke verstoppingen, aepsien, verslijmingen der darmen enz.
- DYSCOLUS, iemand, die van een algemeen heerschende meening afgaat; een zonderlinge.
- DYSCOPRIA, slechte toestand van den darmafgang.
- DYSCRITICUS, zich (door behoorlijke crisis) moeijelijk doende kennen of bepalende.
- DYSDACRYA, gebrekkige traanafzondering.
- DYSDYNAMIA, van den regel afwijkende hoedanigheid des levensvermogens.
- DYSECRISIS, gebrekkige of moeijelijk volgende afscheiding der zoogenaamde kritische stoffen.
- DYSECOEA, het moeijelijk hooren, hardhoorendheid, doofheid.
- DYSELEIA, moeijelijkheid bij het heelen van zweren, b. v., bij waterzuchtigen, scorbutieken.
- DYSEPULOTICA, kwaadaardige zweren, welke moeijelijk te genezen zijn.
- DYSERETHISIA, geringe prikkelbaarheid; ook ziekelijke prikkelbaarheid.

- DYSGALACTIA, ziekelijke melkbereiding.
- DYSGENESIA, ziekelijk voorttelingsvermogen, ziekelijke gesteldheid der teeldeelen.
- DYSGEUSIA, ziekelijke smaak.
- DYSIDRIA, ziekelijk zweet.
- DYSIS, is bij de Astrologen het zevende hemelsche huis, waaruit zij van huwelijken, leven, dood, koophandel en vijandschap plegen te voorzegggen.
- DYSLALIA, moeijelijk spreken.
- DYSMASTESIS, moeijelijk kaauwen.
- DYSMENIA, moeijelijke maandelijksche zuivering.
- DYSMNESIA, zwakheid van geheugen.
- DYSODES, alles wat stinkt of slecht ruikt.
- DYSOPSIA, gebrekkig gezigt.
- DYSOREXIE, verzwakte of bedorven eetlust.
- DYSOSPHRASIA, ziekelijke toestand van het reukvermogen, bijzondere zwakheid van hetzelfde.
- DYSOSTOSIS, beenziekte; juister: moeijelijke beenvorming, b. v., bij Rhachitis.
- DYSPATHIE, onlijdzaamheid, ongeduld der zieken.
- DYSPECRIA, de hardhoorigheid.
- DYSPEPSIE, Gr., moeijelijke spijsvertering.
- DYSPEPSODYMIA, maagkramp, dyspepsie of slechte spijsvertering met maagpijn.
- DYSPHAGIE, Gr., het moeijelijke slikken.
- DYSPHONIE, een ligchamelijk gebrek, dat in eene zware stem bestaat.
- DYSPIONIA, ziekelijke gesteldheid van het vet.
- DYSPNOEA, engborstigheid, zware ademhaling, aamborstigheid.

- DYSPOTISMUS, moeilijk drinken.
- DYSSENTERIE, de roode loop.
- DYSSIALIA, ziekelijke speekselbereiding.
- DYSSPERMASIE, *Dysspermatus*, moeilijke zaadlozing. *Dysspermia*, zaadziekte, moeilijke bereiding van hetzelfde.
- DYSSTICHIASIS, *Dystoechiasis*, hetzelfde als *Distichiasis* of *Distochiasis*.
- DYSSYNUSIA, kleiner of grooter, maar niet geheel onvermogen tot bijslaap; ook onomgaanbaarheid, enz.
- DYSTHELASIA, moeilijk zuigen.
- DYSTERAPEUTA, ziekten, welke zeer moeilijk te genezen zijn.
- DYSTHYMIE, gemoedswakheid, gemoedsziekte.
- DYSTICHIE, een gebrek, daarin bestaande, dat de haren aan de oogleden dubbel staan.
- DISTICHIASIS, *Dystriachisis*, eene aanhoudende traanvloeijing, welke door het steken der binnenwaarts groeiende haren aan de oogleden veroorzaakt wordt.
- DYSTOCHIE, eene moeilijke geboorte. *Dystocologia*, leer van het moeilijk verlossen.
- DYSTONIA, ziekelijke spankracht, wanstemming van den toon.
- DYTRICHIASIS, zoo veel als *Dystichiasis*.
- DYSURIE, Gr., (geneesk.) moeilijke, bezwaarlijke waterlozing.
- DZIMMI, eigenlijk schatpligtigen, bij de Turken alle eijnsbare Christelijke onderdanen.

- E, beteekent in de muziek de derde klanktoon van de tegenwoordige diatonische klankladder, en maakt van c, wier interval als het eerste geldt, de groote tert uit. Op de Fransche munten toont het de muntstad Tours, en op de pruisische Koningsberg aan. In de scheikunde beteekent het oplossing.
- E of EG. ergo, derhalve, dus, gevolgelijk.
- E, als getal op oude Romeinse opschriften beteekent 250.
- E.C., *exempli causa*, of E.G., *exempli gratia*, bij voorbeeld.
- ETC. et cetera, en zoo voorts.
- EXC. excellentie.
- EXOD. Exodus, de uittocht, het tweede boek van Mozes.
- EXTR. extractus, Lat., extract, uittreksel, aftreksel.
- EACUS, een van de drie regters der hel, zoon van Jupiter en Egine.
- EAGLE, Eng., eene gouden munt in de Vereenigde Staten van Noord Amerika, ter grootte van eenen gulden. Op de eene zijde heeft zij eene vrijheidsmaagd, op de andere eenen arend (Eagle) met uitgespreide vleugelen. Zij doet 10 dollars en heeft ook de onderdeelen halve en kwart eagles.
- EARL, Eng., een Engelsche graaf.
- EASTNE of Ostne, eene godin der oude Duitschers, voornamelijk der Saksers. Haar feest viel in April voor, welke maand daarvan East genoemd werd.
- EAU, Fr., water. *Eau d'arquebusade*, zie *arquebusade*. *Eau de Cologne*, Keulsch water. *Eau de mille fleurs*, duizend-bloemenwater.

- EBAUCHE, eerste ontwerp eener zaak.
 EBBE EN VLOED, zie vloed.
 EBENIST, een schrijnwerker, die fijn en opgelegd werk vervaardigt.
 EBLOUISSEREN, verblinden, misleiden, overbluffen.
 EBRAEER, EBRER, eene Deensche zilvermunt, iets meer dan 12 stuivers waard.
 EBRANLEMENT, Fr., schudding, davering; ontmoediging. Ebranleren, schudden, daveren; ontmoedigen.
 EBRILLADE, een sterke trek, dien de ruiter het paard met den teugel geeft, als het niet wenden wil.
 EBULLITIE, opkoking, opborreling, opbruisching, (geneesk.) uitslag.
 ECACHE, een gebit voor paarden, hetwelk meer langwerpig rond is dan het holle mondstuk.
 ECARLAAT, scharlaken, scharlakenkleur, scharlakenrood.
 ECARTEREN, ecarter, Fr., verwijderen, ter zijde stellen, verstrooijen; uitweiden, van de hoofdzaak afwijken; (in het kaartspel) de kaarten afnemen.
 ECBOLICA, vruchtafdrijvende middelen.
 ECCATARTICA, zuiverende en zweetbevorderende middelen.
 ECCE HOMO, Lat., zie den mensch, een beeld of schildering van den lijdenden Christus (van wien Pilatus die woorden bezigde).
 ECCENTRISCH, zie excentrisch.
 ECCESMA, vurige blaren; kleine uitslag, welke plotseling en meerendeels bij zeer warm weder ontstaat.
 ECCLESIA, Lat., de kerk. Ecclesiarcha, een kerkvoogd, kerkvoorstander, kerkbeheerscher. Ecclesiastes, naam van het bijbelsche boek, de prediker van Salomo.

- Salomo. Ecclesiasticus, een geestelijke; het boek van Jezus Sirach. Ecclesiastisch, kerkelijk, geestelijk.
 ECCRINOLOGIE, Fr., (geneesk.) de leer van de uitwerpselen des menschelijken ligchaams.
 ECCRYISIS, Gr., (geneesk.) de uitdrijving of afscheiding der ziektestof (bijzonder door zweet en pis).
 ECBOLE, Lat., Projectio, een verplaatsingsteeken in de oude Grieksche muziek, hetwelk den toon $\frac{5}{4}$ toon verhoogde.
 ECBRASMA, een wilde, onregelmatige, bijzonder plotselijk ontstaande uitslag, zoo als, b.v., die aan den mond in gastrische koorts.
 ECHANGE, Fr., rail, railing, ruilhandel, wissel; uitwisseling, d.v. der krijgsgevangenen. Echangeren, ruilen, wisselen; uitwisselen.
 ECHANTILLON, Fr., een staal, monster, proef.
 ECHAPPADE, echappatoire, Fr., uitvlugt, kale verontschuldiging. Echappement, Fr., het ontwijken, uitrukken; het stijg-of haakrad (in zakuurwerken). Echapperen, ontsnappen, ontloopen, doorgaan, ontvlugten.
 ECHARPE, scherp, sjerp, breede band om het lijf.
 ECHAUFFANT, Fr., verhittend. Echaulferen, verhitten.
 ECHEANCE, Fr., vervaltijd (van eenen wissel).
 ECHEC, Pers, eigenlijk roof, of roover; schaak, in het schaakspel; ook ongeluk, schade, nadeel, verlies; en echechouden, (krijgsk.) in bedwang houden, een korps troepen zoo bezig houden, dat hetzelfde de armee niet te hulp komen kan.
 ECHEL, een bloedzuiger.

ECHELON, Fr., een laddersport; Fig. (krijgsk.) en *echelon*, als met sporten in verscheiden divisien achter elkander.

ECHEMYTIE, Gr., de kunst van te hooren en te zwijgen.

ECHINIET, Gr., een egelsteen, paddesteen.

ECHIRIA, de godin van den stilstand.

ECCHYLOMA, zoo veel als *extract*.

ECCHYMOMA, uitgieting, bijzonder van bloed in het celweefsel. *Echymosis*, *echymose*; eigenlijk beteekent **ECCHYMOSIS** de uitgieting, als voorgang, *echymoma* daarentegen de uitgegotene massa. *Echymosis*, hetzelfde als *extravasatio*.

ECCHYNIOSIS, opbrausching des bloeds.

ECCLASIATICUM RESERVATUM, eene bepaling in den religievrede van het jaar 1565, uit kracht waarvan een rijkstand wel van de roomschKatholieke godsdienst tot de Protestantsche mogt overgaan, maar daardoor alle geestelijke ambten verloor en tot dezelve onbekwaam werd.

ECCLISIS verrekking of uitwijking van een been uit deszelfs natuurlijke plaats.

ECCOPE, uitsnijding van een vleeschachtig deel; ook een loodrechte houw of schrap in den hersenschedel.

ECCOPEUS, een werktuig tot het uitsnijden of uitbeiten, een beitel.

ECCOPROTICUM, een laxermiddel.

ECCORTHATICUM, een middel tegen de verstopping, of tot opeening der zweetgaten.

ECCRINOCRITICA, teekens, welke uit de natuurlijke uitwerpselen opgemaakt worden.

ECHAFAUT, Fr., schavot, strafplaats.

ECHAFAUDAGE, een toestel, dien men, bij het versterken een

eener met muren omringde stad, die slechts korten tijd verdedigd moet worden, achter den muur aanbrengt, opdat de troepen er zouden kunnen opgaan en over den muur heen vuren.

ECHANCRARE, de wegrondom de traversen, in den bedekten weg aan de veldborstwering.

ECHAPPE, een paard, dat van twee onderscheidene rassen afstamt; ook een pas in het dansen, waarbij de voeten, gedurende de voorwaartsche beweging uit de eerste positie in de tweede of vierde treden.

EHELLE, Fr., de ladder, galg; ook een vlakke trap, die zeer steil is; voorts: handel-of stapelplaats in Azie, aan de Middellandsche zee; tevens in de bouwkunst de schaal of verkleinde maatstaf; eindelijk de klankladder.

ECHIDNA, gedrocht, half vrouw en half slang, moeder van **CERBERUS**, de Lernische slang, de Chimera en den Nemeischen leeuw.

ECHIQUELIER, Fr., schaakbord. *Enechiquier*, is de schaakbordvormige stelling der troepen, wanneer de achterste afdeelingen op de tusschenruimten der voorste sluiten. Zij wordt gewoonlijk bij terugtogten gebezigd.

ECHO, de weerkaatsing, na-of weergalm, weerklank. *Echometrie*, de weergalmsmeting.

ECHYNOPHTHALMIA, eene ziekte der oogleden, waarbij het buitenste van het oog bijzonder raw voorkomt.

ECLAIRAGE, verlichting, b.v., eener stad door lantarens.

Eclaireren, verlichten, ophelderen, onderzoeken, of een weg, bosch, enz. niet door vijanden bezet is.

Eclaireurs, manschappen, die van het hoofdkorps afgezonderd worden, om zulks te doen.

ECLAIRCISSEMENT, Fr., verlichting, inlichting, teregtwijzing. *Eclaircisseren*, verlichten, teregtwijzen.

- zen.
ECLAMPSIA, krampen, (stuipen) der kinderen. **Eclampsie**, kramppijn, het stuipen krijgen.
ECLAT, Fr., glans, geruisch, opzien, ruchtbaarheid. **Eclatant**, glinsterend, schitterend, uitstekend, openbaar, opzien barend. **Eclateren**, ruchtbaar worden, uitbreken, uitkomen.
ECLECTICUS, een uitkiezer, onderzoeker; hij, die tot geene bijzondere sekte van wijsgeeren of god geleerden behoort, maar uit alles het beste en waarschijnlijkste kiest.
ECLEGMA, een geneesmiddel, dat in een dik sap of afkooksel bestaat.
ECLEPISIS, het afschilferen, losgaan der schilfers (*desquamatio*), bijzonder aan de oppervlakte der beenderen in wonden en verzweringen.
ECLIPS, Gr., verduistering, verdonkering (van een gesternt). **Eclipsen**, verdonkeren, verduisteren; verdwijnen zich wegmaaken, wegsuipen.
ECLIPSIS ANIMI, zwakheid, onmagt (van den geest).
ECLIPTICA, de zonnweg, de dierenriem; baan, waarin de zons-en maansverduisteringen voorvallen.
ECLOGE, Gr., *ecloga*, herderszang, veldlied; eene uitgekijpte, uitgelezene verzameling van stukken of gedichten.
ECLOGIA, treurdicht, rouwdicht.
ECLYSIS, onmagt, verdwijning der krachten; ook het aankomen van eenen dunnen stoelgang na verstopping, bijzonder in koorts; eigenlijk oplossing. In de muziek was het bij de Grieken een verplaatsingsteeken, waardoor de toon $\frac{1}{2}$, toon verlaagd werd.
ECOLE MILITAIRE, Fr., de krijgsschool; kweekschool
om

- om jonge lieden tot den krijgsstand op te leiden. **Ecole primaire**, lagere school, waarop de **ecole secondaire** volgt.
ECOLE NORMALE, school voor het hooger onderrigt, dat op het primair of langer onderwijs volgt, en waarin men zijne studien voleindt.
ECONOMIE, Fr., (voorheen schreef men *oeconomie*) huishoudelijkheid, huishoudkunde. **Econome**, **economist**, iemand, die een goed bestuur over het huishouden heeft, ook een huishoudkundige. **Economisch**, dat tot de huishoudkunde behoort, ook hetgeen met overleg en zuinigheid bestuurd wordt: de **economische tak**, de huishoudkundige maatschappij, eene der oudste genootschappen in Nederland. **Economiseren**, met economie, of met overleg en zuinigheid besturen.
ECORCHEREN, villen, (boomen) van de schors ontbloeten. **Ecorche**, in de schilderkunst, de afbeelding van een mensch zonder huid, waaraan men de spieren ziet.
ECOSSAISE, een schotsche dans.
ECOUTE, Fr., eigenlijk luisterhoek, in kloosters, spreektalje; (krijgsk.) een gehoorgang.
ECOUTE, Fr., eigenlijk, hoor! een wandelstokje, anders **badine**.
ECPHRATICUM, een verdeelend en openend heilkundig middel.
ECPHREXIS, eene heropening door heilkundige middelen.
ECPHYSIS, het voorste deel des beens, uitwas; ook de twaalfvingerdarm.
ECPIESMA, uitgedrukt sap, ook wat na het uitdrukken
achte

- achterblijft; eene breuk in de hersenpan.
- ECPLEROMA, wat in eene holte geschoven wordt, om hetzelfde op te vullen.
- ECPLEXIS, verstijving, verdooving, wanneer zieken met opene oogen gevoelloos en werkeloos liggen.
- ECPNEUMATOESIS, Ecpnoe, hetzelfde als *expiratio*.
- ECPTOMA, uitvalling of uitwijking der beenderen of gewrichten zonder breuk.
- ECPTOSIS, verrekking, uitvalling.
- ECPYCTICA, verdikkende geneesmiddelen.
- ECPYEMA, sterke ophooping van etter.
- ECRASE, een pas in het dansen, waarin de beenen zoo ver mogelijk van elkander verwijderd worden.
- ECRASEREN, verpletten, verbrijzelen, vernietigen.
- ECRITOIRE, schrijftuig, waarin alles, wat tot het schrijven noodig is, zich bevindt.
- ECRIVAILLEUR, Fr., een veelschrijver, knoeijer, broodschrijver.
- ECRYTHMUS, een onregelmatige pols, waarvan de slag met geen enkelen levenstijd overeenkomt.
- ECSTASE, *extasi*, *extasis*, Gr., opgetogenheid, verrukking. En *extase*, in verrukking, opgetogen. Geecstaseerd, verrukt.
- ECTASIS, uitspanning der huid.
- ECTHIMMA, een gezwel, dat door hevig drukken aan de oppervlakte der huid ontstaan is.
- ECTHYMATA, zie *Eczema*.
- ECTHYMOSIS, beweging van het bloed, bij het ondervinden van vreugde.
- ECTLIPSE, zooveel als *Ellipsis*.
- ECTOPIE, uitwijking, verwrikking van vaste deelen uit hunne

- hunne natuurlijke plaats.
- ECTROMA, eene te vroeg geboren ligchaamsvrucht.
- ECTROPION, verdraaijing van het benedenste ooglid, wanneer de binnenste oppervlakte van hetzelfde buitenwaarts gekeerd, en het benedenste deel van den oogappel onbedekt is.
- ECTROSIS, *Ectromus*, de miskraam, te vroegtijdige verlossing.
- ECTYLOTICA, geneesmiddelen tegen de gezwollen en negenoogen; ook om de haren te doen uitvallen.
- ECTYPE, afdrukkel van eene munt, cachet, enz.
- ECU, eene Fransche zilvermunt van 3 francs; eene zilvermunt in Savoyen, omtrent 36 stuivers waard. Een *ecu blanc*, Fransche zilvermunt. Een *ecu d'or*, zooveel als *Louis d'or*. Een *ecu neuf*, Fransche zilvermunt, ter waarde van 6 francs. Een *ecu patagon*, eene Geneefsche rekenmunt, omtrent 32 stuivers waard.
- ECUMEUR, een vrijbouter, zeeschuimer. *Ecumeur de marmite*, een tafelschuimer.
- ECURIE, de paardenstal; ook de paarden en bedienden van eene stoeterij; eindelijk de woning, welke de berijders, bedienden, enz. daarbij hebben.
- ECZEMA, ECZEOMA, *eczema*, *ecthymata*, vliegende blaartjes; ook elke vliegende uitslag.
- EDDA, verzameling van overoude IJslandsche en Noorweegsche gedichten, liederen en gezangen, behelzende de afkomst en heldendaden der koningen, alsmede eenige natuurkundige onderwerpen, op eene bedekte wijze behandeld.
- EDEN, het paradijs.
- EDHEMITEN, Mohammedaansche predikmonniken, die gedeel

EIO

- gedeeltelijk in kloosters, doch meerendeels in de woestijnen leven.
- EDIAMETRO, Lat., middellijng, diametraal, regt tegen elkander over.
- EDICT, edictum, Lat., een (vorstelijk) bevel, openbaar bevel, aanslag, eene landsverordening. Edictale citatie, geregelijke dagvaarding.
- EDITIE, uitgave, druk van een boek.
- EDUCATIE, opvoeding. Educeren, opvoeden.
- EDUCTUM, iets dat door uittrekking eener zaak ontstaat; het uittreksel, uitgetrokkene. Het wordt in zeker opzigt tegen het voortbrengsel overgesteld.
- EDULCORATIE, verzoeting door herhaald wasschen. Edulcoreren, door het herhaald wasschen verzoeten.
- EDULICA, EDULIA, eene godin der Romeinen, die over het eten der kinderen het opzigt had.
- EFFACEREN, uitwisschen, verdelgen.
- EFFAREREN, doen ontstellen, overbluffen, buiten zich zelve brengen. Geffareerd, ontsteld, verbluft.
- EFFECT, werking, uitwerksel, gevolg. Effecten, werkingen, zaken, goederen, vermogen; landsobligatien. Effectief, effective, effectivement, Fr., werkelijk, wezenlijk, in der daad. Effectueren, bewerken, uitrigten, verrigten, bewerkstellingen, tot stand brengen.
- EFFEMINATIE, verwijving, bevreesdheid. Effemineren, verwijven, tot eene vrouw maken.
- EFFENDI, een Turksche eertitel voor allen, welke een staats-ambt bekleeden.
- EFFERVESCENCE, Fr., de opbruisching, het vuur (bijzonderdichterlijk). Eene borrelende beweging, welke in het oogenblik der verbinding van zekere zelfstandigheden

EII

- heden heviglijk plaats heeft.
- EFFESTUCATIE, die geregelijke handeling, wanneer, om iemand uit het bezit te zetten, uit zijn huis eene spaan, uit zijnen akker of zijne weide een klomp aarde of eene graszode genomen wordt.
- EFFICACITEIT, kracht, nadruk, sterkte, magt, werking.
- EFFICEREN, uitrigten, tot stand brengen. Zie effectueren.
- EFFIGIES, Lat., effigie, Fr., beeldtenis; in effigie, in beeldtenis (ophangen, verbranden).
- EFFILEREN, effiler, Fr., uitrafelen, de draden uit een weefsel trekken. Effilure, het uitgerafelde aan een stuk stof.
- EFFLAGITEREN, met ernst vorderen, varig begeeren, aftroggelen.
- EFFLEUREREN, het uiterste aanroeren, aanraken; iets met de lippen proeven; eene zaak oppervlakkig kennen of behandelen.
- EFFLOREREN, effloresceren, opbloeien, onthuiken, voortkoomen, beroemd worden; uitslaan aan lichamen. Efflorescence, de bloesem, bloeitijd, het bloeien, onthuiken; uitslag in de huid; efflorescence van den wasdom is de voortplanting.
- EFFLUVIA, Lat., uitstroomingen, uitdampingen.
- EFFODEREN, uitgraven.
- EFFORT, poging, krachtsbeproeving, nadruk, moeite.
- EFFRACTUUR, eene hoofdwond, met kwetsing der hersenpan.
- EFFRAYANT, Fr., verschrikkelijk, ontzaggelijk, vreeselijk.
- EFFRONTE, Fr., driest, onbeschaamd. Effronterie, drie

driestheid, schaamteloosheid.

EFFROYABLE, schrikkelijk, ontzettend, gruwelijk, ijsse-
lijk.

EFFUSIE, effusio, Lat., uitgieting, uitstorting.

EGAAL, egal, Fr., gelijk, gelijkmatig, onverschillig,
eenerlei. Egaler, gelijken, passen. Egalisatie,
gelijkmaking, vereffening. Egaliseren, gelijkma-
ken, vereffenen. Egalist, een gelijkmaker, die alles
gelijkmaken wil (in eene verachtelijke beteekenis). Egali-
te, egaliteit, gelijkheid, gelijkmatigheid. Palais
d'egalite, het paleis van den hertog van Orleans,
die, om zich, bij de Fransche omwenteling, in de gun-
st des volks in te dringen, en den troon zijns ongelu-
kkigen bloedverwants in te nemen, den naam van egali-
te aannam, als of hij een voorstander van de leer
der gelijkheid ware; welke list hem echter niet gelu-
kt is.

EGARD, Fr., aanzien, achting; en egarid, met opzigt,
met betrekking.

EGAREMENT, Fr., afdwaling, verstrooiing. Egare-
ren, verdwalen; gegareerd, niet wel bij het hoo-
fd.

EGART, een stuk woestliggend veld.

EGAYEREN, vervrolijken, verlastigen, vrolijk maken.

EGERIA, heidensche godin, aan welke de zwangere vrou-
wen offeranden bragten, om des te gemakkelijker ver-
lossing te erlangen.

EGEST, de damp of uitvloeiing der vallende sterren, dien
zij, in het nedervallen op de aarde, achterlaten.

EGEUS, koning van Attica en vader van Theseus, die,
om den Minotaurus te bevechten, naar Creta ging, en
bij zijne terugkomst het afgesproken teeken op zijn
schip

schip verzuimde te plaatsen, waarop Egeus zich uit
wanhoop in zee stortte.

EGIDE, zie Aegis, Aegide.

EGOISMUS, de zelfsliefde, de ik-zucht, baatzuchtige
denkwijs of gevoelen. Egoïst, een baatzuchtige,
eigenbelangzoeker. Egoïstisch, zelflievend, baat-
zuchtig.

EGOUT, steenen goot of kanaal, om de vuiligheid in
eene stad weg te laten loopen.

EHM, eene kano, die uit eenen boomstam uitgehold is,
zoo als dezelve in Indië gebruikt wordt.

EICETEN, aanhangers eener sekte uit de zevende eeuw,
die een monnikenleven leidden, maar in gezelschap
van vrouwen, en leerden, dat men God met zingen en
dansen dienen moest.

EILEMA, pijn en kramp in de darmen, door besloten wi-
nden.

EIRMOS, eene melodie, naar welke in de Grieksche ke-
rk liederen gezongen worden.

EISCHI-KAGASI-BASCHI, de bevelhebber over de Eischi-
-Kagasi-portiers in Perzie, die ook de vreemde ge-
zanten tot gehoor bij den koning binnenleidt.

EJECTIE, uitwerping, uitstooting. Ejiceren, uitwer-
pen, uitstooten.

EKLIPS, zie eclips, enz.

EKMEGGI-BASCHI, de hofbakker van den Sultan; tevens
opperste der bakkers en opziener over al het brood,
dat in het serail verkocht wordt.

ELABORATIE, bewerking, schriftelijke bearbeiding. El-
aboreren, bewerken.

ELAPSO TERMINO, na verstreken termijn.

ELARGEREN, wijder maken, verwijden, uit de gevange-
nis

- nis ontslaan, los- of vrijlaten.
- ELASTICITEIT**, elasticite, Fr., veerkracht, spanning, springkracht. *Elastisch, elastiek, elastique*, Fr., veerkrachtig.
- ELATERIA**, geneesmiddelen, welke door stoelgang afleiden en het ligchaam zuiveren.
- EL BUON RETIRO**, koninklijk lustslot, nabij Madrid, met een metalen standbeeld van PHILIPPUS II.
- ELATEROMETER**, dampmeter, de veerkrachtmeter, werktuig, om de volstreckte elasticiteit van onderscheidene dampen te bepalen.
- ELCI**, boodschapper; naam, dien het Turksche hof aan alle vreemde ministers geeft.
- ELEATIKERS**, eleatische school, heette de door ZENO gestichte wijsgeerige school, naar deszelfs geboorteplaats Elea in neder-Italië benoemd.
- ELECTEUR**, Fr., kiezer, keurvorst. *Electie*, keus, of kiezing.
- ELECTRICITEIT**, electricite, Fr., de barnsteenkracht, aantrekkende kracht. *Electric, electrisch*, barnsteenkrachtig, dat eene aantrekkende kracht heeft. *Electriseren*, die kracht opwekken, met dezelve doortrekken; doordringen, bezielen, ontvlammen. *Electrometer*, electriciteitsmeter. *Electrophore*, electriciteitsdrager.
- ELECTROVEGETOMETER**, een door BERTHOLON uitgevonden werktuig, waardoor het gebrek aan luchtelectriciteit, die tot den groei der planten benodigd is, op eene plaats vergoed kan worden.
- ELECTUARIUM**, een geneesmiddel van eene siroopachtige dikte, mengsel.
- ELEEMOSYNA**, aalmoes; ook een bij kerken en kloosters

- ers gebouwd huis, waarin de Eleemosynarius gaven aan de armen uitdeelde. Hij had het opzigt over dit huis, en bovendien het ambt, om de testamenten ten uitvoer te leggen.
- ELEGANT**, uitgekozen, net, sierlijk, opgetooid; een elegant, een pronkertje. *Elegantie, elegance*, Fr., netheid, sierlijkheid.
- ELEGIE**, Gr., een weemoedig gedicht, treur- of klaagdicht. *Elegisch*, weemoedig, treurig, klagennd.
- ELEISON**, Gr., ontferm u.
- ELEMENT**, hoofd-of grondstof, levensstof, levensbeginsel. *Elementen*, de grondbeginselen (van kunsten en wetenschappen). *Elementaire*, (in zamenstellingen) aanvankelijk, voor beginners, dat de grondbeginselen behelst, b. v. *elementaire meetkunst*; — *elementair vuur*, fijne, veerkrachtige vloeistof, welke alle lichamen doordringt en voor de oorzaak der warmte gehouden wordt. Ook wordt *element* genomen voor iets, waarop iemand zich bijzonderlijk toelegt, en waarin hij zijn grootst genoegen vindt: als hij muziek maakt, dan is hij in zijn *element*.
- ELEMI, GUMMI, ELEMI**, *elemihars*, een witachtiggele, of in het groene vallende boomhars, waarvan er verscheidene soorten in den handel voorkomen, en die wegens hare heelende kracht tot wonderzalven gebruikt wordt. De schilders bedienen er zich van tot vernissen. De beste soort komt uit Ethiopie; de andere uit Brazilië.
- ELENCHUS**, in het algemeen elke sluitrede of syllogismus, bijzonder echter zulk eene, die slechts in schijn eene

eene geldige sluitrede en klaarblijkelijk valsch is; ook inhoud of register (eens boeks); eindelijk, wederlegging, teregtwijzing.

ELEODORISCH, ELUDORISCH of PUNISCH WAS, schilderwas, opgelost en met verw gemengd was, waarmede de Ouden de voortreffelijkste schilderijen vervaardigden. Deze soort van schilderen, sedert vele eeuwen verloren, is in de laatste tijden door graaf CALYLUS en anderen op nieuw uitgevonden, of misschien slechts eene daarnaar zweemende te voorschijn gebragt. De hofschilder CALAU, te Berlijn, vond het geheim, om de was op te lossen, en dezelve in plaats van olie met de verwen te vermengen. Zie ook eludorisch schilderwerk.

ELEFANTS ORDE, orde van den oliefant, eene ridderorde in Denemarken, welke sommigen zeggen, dat door CANUT VI., ter gedachtenis van zijne gelukkige veldtogten tegen de Saracenen in het Oosten, en de Heidenen in Lijfland, op het einde der 12de eeuw is ingesteld.

ELEOSACHARUM, oliesuiker.

ELEPHANTIASIS, boosaardige, vuile uitslag, soort van schurft.

ELEUSINIA, eleusinische geheimen, beroemdste soort der oude verborgenheden te Eleusis, eene stad in Attica, tot welke niemand met een boos geweten naderen, veel min ingewijd mogt worden. Zij waren tweevoudig, de groote en de kleine; das een soort van vrijmetselaars-gezelschap. Zie Epopten.

ELEUTHERIOLOGIE, eleutheronomie, leer van de vrijheid en noodzakelijkheid der menschelijke daden; vrijheidsleer; naar Kant het tegendeel der eudae-monie,

nie, of gelukzaligheidsleer.

ELEVATIE, *elevatio*, Lat., verheffing, verhooging, hoogte. *Elevatio poli*, poolhoogte. *Eleve*, Fr., een kweekeling. *Eleveren*, opheffen, omhoog rigten, hyschen.

ELEVATORIUM, een heelkundig werktuig, waarmede de ingedrukte deelen der hersenpan weder opgeheven worden.

ELIMINEREN, uitdrijven, doen verdwijnen. (In de stelkunst) eene zekere grootheid uit eenige functie doen weggaa of laten verdwijnen.

ELIMOS, de naam van eene Phrygische fluit, welke uit het hout des laurierbooms gemaakt werd.

ELPEN, zekere geesten of ondergoden bij de oude Noordsche volken.

ELICEREN, uitlokken, uittrekken, te weeg brengen.

ELIDEREN, uitstooten, wegwerpen, uitlaten, bijzonder letters welluidendheidshalve weglaten.

ELIGEREN, kiezen, uitkiezen; *jus eligendi*, het kiesrecht. *Eligibel*, *eligibile*, Fr., verkiesbaar.

ELISCATIE, het opbruisen, koken, zieden.

ELISIE, uitstooting, wegwerping, uitlating. Zie *elideren*.

ELITE, Fr., de keur, kern, bloem, *corps d'elite*, keurbende. *Elites*, de uitgelezenen (soldaten), keurbenden.

ELIXIR, een, uit velerlei enkelvoudige dingen zamengesteld kooksel, tot geneesmiddel dienende. *Elixivatie*, de uitlooging, wanneer er op asch heet water gegoten wordt.

ELLIPSE, *ellipsis*, de uit-of weglating (van letters en woorden); een langwerpigrond, eene der 3 kegelsneden.

ELLIPTISCH, uit-of weglatend; langwerpigrond.

ELMSVUUR, (F e u St. Elm e) eigenlijk Helenasvuur, eene brandende luchtverheveling, die voorinaeenen storm op zee rondliegt en zich aan den mast hecht. Dwaallichtjes, welke zich aan de punt van mast en stengen laten zien, en wanneer er twee zijn, reeds bij de Ouden **CASTOR** en **POLLUX** genoemd werden.

ELMULKI, de vierde vizier van de zes, die in Perzie onder den Grootvizier de finantien besturen.

ELOCATIE, verhuring of verpachting; ook de uitzet van eene bruid. **Eloceren**, verhuren, verpachten: een uitzet geven.

ELOCUTIE, de uitdrukking, uitspraak, voordragt.

ELOGE, Fr., *elogium*, Lat., lofrede. lofschrift; *eloges*, loftuitingen. **Elogia st**, een overdreven lofrede-naar, vleijer.

ELOHIM, Hebr., eigenlijk, de Goden; bijzonder de god aller Goden, de hoogste God.

ELONGATIE, uitwijking, verlenging, uitbreiding. De hoek, onder welchen ons eene dwaalster van de zon schijnt af te staan.

ELOQUENT, Fr., bespraakt, welsprekend. **Eloquentie**, *eloquence*, Fr., welsprekendheid.

EL PARDO, koninklijk lathuis, bij Madrid.

ELU, een uitverkorene.

ELUCIDATIE, toelichting, opheldering. **Elucideren**, verklaren, ophelderen, toelichten.

ELUCUBRATIE, eene geleerde (gedeeltelijk nachtelijke) bearbeiding; nachtwerk. **Elucubrereren**, des nachts werken.

ELUDEREN, uitwijken, ontgaan; verijdelen, te leur stellen, vruchteloos maken. **Elusie**, uitwijking, listige verijdeling, teleurstelling. **Elusirisch**, uitwijkend, verdraaijend.

ELUDORISCHE of **ELYDORISCHE SCHILDERWIJZE**, eene, door den schilder **VINC. MONTPETIT**, te Parijs, in 1750 uitgevondene soort van olieverwshilderen, waarbij het tafeltje, op hetwelk men schilderen zal, in eenen pot schoon water gelegd wordt, en de met olie, maar zonder vernis, toebereide verwen onder water gelegd worden.

ELUTRITIE, doorzijging, heldermaking.

ELYSIUM, *Elyzeesche velden*, de woonplaats der zaligen, in de benedenwereld, het paradijs der oude Grieken en Romeinen; een vrolijk bekoorlijk oord, de gelukkige eilanden; eene wandelplaats in Parijs. **Elysisch**, bekoorlijk, bevallig, vrolijk.

ELYTRITIS, ontsteking der scheede. **Elytrocele**, scheedebreuk. **Elytron**, hulsel, omhulsel, scheede, moederscheede. **Elytroncus**, moederscheedegezwel. **Elytrophyma**, scheedebuil. **Elytroptosis**, scheedetoeval. **Elytrorrhagia**, bloeding uit (de zijden van) de scheede.

ELZEVIER'S, noemt men schoone uitgaven van meerendeels Latijnsche boeken, die in de 16de en 17de eeuw, te Leyden uitkwamen, in eene boekdrukkerij van eenige op elkander volgende bezitters, met name **ELZEVIER**.

EMACEREREN, uitmergelen, uithongeren, afmatten.

EMAIL, Fr., *emailjeersel*, brandverw, smelt, glazuur, smeltwerk, tot het schilderen op goud, zilver, koper, enz. **Emailjeren**, brandschilderen, met minerale kleuren beleggen.

EMANATIE, *emanatio*, Lat., uitvloeijing, uitloop. **Emanatie-systema**, *emissiesystema*, Newtons onderstelling over de natuur van het licht,

volgens welke de lichtstralen als kleine deelen beschouwd worden, welke van een lichtgevend ligchaam uitgaan, en door de aantrekking van het licht en de andere tusschenligchamen gebroken worden. *Emaneren*, uitvloeijen, afkomen.

EMANCIPATIE, de vrijmaking uit slavernij of lijfeigenschap, of uit de vaderlijke magt; bevrijding van voogdijdschap. *Emanciperen*, vrijmaken, vrijlaten.

EMBALLAGE, Fr., pakking, inpakking, omwinding; het pakdoek. *Emballeren*, inpakken, omwinden.

EMBARCADERO, een Spaansch woord, waarmede eene plaats benoemd wordt, die eene, van de zee af en in het land gelegene, aanzienlijke stad tot haven dient.

EMBARDAR-BASCHI, de opperste opziener over de koninklijke proviandhuizen in Perzie.

EMBARGO, Ital., het beslag op scheepswaren en schepen, het scheepsarrest.

EMBARREN, magazijnen, bijzonder voor hennip, in een groot gebouw te Petersburg, op een eiland in de kleine Newa. Alle kooplieden hebben daarin gewelven en moeten er hunne waren naar toe brengen.

EMBARQUEMENT, Fr., het inschepen, laden, de inschepping. *Embargueren*, inschepen, op schepen laden, aan boord brengen.

EMBARRAS, Fr., verwarring, verlegenheid; gedrang. *Embarrassant*, bezwaarlijk, hinderlijk, lastig. *Embarrasseren*, verwarren, ophouden, in verlegenheid brengen, verlegen maken.

EMBATERION, de naam van een, bij de Spartanen gebruikelijk, Nomos voor de fluiten.

EMBAUCHEREN, *embaucher*, Fr., eenen knecht te werk stellen, hem arbeid verschaffen; ook iemand met

list

list aanwerven, soldaat maken.

EMBEGUINEREN, eene dwaze liefde of meening opvatten.

EMBELLEREN, *embelliseren*, schooner maken, verfraaijen. *embellissement*, verfraaijing versiering.

EMBLEME, een zinnebeeld. *Emblematisch*, zinnebeeldig. *Emblematiseren*, zinnebeeldig spreken, door zinnebeelden voorstellen.

EMBOITEMENT, Fr., het invlechten, die schrijfstijl, waarbij gedurig de eene zin in den anderen geschoven of gevlochten wordt; de ingewikkeldheid van den schrijfstijl.

EMBOLISMUS, de inschuiving van eenen dag, b. v. den 29 Februarij, in het schrikkeljaar.

EMBONPOINT, Fr., de lijevigheid, zwaarlijvigheid van gezonde personen.

EMBOUCHURE, Fr., de mond, monding, uit-en invloeiing van eene rivier; het mondstuk; ook de aanleg bij blaas-speeltuigen, om zacht en liefelijk te blazen; de opening van een geschut.

EMBRAHOR, de opperstalmeester van den Turkschen keizer.

EMBRASSADE, Fr., de omarming. *Embrassément*, het omarmen. *Embrasseren*, omarmen, omvangen, omhelzen; (krijgsk.) tusschen twee vuren brengen.

EMBRASURE, Fr., schietgat; vensterraam.

EMBROCATIE, inwrijving; druipbad.

EMBROUILLEMENT, Fr., verwarring. *Embrouilleren*, verwarren, in wanorde brengen.

EMBRYO, Gr., eene dier- of menschenkiem, eene nog

onr

- onrijpe lichaamsvrucht. **Embryographie**, de beschrijving der ongeborene of onvoldragenelichaamsvruchten. **Embryologie**, de leer van de lichaamsvrucht en derzelve toestanden. **Embryotomie**, de leer van de ontleding of in stukken snijding der lichaamsvrucht in de baarmoeder; de keizerlijke snede.
- EMBRYOCTONIE**, (*embryoctonia*) het doodden der onrijpe lichaamsvrucht.
- EMBRYOTHLASTES**, een hakig werktuig, waarmede de beenen der doode vrucht in het moederlijf uitgetrokken worden.
- EMBRYOTOMIE**, het aan stukken maken van een kind bij eene moeilijke verlossing; ook de snijding van een embryo; eindelijk, het afbinden en afsnijden der navelstreng.
- EMBRYULCIE**, uittrekking van een kind, bij tegennatuurlijke verlossingen; ook verloskunde; eindelijk, de keizerlijke snede.
- EMBUSCADE**, Fr., eene hinderlaag. **Embusqueren**, in hinderlaag leggen, om op den vijand te loeren.
- EMENDATIE**, *emendatio*, Lat., verbetering, schriftverbetering. **Emenderen**, verbeteren.
- EMEREREN**, uitdienen, verdienen, zich verdienstelijk maken. **Emeritus**, een uitgediende, ambtsvrije; een rustend ambtenaar. **Pro merito** verklaard, tot rustend ambtenaar verklaard.
- EMERGENTIE**, het te voorschijn komen (uit zee). **Emergeren**, opduiken, opkomen; beroemd worden. **Luctor et emergo**, ik worstel en kom uit de baren op.
- EMERSIE**, de opduiking; het te voorschijn komen, zichtbaar worden; de uitgang van een verduisterd hemellichaam uit den toestand der verduistering.

EMER

- EMERVEILLE**, Fr., verwonderd, in verwondering gebracht.
- EMESIA**, neiging tot braken. **Emesis**, *emesia*, het braken. **Emesma**, hetzelfde als *emesis*, eigenlijk het gebrakte. **Emetatrophia**, door chronisch braken ontstane uittering.
- EMETICA**, braakmiddelen. **Emetisch**, het braken bewerkende. **Emetologie**, de leer van de braakmiddelen.
- EMETOCATHARSIS**, het braakpurgeren. **Emetocathartica**, middelen, die tevens doen braken en purgeren.
- EMEUTE**, Fr., de oploop, opstand, oproer.
- EMIGRANT**, Fr., een uitgewekene, vlugteling. **Emigratie**, de uitwijking uit-, verlaten van het vaderland. **Emigre**, hetzelfde als *emigrant*. **Emigreren**, uit het land wijken, vlugten.
- EMILIAAN**, een, in ISIO, door CH. DROSE, te Gotha, ontdekte aardsoort, welke de eigenschap van porselein en aardewerk heeft.
- EMINENT**, vooruitstekend, uitstekend, voortreffelijk. **Eminentie**, uitstekendheid, voortreffelijkheid, verhevenheid (titel der kardinaals, ook des grootmeesters van Malthea, en der voormalige geestelijke keurvorsten). **Emineren**, vooruitsteken, uitsteken.
- EMINUT-BASCHI**, de tweede opziener over de keuken des Turkschen keizers.
- EMIR**, Arabische vorst, bevelhebber; desgelijks een titel der nakomelingen van Mahomet. **Emir Achor**, de stalmeester; **Emir Bazar**, de opperste marktmeester; **Emir Hadschji**, die het oppertoezicht heeft over de naar Mekka reizende pelgrims.

EMIR-

- EMIR-ACHUR BASCHI, een ceremoniemeester aan het hof van den Grooten Heer, bij eenen staats-optogt voor hem uitgaande. Emir-Alem is de bewaarder van den Nabib-Sherif, die MAHOMED'S vaandel draagt, wanneer het mede te velde genomen wordt.
- EMISSAIRE, Fr., zendeling; ook spion. Emissie, zending. Emitteren, zenden; uitgeven.
- EMMAGASINEREN, levensmiddelen opkopen en in de magazijnen, of in het leger bezorgen; emmagasinieur, hij, die dit doet.
- EMMENAGOGA, Gr., bevorderingmiddelen van de maandelijksche zuivering der vrouwen. Emmenalogie, leer van de maandelijksche zuivering.
- EMMEUBLEMENT, ameublement, Fr., het huisraad. Emmeubleren, ameubleren, van huisraad voorzien.
- E MOL, een der 24 toonsoorten der hedendaagsche muziek, in welke trapswijze opvolging de toon f, in fis veranderd moet worden, opdat zijne klankladder, met de natuur der zachte toonladder overeenstemme.
- EMOLLIENS, Lat., een weekmakend middel. Emollientia, weekmakende middelen.
- EMOLUMENT, voordeel, nut; ambtsvoordeel. Emolumenten, ambtsvoordeelen, dienstvoorregten. Emolumenteren, zich een ongeoorloofd voordeel bezorgen; snijden.
- EMOTIE, gemoedsbeweging, opbruisching.
- EMOUCHETTES, Fr., vliegenet over de paarden.
- EMOUVEREN, emoveren, bewegen, wegdoen.
- EMPAILLEREN, met stroo inwikkelen, met stroo voorzien of vullen.
- EMPAQUETEREN, inpakken, inslaan.
- EMPASMA, welriekend poeder, om het ligchaam te bestrooien.

- trooijen.
- EMPASTE, wordt van schilderijen gezegd, wanneer de verwen vet en in goede vereeniging gelegd worden.
- Empasteren, empateren, de verwen vet en lijvig leggen.
- EMPECHEMENT, Fr., hindernis, verhindering, beletsel. Empecheren, verhinderen, beletten.
- EMPHASE, emphasis, Gr., kracht, nadruk (in het spreken). Emphatisch, nadrukkelijk (van woorden).
- EMPHRACTISCH, (geneesk.) verstoppend. Emphraxis, verstopping.
- EMPHYSEMA, een wind-of luchtgezwel, plotselinge opblazing, of opzwellung der huid, door wespenen bijenstekten veroorzaakt. Emphysematische rede, opgeblazene, ijdele rede.
- EMPHYTEUSIS, eene soort van erfregt, waarbij de erfregthebbende niet als eigenaar of bezitter, maar slechts als erfpachter beschouwd wordt.
- EMPHYTOS, ingeschapen, aangeboren.
- EMPIRANCE, Fr., verslimmering (van waren); vermindering, verlaging (van munten); scheepsschade.
- EMPIRIE, Gr., ondervinding, ervaring. Empiricus, een ervaren, ervaringskundige; bijzonder, beoefend geneesheer zonder geleerdheid, (den wetenschappelijken of geleerden tegengesteld). Empirisch, uit de ondervinding afgeleid, van de ervaring afhangerende of daarop berustende. Empirist, een ervaringsleeraar.
- EMPLACEMENT, Fr., de stelling, aanen opstelling of plaatsing; ligging, toestand. Emplaceren, aanstellen, aanwenden.
- EMPLASTISCH, verstoppend, toesmerend. Emplastum

- rum, pleister.
- EMPLETTE, Fr., inkoop, het ingekochte.
- EMPLOI, een ambt, dienstverzorging. Employe, een onderbeambte, ambtenaar. Employeeren, aanstellen, aanwenden, verzorgen, bezigen, gebruiken.
- EMPORTEMENT, Fr., opbruising, drift, toorn, gramschap, vervoering. Exporteren, driftig maken, vertoornen; (krijgsk.) in- of wegnemen, veroveren.
- EMPRESSEMENT, Fr., ijver, bejivering, bezigheid, werkzaamheid. Empresseren, bejiveren, moeite doen, pogen, volijverig zijn.
- EMPRISONNEREN, gevangen nemen, in hechtenis nemen, gevangen zetten.
- EMPROSTHOTONUS, die soort van kramp, die den hals in het algemeen voorwaarts kromt.
- EMPSYCHOSIS, de bezieling, de (zoogenaamde) ingang van de ziel in het ligchaam.
- EMPUSE, gewaand spook bij de Grieken, met eenen voet; ook dans op een been.
- EMPYEMA, eene zweer in het binnenste der borst; ook de operatie van dezelve door middel van de opening der borstholte.
- EMPYOCELE, de etterbreuk, ophooping van etter binnen den balzak of in de ballen zelve.
- EMPYOMPHALOS, ettergezwel aan den navel.
- EMPYREUM, de vuurhemel, de verblijfplaats der zaligen; de hemel. Empyreisch, hemelsch.
- EMPYREUMA, het brandige, dat na de destillatie op den bodem blijft zitten; ook in het algemeen al het aangebrande of brandig geworden. Empyreumatisch, brandig.
- EMULATIE, emulatio, Lat., nijd, wedijvering.

Emu

- Emuleren, na- of wedijveren.
- EMULSIE, een koeldrank.
- ENAKSKINDEREN, eene uitdrukking nog heden somtijds in gebruik, om reusachtig groote menschen te betee-kenen, en ontleend van de kinderen ENAKS, die in de boeken van MOZES en dat van JOZUA voorkomen.
- ENAEMA, ENAEON, bloedstelpend geneesmiddel.
- ENAEOREMA, het dikke wolkje, dat in het midden van de pis zweeft.
- ENALLAGE, verwisseling van een woord met een ander, of van een deel der rede met een ander.
- EN BADINANT, Fr., schertsende.
- EN BLANC, Fr., in het wit; (kooph.) oningevuld, open, onbeschreven.
- EN BLOC, Fr., met den hoop, al te gader, te zamen (b. v., verkoopen).
- ENCADREREN, in eene lijst zetten (als spiegels, schilderijen, enz.).
- EN CANAILLE, Fr., als gemeen volk, laag. Encanail-leren, (zich) zich gemeen aanstellen, liederlijk ge- dragen.
- ENCANTHIS, gezwel der tranenwrat, uitwas der traankarunkel, een in den binnensten ooghoek zich bevinden- de roode, vleeschachtige uitwas of knoop, die meeren- deels in de gezwollen en uitgespannen traankarunkel bestaat.
- EN CARRIERE, zie carriere.
- ENCATHISMA, zulk een bad, waarbij men slechts tot aan den navel in het water zit.
- ENCAUMA, een brandende, pijnlijke, aschgrauwe, onge- lijke en diepe oogzweer op het doorschijnende hoor- rnvlies.

ENCA

ENCAUSIS, het diep inbranden, de aanwending van het gloeiende ijzer of de zoogenaamde Moxa.

ENCAUSTIEK, encaustische schilderwijze, eene gewone schildering der Ouden, welke haren naam van het uitbranden bekomen heeft, en van welke men drierlei soorten kent, volgens de eerste werden de teekeningen met een heet gemaakt ijzer in ivoor gebrand. Bij de tweede soort bediende men zich van eleodorisch was, dat met eenen warmen griffel gelegd werd. De derde soort bestond in eene bloote wasschildering met het penseel. Graaf CAYLUS heeft het eerst beproefd, deze soort van schilderen weder tot stand te brengen, waarin hem anderen hebben nagevolgd.

ENCEINTE, Fr., omvang, kring, omtrek.

ENCELADUS, volgens de fabelleer, zoon van de aarde en den Tartarus, een ontzettende reus, in den strijd der reuzen met JUPITER, door dezen met den berg Etna bedekt, welke vuur uitbraakt, als de reus ademt; terwijl, wanneer hij zich omkeert, geheel Sicilie davert.

ENCEPHALALGIA, hersenpijn, hersensmart. **Encephalitis**, hersenontsteking. **Encephalolithiasis**, vorming van steenen binnen den schedel, bijzonderlijk verharding van een deel der hersens. **Encephalon**, **encephalos**, de hersenen. **Encephalocèle**, hersenbreuk, eene tegennatuurlijke opening in een been van de hersenpan, waardoor een gedeelte der hersenen met deszelfs huid vooruitkomt, en in de buitenste bedekking van het hoofd een gezwel veroorzaakt.

ENCEPHALISMUS of **encephalologie**, Gr., de hersenleer. **Encephalognomica**, het hersenonderzoek

zoek, de hersenkunde, hersen- of shedelleer (van doctor GALL).

ENCHAINEMENT, Fr., aaneenschakeling. **Enchaineren**, aan elkander ketenen, aaneenschakelen.

ENCHANTEREN, betooveren, verrukken.

ENCHARAXIS, de kopping, het kerven.

EN-CHEF, Fr., als opperhoofd of bevelhebber.

ENCHEIREISIS, de geschikte aanwending der handen bij heelkundige operatien.

ENCHIRIDION, een handboek.

ENCHYMOMA, **enchymosis**, blaauwe vlekken of striemen van uitgestort bloed; ook een plotselijk opvliegende blos.

ENCLAVE, Fr., insluiting; een land, dat door vreemd grondgebied is omringd of ingesloten. **Enclaveren**, insluiten, omvatten, met grondgebied omringen. **Enclavure**, zie **enclave**.

ENCOELIA, de buikingewanden. **Encoelialgia**, buikpijn. **Encoeliitis**, ontsteking der buikingewanden.

ENCOLPISMUS, het inbrengen van heelkundige middelen in de moederscheede.

ENCOMBREMENT, hindernis, verdrietelijkheid. **Encombreren**, hinderen, opvullen. De straat was met rijtuigen **encombreerd**.

ENCOMIAST, lofredenaar. **Encomium**, lofrede, lofschrift.

EN COMPARAISON, Fr., in vergelijking.

ENCOPE, insnijding, inkeping, hakwond.

EN CORPS, Fr., gezamenlijk.

ENCORE, Fr., **encora**, Ital., nogmaals.

ENCOURAGEMENT, Fr., aanmoediging, aanwakkering.

Encourageren, aanmoedigen, aanwakkeren, aanzetten.

ENCRATITEN, enkratiten, soort van ingetogene menschen, die zich, uit dweeperij, van zekere spijzen, als vleesch, wijn, enz. onthouden.

ENCRINITEN, versteende dierplanten, meersterren, lelie-
steenen.

ENCYCLOPEDIË, Gr., kort begrip van allerlei kunsten en wetenschappen. *Encyclopedique*, *encyclopedisch*, hetgeen als zoodanig wordt voorgedragen.

ENDECAGOON, een elfhoek, eene elfhoekige figuur.

ENDECASYLLABUS, een elflettergrepig woord, of zulk een vers.

ENDEIXIS, aanwijzing, kenteeken der ziekte.

ENDEMISCH, Gr., inlandsch, plaatselijk (bijzonder van ziekten).

ENDEMTIE, de melodie voor eene soort van bijzonderen dans, die bij de Argiers gebruikelijk was.

EN DETAIL, zie detail.

ENDETTE, Fr., met schulden beladen.

ENDIOMETER, werktuig om den middagscirkel, of ook de sterren in den middagscirkel te meten.

ENDOMMAGEREN, beschadigen, schade toebrengen.

ENDOSSEMENT, Fr., het omschrijven, overdragen van eenen wissel (op den rug of de achterzijde). *Endossant* of *endossent*, de overschrijver, overdrager (van eenen wissel). *Endosseren*, wissels overschrijven of overdragen.

ENDOXON, iets dat of aan allen, of den meesten, of ook slechts den wijzen, en van dezen weder of aan allen, of den meesten, of ook alleen aan de besten waarschijnlijk voorkomt.

ENDY

ENDYMION, naam van eenen zeer schoonen herder, welke slapend de liefde van Diana opwekte, en door deze in slaap gehouden werd, om hem ongestoord met welgevallen te kunnen aanschouwen; ook een langslaper, een traag en lui mensch.

EN ECHELON, zie echelon.

ENERGIE, Gr., (redek.) kracht, nadrak. *Energique*, *energis ch*, nadrukkelijk, krachtvol, krachtig.

ENERGUMENEN, bezetenen.

ENERVATIE, krachteloosheid, uitmergeling, ontzenuwing, uitputting. *Enerveren*, ontzenuwen, verzwakken, krachteloos maken.

EN FACE, Fr., van voren, regt in het gezicht.

ENFANTS PERDUS, Fr., (krijgsk.) verlorene kinderen; soldaten, die den eersten aanval doen moeten; de voorposten; waaghalzen.

EN FAVEUR, Fr., in *favorem*, Lat., ter gunste, ten voordeele, ten beste.

ENFILADE, Fr., eene rij, reeks bijzonder van kamers, kamerrij; ook aanrijging, overtelling in het whistspel, dat is, wanneer men de punten, die men boven de eerste tien maakt, tot de andere tien overbrengt. *Enfilerement*, de bestrijking met geschut. *Enfileren*, eenen draad in de naald doen, aanrijgen, verwickelen, verstrikken; met geschut langs heen bestrijken; ook overtellen, in het whistspel.

ENFIN, Fr., eindelijk, in het kort, in het algemeen, met een woord.

ENFLAMMEREN, ontvlammen, ontsteken.

ENFONCEMENT, Fr., de verdieping, de achtergrond (van schilderijen). *Enfonceren*, den bodem inslaan, doorbreken, inbreken, doorboren.

EN

EN FRONT, Fr., vooraan, van voren; (krijgsk.) in het eerste gelid.

ENG, heet eene harmonie, wanneer de toonen, die tot een accoord behooren, digt bij elkander liggen; wijd of verstrooid daarentegen, wanneer zij ver uit elkander gelegen zijn.

ENGAGEANT, Fr., verbindend, innemend, betooverend; een strik op de borst der dames. Engagement, verbindtenis, aanstelling, dienstanneeming. Engageren, aanwerven, aannemen, zich inlaten, verbinden, verplichten.

EN GALA, prachtig gekleed.

ENGEANCE, soort, ras, gebroed.

ENGELGROSCHEN, eene voormalige Duitsche zilvermunt, naar de daarop geslagene twee engelen benoemd. Van dezelve maakte 52 een mark uit.

ENGELOT, eene Engelsche gouden munt, op welke een engel staat, en omtrent 8 gulden waard.

ENGELS, een gewigt voor goud, zilver en edelgesteenten, voorheen in Nederland, gebruikelijk. Het was het 120ste deel van een mark, en bevatte 32 azen.

ENGELSCH BLAAUW, eene zeer fijne smalt, welke de Engelschen uit de beste Berlijnsche bereiden. Engelsche hoorn, een muzikinstrument, hetwelk veel gelijkheid met de hobo heeft, maar 5 toonen dieper staat.

ENGIZOMA, die verwonding der hersenpan, wanneer bij eene breuk splinters onder de gezond geblevne beenderen geschoven zijn, waardoor de harde hersenhuid gedrukt wordt.

ENGLISEREN, een paard den staart afhakken, om hetzelfde daardoor het aanzien van een Engelsch paard te geven

geven.

ENGOORIG, heet een paard, welks ooren te hoog of al te digt bij elkander staan.

ENGOURDEREN, engourdisseren, verstijven, loom worden of maken. Engourdissement, het verstijven, slapen der ledematen.

ENGRAISSEUR, Fr., hij, die zich ten koste van anderen verrijkt.

EN GROS, Fr., in het groot, of in het geheel.

ENGSTARE, engisthare, eene Venetiaansche wijnaat, omtrent het 8ste deel eener kan groot.

ENGYMETER, een nabijheidsmeter, werktuig om geringe afstanden te meten.

ENHARMONISCH, (muz.) eene gesteldheid van den klankkladder bij de ouden, volgens welke de tetrachord zoo verdeeld was, dat de twee eerste intervallen kleiner, dan halve toonen waren.

ENIGMA, een raadsel. Enigmatisch, raadselachtig. Enigmatiseren, raadselachtig spreken.

ENJAMBEMENT, het overstappen, overbrengen van den zin van een vers in het volgende vers.

ENKELE, een eenvoudig Bremer markstuk, ter waarde van 8 groschen.

ENKEPHALISMUS, leer van den vorm en de ligging der hersenen.

ENKOMIASTISCH, enz., zie encomiastisch.

ENKRATITEN, zie enkratiten.

ENKRINIASTISCH, werd bij de Grieken de stijl genoemd, waarvan men zich bij de lofzangen bediende. Zie melopoeie.

ENLAIDEREN, hatelijk maken, verleelijken.

ENLEVEREN, wegnemen, opheffen, schaken, wegvoeren.

EN

EN MEDAILLON, MINIATURE, zie medaillon, miniature.

ENNEAGOON, Gr., (meetk.) een negenhoek.

ENNEANDRIA, anneandrie, klasse van planten, waarvan de geslachtsbloemen negen stuifdraden hebben.

ENNOBLISSEMENT, Fr., de veradelijking, verheffing tot den adelstand. Ennobleren, ennobliseren, veradelijken, in den adelstand verheffen, den schijn van het edele geven.

ENNOSIGEUS, een bijnaam van NEPTUNUS, dien hij als bewerker der aardbevingen droeg; dewijl men het onderaardsche water als de oorzaak daarvan aannam.

ENNUI, Fr., verveling. Ennuijant, langwijlig, verdrietig, vervelend. Ennuijeren, vervelen.

ENODATIE, enodatio, Lat., ontkenning, ontwikkeling, losmaking, oplossing. Enoderen, ontkennen, ontwikkelen, oplossen, ontwarren.

ENODIA, een bijnaam van DIANA, dien zij als beschermster der wegen had.

ENOPTROMANTIE, Gr., spiegelwaarzeggerij, waarzegging door in eenen spiegel te zien.

ENORCHES, enorchus, een bijnaam van BACCHUS, dien hij bekwam, omdat hem feesten of orgien met dansen en springen gevierd werden.

ENORM, overdreven, onmatig, gedrochtelijk. Enormiteit, enormiteit, afschuwelijke grootte, fig., afschuwelijkheid eener daad.

ENOSTOSIS, inwendig beenuitwas.

EN PARTICULIER, Fr., in het bijzonder.

EN PASSANT, Fr., in het voorbijgaan.

EN PASTEL, Fr., met drooge of krijtverwen (schilderen).

EN

EN PEINE, Fr., in nood.

EN PROFIL, Fr., zie profil.

EN QUESTION, Fr., vermeld, onderhavig, waarover gesproken is.

ENQUETENKAMER, (Chambre des enquetes), zekere gerechtshoven in Frankrijk, welke het appelleren der schriftelijke processen beoordeelden.

ENRAGE, Fr., razend, woedend; een razende, woedende. Enrages noemde men, in het begin der Fransche omwenteling, de medeleden der strenge democratische partij.

ENRHUME, Fr., verkoud, met verkoudheid bezet.

ENROLLEREN, Fr., aanwerven, inschrijven.

ENS, Lat., een wezen. Ens rationis, een denkbeeldig wezen. Non-ens, onding.

ENSALMUS, een zegenspreuk, aan welke het bijgeloof, bij onderscheidene voorvallen, bovennatuurlijke krachten toeschrijft.

ENSEMBLE, Fr., een geheel; al de deelen zamengenomen, met elkander.

ENSTASIS, die wijze, om een' geopperden bewijsgrond te wederleggen, door deszelfs gevolgtrekking te ontkennen.

EN SUITE, bij opvolging der reeks, achtervolgens, bestendig, in eens af.

ENTAMEREN, entameren, Fr., opsnijden; aanvangen, beginnen, openen.

ENTELECHIE, Gr., onvermoeidheid, onafgebrokene werkzaamheid der ziel: volkomenheid, voleinding.

ENTENTE, de zin, het verstand, de uitlegging (van een dubbelzinnig woord); ook de verstandige en smaakvolle rangschikking van de menigvaldige deelen eens gehe-

els

els.

ENTERADENOLOGIA, leer van de darmdroes. **Enterangiempyraxis**, verstopping der darmvaten. (**Insarctus**). **Enterempyraxis**, darmverstopping. **Enterenchyta**, klijsteerspuut.

ENTERBIJL, eene strijdbijl, die bij het enteren der schepen, wanneer men handgemeen is, tot het afkappen der touwen gebruikt wordt. **Enterhaak**, enterdreg, naar driehaken zweemende haak, die met 4 à 5 klauwen voorzien en aan touwen of kettingen vastgemaakt is, waarmede de vijandelijke schepen aangeklampt of geenterd worden.

ENTEREN, met zijn schip een vijandelijk schip zoodanig naderen, dat men zich met haken en touwen aan hetzelfde klampt, om het te overmeesteren.

ENTERITIS, Gr., (geneesk.) darmontsteking. **Enterocoele**, darmbreuk. **Enterologie**, de leer der ingewanden. **Enteronomie**, de darmopening, darmsnede.

ENTEROCISTOCELE, eene blaas- en darmbreuk. **Enterocistoseniocoele**, eene breuk van den balzak, wanneer een of meer darmen, benevens de waterblaas zich daarin bevinden. **Enteroeoiplocele**, eene breuk, waarbij, met den darm ook een stuk van het net naar buiten gekomen is. **Enteroeoiplomphalus**, eene navelbreuk, in welke zich darm en net bevindt. **Enterogostrocele**, eene buikdarmbreuk. **Enterohydrocele**, darm-en waterbreuk, welke door de naar buiten gekomene waterige vochtigheid in een deel van het darmkanaal ontstaat. **Enteromerocele**, schenkeldarmbreuk. **Enteromphalus**, naveldarmbreuk. **Enteroschiocoele**, darm-balzakszaksbreuk. **Enterosarcocele**, darmvleeschbreuk.

breuk, wanneer eene darmbreuk in den balzak met eene vleeschbreuk verbonden is. **Enterolithiasis**, steenvorming in het darmkanaal. **Enteroperistole**, beklemming der darmen. **Enteroraphe**, enterographie, het zamennaaijen van gewonde darmen, darmnaad. **Enterorrhagia**, bloedvloeijing uit de darmen.

ENTETEMENT, Fr., stijfhoofdigheid, koppigheid, eigenzinnigheid. **Entete**, koppig, stijfhoofdig, eigenzinnig.

ENTHLASIS, eene hersenpanbreuk, waarbij een gedeelte der hersenpan ingedrukt en in eenige stukken gescheiden of verwond is.

ENTHRONISTICUM, was eertijds een zeker geld, hetwelk geestelijken moesten geven, wanneer zij eene prebende aanvaarden wilden.

ENTHUSIASMUS, geestdrift, verrukking, bezieling. **Enthusiast**, een met geestdrift vervulde, bezielde, dweeper. **Enthusiastisch**, met geestdrift vervuld, dweepend.

ENTHYMEMA, eene onvolkomene, afgekorte sluitrede.

ENTITEIT, de wezenheid, wezenlijkheid, wanneer van ieder ding beweerd kan worden, dat het iets is.

ENTOILAGE, Fr., geweven kanten of kragen van de fijnste soort.

ENTOMIASIS, eene door insecten veroorzaakte ziekte.

ENTOMOLITHEN, versteende insecten.

ENTOMOLOGIE, de insektenkunde. **Entomoloog**, entomologist, een kenner van insecten.

ENTORTILLEREN, omwikkelen, omstrikken.

ENTOURAGE, Fr., de omgeving, omzetting; bijzonder bij vrouwelijken opschik. **Entoureren**, omgeven, omzetten, insluiten. **Entours**, omgevingen, ommestreden

ken

ken (eenerstad).

ENTRADA, Ital., zie intrada en entree.

EN TRAIN, Fr., in den togt; in zwang. Entraineren, voorttrekken, weg-of medeslepen.

ENTRANT, iemand, die zich gemakkelijk met allen bekend maakt, gezellig; doordringend.

ENTRE-ACTE, tusschenbedrijf, het tijdsverloop tusschen twee op elkander volgende bedrijven in een tooneelspel; ook datgeene, waarmede deze tijd aangevuld wordt.

ENTRECHAT, Fr., een kruis- of luchtsprong, kunstige danssprong.

ENTRE COLONNE, de zuilenwijdte, de afstand, dien twee zuilen van elkander hebben.

ENTRE DEUX, Fr., tusschen beide; een middenstuk, tusschenruimte.

ENTREE, Fr., de in- of toegang, in- of toetreding; de toegangsprijs; (muz.) stuk ter opening, inleiding tot een muziekstuk. Entreebillet, toegangsbriefje.

ENTREMES, in Spanje gebruikelijke tusschenspelen, die slechts 2 of 3 tooneelen en zelden meer dan 4 personen hebben.

ENTREMET, Fr., tusschengeregt, tusschenspijs, bijschootel.

ENTREPAS, een zekere gang der paarden, welke eene vermenging van den pas en draf is.

ENTROPION, de menigvuldigst voorkomende soort van Trichiasis, waarbij de randen der oogleden al te veel naar den oogappel omgekeerd zijn, en gevolgelijk de punten der haren den oogappel aanraken en steken.

ENTREPONT, Fr., tusschendeck (opschepen).

ENTRE

ENTREPOSEUR, de opzigter over een entrepot. Entrepot, pakhuis, stapelplaats.

ENTREPRENANT, Fr., ondernemend. Entrepreneur, een ondernemer, aannemer (van gebouwen, enz.) Entrepreneureren, ondernemen. Entreprise, de onderneming, het ondernemen, voornemen.

ENTRESOL, Fr., een half- of tusschenverdieping (aan een huis).

ENTRETENEREN, entretenir, Fr., onderhouden, verzorgen, ondersteunen. Entretienue, eene gekamerde. Entretien, onderhoud, gesprek; ondersteuning.

ENTREVUE, zamenkomst, gesprek.

ENTRIPSOLOGIE, Gr., (geneesk.) de inwrijvingskunst; leer van de inwrijving van vele heelmiddelen.

ENTREREN, binnentreden; op iets ingaan, zich inlaten; aantreden; beproeven.

ENTROCHITEN, zeesterrenversteeningen.

ENUCLEATIE, enucleatio, Lat., ontwikkeling, verklaring, opheldering. Enucleeren, ontwikkelen, verklaren.

ENUDEREN, blootmaken, ontblooten.

ENULA, de binnenste zijde van het tandvleesch.

ENUMERATIE, enumeratio, Lat., telling, hertelling; opnoeming van stuk tot stuk. Enumereren, tellen, opnoemen, hertellen.

ENUNCIATIE, enunciatio, Lat., uitdrukking, uitspraak. Enunciëren, uitdrukken, uitspreken, oordeelen.

ENURESIS, onvermogen om het water op te houden.

ENUTREREN, voeden, opvoeden, vermeederen.

ENVELOPPE, Fr., de omslag, het huysel, de inslag; een
vrou

- vrouwenmantel. **Envelooperen**, inhullen, inslean, inwikkelen.
- EN VERITE**, Fr., in waarheid, in der daad.
- ENVITAILLEMENT**, Fr., de proviandering van een schip.
- ENVIRON**, Fr., omstreeks. **Environs**, de omstreken.
- EN VOGUE**, Fr., in omloop, in zwang, aan de orde van den dag.
- ENVOYE**, Fr., een gezant, afgezant. **Envoye extra-ordinaïr**, een buitengewoon gezant.
- ENYO**, een bijnaam van **BELLONA**, zoo veel beteekenende als de doodende.
- ENYPNION**, droom.
- EO ANIMO**, Lat., met dat oogmerk, van dezelfde meening, van hetzelfde gevoelen.
- EODEM**, Lat., aan denzelfden, op denzelfden (dag).
- EOLUS**, god der winden en zoon van **JUPITER**.
- EOS**, Gr., een reus, zoon van **TYPHON**, het morgenrood.
- EO SENSU**, Lat., in denzelfden zin.
- EOTOLOGIUM**, feestdagsregister.
- EPACHNIASTICA**, eene klimmende, altijd sterker wordende koorts.
- EPACME**, het toenemen (eener ziekte), aannadering tot de armoede.
- EPACTEN**, (Tijdrekenk.) getallen, welke, voor elk jaar, den maansouderdom op nieuwejaarsdag opgeven, of welke aantoonen, hoe veel dagen op nieuwejaarsdag, sedert de laatste nieuwe maan, verlopen zijn.
- EPANAHEPSIS**, die figuur der redekunst, volgens welke een of meer woorden, waarmede eene periode begonnen is, aan het einde van dezelve herhaald worden.
- EPANAPHORA**, wanneer verscheidene leden eener rede met

- met dezelfde woorden beginnen.
- EPANASTEMA**, een vleeschwratje op het hoornvlies.
- EPANASTROPHE**, eene redekunstige figuur, waarbij datgeene, wat eerst erkend is, het laatst, en wat het laatst erkend is, het eerst geplaatst wordt.
- EPANODOS**, eene redekunstige figuur, door middel van welke men van eenige lange afwijking weder op het eigenlijk onderwerp terugkomt.
- EPANORTHOSIS**, (Redek.) verbetering van het reeds gezegde.
- EPANOUISSEMENT**, het ontsluiten, der bloemknoppen; de vrolijkheid, ontboezeming van het hart. **Epanouïsseren**, verwijden, uitbreiden, zich openen, ontsluiten, opengaan.
- EPANTHEMA**, **epanthisma**, het ontluiken.
- EPAPHACRESIS**, eene herhaalde aderlating.
- EPARCHIE**, Gr., het stadhouderschap, de landvoogdij; de sprengel van eenen bisschop, of aartsbisschop (in de grieksche kerk).
- EPARGNE**, Fr., sparing, uitsparing, het sparen, de spaarbeurs, spaarbank, spaarpot.
- EPASMATA**, tegennatuurlijke gezwollen der klieren achter de ooren.
- EPAULEMENT**, borstwering van schanskorven en zakken zand; elke versterking van een zwak werk.
- EPAULETTE**, Fr., schouderkwast.
- EPEXEGESIS**, **epegeese**, de verklaring, opheldering (in de taalkunde).
- EPEE**, Fr., een degen. **Un homme d'epée**, een man van den degen, een krijgsman; in tegenstelling van **un homme de robe**, een man uit den burgers-tand.

- EPENTHESIS**, Gr., de inschuiwing van letters of lettergrepen in het midden der woorden, b.v. *Mavors*, in plaats van *Mars*, *religio*, in plaats van *religio*. *Epenthetisch*, ingeschoven, ingestoken.
- EPHA**, eene Hebreeuwschekorenmaat, welke omtrent 50 Nederlandsche ponden tarw bevatte.
- EPHEBEUM**, was bij de Romeinen eene plaats, alwaar de jonge lieden, in gymnastische oefeningen onderrigt werden; ook een bordeel.
- EPHELIDES**, zomervlekken, zomersproeten, zonnevlekken.
- EPHELISIS**, de bloedige etter, welke in het bloedspuwen uitgeworpen wordt.
- EPHEMEREN**, Gr., dagdiertjes, eendagige vliegen. *Ephemeric*, eendagig, dat eenen dag duurt, voorbijgaand, zonder duur. *Ephemeren*, dagbladen, nieuwstijdingen; sterrekundige tafels, waarin alle veranderingen aan den sterrenhemel opgeteekend zijn.
- EPHESIA**, een der meest gewone bijnamen van *DIANA*; ook een feest, dat ter eere van deze godin te Ephese gevierd werd, en waaraan de gehuwde vrouwen geen deel mochten nemen.
- EPHESTRIA**, feesten, welke men te Thebe, ter gedachtenis van *THERESIAS* gaf.
- EPHETAE**, *epheten*, raadspersonen te Athene, wier aatal 50 bedroeg.
- EPHIALTES**, de nachtmerrie, eene angstige, bijna verstikkende drukking in den slaap.
- EPHIDROSIS**, het zweeten; ook een slecht (bijzonder onkritisch) zweet.
- EPHOD**, lijfrok der Joodsche priesters.
- EPHODUS**, (Redekunst) die soort van inleiding, waarbij men

- men de toehoorders voor zich zoekt te winnen.
- EPHORAAT**, Gr., het (kerkelijke) opziensambt. *Ephorie*, opzigtkring of district. *Ephorus*, een kerkopziener.
- EPHRAIMIDEN**, de Pruische oorlogsmunten, welke, gedurende den zevenjarigen oorlog, met Saxische stemfels geslagen werden. Toen *FREDERIK de Groote* in 1756 Leipzig bezette, verpachtte hij de munt aldaar aan den Jood *EPHRAIM*, die volgens contract de Saxisch-Poolsche geheele, halve en kwartguldens leveren moest. Het gehalte werd hoe langer hoe slechter, daar men de fijne mark zilver, die slechts 14 daalders waarde had, tot 20, 24, 30, 40 en 45 daalders sloeg.
- EPHYDRIDEN**, *ephyriden*, waternimfen.
- EPIALA**, heete en koude koorts, waarin de lijder hitte en koude te gelijkertijd ondervindt.
- EPIBOMIUM**, een lied, dat bij het altaar gezongen wordt.
- EPICARPIUM**, een polspleister, omslag om de pols.
- EPICATAPHORA**, noemen de Astrologen het achtste hemelsche huis, waaruit zij van den dood en de nalatenschappen waarzeggeng.
- EPICAUMA**, zooveel als *encauma*.
- EPICE BLANCHE** of *petite epice*, de gemalen of gestampte gember.
- EPICIDIUM**, een lijdicht, treurzang, doodlied.
- EPICERASTICA**, geneesmiddelen, welke de scherpte der sappen verzachten.
- EPICERIE**, de handel in allerlei kruiden en specerijen.—*Epicier*, een specerijkooper.
- EPICHEIRESIS** is hetzelfde als *encheiresis*.
- EPICHEREMA**, (Redeneerk.) de met redenen bekleede
sluit

- sluitrede, waarbij de voorafgaande voorstellen weder door nieuwe sluitredenen bewezen worden, terwijl men op die wijze voortgaat, tot alles bewezen is.
- EPICOENUM**, een gemeenschlchtig woord, hetwelk, met denzelfden uitgang van het mannelijk en vrouwelijk geslacht is, zoo als: *v o n d e l i n g*.
- EPICRANIUM**, schedtelop.
- EPICRISIS**, de beoordeeling der ziekten.
- EPICURISCH**, weelderig, wellustig, zwelgend. **Epicurist**, een wellusteling, zwelger; eigenlijk, aanhanger van de (veelal kwalijk begrepene) leer van **EPICURUS**, eenen Griekschen wijsgeer.
- EPICYCLOIDE**, eene kromme lijn, welke, door een punt in den omtrek eens cirkels, bij deszelfs omwenteling op eene rechte lijn, beschreven wordt.
- EPICYCLUS**, *epicykel*, een cirkel, welks middelpunt in den omtrek van eenen anderen cirkel rondgaat. Zulke cirkels worden, volgens het stelsel van **PTOLOMÆUS**, door de planeten beschreven.
- EPICYEMA**, overbevruchting, overbezwangering.
- EPIDEMIE**, Gr., eene aanstekende ziekte, besmettelijke landziekte. *Epide misch*, besmettelijk, met de landziekte behebt.
- EPIDERMIS**, de opperhuid, het buitenste vel.
- EPIDESIS**, hetzelfde als *deligatie*.
- EPIDESMUS**, *epidesmum*, een hindsel tot vasthouding van het onderliggend verband.
- EPIDIDYMIS**, de zijbal.
- EPIDOSIS**, toeneming (der ziekte enz.), eigenlijk toegift.
- EPIDOTES**, een bijnaam van **JUPITER**, zoo veel beteekenende als een gever van alles goeds.

- EPIDROME**, aanloop, bijzonder bij sappen.
- EPIDROMUS**, noemden de Romeinen het zeil op het achterste gedeelte van het schip.
- EPIGATRUM**, het opperste deel van den smeerbaik boven de maag.
- EPIGEL**, een algemeene naam voor de nimfen, die zich op het land onthielden, en waarvan de Oreaden en Dryaden bijzondere klassen uitmaakten.
- EPIGENNEMA**, datgene, wat bij de ziekten als een toeval voorkomt; ook de op elkander volgende orde der deelen in de voortplanting.
- EPIGLOSSIS**, *epiglottis*, tongen aan de tangenten der klavieren en dergelijke instrumenten. *Epiglottis*, het uit een kraakbeen bestaande deksel op de luchtpijp, keeldeksel, tap in den hals.
- EPIGLOTTIS**, Gr., het keel-of luchtpijpdeksel.
- EPIGONION**, was een snaarinstrument der Grieken, hetwelk 40 snaren gehad heeft.
- EPIGONATIE**, was in de Grieksche kerk een misgewaad, hetwelk tot aan de knie reikte en naar de linkerzijde hing.
- EPIGRAMMA**, Fr., bijschrift, opschrift; spot-of hekeldicht; stekelig punt dicht. *Epigrammatisch*, hetgeen zoodanig iets bevat. *Epigrammatist*, een vervaardiger van zin-of spottichten.
- EPIGRAPHE**, opschrift van een gebouw; ook motto op een titelblad. *Epigraphisch*, een opschrift bevattende, tot een opschrift behoorende. *Epigraphisch* heet ook de zijde eener munt, welke beelden en opschrift bevat; *monepigraphisch*, die alleen beelden heeft.
- EPIKRISIS**, Gr., beslissing, vonnis, oordeel.

- EPILENE**, een wijngaardeniers- of kelderlied.
- EPILENION**, een zingdans, dien de Grieken, bij het kelderden van den wijn, ter eere van **BACCHUS** uitvoerden.
- EPIMYLION**, een molenaarslied.
- EPILEPSIE**, Gr., de vallende ziekte. **Epileptisch**, de vallende ziekte betreffende.
- EPILOGISMUS**, noemt men de verontschuldigen en uitvlugten der geneesheeren, wanneer eene genezing slecht afloopt; in het algemeen verontschuldiging, uitvlugt.
- EPILOGUE**, Fr., *epilogus*, Lat., eene slotrede, slot.
- EPINAPHELOS**, heet het bezinsel van de urin, wanneer dezelve eene wolk heeft.
- EPINEUX**, Fr., *epineus*, stekelig, doornachtig, moeijelijk, netelig.
- EPINICIA**, Gr., zegevieringen, zegezangen.
- EPINYCTIDES**, nachtbladeren, eene soort van blaauwachtige of zwartachtige pokken, welke des nachts steking en branding veroorzaken, meerendeels met ontsteking gepaard gaande, en eene scherpe, naar etter zweemende vochtigheid bevattende.
- EPIODIUM**, een begrafenislied.
- EPIPAREXISMUS**, die aanval, welke in koorts, buiten den gewonen, somtijds ook volgt.
- EPIPEDOLOGIE**, dat gedeelte der elementaire meetkunst, hetwelk gewoonlijk *planimetrie* genoemd wordt.
- EPIPHANIA**, Gr., bijzondere verschijningen; ook het feest van drie koningen, den 6 Januarij, dewijl op dien dag de ster, welke zij, bij de geboorte van Christus, gezien hadden, weder zou verschenen zijn.

EPIPHO

- EPIPHOENOMENA**, teekens, die zich bij eene ziekte voordoen.
- EPIPHLEBOS**, noemt men iemand, die wijde, groote en hoogliggende aderen heeft.
- EPIPHONEMA**, Gr., eene slotspreuk, eindspreuk, toeroep.
- EPIPHORA**, Gr., (spraak.) de herhaling eener uitdrukking aan het einde van verscheidene volzinnen; (geneesk.) ontstekende oogdruiping, oogtraning.
- EPIPHOROS**, **EPIPHORAS**, eene vrouw, die gemakkelijk ontvangt; ook eene hoogzwangere. Eigenlijk wat tot dragen en vruchtgeven genegen is.
- EPIPHYLLOSPERMAE**, planten, wier bloesem (of eigenlijk zaad) op de bladeren is.
- EPIPHYSIS**, dat gedeelte van een been, hetwelk aan het grootere of hoofdbeen, door middel van eenen knobbel aangegroeid is, welke laatste bij jonge lieden nog niet vast is.
- EPIPLASMA**, eigenlijk eene brij van tarwenmeel met olie en water gekookt, die op de wonden gelegd wordt; in het algemeen echter zoo veel als *cataplasma*.
- EPIPLEROSIS**, bovenmatige opvulling der pilsaderen; in het algemeen overvulling.
- EPIPLOCELE**, eene netbreuk.
- EPIPLOCISTOSCHIOCELE**, eene darmbalzaksbreuk.
- EPIPLOITIS**, netontsteking.
- EPIPLOMPHALUM**, eene net-navelbreuk.
- EPIPLOOCOMIST**, hij, die eenen dikken, vetten buik heeft, smeerbui.
- EPIPLOSARGOMSCHALE**, een net-navelvleeschbreuk.
- EPIPOLASIS**, overvloed van vochten.
- EPIPOMPEUTICA**, liederen bij plechtige optogten.

EPIR

EPIRRHOE, toevloed van vochten in eene plaats des lichaams.

EPISCENIUM, het voorste gedeelte van het tooneel.

EPISCH, Gr., dat eenen held betreft; episch gedicht, heldendicht.

EPISCHEISIS, ziekte van (of met) onderdrukte leidiging, b.v., van het water, enz.

EPISCOPAAL, Gr., bisschoppelijk. **Episcopalen**, de bisschoppelijken, medeleden van de bisschoppelijke kerk (in Engeland). **Episcopaat**, het bisdom, de bisschoppelijke waardigheid.

EPISCOPIANI, heetten in de Grieksche kerk eenige geestelijken, die de assessoren van den Chartophylax waren, en de uitspraken en besluiten van den bisschop beoordeelen moesten.

EPISCYNIUM, het optrekken der oogleden, wanneer men een ernstig gezicht maakt.

EPISEMASIE, de eerste aanval eener ziekte; ook de tijd, dat zij het eerst bemerkt wordt.

EPISODE, eene uitweiding, eene inschuiving, inlassching, invlechting, tusshenhandeling, tusshenverhaal, tusshengezang. **Episodisch**, ingevlochten, ingeschoven.

EPISPASTICA, is hetzelfde met **corrodentia**, maar bijzonder zulke heelmiddelen, welke splinters en andere vreemde lichamen uit de wonden trekken.

EPISPHAEREN, de op de uiterste bestanddeelen der hersenen tot betere verdeeling der bloedvaten, zich bevindende kromvaten.

EPISSIOCELE, schaamlippenbreuk. **Epision**, de buitenste vrouwelijke schaamdeelen, de groote schaamlippen.

EPISIONCUS, schaamlippengezwel. **Episioophyma**, schaamlippenbui. **Episiorrhagia**, schaamlippen

ppenbloeding.

EPISTALMA, bevel van eenen vorst aan zijne dienaars, in zijne huisselijke zaken.

EPISTASIS, bij de pisbeschouwing, het bovenste gedeelte van het water.

EPISTAXIS, het neusbloeden; eigenlijk het (herhaalde) druppelen.

EPISTEL, *epistola*, Lat., een brief, zendbrief; fig. een verwijt, strafpredikatie. *Epistolaire*, Fr., wat tot de brieven behoort, als: *stile epistolaire*, briefstijl. *Epistolographie*, de briefschrijfkunde, het briefstellen.

EPISTEMONARCH, een titel, welke aan de Grieksche keizers gegeven werd; ook een Grieksche geestelijke, wiens ambt voornamelijk daarin bestond, om het volk ter gelegener tijd aan hunne verplichtingen te herinneren.

EPISTOLAREN, ondergeschikte geestelijken, die in de Katholieke kerk de epistelen zingen. In de middeleeuwen waren het schrijvers, die de keizerlijke bevelen uitvaardigden.

EPISTROPHE, eene redekunstige figuur, welke gebezigd wordt wanneer aan het einde van eenen volzin, een of meer woorden herhaald worden.

EPISTYLUS, (bouw.) de kroon of het bovenste van eene zuil.

EPISYLLOGISMUS, afdalende reeks van sluitredenen (in de redeneerkunde).

EPISYNNAPHE, (Muz.) wanneer drie tetrakoorden, ordelijk aan elkander gevoegd en voorgedragen worden.

EPITAPHIUM, een grafschrift, grafsteen, graftombe.

EPITASIS, het tweede deel van een drama, waarin de groo

- grootste verwarring heerscht; (geneesk.) het begin van den paroxismus of aanval eener ziekte.
- EPITAXIS, menigvuldige neusbloeding.
- EPITHALAMIUM, een bruiloftsgedicht.
- EPITHESES, Gr., een opstel, opschrift; ook bedriegerij. Epithetes, een bedrieger. Epithetiseren, eenen bijnaam aan iemand geven. Epitheton, bijnaamwoord; toezetsel.
- EPITHETON, bijnaam, toenaam. Epitheliseren, een' bijnaam of toenaam geven.
- EPITIMION, is in de Grieksche kerk hetgeen in de Katholieke boete is, poenitentie.
- EPITOME, Fr., en Lat., een uittreksel, kort begrip. Epitomiseren, uittreksels uit een boek maken, kort ineendringen.
- EPITRACHELIUM, een misgewaad in de Grieksche kerk, dat om den hals zamengaat.
- EPITRITOS, (Muz.) was bij de Grieken zulk eene verhouding van intervallen, waarbij, zoo als, b.v., bij de verhouding der zuivere kwart 4:3, het grootere getal het kleinere eenmaal en nog het derde deel van hetzelfde in zich bevat, en hetwelk men heden ten dage proportio sesquitertia noemt.
- EPITRITUS, een versvoet, welke uit eene korte en drie lange lettergrepen bestaat.
- EPITROPE, (redek.) wanneer men aan zijne partij iets toegeeft, om met het overige dezelve des te beter te kunnen bestrijden.
- EPIZEUXIS, Gr., de herhaling van een en hetzelfde woord, in het begin van eenen volzin.
- EPIZOOTIE, Gr., veeziekte, sterfte van het vee.
- EPODE, Gr., het laatste gedeelte van een gedigt, nazang; ook

- ook een klein vers, hetwelk op een grooter gedicht volgt.
- EPODUS, een betooverde, door tooverij gekeetend.
- EPOGDOUS, (Muz.) bij de Ouden de betrekking der intervallen, waarbij het grootere getal het kleinere eenmaal en nog het achtste deel van hetzelfde in zich bevat.
- EPOMIDEN, eene soort van kap, welke de doctoren en licentiaten eertijds bij plechtige gelegenheden droegen.
- EPOMPHALUM, navelpleister, middel tegen de tegennatuurlijke verhooging van den navel.
- EPONA, bij de Romeinen, de godin der paarden, ezels en hunne drijvers.
- EPOPEE, Gr., een heldendicht; ook een gedicht, waarin het een of ander geschiedkundig onderwerp uitgebreid en bezongen wordt.
- EPOPTEN, de ingewijden, deelhebbers aan de Elusische geheimen, ordebroeders; ook de geheime oppersten dezer broederschappen.
- EPOQUE, Fr., tijdstip, tijdpoint, begin eener tijdrekening of jaartelling, b. v. bij de Joden van de schepping der wereld, bij de Christenen van de geboorte van Christus, bij de Mahometanen van de Hegira, of vlugt van Mahomet.
- EPOS, zie epopee.
- EPULATIE, gastmaalhouding. Epuleren, brassen, gastmaal houden.
- EPULONEN, Romeinsche priesters, die zekere offeranden verrigten en de daarbij gebruikelijke schouwspelen en feestengeven moesten.
- EPULOTICA, is hetzelfde met cicatrisantia.
- EQUAAL, aequalis, Lat., evengelijk, evenredig; gelijk

gelijk in ouderdom. *Equaliteit*, evengelijkheid, billijkheid. *Equanimititeit*, gelijkmoedigheid. *Equatie*, verevening, evengelijking. *Equeren*, effenen, evenen, gelijkmaken.

EQUATIE, zie *equaal*.

EQUATOR, Lat., *aëquator*, eene aangenomen lijn, welke de aarde in tweegelijke halfronden deelt. *Equilateraal*, *aequilateralis*, Lat., hetgeen gelijke zijden heeft. *Equiliber*, *equilibrium*, Lat., het evenwigt. *Equilibrist*, koorddanser, kunstenaar. *Equinox*, *aequinoctium*, Lat., gelijkheid van dag en nacht, welke tweemaal des jaars plaats heeft, namelijk in de lente en in de herfst, wanneer dag en nacht even lang zijn. *Equinoctiaal* cirkel, aan eenige slingeruurwerken, die den waren tijd, naar de zon, aanwijzen. *Equinoctiaal* zonnenuijzer, dien men in alle oorden der wereld gebruiken kan, daar de anderen slechts op eene poolshoogte gerigt zijn.

EQUIPAGE, Fr., alles wat tot gemak, pracht en den stoet van de rijken behoort, als: koetsen, paarden, bedienden enz.; krijgsgereedschap, ook de manschappen der schepen, en hetgeen tot de uitrusting derzelve behoort. *Equipement*, de uitrusting van een' man, schip, of van militaire korpsen; kleeding en wapens. *Equiperen*, uitrusten, bemannen.

EQUIPEUR, een arbeider, die in eene geweerfabriek de enkele, door anderen vervaardigde deelen van een geweer tot een geheel vereenigt.

EQUIPOLLENT, gelijkgeldig.

EQUITET, Lat., *aequitas*, de billijkheid, welke de Romeinen zich als personen voorstelden en vergooiden.

EQUI

EQUIVALENT, *aequivalenti*, gelijkwaardig; *equivalentie*, gelijkwaardigheid. *Equivaleren*, van gelijke waarde zijn.

EQUIVOQUE, dubbelzinnig, twijfelachtig; ook dubbelzinnigheid; *equivouques*, woorden of redenen, welke op verscheidene wijzen kunnen uitgelegd worden.

EQUULEUS, houten paard of ezel, waarop de slaven der Romeinen tot straf rijden moesten.

ERADICEREN, met den wortel uitrukken, uitrooijen.

ERADEREN, afschaven, uitkrabben.

ERANEUM, eene leening, welke men aan eenen behoeftigen doet, op voorwaarde, dat hij, in betere omstandigheden komende, hetzelfde zonder interest weder zal geven.

ERATIDIA, *erotidia*, *erotia*, feesten, welke alle 5 jaren, ter eere van *CUPIDO*, te Tespis, gehouden werden, opdat hij de oneenigheden tusschen gehuwden zoude afwenden.

ERATO, eene der negen zanggodinnen, de muze der lirische dichtkunst.

ERE, Lat., ter zake dienstig, nuttig.

ERECTIE, het oprigten, overeindstaan.

EREMIET, *heremiet*, kluzenaar. *Ermitage*, kluis, kluzenaarswoning, kluzenaarshut. Zie *heremitage*.

EREMODICUM, het laten liggen van eene, voor het gerigt aanhangig, zaak; ook eene straf, die niet voor het geregt verschenen, is opgelegd.

ERETHISIA, *erethismus*, de opgewekte toestand.

ERETRISCHE AARDE, eene kleiachtige aarde, graauw en ook wit, den naam dragende van *Enetrium*, het tegenwoordige *Negropont*. Beide soorten worden in de geneeskunde, en de witte ook door de schilders gebruikt.

EREU

- EREUXIS, ereugmus, erijge, het oprispen.
 ERGASTERIUM, de werkplaats, bijzonder een laborator-
 ium.
 ERGO, gevolgelijk, daarom.
 ERICITEN, heeten zulke dendriten, waarin de teeke-
 ning slechts enkele boompjes met stam en takken vo-
 orstelt.
 ERIGEREN, oprigten, opbouwen, verheffen, overeindzet-
 ten. Zie erectie.
 ERINNEN, erinnijen, bijnaam der wraakgodinnen, of
 furien.
 ERIPIEREN, ontrukken, wegnemen.
 ERIS, de godin der tweedragt, van den twist en haat.
 ERISICHTON, naam van eenen onverzadelijken vraat, die
 eindelijk zijne handen en voeten opvrat.
 ERISTICA, eristiek, strijd-en twistheologie, zie Pol-
 emiek. Eristisch, twistziek.
 ERLANGER-BLAAUW, eene naar Berlijnsch blaauw zwe-
 emende verw, welke uit Alicantische soda en een de-
 rde deel zuiver roet vervaardigd wordt.
 ERMIN, eene tol, welke in de Levantsche handelplaatsen,
 bijzonder te Smyrna, van de in-en uitgaande schepen
 bestaald moet worden.
 ERNST-VUURWERK, bij de vuurwerkers elk vuurwerk,
 dat tot het dooden van menschen of dieren vervaard-
 igd wordt.
 ERODENTIA, (Heelk.) middelen, welke met hunne spitse
 deelen het vleesch afknagen.
 EROGATOR, is voornamelijk degene, die iemands laatst-
 en wil ten uitvoer brengt.
 EROGEREN, uitdeelen, bedelen; uitgeven, kosten maken.
 EROS, Gr., de god der liefde, die bij de Grieken, gelijk
 CUPIDO

- CUPIDO bij de Romeinen, als minnegod vereerd werd.
 EROTEMATISCH, in vragen vervat, vraagsgewijze.
 EROTIDIEN, waren feesten bij de Grieken in de stad
 Thespia, in Beotie, welke alle vijf jaren op den berg
 Helikon, ter eere van AMOR gegeven, en waarbij voor
 muzikale wedstrijders prijzen uitgelooft werden.
 EROTISCH, verliefd, muziek; ziekten en toevallen, die
 uit liefde ontstaan.
 EROTOMANIE, razernij uit liefde.
 ERRATA, een aantal drukfeilen, lijst van drukfeilen. Er-
 ror, Lat., erreur, Fr., dwaling, fout; error cal-
 culi of in calculo, eene fout in de berekening;
 salvo errore calculi, met voorbehoud van fou-
 ten in de berekening.
 ERRHINA, neusmiddelen, niesmiddelen, niespoeder.
 ERRHYSIS, eene matig langzame bloeding.
 ERUCTATIE, eructatio; Lat., het oprispen, het opg-
 even van wind uit de maag door den mond. Eruct-
 eren, oprispen.
 ERUDIET, eruditus, Lat., geleerd, kundig, ervaren.
 Eruditie, geleerdheid, kunde, ervarenheid.
 ERUEREN, uitvorschen, navorschen, zieh in eene zaak
 verdiepen, dezelve doorgronden.
 ERUMPEREN, uitbreken, uitbarsten. Eruptie, erup-
 tio, Lat., uitbarsting, uitwerping van brandbare sto-
 ffen der vulkanen; alles wat met geweld voor den dag
 komt, als: het neusbloeden; uitval van eene bezetting
 uit eene schans of vesting, enz.
 ERYCINE, een bijnaam van VENUS, van den berg Eryx in
 Sicilie, op welks top zij eenen beroemden tempel had.
 ERYSIPELAS, de roos (ziekte.)
 ERYTHEMA, de valsche roos, eene voorbijgaande vurige
 rood

- roodheid der huid, welke van het wrijven en uitwendige bijtende scherpte voortkomt.
- ESCABELLON, *escablon*, Fr., het voetstuk van een borstbeeld, wanneer het van onder smal toeloopt.
- ESCADRE, Fr., *eskader*, eene scheepsafdeeling, gedeelte of smaldeel eener vloot. *Escadron*, een eskadron, eene compagnie kavallerie.
- ESCALADE, beklimming, overklimming, veelal door middel van ladders; bestorming eener vesting door middel van stormladders. *Escaladeren*, beklimmen, opklimmen, overklimmen; berennen, bestormen.
- ESCALE, een werktuig, waarvan men zich oudtijds in den oorlog bediende, om over de stadsgrachten te komen, en het als petarde aan de poort der vesting aan te werpen.
- ESCAMOTTEREN, goochelen, ontfutselen, wegmoffelen, uit den zak rollen. *Escamotterie*, goochelarij, ontfutseling, listig bedrog. *Escamotteur*, een goochelaar, zakkenrolder.
- ESCANTOLA, de kamer op eene galei, waarin de Arzusin of Profos zich onthoudt.
- ESCAPADE, gekke kuur, moedwillige jongensstreek: *escapaden* maken.
- ESCARPE, de binnenwaartsche helling van de walgracht (in de vestingbouwk.); de luitenste wordt *contrescarpe* genoemd.
- ESCARPINEN, dubbelhaken, welke met kettingkogels geladen en tegen de touwen en zeilen gerigt werden.
- ESCARPINS, Fr., dansschoenen zonder hakken, omgekeerde schoenen.
- ESCEK-AGASI, de bevelhebber over 2000 soldaten van de lijfwachten des konings van Perzie, die zeer zware mus

- musketten dragen.
- ESCHALOTTE, het koperen blad aan het mondstuk der snorregisters.
- ESCOMPTE, Fr., aftrek in rekening; korting, rabat. *Escompteren*, aftrekken, afkorten.
- ESCHAROTICA, geneesmiddelen, welke eene schurft of korst maken.
- ESCHBLAAUW, eene schildersverw, die uit eenen zekeren steen bereid wordt.
- ESCHEL, *escher*, de derde hoofdsoort der blaauwe verw of smalt, welke onder allen de bleekste is.
- ESCLAVAGE, het regt eener Engelsche compagnie, om uitsluitend eene soort van handel te drijven; ook de tol, welchen de Fransche schepen tot aan de oorlogsverklaring in 1793 van alle koopwaren, die zij uit Engeland haalden, nog boven de gewone uitgaande regten moesten betalen.
- ESCOPETTERIE, eene salvo uit het klein geweer.
- ESCORIAL, *El-escorial*, Spaansche villa, met een prachtig klooster, nabij Madrid. Dit klooster is ter eere van ST. LAURENTIUS in de gedaante van een rooster gebouwd.
- ESCORTE, geleide, bedekking. *Escorteren*, geleiden, beschermen, bedekken, als b.v. ter zee, door oorlogsvaartuigen, te land, door eene militaire bedekking van soldaten.
- ESCOUADE, zooveel als korporaalschap.
- ESCROQUEREN, aftroggelen, met list afhalen. *Escroquerie*, aftroggeling, afzetterij.
- ESCUDO, eene Portugesche gouden munt, welke 1600 reeds of $4\frac{1}{2}$ gulden geldt. *Escudo de oro*, eene Spaansche gouden munt van 20 realen, of iets meer dan

dan 4 gulden. Escudo de plata, eene Spaansche rekenmunt, welke $1\frac{1}{2}$ escudo de vellon bedraagt. Escudo de vellon, eene Spaansche zilvermunt, iets meer dan een gulden waardig.

ESITOTOL, een tol van uitvoer, uitgaande regten.

ES MOL, eene der 24 toonsoorten der muziek.

ESOPHAGUS, esophaag, de slokdarm.

ESOTERISCH, wat inwendig is; wetenschappelijk, nauwkeurig, juist. De oude weesgeeren verdeelden hunne voordragt in eene esoterische, voor geoefende denkers en ingewijden, en eroterische, voor ongeoeffende toehoorders, oningewijden.

ESPAGNOLADE, snoeverij, pralerij, snorkerij.

ESPALIER, een leiboom, die tegen eenen muur of een staketsel geleid wordt.

ESPALMAGA, de kosten van vat-of scheepsverpikking.

ESPALMA, eene soort van mastikvernis, welke het hout, dat men daarmede vernist, tegen vuil en wormen beveiligt.

ESPECE, Fr., geslacht, soort; ook geld, en espees, in spetie, in klinkende munt.

ESPERANCE, Fr., de hoop. Cap de Bonne Esperance, de kaap de Goede Hoop.

ESPLANADE, Fr., voorplein, vlakke; open plaats tusschen groote gebouwen, of tusschen eene vesting of citadel en de huizen der stad.

ESPHLASIS, zooveel als Enthlasis.

ESPOIR, een klein metalen kanon, hetwelk op het verdek eenes schips geplaatst wordt, en waarvan men zich bij landingen bedient.

ESPONTON, eene soort van halve piek, waarvan men zich op schepen voor het enteren bedient; ook het geweer, dat

dat bij de landtroepen voorheen de onderofficieren droegen.

ESPRIT, Fr., geest, verstand; bel esprit, schoone geest, geleerde; esprit fort, sterke geest, vrijdenker, vrijgeest. Esprit de corps, het voorstaan der denkwijzen van een gezelschap of vereeniging, de gehechtheid aan dezelve. Esprit public, volksgeest, algemeene denkwijzen.

ESQUIF, een klein vaartuig of sloep, waarvan men zich bij groote schepen, voor het af-en aanvaren bedient.

ESQUIRE, Eng., titel van een' engelsch edelman; schildknaap.

ESQUISSE, schets, eerste ontwerp van eene schilderij, enz. wel is waar, geen geheel raw ontwerp (als croquis), maar het plan, dat door eenige nog niet volkomen uitgewerkte trekken, van eene schilderij, gebouw, tooneelstuk, enz. opgegeven is.

ESSAEERS en Esseners, eene sekte onder de oude Joden, die volgens PLATO'S leerstellingen handelen, en het meeste op stille aandachtige bespiegelingen en strenge zeden zich toelegden.

ESSAI, Fr., proef, onderneming. Coup d'essai, proefstuk; de toets van goud of zilver. Essaiieren, beproeven, toetsen. Essaiieur, hij, die dit doet.

ESSAMEE, een soldijbrief, dien de Turksche soldaten bekomen, en tegen welks tooning zij hunne solbij, ook door anderen kunnen laten ontvangen.

ESSE, het wezen, zijn, de toestand.

ESSENCE, Fr., geest, verfijnde zelfstandigheid. Essentieel, wezenlijk, zelfstandig. Punch- of bisschop-essence, geest van punch of bisschop.

ESSERA, een uitslag, welke zich in breede, enkele vlekken

kken, glad, vlak, brandend en jeukend, van eene blinkende roode kleur, voornamelijk aan de handen en in het gezicht, meerendeels zonder koorts voordoet; windbuilen, netelziekte.

ESSITO, *essito-tol.* Zie *Esito-tol.*

ESTAFETTE, een rijdende postbode.

ESTAMINET, een herberg, alwaar men samenkomt, om te drinken en zich te vermaken. *Estaminette*, een gezelschap van zwelgende boeren; ook eene kwakzalverskraam; kleine kroeg.

ESTAMPE, een afdruk, koperen plaat, gravure; ook een werktuig der smeden, om gaten in de hoefijzers van paarden te slaan.

ESTAMPITIA, een stempel, waarmede in Spanje de gewone onderteekening des konings: *Yo el Rey*, (dat is: Ik de Koning) gezet wordt.

ESTANDARTE, standaard, de vaan bij de ruitery.

ESTERLIN, eene oude Fransche munt, welke onder PHILIPPUS den Schoonen in 1509 geslagen werd, en van fijn zilver was.

ESTIMABEL, *estimable*, Fr., achttingwaardig, schatbaar. *Estimatie*, hoogachting, waardering. *Estime*, achting, waarde. *Estimeren*, waarden, hoogachten.

ESTIME, *evenwigtigheid*, het behoorlijke evenwigt op beide zijden van een schip, bij het bevrachten van hetzelfde in acht te nemen.

ESTOCADEN, bedelarijn, lastige aanzoeken; ook bedelbrieven; brandbrieven.

ESTO MIHI, is de eerste zondag in de vasten; dewijl de mis bij de Roomsche katholieken aanvangt met de woorden van den 31sten psalm: *Esto mihi in Deum protectorem.*

ESTO

ESTOMPE, zulk eene teekenmanier, waarbij de verwen dik gelegd en het licht en bruin door het wrijven met een stuk zamengerold papier of zeem, een doezelaar genoemd, voortgebracht worden.

ESTRADE, optred, verhevene plaats voor een praalbed, of troon; ook eene afwijking van de hoofdzaak, in het twisten.

ESTRATTO, Ital., *extra it*, Fr., een uittrek, eenvoudige lottowinst.

ESTROPADE, de sprong van een paard, wanneer het zich van voren opheft en tevens van achteren uitslaat; ook een toer van de koordedansers (*acrobates*), welke daarin bestaat, dat zij met de handen aan het koord hangen, en alsdan met het ligchaam tusschen de armen doorwentelen.

ESTROPIEREN, verminken. *Estropie*, *geestropie* *eer d*, verminkt.

ETABLAGE, het staangeld der kramers; ook het stalgeld; eindelijk de ruimte tusschen twee karreboomen.

ETABLISSEMENT, Fr., eene inrigting, een gesticht. *Etablisseren*, neerzetten, vestigen, oprigten, stichten.

ETAGE, Fr., verdieping van een huis. *D'etage en etage*, al hooger en hooger.

ETAGEERMAAT, een werktuig, waaraan de lengte der haren, voor het tansen, gemeten wordt.

ETAGEMAAAT, een met vele evenwijdige lijnen overtrokken papier, hetwelk de gesteldheid en menigte van tansen, tot eene pruik benoodigd, te kennen geeft.

ETAGEREN, de tansen tot eene pruik rijgewijze naar hunne onderscheidene lengte boven elkander opnaaijen; ook de haren zoodanig knippen, dat elke bovenste rij

- rij korter dan de onderste wordt.
- ETALAGE**, Fr., het uitkramen, de tentoonstelling van koopwaren; ook het opsieren der vrouwen, om zich te doen opmerken; verder het aannemen van zekere houding, om zijne geleerdheid, zijnen rijkdom, of zijn verstand enz. te doen in het oog vallen. **Etaleren**, uitkramen, openleggen, ten toon spreiden.
- ETALON**, een ijk, ijkmaat, gewigt, el enz., gebruikt wordende, om andere maten en gewigten daarmede te ijk-en.
- ETAMIN**, zeefdoek, zijgdoek, pakdoek; een dunne wollen stof.
- ETAPE**, stapelplaats, voorraadplaats voor doortrekkende soldaten, alwaar de levensmiddelen uitgedeeld worden, en alzo rust gehouden wordt; diensvolgens ook rustplaats. **Etapiër**, leeftogtbezorger, proviandbezorger.
- ETAT**, staat, toestand, gesteldheid, vermogen, intigting; overslag van kosten, de bepaalde som van ontvangst en uitgaaf; lijst of naamrol; staf; schriftelijk opstel van iets. **Etat-major**, de staf bij een legerkorps. **Etat-major-general**, generale staf, algemeene kwartiermeester staf.
- ET CETERA**, zie cetera.
- ETEIGNOIR**, een domper, domphoorn.
- ETENDUE**, wijde, grootte, omvang, uitgestrektheid.
- ETERNEL**, eeuwig, altyddurend; de Eeuwige.
- ETESIAE**, passaatwinden. **Etesische winden**, koele hondsdaagswinden.
- ETESIENISCHE WINDEN**, zachte, koele winden, in de hondsdagen.
- ETHICA**, ethiek, zedeleer.
- ETHNARCH**, regter en oudste onder de Joden; ook in het

- het algemeen, de regent of bevelhebber van eene provincie.
- ETHMOIDALIS**, Ethmoideus, zeefvormig.
- ETHNOGRAPHIE**, Gr., geschiedenis der volken.
- ETHOGRAPHIE**, zedenbeschrijving. **Ethologie**, leer en verhandeling over de zeden en gebruiken van een volk.
- ETHOPEE**, beschrijving der zeden en aandoeningen van eenen persoon.
- ETHOS**, het aandoenlijke in den scherijfstijl.
- ETIQUETTE**, een opschrift, hetwelk de korte inhoud is van hetgeen eene zaak bevat, op flesschen, karotten enz.; opschrift, of titel; ook het ceremonieel aan het hof, of in voorname gezelschappen; hoofdsche manier.
- ETMAAL**, de tijd van dag en nacht of vier en twintig uren.
- ETONNANT**, verbazend, verwonderlijk, ongemeen.
- ETOUFFANT**, versmorend, verstikkend. **Etoufferen**, verstikken, dempen, onderdrukken.
- ETOURDERIE**, onbezonnenheid, verwaande domme stoutmoedigheid. **Etourdi**, een losbol; ook onbezonnen, vermetel. **Etourdissement**, bedwelming, baloorigheid. **Etourdissen**, bedwelmen, verdooven, bedremmelen.
- ETRANGE**, vreemd, zeldzaam, ongewoon, wonderlijk. **Etranger**, vreemdeling.
- ETRONCUS**, onderbuiksgezwel.
- ETRURISCH** of **Hetrurisch**, **Hetruscisch**, het karakteristieke, dat de Hetruriërs aan hunne kunstwerken gaven, en in onze tijden bij gebouwen en drinkgereedschap nagebootst wordt.
- ETUI**, koker, b.v. voor messen en allerhande gereedschappen

- ppen.
- ETYMOLOOG**, woordkenner, uitlegger, afleider van woorden. **Etymologie**, woordkennis, woordgronding, uitlegging en nasporing van den oorsprong der woorden. **Etymologisch**, hetgeen tot de woordkennis behoort. **Etymologiseren**, den oorsprong der woorden onderzoeken.
- EUAEMIA**, goede gesteldheid des bloeds.
- EUAESTHESIA**, goede gesteldheid der zintuigen en des gevoels.
- EUANALEPTUS**, die zich, na ziekten, spoedig herstelt.
- EUANTHES**, bloeiend, schoon.
- EUCHARISTIE**, dankbaarheid; ook de dankbare viering van den dood van Jezus, het heilige avondmaal.
- EUCHELAJON**, eene plegtigheid of ceremonie der Grieksche kerk, welke met het laatste oliesel in de Roomsche kerk overeenkomt.
- EUCHLORINE**, het hyperoxygeneerde keukenzoutzuur.
- EUCHROEA**, goede huidkleur, goed gezond aanzien of uitzigt.
- EUCHYLIA**, goede gesteldheid van de chyl of van de sappen in het algemeen.
- EUCHYMIA**, goede gesteldheid der spijsbrij of der sappen in het algemeen.
- EUCRASIA**, goede gezondheid, eigenlijk goede vermenging (der bestanddeelen des ligchaams).
- EUDAEMON**, een goede geest. **Eudaemonie**, hooge zaligheid van den geest, gelukzaligheid. **Eudaemonismus**, de bewering of erkenning der gelukzaligheidsleer; volgens KANT, het onophoudelijk streven naar de volkomenheid van het menschelijke geslacht.
- EUDAEMONOLOGIE**, de leer van de belooning eens deugdzaamen

- gdzamen wandels, door zielerust en inwendige ware gelukzaligheid.
- EUDIOMETER**, luchtzuiverheidsmeter, werktuig, om de zuiverheid der lucht te meten.
- EUDORA**, de geefster van alles goeds en schoons.
- EUDURANION**, het doorschijnend zonnestelsel, een door den Engelschman WALKER uitgevonden werktuig, om het wereldstelsel in deszelfs sterrekundige betrekkingen zeer aanschouwelijk voor te stellen.
- EUDYNAMIA**, het betrekkelijk regelmatige levensvermogen, en alzoo, volgens het grondbegrip, hetzelfde als **Eucrati a**.
- EUEXIA**, een wenschelijke gezonde toestand van het organisme, het tegendeel van **Cachexia**.
- EUMENIDEN**, waren bij de Heidenen de plaaggeesten der helle, de wraakgodinnen, de furien.
- EUMOLPIDEN**, de raden in het geestelijke gericht te Athene.
- EUNOMIA**, de goede wetgeving; naar de oude fabelleer, was zij eene dochter van **THEMIS**, de godin der gerechtigheid.
- EUNUQUE**, Fr., en **nuchus**, Lat., een gesnedene, ontmande.
- EUPATHIE**, (geneesk.) een toeval, waarbij weinig gevaar is.
- EUPEPSIE**, gemakkelijke spijsvertering.
- EUPHEME**, de voedster der Muzen, en moeder van den **Erotus**, wier steenen standbeeld op den Helicon stond.
- EUPHEMISMUS**, (Redek.) eene verzachtingsuitdrukking, verzachtend woord, verschoonende uitdrukking, bij voorb., ontslapen, henegaan, voor sterven.
- EUPHLOGIA**, de goedaardige pokkenziekte.

- EUPHON**, een door CHLADNY te Wittenberg uitgevonden muzikinstrument, in den vorm van eene schrijfllessenaar, en inwendig omtrent 40 horizontaal liggende glazen staven, ter dikte eener schrijpen en omstreeks 17 duim lang, hebbende. Het wordt bespeeld als de harmonica, wier toonen het nabij komt.
- EUPHONIE**, welluidendheid, schoone klank. *Euphonia*, welluidend.
- EUPHORBIA**, een bekend plantengeslacht, welks talrijke (omtrent 200) soorten bijna alle zeer scherp, bijtend sap schijnen te bevatten. *Euphorbium*, het verdikte sap der *Euphorbia*.
- EUPHORIA**, de welstand; bij eene genezing, het welgelukken.
- EUPHROSINA**, naam van eene der drie bevalligheden of gratien; (fig.) de vreugde.
- EUPNOEA**, goede ademhaling.
- EUPORIA**, tegenwoordigheid van geest, behendigheid enz., bij voorbeeld, van den wondheeler bij operatien, van den geneesheer in moeilijke gevallen.
- EUPORISTA**, geneesmiddelen, welke gemakkelijk te bereiden zijn en meerendeels altijd voor de hand liggen.
- EURF**, een dikke ronde tulband, dien de Turksche wetgeleerden en de opperste geneesheer des Sultans dragen.
- EUROS**, schimmel, modder.
- EURYALUS**, een bijnaam van Apollo, zooveel beteekenende als een die alles verlicht.
- EURYDICE**, de vrouw van Orpheus. Zie *Orpheus*.
- EURYNOME**, de dochter des Oceaans; volgens HESIODUS, de moeder der Horen.
- EURYSTHEUS**, een kleinzoon van Perseus, koning van Myc

- Mycene** en tegenstrever en beheerscher van zijnen bloedverwant, Herkules, die op zijn bevel twaalf groote en gevaarvolle daden verrigten moest.
- EURYTHMIE**, welluidende overeenkomst; overeenstemming van alle deelen, in verzen, gebouwen, beelden enz.; leer der evenredigheden.
- EURYTHMUS**, goede, regelmatige en natuurlijke pols.
- EUSCHEMOSYNE**, de goede uiterlijke welstand.
- EUSEBIA**, de godin of begunstigster der godgeleerdheid.
- EUSEMIA**, goede voorbeduiding, goed voortteeken.
- EUSITIA**, goede eetlust.
- EUSTYLOS**, (bouwk.) met zuilen voorzien; juiste verhouding der zuilen.
- EUTERPE**, eene der negen zanggodinnen, de godin der muziek.
- EUTHANASIE**, het wel sterven, een zachte dood, het ontslapen.
- EUTHIA**, een kunstwoord der Grieksche muziek, hetwelk eene toonopvolging van de diepte naar de hoogte beteekende.
- EUTHYMETRIE**, *Euthylogie*, dat gedeelte der meetkunst, hetwelk over de lijnen handelt, of de theorie van de afmeting der lengte-uitgebreidheden bevat.
- EUTHYMIE**, gemoedsrust; vrolijkheid van geest.
- EUTOOCIE**, het gemakkelijke baren, goede verlossing; ook de vruchtbaarheid. *Eutocos*, gemakkelijk barend; vruchtbaar, welgeschapen.
- EUTONIE**, behoorlijke kracht, vastheid.
- EUTROPHIE**, de behoorlijke en gepaste voeding des lichaams.
- EVACUATIE**, ontleding, ontruiming; afgang. *Evacuantia*, ontruimings- of ontledigings-middelen. *Evacueren*

- EVAGATIE**, uitwijking, uitweiding. **Evagieren**, uitwijken, uitweiden.
- EVALESCEREN**, toenemen, opgroeijen, sterker, grooter worden, in waarde rijzen.
- EVALVATIE**, aanslag, schatting; ook het gehalte der muntten. **Evalveren**, aanslaan, schatten, waarden.
- EVAMERION**, de God der herstelling uit ziekten; waarschijnlijk een bijnaam, onder welken Apollo of Esculapius vereerd werd.
- EVAN**, bijnaam van BACCHUS.
- EVANESCEREN**, verdwijnen.
- EVANGELIE**, euangelium, woordelijk: eene goede boodschap, of aangenaam berigt; het evangelie. **Evangelist**, een der vier evangelisten.
- EVANGELIER**, een geestelijke, die het Evangelie te lezen of te zingen heeft.
- EVANOMETER**, een werktuig, om het blaauw der lucht te meten.
- EVAPORATIE**, uitdamping, uitwaseming; eene scheikundige bewerking, waardoor men vlugtige van minder vlugtige of tegen het vuur bestand blijvende deelen afscheidt; ook (geneesk.) het uitdampen des menschelijken lichaams, of het zweeten. **Evaporeren**, uitdampen, zweeten.
- EVASIE**, de ontvlugting, het ontloopen.
- EVECTICA**, **Evectiek**, dat gedeelte der geneeskunde, hetwelk leert, hoe men tot eenen goeden staat van gezondheid graken kan.
- EVELLEREN**, uittrekken, ontwortelen, uitroeijen.
- EVENEMENT**, Fr., gebeurtenis, voorval, toedragt van zaken.

- EVENTUALITER**, gebeurlijk, bij geval, mogelijk. **Eventueel**, gebeurlijk.
- EVERSIE**, **eversio**, Lat., omkeering, omverwerping. **Everteren**, omkeeren, omverwerpen.
- EVERTEREN**, omwerpen, omverwerpen, ter neer storten, onbekwaam, ongelukkig maken. **Eversie**, omverwerping.
- EVERTUEREN**, pogen, zijn best doen.
- EVESTIGIO**, Lat., op staanden voet, dadelijk, op de plaats, voor de vuist.
- EVIADEN**, naam der bacchantinnen. **Evius**, BACCHUS.
- EVICTIE**, overtuiging; ook borgstelling, borg, schadelooshouding.
- EVIDENT**, klaar, blijkbaar, klaarlijkheid.
- EVINCEREN**, bewijzen, openleggen, ophelderen; te boven komen.
- EVITEREN**, vermijden.
- EVOCATIE**, uitroep, uitboezeming; indaging van eenen uitlandigen. **Evoceren**, uitroepen; indagen.
- EVOHE**, **Evoe**, ha! ha! heisa! boerra! hoezee! vreugdekreet van het volk, bij de openbare spelen der Grieken en Romeinen.
- EVOLUTIE**, beweging, zwenking der soldaten; beweging of wending van eene vloot, of een leger enz.; (in de muziek) de buiging van de stem. **Evolveren**, ontwikkelen.
- EVOVAE**, deze zes klinkletters, waaruit men een woord zamengesteld heeft, beteekenen de toonen, waarin bij de oude kerkmuziek de slotwoorden der koralen: **saeculorum amen** gezongen werden, en waaruit de organisten eenen overgang tot het volgend gezang moesten maken.

EVULGEREN, uitstrooijen, verspreiden, onper de menschen brengen.

EWSAT of **Edna**, een Turksch ordekleed.

EX, Lat., uit. In samenstellingen beteekent het echter; eertijds, voormalig, gewezen, b. v. **exjezuit**, **exminister**, **exprofessor**. **Exprofesso**, willens en met vlijt; **ex tempore**, uit het geheugen, van buiten.

EXACT, naauwkeurig, stipt, puntelijk. **Exactie**, invordering, vordering, afpersing, knevelarij. **Exactitude**, naauwkeurigheid, stiptheid.

EXACTOR, was bij de Romeinen een slaaf, die de schulden invorderen, en ook de arbeiders aanzetten moest, om het hunne ter regter tijd af te leveren; hij, die eene wisselschuld betalen moest.

EXACUEREN, scherp maken, aanzetten; ook opwinden, bewegen.

EXAEMIA, bloedverlies, verbloeding. **Exaemon**, volbloedig. **Exaemos**, bloedeloos, verbloed.

EXAERESIS, uittrekking of wegneming, b. v., van een tand uit de kinnebakken, van het kind uit den uterus; uithaling of verdrijving van tegennatuurlijke of verdorvene deelen uit het ligchaam.

EXAGERATIE, vergrooting, overdrijving; groote ophef. **Exagereren**, iets vergrooten.

EXAGITEREN, plagen, kwellen, driftig maken, vertoor-
nen.

EXAGONIA, dingen, die niets ter zake behooren.

EXALMA, **Exalsis**, het uitspringen, bijzonder van een wervelbeen, een hand-of voetgewricht uit zijnen stand.

EXALTATIE, verhooging, verheffing; ingeving, dweeperij; overspanning. **Exalteren**, verhoogen; in de hoogte zweven; dweepen.

EXAM

EXAMEN, Lat., beproeving, ondervraging. **Examinatie**, het onderzoek, de beproeving. **Examinator**, ondervrager, uitvrager, onderzoeker. **Examineren**, ondervragen, onderzoeken; uithooren.

EXANASTOMOSIS, eene tegennatuurlijke opening der uiteinden van aderen en bloedvaten.

EXANIMEREN, den moed benemen, afschrikken.

EX ANIMO, Lat., van harte, hartelijk, met voordacht.

EXANTHEMA, uitslag, blaren of vlekken op de huid.

EXANTLATIE, het uitpompen der lucht of eener andere vloeistof.

EXARCH, voormaals de stedehouder der Oostersche keizers, over het ondergedeelte van Italie. **Exarchaat**, het ambt en gebied, of de waardigheid van zulk eenen stedehouder; ook hedendaags bij de Grieken de afgevaardigde van den patriarch, die voor denzelfden door de provincien reist, om de bisschoppen en kerken te bezoeken.

EXARTICULATIE, verrekking, ontwrichting.

EXASCIEREN, uitwerken, het ruwste wegwerken.

EXASPERATIE, verbittering. **Exaspereren**, verbitteren.

EXASSE, Lat., geheel, volkomen.

EXANCTOREREN, ontzetten, afzetten, met beschimping wegzenden.

EXATMOSCOPIUM, werktuig om de uitwaseming te meten.

EXAUDI, de zesde zondag na paaschen.

EXCARNATIE, het ontvleezen. **Excarnificeren**, ontvleezen, martelen, pijnigen, folteren.

EX CATHEDRA, beslist de Paus, wanneer hij, naar aanleiding der Heilige Schrift, der overleveringen, of ook

volgens zijn eigen goeddunken, eene uitspraak doet.

EXCAVATIE, de uitholing, het uitholen.

EXCEDEREN, overschrijden, uitspatten, overtreden.

EXCELLENT, uitstekend, uitmuntend, voortreffelijk. **Excellentie**, heerlijkheid, voortreffelijkheid; titel, welke men aan ministers en onderscheidene andere voorname personen geeft. **Excellenteren**, uitmunten, groot zijn.

EXCENTRICITEIT, buitengemeenheid, overspanning. **Excentrisch**, wat om een ander middelpunt draait, (fig.) ongewoon, overspannen; het tegendeel van het concentrisch.

EXCEPT, uitgenomen, uitgezonderd. **Exceptie**, uitzondering, tegenspraak, uitvlugt.

EXCERPEREN, uittreksels maken, verkorten of in het kort overbrengen. **Excerpt**, uittreksels. **Excerpta**, Lat., uittreksels uit boeken.

EXCES, uitspatting, moedwil; ook gewelddadigheid. **Excessief**, buitensporig, onmatig, overdreven.

EXCHEQUER, Eng., de schat- of rekenkamer, het financiële hof van den koning van Groot-Brittanje; ook het oppergeregt des Aartsbisschops van York. **Exchequer-bills**, staats-schuldbriefjes, of banknoten, in plaats van gereed geld.

EXCIPIEREN, uitzonderen, eene uitzondering maken; ook tegen inbrengen, tegenoverstellen, tot verantwoording voortbrengen; ook (in de artsenijskunde), wanneer men drooge poeijers onder vochten mengt.

EXCITATIE, aanmoediging, aanzetting, herinnering, opwekking, uitnoodiging, opeiseling. **Excitatief**, opwekkend, aanzettend, opwakkerend. **Exitatorium**, Lat., eene geregtelijke aanmaning, om aan zijnen pligt

te voldoen, waarschuwingsbrief. **Exciteren**, aanzetten, ophitsen, aanvuren, opruijen; ook oproepen, als, b. v. iemand ambtswege voor het geregt roepen.

EXCLAMATIE, uitroep; ook zachte of luide toon van spreken; **exclamationis signum** (!,) het uitroepingsteeken. **Exclameren**, uitroepen, luid schreeuwen.

EXCLUDEREN, uitsluiten. **Exclusie**, uitsluiting. **Exclusief**, uitsluitenderwijze, uitgenomen.

EXCOGITEREN, verzinnen, verdichten.

EXCOLEREN, aanbouwen, volkomen maken, verbeteren. **Excolering**, de uitwerking, verbetering.

EXCOMMUNICATIE, de kerkeban. **Excommuniceren**, in den ban doen, buiten de gemeenschap der kerk sluiten.

EX COMPOSITO, uit de vergelijking.

EXCOMPTE, keten. **Escompte en Disconto**.
Zie dit laatste woord.

EX CONTINENTI, dadelijk, wat terstond geschiedt.

EXCORIEREN, villen; tot op het bloed geeselen.

EXCREMENT, uitwerpsel, drek.

EXCRESCENCE, Fr., uitwas.

EXCRETIE, afzondering, uitwerping.

EXCUDIT, Lat., hij heeft het gesneden of gegraveerd; de plaatsnijders zetten dit op de door hen vervaardigde platen met hunnen naam.

EXCULPATIE, vrijspraak. **Exculperen**, onschuldig verklaren, schuldloos voorstellen.

EXCURREREN, buitensporig zijn. **Excursie**, uitweiding; strooppartij; eene korte reis, uitstap.

EXCUSABEL, excusable, Fr., te verontschuldigen, verontschuldigbaar. **Excuse**, verontschuldiging. **Excuse**

cuseren, verontschuldigen.

EXCUSSIE, *excussio*, Lat., *excussion*, Fr., de uitwinning des voornaamsten schuldenaars; ook naauwkeurig onderzoek; *beneficium excussionis*, het regt om den hoofdschuldenaar uit te winnen, voor dat men den borg in regten betreft.

EXECRABEL, *execrable*, Fr., afschuwelijk, vloekwaardig. *Execratie*, de afschuw of afkeer van iets; ook verwensching. *Execreren*, vervloeken, verwenschen.

EXECUTANT, (muz.) een muzikant, welke zich op concerten laat hooren. *Executeren*, een vonnis uitvoeren; ook ter straffe of ter dood brengen. *Executeur*, uitvoerder van eene volmagt, of testamentairen last. *Executie*, uitvoering; voltrekking van een vonnis. *Executoriaal*, ook *executabel*, hetgeen door gerechtsdwang gevorderd kan worden.

EXEDRA, eene plaats vol stoelen; vergaderzaal, gehoorzaal, enz.

EXEGESE, *exegesis*, Gr., verklaring, uitlegging, voornamelijk van den bijbel. *Exegeseren*, verklaren, uitleggen. *Exeget*, uitlegger, verklaarder. *Exegetica*, *exegetiek*, verklarings-uitleggingskunst. *Exegetisch* uitleggend, verklarend.

EXELOYSMUS, *Exoloysmus*, het wederoptrekken van een gebeente, bijzonder aan den schedel.

EXEMPEL, *exemplum*, Lat., voorbeeld, monster; een exempel statueren, een schrik boezemend voorbeeld geven, een strafvoorbeeld daarstellen; een exempel aan iets nemen, zich aan iets spiegelen. *Exempli gratia*, *exempli causa*, bij voorbeeld. *Exemplaar*, *exemplaire*, Fr., een stuk

stuk, afdruksel, afdruk, van boeken, van schrift.

EXEMT, bevrijd; uitgezonderd. *Exemtie*, uitzondering, bevrijding (van belasting, of straf).

EXENTERISIS, *Exenterismus*, het uitnemen (*exentereren*) der ingewanden.

EXEQUEREN, vorderen, invorderen; eene geregtelijke uitspraak met geweld doen gehoorzamen.

EXEQUIEN, lijkplegtigheid, lijkstatie.

EXERCEREN, oefenen, verrigten, bijzonder krijgsoefeningen doen. *Exercitie*, oefening, bijzonder krijgsof wapenoefening, wapenhandel.

EXERGASIE, eene figuur in de redeneerkunde, wanneer men met drift het voorwerp van alle zijden en onder allerlei gedaanten, beschouwt, en dus in vele bijna gelijke uitdrukkingen voordraagt.

EXERGUE, op eene munt of medailje, de kleine ruimte, welke door eene dwarslijn onder de hoofdfiguren ontstaat.

EXFOLIATIE, het afschilferen van zieke beenderen.

EXHAEREDATIE, onterving, basterdmaking. *Exhaerederen*, onterven.

EXHALATIE, het uitademen, de uitdamping, uitwaseming. *Exhaleren*, uitademen, uitwasemen.

EXHAUREREN, uitputten, leegscheppen. *Exhausie*, de uitputting.

EXHIBEREN, overleggen, overhandigen, voorleggen. *Exhibitie*, overlegging, overgift, openlegging. *Exhibitum*, een overgelegd schrift.

EXHORTATIE, aanmaning, vermaning; bemoediging. *Exhorteren*, aanmanen, vermanen.

EXIGEANT, veel verlangend. *Exigentie*, vordering, vereisch: naar *exigentie* van zaken. *Exigeren*

igeren, vorderen, verlangen, aanmanen. **Exigibel**, vorderbaar, wat nog kan ingevorderd worden, en waarbij geen gevaar van verlies waarschijnlijk is. **EXIGUITEIT**, kleinheid, geringheid, wanvoegelijkheid. **EXILEREN**, beter dan exiliëren. **Exiliëren**, verbannen, uit het land zenden. **Exil**, Fr., **exilium**, Lat., verbanning, ballingschap. **EXIMEREN**, uitzonderen, bevrijden. **Exemptie**, uitzondering. Zie **exemt**. **EX IMPROVISO**, Lat., onvoorziens. **EX INCURIA**, uit onachtzaamheid. **EXISTENCE**, Fr., **existentie**, het wezen, aanzijn, bestaan. **Existeren**, bestaan, in wezen zijn. **EXISTIMATIE**, schatting, waardering, meening. **Existimeren**, het daarvoor houden, schatten, waarderen. **EXITAT**, hij, over wiens vermogen een concours geopend is, schuldenaar van gemeenschappelijke schuldeischers. **EX JURE**, Lat., volgens het regt. **EXLEX**, Lat., buiten de wet, wetteloos. **EXMISSIE**, buiten bezitstelling. **Exmitteren**, uitwerpen, geregteijk uit het bezit zetten. **EX MORE**, Lat., naar het gebruik. **EX NUNC**, van nu af. **EXOCHAS**, eene weeke achterbuil, eigenlijk een vooruisteken, bijzonder uit eene diepte. **EXOCISTE**, **Exocyste**, blaasontsteking. **EXODIUM**, uitgang, einde. **EXODESIS**, uitzwelling, bijzonder van een enkel deel, zoodat hetzelfde boven de naastgelegene uitsteekt. **EXODUS**, het tweede boek van Mozes. **EX OFFICIO**, Lat., ambtshalve.

EXOL

EXOLEET, verouderd. **EXONCOMA**, **Exoncosis**, een sterk vooruitstekend hard gezwel. **EXONEIROGMUS**, **Oxoneirogmus**, nachtelijke zaa-duitstorting. Het laatste beteekent meer de daad, het eerste het uitgestorte zaad. **EXONERATIE**, ontleding, ontlasting. **Exonereren**, ontledigen, vrijspreken, ontlasten. **EXOPHTHALMIE**, eene zoo sterke opzwellung van den oogappel, dat hij niet meer door de oogleden bedekt kan worden; ossen oog, elefantsoog. **EXORABEL**, **exorable**, Fr., verbiddeijk. **EXORBITANT**, buitensporig, overdreven, onorddeijk. **Exorbiteren**, overschrijden, overtreden, van den regten weg afdwalen. **EXORCISEREN**, (duivelen of booze geesten) bezweren of bannen. **Exorcismus**, duivelbezwering, of banning (bij den doop). **Exorciste**, bezweerder, duivelbanner. **EXORDIUM**, Lat., het begin, de inleiding eener rede. **EXORTERISCH**, niet wetenschappelijk, niet naauwkeurig, wat iedereen weten kan. **EXOSTOSIS**, beengewas, beenuitwas, beengezwel. **EXOTICUDENIA**, verachting van buitenlandsche dingen. **EXOTISCH**, vreemd, uitlandig. **EXPANSIE**, uitdijing, verwijding, uitspreiding. **Expansief**, uitdijend. **Expansive kracht**, (natuurk.) kracht die van het middelpunt naar den omtrek dringt. **EXPATRIEREN**, uit het vaderland gaan, weggaan, vlugten. **EXPECTANCE**, Fr., uitzigt op iets, verwachting. **Expectant**

- ctant, die uitzigt op een ambt heeft. Expectatie, verwachting. Expecteren, verwachten.
- EXPECTOREREN, ontdekken, zijne gedachten mededeelen.
- EXPEDIENT, een middel, een middel tot redding, een ligt en spoedig werkend middel. Expedieren, uitvoeren, tot stand brengen, verzenden, afvaardigen, verderbrengen. Expediet, schielijk, spoedig. Expeditie, expeditio, Lat., afvaardiging, verzending, onderneming; de plaats waar handelszaken bezorgd worden; afschrift van een wettig geschrift.
- EXPELLEREN, verdrijven, verjagen, onterven.
- EXPENDEREN, overleggen; ook betalen, bekostigen.
- EXPENSARIUM, Lat., de lijst van onkosten. Expensen, onkosten, uitgaven, geregtskosten; in expensas condemnere, in de kosten verwijzen.
- EXPERIENCE, Fr., experientia, Lat., experientie, ondervinding, ervaring; experientia doctet, de ondervinding leert het.
- EXPERIMENT, proefneming. Experimentaal, proefnaemend, proefondervindelijk. Experimenteren, beproeven, onderzoeken.
- EXPERT, ervaren. Experto crede Ruperto, geloof aan hetgeen een verstandig en ervaren man u zegt.
- EXPIATIE, verzoening. Expieren, verzoenen, ontzondigen.
- EXPIRATIE, onwillekeurige aandrang tot stelligang, tot kinderbaren, tot braken; ook uitademing, uitblazing van den geest, dood; insgelijks eindiging; het verschijnen, vervallen (van eenen wissel, enz.) Expireren, uitademen, sterven; vervallen, ophouden, eindigen (van

con

- contracten, enz.)
- EXPISCOEREN, uitvisschen; uitvragen, uithooren.
- EXPLANEREN, versieren, oppronken; ook iets uitleggen, verklaren.
- EXPLETIEF, uitvullend. Particula expletiva, een tussenwoordje, stopwoord.
- EXPLICABEL, explicabile, Fr., verklaarbaar. Explicatie, verklaring, uitlegging. Explicatief, verklarend, ophelderend. Expliceren, verklaren, uitleggen.
- EXPLICITE, Lat., uitdrukkelijk, duidelijk, bepaald. Zie implicite.
- EXPLODEREN, losgaan, ontploffen, met geweld losbreken of losbarsten. Explosie, geweldige uitbarsting, als van kruid enz.
- EXPLOIT, Fr., groote daad, heldendaad; ook eene dagvaarding, enz. van eenen deurwaarder. Exploitatie, ontginning van landen; beteekening of kennisgeving van eenig stuk door eenen deurwaarder. Exploiteren, ontginnen (van landen, enz.) beteekenen (van deurwaarders).
- EXPLORATEUR, uitvorscher, bespieder. Exploratie, uitvorsching, bespieding, uitpluizing. Exploreren, bespieden, uitpluizen, navorschen.
- EXPOLEREN, glad maken, polijsten, schoon maken.
- EXPONENT, (wisk.) de aanwijzer, het getal, dat de magt van een ander getal of grootheid aanduidt. Exponenten, aanwijzen, bloot leggen, blootgeven, in gevaar stellen, zich aan gevaar blootstellen.
- EXPORT, exportatie, Fr., uitvoer. Exporten, waren, die buiten 's lands worden gevoerd. Exporteren, uitvoeren.

EXPO

EXPOSE, uiteenzetting, verhoog; ook de voordragt der klagten en derzelve uiteenzetting voor het gerecht.
Exposeren, uitleggen, ontvouwen; ook een kind te vondeling leggen. **Expositie**, uitlegging, verklaring, ontvouwing; ook tentoonspreiding; het omstandige verhaal van eene zaak; tekstverklaring; insgelijks tentoonstelling (van schilderijen en andere voorwerpen van kunst en nijverheid); openlegging, blootlegging; het te vondeling leggen van een kind.
EXPOST, *post factum*, of *ex post facto*, achteraan, naderhand.
EXPOSTULATIE, hevige twist, woordenwisseling, kijverij; beklaging. **Expostuleren**, twisten, kijven, hard aanspreken, berispen, verwijten; zich beklagen.
EXPRES, *express*, Fr., uitdrukkelijk, voorbedachtelijk, willens, met opzet. **Expresse**, eed eigen afgezondene bode. **Expressie**, *expressio*, Lat., het uitdrukken, uitpersen van sappen; (figuurl.) de uitdrukking zijner gevoelens, zijner gedachten. **Expressief**, nadrukkelijk, ter zaak, vol uitdrukking. **Expressis verbis**, met uitdrukkelijke woorden.
EXPRIMEREN, de sappen uitpersen, uitdrukken; (fig.) zich uitdrukken.
EX PROFESSO, Lat., omstandig, breedvoerig, uitdrukkelijk; met oogmerk.
EXPROMISSOR, Lat., borg voor schuld. **Expromitteren**, borg blijven, toezeggen, beloven.
EXPROPRIATIE, onteigening, berooving van eigendom. **Exproprieren**, iemand van zijn eigendom berooven.
EXPULSEREN, uit-of wegdrijven. **Expulsie**, *expulsio*, Lat., ver-weg-of uitdrijving, verjaging, verbanning.

EXPUNGEREN, uitkrabben, uitstrijken, uitwrijven.
EXQUIREREN, navorschen, naauwkeurig onderzoeken.
Exquis, Fr., *exquisiet*, uitgelezen, uitgezocht, voortreffelijk.
EX QUOCUNQUE CAPITE, uit welken grond of om welke reden het ook zijn mag.
EXSICCANTIA, uitdroogende middelen. **Exsiccatie**, uitdrooging.
EXSOLUTIE, *Exsolvering*, oplossing. **Exsolveren**, oplossen.
EXPOLIEREN, berooven, bestelen.
EXSTIRPEREN, (*extirperen*) uitrooijen; verdelgen.
EX TEMPORE, uit het geheugen, uit het hoofd, voor de vuist. Een *extempore*, een vers voor de vuist gemaakt. **Extemporeren**, uit het geheugen, voor de vuist, opstaanden voet, of onvoorbereid, iets voordragen, spelen of dichten. **Extemporaniteit**, de geschiktheid om zulks te doen.
EXTENDEREN, uitrekken, den behoorlijken vorm geven, verlengen, uitbreiden, uitstrekken. **Extensibiliteit**, rekbaarheid. **Extensible**, Fr., *extensibel*, rekbaar. **Extensie**, *extensio*, Lat., uitrekking. **Extensief**, vergrootbaar.
EXTENUATIE, langzaam verval van krachten, verzwakking; (figuurl.) verkleining, b.v. van eene misdaad; vermindering der waarde van iets. **Extenueren**, geringer maken, verzwakken, uitteren.
EXTEREN, (*exstereen*), bestaan, voorhanden zijn.
EXTERIEUR, Fr., uiterlijk, uitwendig; ook het uiterlijke, uitwendige, uitzigt.
EXTERMINATIE, verdelging; uitrooijing. **Extermineren**, verdelgen, vernielen, uitrooijen.

EXTERN, uiterlijk; *externe*, van buiten.
EXTERRITORIAAL, buiten het gebied gelegen.
EXTERSTEENEN, zijn loodregt tegen elkander opstaande, tot aan den grond gescheurde rotsen, waarin men kamers, houtschuren en trappen uitgehouwen heeft. Men vindt dergelijke steenen in het graafschap Lippe in Westfalen, bij het steedje Horn.
EXTINCTIE, het uitblusschen, verdelgen; afsterven. *Extinguere*, uitblusschen, verdelgen.
EXTORQUEREN, afpersen. *Extorsie*, afpersing.
EXTRA, buitendien, uitermate, buitengewoon.
EXTRACT, uittreksel, het geen uit iets getrokken is, (uit planten, boeken, enz.) *Extractie*, *extractio*, Lat., het uittrekken, de uittrekking, afscheiding der fijne deeltjes uit vermengde lichamen.
EXTRADEREN, overhandigen, uitleveren. *Extraditie*, de overgaaf, uit-of overlevering.
EXTRAHENT, die tot de beslissing eener zaak geregtelijke hulp vraagt. *Extraheren*, uittrekken, in het kort bevatten; sappen uit de kruiden halen; ook een geregtelijk bevel ligten.
EXTRAJUDICIEEL, buitengeregtelijk.
EXTRAMUNDAAN, buitenwereldsch, buiten de grenzen der wereld.
EXTRANEUS, vreemdeling, buitenlander; die buiten alle voogdij staat.
EXTRAORDINAIR, buitengewoon.
EXTRAPOST, buitengewone post.
EXTRATERRITORIAALJURISDICTIE, het regt, volgens hetwelk een afgezant of zaakgelastigde niet onder den geregtsdwang der plaats staat, waar hij als afgezant zich bevindt.

EXTRA

EXTRAVAGANT, buitensporig, uitspattend, ongerijmd.
Extravageren, uitspatten, buiten den regel gaan.
EXTRAVASATIE, uitvloeijing, bijzonder van het bloed of andere sappen des menschelijken ligchaams, uit de vaten in het celweefsel of in de holten des ligchaams.
Extravasieren, uitvloeijen of uitstorten.
EXTREME, Fr., het uiterste. *Extremiteit*, het uiterste einde; de laatste hulp; het hoogste levensgevaar; het grootste verval.
EXTRUDEREN, uit of buitenstooten.
EXUBERANT, overvloedig, onnoodig. *Exuberantie*, overvloed, overdaad.
EXULANT, een verdrevene, banneling. *Exuleren*, verdrijven, verbannen; in ballingschap leven.
EXULCERATIE, *exulceratio*, Lat.; de ettering, het zweren. *Exulcereren*, zweren, tot ettering brengen.
EXULEREN, zie *exulant*.
EXULTATIE, *exultatio*, Lat., het juichen. *Exulteren*, juichen.
EX UNGUE LEONEM, Lat., aan den klaauw herkent men den leeuw.
EX USU, uit het gebruik.
EXUVIEN, afgestroopte huid of vel; hulsel; uitgetrokkene kleederen.
EX VOTO, Lat.; naar wensch of gelofte, uit kracht van eene gelofte. Een *ex voto*, eene zaak aan heiligen toegewijd, b. v. de krukken van eenen lammen, die door een mirakel zouden genezen zijn.
EYRA, de derde der Godinnen uit het Scandinavisch godengeslacht, *Asen*. Zie dit laatste woord.
EZAN, het in Turkije gewone roepen tot het gebed,

van

van de torens der moskeen.
EZELSHOOFD, een lang sterk stuk hout, onder de mars
 van een schip, de steng met den mast zamenhoudende.

I N H O U D

F O U T.

- A.
 A.3 b.z. ABACULO . . . A BACULO
 A.5 b.z. ongelijmde . . . ongerijmde
 A.7 b.z. ontzeging . . . ontzegging
 A.8 b.z. et . . . te
 A.18 b.z. vester . . . venster
 A.22 b.z. zulke . . . zulke
 A.25 b.z. ACONT . . . A CONT
 A.30 b.z. praats . . . plaats
 A.31 b.z. vooral . . . voorval
 A.36 b.z. vermanningsbrief . . . vermaningsbrief
 A.37 b.z. pag . . . dag
 A.39 b.z. van een . . . van een'
 A.40 b.z. Een . . . Een
 A.42 b.z. kardinaars . . . Kardinaals
 A.54 b.z. chemishe . . . chemische
 A.55 b.z. bekrachting . . . bekrachtiging
 A. Afftigeren . . . affligeren
 A.64 b.z. AITIOLOIGIE . . . AITIOLOGIE
 A.71 b.z. FLESCO . . . FRESCO
 A. zuivelingsmiddel . . . zuiveringsmiddel
 A.79 b.z. Bacchus . . . Bacchus
 A.80 b.z. vrrigt . . . verrigt.
 A.82 b.z. Flanklijk . . . Frankrijk
 A.85 b.z. de en . . . en de
 A.87 b.z. vervaardigen . . . vervaardiging
 A.90 b.z. baschermgodin . . . beschermgodin
 A. vrouwenkleed . . . vrouwenkleed
 A.92 b.z. ANGAURIA . . . ANGAURIE
 A.95 b.z. wezen . . . weezen

- A.95 b.z. hooff . . . hoff
 A.100 b.z. wondern . . . wonderen
 A.102 b.z. spiesglans . . . spiesglas
 A.105 b.z. uitwerpzelen . . . uitwerpzelen,
 A.112 b.z. aanhoudende . . . aanhoudende,
 A.117 b.z. edergesteente . . . edelgesteente
 A.119 b.z. DIANE . . . DIANA
 A.121 b.z. ambt . . . abt
 A.139 b.z. wogenblik . . . oogeblik
 A. . . . be . . . de
 A.145 b.z. zledzame . . . zeldzame
 A.146 b.z. Spanie . . . Spanje
 A. . . . tijb . . . tijd
 A.150 b.z. ziekte . . . ziekte,
 A.151 b.z. temperament . . . temperament
 A.154 b.z. brinkbaar . . . drinkbaar
 A.156 b.z. waardiheidg . . . waardigheid
 B.
 B.2 b.z. BABELSCHETOREN . . . BABELSCHE TO-
 REN
 B.24 b.z. beruten . . . beluten
 B.26 b.z. Sbbath . . . Sabbath
 B.28 b.z. kenecht . . . knecht
 B.29 b.z. eeuw . . . eeuw,
 B.40 b.z. eenen . . . eene
 B.51 b.z. poorsche . . . poolsche
 B.54 b.z. omsteeks . . . omstreeks
 B. . . . daauit . . . daaruit
 C.
 C.3 b.z. Amerikaanshe . . . Amerikaansche
 C. . . . ovreekomst . . . overeenkomst
 C. . . . redekunt . . . redekunst
 C.4 b.z. houden . . . houden.

- C.5 b.z. dijna . . . bijna
 C.18 b.z. einige . . . eenige
 C.28 b.z. een uitdaging . . . eene uitdaging
 C.29 b.z. CASARILLA . . . CASCARILLA
 C.33 b.z. konds . . . knods
 C. . . . kenechts . . . knechts
 C.27 b.z. landderboog . . . ladderboog
 C.38 b.z. woning . . . woning
 C.41 b.z. wodende . . . wordende
 C. . . . hoofdreinigende . . . hoofdreinigende
 C.55 b.z. hoogschutter . . . boogschutter
 C.58 b.z. wijbischop . . . wijbisschop
 C.78 b.z. eenstemming . . . eenstemmig
 C.96 b.z. Conductor . . . Conductor
 C.99 b.z. bisschoppelijke . . . bisschoppelijke
 C.109 b.z. vrachten . . . verachten
 D.
 D.1 b.z. 900 . . . 600
 D. . . . utriuspue . . . utriusque
 D.6 b.z. vijflettergropige . . . vijflettergropige
 D.9 b.z. atlevering . . . aflevering
 D. . . . atleveren . . . afleveren
 D.14 b.z. wavelont . . . zwavelont
 D.17 b.z. atleiden . . . afleiden
 D.20 b.z. Definitieve, . . . Definitieve
 D. . . . eindvnonis . . . eindvnonis
 D. . . . vuurspoedig . . . vuur spoedig
 D. . . . smokkelen zich . . . smokkelen; zich
 D. . . . delasting . . . belasting
 D.38 b.z. beschikking. . . beschikking,
 D.62 b.z. disjunctive, sijnlogijsmus . . . disjunctive
 sijnlogijsmus
 E.

E.4 b.z. paddesteen . . . een paddesteen
 E.6 b.z. verdwijnen zich . . . verdwijnen, zich
 E.7 b.z. langer . . . lager
 E.15 b.z. Hijhad . . . Hij had
 E.18 b.z. vooralnaeenen . . . vooral na eenen
 E.12 . . . 21
 E.23 b.z. geblevne . . . geblevene
 E.44 b.z. schedtelop . . . schedeltop
 E.54 b.z. bestaald . . . betaald
 E.59 b.z. solbij . . . soldij
 E.70 b.z. onper . . . onder

einde.

